

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 79

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΜΒ' — ΝΕ'
(ΚΕΦ. 19 - 28)**

Κείμενον: Γ. ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

*Μετάφρασις — Σχόλια
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ε. ΚΑΡΑΜΑΤΣΚΟΥ
Θεολόγου*

*ΧΡΥΣ. Δ. ΚΑΡΑΜΑΤΣΚΟΥ — ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ
φιλόλογου*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	10 - 220
Ὁμιλία ΜΒ' (Πράξ. ιθ' 21-41)	10 (221)*
Ὁμιλία ΜΓ' (Πράξ. κ' 1-17)	25 (231)
Ὁμιλία ΜΔ' (Πράξ. κ' 17-31)	37 (237)
Ὁμιλία ΜΕ' (Πράξ. κ' 32-38, κα' 1-17)	52 (247)
Ὁμιλία ΜΣ' (Πράξ. κα' 18-38)	69 (257)
Ὁμιλία ΜΖ' (Πράξ. κα' 39-40, κθ' 1-15)	83 (265)
Ὁμιλία ΜΗ' (Πράξ. κθ' 17-30, κυ' 1-5)	97 (274)
Ὁμιλία ΜΘ' (Πράξ. κυ' 6-30)	111 (282)
Ὁμιλία Ν' (Πράξ. κυ' 31-35, κδ' 1-21)	125 (290)
Ὁμιλία ΝΑ' (Πράξ. κδ' 22-27, κε' 1-22)	141 (300)
Ὁμιλία ΝΒ' (Πράξ. κε' 23-27, κς' 1-29)	159 (311)
Ὁμιλία ΝΓ' (Πράξ. κς' 30-32, κζ'-κη' 1)	179 (327)
Ὁμιλία ΝΔ' (Πράξ. κη' 2-16)	194 (334)
Ὁμιλία ΝΕ' (Πράξ. κη' 17-31)	208 (342)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	221 (349)

* Οἱ ἐνδόξοι παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἀντικειμένου πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΜΒ' (42).

(Πράξ. 19, 21 - 41).

Ὁς δὲ ἐκλήρωθη ταῦτα, ἔβητο ὁ Παῦλος ἐν τῷ Πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν, παραύσεται εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰπὼν οὕτως μετὰ τὸ γενέσθαι με δεῦτε καὶ καὶ Ρώμην ἰδεῖν. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτοῦ, Τιμόθεον καὶ Ἐραστον, αὐτὸς ὑπέσχετο χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν δεῦνον τέρατος οὕτως ὡς περὶ τῆς ὁδοῦ¹.

α'. Ἀφοῦ παρέμεινε ἀρκετὸν χρόνον εἰς τὴν πόλιν, ἐπιθυμῶν νὰ ἀποχωρήσῃ πάλιν διὰ τοῦτο καὶ στέλλει τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Ἐραστον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ ἴδιος δὲ μένει εἰς τὴν Ἔφεσον. Πῶς λοιπὸν στρέφεται ὀπίσω πάλιν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐνῶ ἐξ ἀρχῆς προετίμησε νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Συρίαν; Δεικνύων οὕτως ὅτι πᾶν τὸ δὲν τὰ ἐπιδραττε μὲ τὴν ἰδικήν του δύναμιν. Ἦδη προφητεύει, λέγων «Δεῖ με καὶ Ρώμην ἰδεῖν». Εἶπε δὲ αὐτό, ὥς παρηγορῶν αὐτοὺς, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀφήσῃ ἀνυποστηρικτοὺς, ἀλλὰ ὅτι θὰ ἔλθῃ πάλι πύλοισιν αὐτῶν,

1. Πράξ. 19, 21 - 23.

καὶ ἀνορθῶν τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν διὰ τῆς προφητείας. Ἀπὸ ἐδῶ ἀκριβῶς νομίζω ὅτι γράφει εἰς τοὺς Κορινθίους ἀπὸ τῆν Ἐφεσον, καὶ λέγει ὅτι «οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ὑπὲρ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ»². Διότι, ἐπειδὴ ὑπέσχετο ὅτι θὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Κόρινθον, ἀπολογεῖται, ἐπειδὴ καθυστέρησε, καὶ ἀναφέρει, λοιπόν, τὴν δοκιμασίαν, διηγουμένους τὰ σχετικά μὲ τὸν Δημήτριον· διότι αὐτὸν ὑπονοεῖ λέγων ὅτι ἔχει γίνεσθαι ὄχι ὀλίγη ταραχὴ περὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς, τὴν ὅποιαν ὁ Κύριος ἀπεκάλυψε ὡς ὁδὸν ἀσφαλῆ.

Πάλιν ἀπειλητικὴ κατὰστασις, πάλι ταραχὴ. Βλέπεις τὴν ἐπιτυχίαν; Ἐγένοντο διπλὰ θαύματα, ἐκεῖνοι δὲ ἔφερον ἀντιρρήσεις. Τοιοῦτοτρόπως δι' ὅλων τῶν μέσων σχεδιάζονται (ἢ δημιουργοῦνται) τὰ γεγονότα. «Δημήτριος γὰρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποίων ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος, παρέρχεται τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην» ὥς καὶ συναθροίσας καὶ ἐπισυναγαγὼν τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν ἑαυτοῦς, ἐπίστασθαι ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστὶ· καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὐδὲν πείσας μετέστησεν ὄχλον ἱκανόν, λέγων ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν ἀνθρώπων γινόμενοι. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἱερὸν Ἀρτέμιδος εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται».

• Ποίων, λέγει, ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος. Καὶ πῶς

2. B¹ Κορινθ. 1, 6.

εἶναι δυνατόν νὰ κατασκευασθοῦν ναοὶ ἀργυροῦ; Ἰσως ὡς μικρὰ κιθάρια³· διότι ἦτο μεγάλη ἡ ἀποδοδομένη τιμὴ εἰς αὐτὴν (Ἀρτέμιν) εἰς τὴν Ἐφεσον, ὅπου θύαν ἐμπροσθὶ τὸ ἱερὸν τῶν τόσον τοὺς ἐλύπησε, ὥστε διέταξαν νὰ μὴ λέγεται ὅτε τὸ ὄνομα τοῦ ἐμπροσθοῦ. Ἰδὲ πανταχοῦ ὅτι ἡ εἰδωλολατρία δημιουργεῖται ἐξ αἰτίας τῶν χρημάτων· καὶ ἐκεῖνοι διὰ τὰ χρήματα, καὶ αὐτὸς διὰ τὰ χρήματα, ὄχι ἐπειδὴ διέτρεχε κίνδυνον ἢ εὐσέβεια αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τρόπος ἀποκτήσεως χρηματικῶν κέρδους δὲν εἶχε βάσιν. Καὶ πρόσεξε τὴν κακίαν τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς ἦτο εὐπορος, καὶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι τόσο μεγάλη ἡ ζημία εἰς αὐτὸν ἐκ τούτου τοῦ πράγματος, εἰς ἐκεῖνους δὲ ἦτο μεγάλη, ἐπειδὴ ἦσαν πτωχοὶ καὶ συνετηροῦντο ἀπὸ τὴν καθημερινῇ ἐργασίαν. Καὶ ὅμως αὐτοὶ μὲν δὲν λέγουν τίποτε, ἐκεῖνος δὲ λέγει· ἐπειδὴ δὲ ἦσαν αὐτοὶ συνεργάται εἰς τὴν τέχνην, τοὺς παίρνει ὡς συνεργάτας καὶ εἰς τὴν ἀναταραχὴν.

Ἐπειτα ἐμεγαλοποίησε καὶ τὸν κίνδυνον, προσθέτων ὅτι «κινδυνεύει ἡμῖν τοῦτο τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν»· διότι αὐτὸ διὰ τούτου σχεδὸν φανερώνει, ὅτι δηλαδὴ διατρέχοντες τὸν κίνδυνον ἀπὸ τοῦ ἐπάγγελμα αὐτὸ νὰ περιέλθωμεν εἰς πείναν. Ἄν καὶ ἦσαν ἱκανὰ τὰ ὅσα ἐλέγχοντες νὰ τοὺς οδηγήσουν εἰς εὐσέβειαν, ἀλλὰ ἐπειδὴ μερικοὶ ἦσαν ἀθλοῖσι καὶ ψυχροί, ἐξεγείρονται μᾶλλον, καὶ δὲν ἐννοοῦν ὅτι, ἐάν αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος ἔχῃ τὴν δύναμιν, ὥστε νὰ μεταστρέψῃ τοὺς πάντας, καὶ νὰ διατρέχουν κίνδυνον τὰ ἀφορώμενα εἰς τοὺς θεοὺς, πόσον μέγας εἶναι ὁ Θεὸς τοῦ ἱ· καὶ ὅτι, «πολὺ περισσότερον θὰ μᾶς δώσῃ ἐκεῖνα, διὰ τὰ

3. Κιθάριον· ὁ οὐρανὸς τῆς ἱερᾶς τραπέζης εἰς τὸ ἱερὸν.

ὅποια φοβούμεθα». Ἦδη κατέλαβε ἐκ τῶν προτέρων τὰς ψυχὰς τῶν, λέγων ὅτι «οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων γινόμενοι».

Παρατήρησε διὰ τοῖον λόγον ἀγανακτοῦν οἱ Ἕλληνας· ἐπειδὴ εἶπε ὅτι «οἱ ὑπὸ ἀνθρώπων γινόμενοι οὐκ εἰσὶ θεοί». Κατευθύνει πανταχοῦ τὸν λόγον εἰς τὴν τέχνην. Ἐπειτα ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατ' ἐξοχὴν τοὺς εὐόησε, ἀργότερον τὸ ἀναφέρει, λέγων «Ὅθ' ἴσθ' ὅτι τὸ μόνον δὲ τοῦτο τὸ μέρος κινδυνεύει»· δηλαδὴ, «διὰ μὲν τὰ ἄλλα οὐδεὶς λόγος, ἀλλὰ ὅτι καὶ ὁ ναὸς τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος κινδυνεύει νὰ καταφρονηθῇ». Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι τὰ λέγει αὐτὰ δι' ἀπόκτησιν χρημάτων, ἰδὲ τί προσθέτει. «Ἦν ἡ οἰκουμένη σέβεται». Βλέπεις πῶς εἰδείξε μεγαλυτέραν τὴν δύναμιν τοῦ Παύλου, καταδεικνύων ὅλους αὐτοὺς ἑλεεινοὺς καὶ ἀθλίους, ἐὰν θεοβαίως ἀνθρώπος διωκόμενος καὶ σκηνοποιὸς τόσον σπουδαῖα κατορθώσῃ;

Ἰδὲ ὅτι γίνονται αἱ μαρτυρίαι διὰ τοὺς Ἀποστόλους ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν. Ἐκεῖ μὲν ἔλεγον· «Ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν», ἐδῶ ὅτι «μέλλει καθαιρεῖσθαι τῆς Ἀρτέμιδος ἡ μεγαλειότης»· τότε «οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες»⁴ ἠκούουν ὅτι «οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεσις»⁵, τὰρτα δὲ ἐκινδυνεύει ἡμῖν τοῦτο τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἔλθεῖν». Τοιοῦτοτρόπως ἔλεγον καὶ οἱ Ἰουδαῖοι διὰ τὸν Χριστόν· «Ὁρᾶτε ὅτι ὁ κόσμος ὅπῃσιν αὐτοῦ ὀπάγει, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀρῶσιν ἡμῶν τὴν πόλιν»⁶. «Ἀκού-

4. Πράξ. 5, 28.

5. Αὐτῶν. 17, 6.

6. Αὐτῶν.

7. Ἰωάν. 12, 19 καὶ 11, 48.

σαντες δὲ ταῦτα ἐπλήσθησαν θυμοῦ». Πότε ἐδημιουργήθη ὁ θυμὸς; Ὅταν ἤκουσαν διὰ τὴν Ἀρτεμιν, ὅταν ἤκουσαν διὰ τὴν ἐξέωρεσιν τῶν χρημάτων διότι τοιοῦτου εἶδους εἶναι οἱ χαρακτῆρες τῶν ἀργοσχόλων, ἀπὸ τῶν ὁποιονθήποτε, δηλαδὴ νὰ γοητεύονται καὶ νὰ ἐξάπτωνται. Διὰ τοῦτο πρέπει ὅλα νὰ τὰ πράττωμεν μὲ ἐρευναν.

Πρόσεξε δὲ πῶς ἦσαν καὶ εὐκόλως καταφρονοῦμενοι, ἐπειδὴ εὗρισκοντο ἐνώπιον ὄλων. «Ἀκούσαντες δὲ, καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, λέγει, ἔκραζον, λέγοντες· Μεγάλη ἡ Ἀρτεμὶς Ἐφεσίων! Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη τῆς συγκύσεως»· ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον. Συναρπάσαντες δὲ Γάϊοι καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συνεκδήμους Παύλου ἐλκυσαν αὐτούς».

Β'. Πάλιν ἀνοήτως οἱ Ἰουδαῖοι ἐπιτίθενται, ὥπως εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἰάσονος⁷, καὶ πανταχοῦ εὗρισκονται ἐμπροσθεν αὐτῶν τοιοῦτοτρόπως τίποτε δὲν εἶχον τὸ ὅποιον νὰ εἶναι πλήρες κομπασμοῦ ἢ δόξης. «Τοῦ δὲ Παύλου θουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἰων αὐτὸν οἱ μαθηταί. Τινὲς δὲ τῶν Ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτόν, παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον». Παρακαλοῦν, διότι ἦτο ἀνευ τάξεως ὁ λαός, ὁ ὅποιος τολμᾷ τὰ πάντα μὲ ἀπερίσκεπτον ὁρμήν. Καὶ ὁ Παῦλος πείθεται· διότι δὲν ἦτο ματαιόδοξος, οὔτε φιλόδοξος.

«Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη», (διότι τοιοῦτον εἶναι τὸ πλήθος ἀνοήτως ἀκολουθεῖ, ὥπως τὸ πῦρ ὅταν πέσῃ εἰς τὸ δάσος), «καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνας ἐνεκεν συνεληλύθεισαν. Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν Ἀλέξανδρον.

7α. Πράξ. 17, 5 κ. εἰ.

προβαλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων». Παρουσιάζοντο ἐμπρὸς οἱ Ἰουδαῖοι κατ' οἰκονομίαν, διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ φέρουν ἀργότερον οὐδεμίαν ἀντίρρησην. Αὐτὸς καὶ προβάλλεται, καὶ ὁμιλεῖ, καὶ τί λέγει, ἀκούει· «Ὁ δὲ Ἀλεξανδρὸς, καταπεισας τῇ χειρὶ, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. Ἐπιγινόντων δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγενετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων Μεγάλη ἢ Ἀρτεμὶς Ἐφεσίων». Πραγματικῶς εἶναι παιδικὸς ὁ τρόπος σκέψεως· ὡς νὰ ἐφαυδύντο μήπως σήση ὁ σεβασμὸς τῶν, ἐκραυγάζον συνεχῶς. Δύο ἐπὶ ἔμεινεν ἐκεῖ, καὶ ἰδὲ πόσοι ἦσαν ἀκόμη εἰδωλολάτραι!

«Καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησὶν· Ἄνδρες Ἐφεσίοι, τίς γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Διοπετοῦς;». Μὲ αὐτὸ πρῶτον ἐσθῆσε τὸν θυμὸν τῶν. «Καὶ τοῦ Διοπετοῦς». Λέγει τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν ἦτο φανερόν τὸ πρᾶγμα Ἀλλο δὲ ἱερὸν αὐτὰ ἐλέγετο Διοπετές· ἢ θεοῦ τὸ εἰδῶλον τῆς Ἀρτέμιδος, λοιπὸν, ἔλεγον Διοπετές, ἐπειδὴ δὴθεν ἐκεῖνο τὸ πῆλινον εἰδῶλον εἶχε πέσει ἀπὸ τῶν Δία, καὶ δὲν εἶχε κατασκευασθῇ ἀπὸ ἀνθρώπου· ἢ ἄλλο ἔργαγμα τοιουτοτρόπως ὀνομάζετο ἀπὸ αὐτοῦς.

«Ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, θεὸν ἐστὶν ἡμᾶς κατεστημένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν ἡγάγετε γὰρ τοὺς ἀνδρας τούτους, οὔτε ἱεροσόλους, οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὁμῶν». Ἐπομένως φαίνεται τὸ ὅλον ψευδὸς· αὐτὰ δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγει, ὥστε νὰ γίνουν καὶ ἐκεῖνοι περισσότερον ἥπιοι εἰς τὴν κρίσιν τῶν. «Εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρὸς τινα λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν ἐγκαλεῖσθαι ἀλλήλους. Εἰ δὲ τι περὶ ἐτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ

ἐπιλυθῆσεται· καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἵτου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ διηρησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον τῆς συστρώφης ταύτης. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν». Συμφωνοῦν πρὸς τὸν νόμον συνέλευσιν, λέγει, διότι τρεῖς συνελεύσεις ἐγένοντο συμφώνως πρὸς τὸν νόμον κάθε μῆνα· αὐτὴ δὲ ἦτο παράνομος. Ἐπειτα καὶ τοὺς ἐφύθησε, λέγων· «Κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως».

Ἀλλὰ ὡς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα. «Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, λέγει, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ Πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσόλυμα». Δὲν πρότεται ἐδῶ πλέον κατ' ἀνθρώπινον τρόπον, ἀλλὰ διὰ τοῦ Πνεύματος, ἕνεκα τοῦ ὁποῦ καὶ προετίμησε νὰ διέλθῃ (τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἀχαΐαν). Διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἔθετο» καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει ὁ λόγος. Διὰ ποῖον λόγον ἀποστέλλει τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Ἐραστον, δὲν λέγει· ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι καὶ δι' αὐτὸ εἶπε τὸ «ἐν Πνεύματι». «Διὸ μηκέτι στέγοντες, εὐδοκήσαμεν καταληφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι». Καὶ ἰδὲ· δύο ἀπὸ τοὺς διακονοῦντας αὐτὸν ἀπέστειλε, διὰ νὰ ἀναγγείλουν καὶ τὴν ἑλευσίν του καὶ διὰ νὰ τοὺς καταστήσουν ἀνθρώπους μὲ περισσύτερον ζῆλον. Περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη παραμένει εἰς τὴν Ἀσίαν, Εὐλόγως· διότι ἐκεῖ ἦτο ἡ μεγάλη ὁμάς τῶν φιλοσόφων. Καὶ ἀφοῦν ἤλθε, μὲ αὐτοὺς πόλιν συνομιλεῖ· καθ' ὅσον ἦτο μεγάλος ἐκεῖ ὁ φόβος τοῦ θεοῦ.

«Δημήτριος γάρ τις λέγει, ἀργυροκόπος, συναθροίσας τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν· Ἄνδρες, ἐπίστασθε καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε»· τόσον ἦτο φανε-

ρόν τὸ γεγονός. «Ὅτι οὗτος, λέγει, ὁ Παῦλος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον. Ἐπομένως οὐχὶ διὰ τῆς θείας, ἐάν τοὺς ἔπεισε· τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ πείθῃ τις τὴν πόλιν. Ἐπειτα προσθέτει, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον προσέθαλε αὐτοὺς, ὅτι δηλαδὴ «οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι». Τί σημαίνει αὐτό; Ἀνατρέπει, λέγει, τὴν ἱδικήν μας τέχνην. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἀντιληφθῶν, καὶ εἰπουν ὅτι μόνος ἕνας ἄνθρωπος τοιαῦτα θύναται, καὶ, ἐάν ἔχῃ τοσαύτην δύναμιν, εἰς αὐτὸν πρέπει νὰ βῶσουν ἐμπιστοσύνην, προσέθεσεν· «Ἦν βλῆ ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται». Ἐνόμιζον ὅτι κατοχυρώνεται ἡ φωνὴ αὐτῶν διὰ τοῦ θεοῦ Πνεύματος, ἐπειδὴ ἦσαν παῖδες εἰδωολάτραι. Ἀπὸ αὐτὰ τὸ ἐπάγγελμα, λέγει, προσέρχεται ἡ εὐημερία μας. Καὶ ἐάν ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα προαίτιθται εἰς σῆς εὐπορίας, πῶς ἔπεισεν ἄνθρωπος κατωτέρως ποιότητος; πῶς ὑπερίσχυσε τοσαύτης συνηθείας; τί πράττων, ἢ τί λέγων; Δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Παύλου, δὲν εἶναι ἐξ ἀνθρώπου. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸν, τὸ νὰ εἴπῃ ὅτι «οὐκ εἰσὶ θεοὶ». Ἐάν μὲν, λοιπόν, ἦτο τόσον εὐκόλον νὰ ἀποκαλυφθῇ ἡ ἀσέβεια, πρὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ καταφρονηθῇ, ἐάν δὲ ἦτο (ισχυρά), δὲν ἔπρεπε νὰ καταργηθῇ τόσον ταχέως. «Οὐ μόνον δέ, λέγει, τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρας». Ὡσὺν νὰ ἔλεγε, λοιπόν, κάτι σπουδαιότερον, τοῦτο προσέθεσεν. «Ἀκούσαντες δέ, καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον Μεγάλη ἡ Ἀρτεμὶς Ἐφεσίων· διότι εἶχον θεοὺς εἰς κάθε πόλιν. Καὶ τοιοῦτοτρόπως συμπεριφέροντο, ὡς ἐάν ἐκέρβιζον τὸν σεβασμὸν αὐτῆς διὰ τῆς φωνῆς, καὶ καθήργουν τὰ συμβάντα.

γ'. Πρόσεξε πλῆθος ἀτακτον. «Τοῦ δὲ Παύλου, λέγει, βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἶδον αὐτὸν οἱ μαθηταί». Ὁ μὲν, λοιπόν, Παῦλος ἤθελε νὰ εἰσελθῇ

εἰς τὴν συνέλευσιν διὰ τὴν ὁμιλίαν. (διότι ἀπὸ τοῦς διαγμῶς ἔπαιρνε ἀφορμὴν διὰ διδοχὴν), ἀλλὰ οἱ μαθηταὶ δὲν τὸν ἄφηναν. Πρόσεξε, πόσων φροντίδων ἔχουν μεταχειρισθῇ δι' αὐτὸν πανταχοῦ. Καὶ τὸν ἐξέβαλον ἐξ ἀρχῆς, ὥστε νὰ μὴ δεχθῇ θανάσιμον κτύπημα· ἂν καὶ ἤκουσαν θεοφάως, ὅτι πρέπει νὰ ἴδῃ καὶ τὴν Ρώμην, ὅμως ἐμποδίζουν. Κατ' οἰκονομίαν δὲ ἐκ τῶν προτέρων ἀναγγέλλει, διὰ νὰ μὴ ταραχθοῦν ἐξ αἰτίας τοῦ γεγονότος. Τοιοῦτοτρόπως δὲν ἤθελον νὰ ὑποστῇ τι αὐτός.

«Καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν δὲ τινες παρεκάλουν αὐτὸν, λέγει, μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὸ θέατρον». Ἐπειδὴ ἐγνώριζον τὸν ζῆλον τοῦ παρεκάλουν· τόσον τὸν ἡγάπων ὥστε οἱ πιστοί. Καὶ διὰ τοῦτον λόγον, λέγει, ἤθελε ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἀπολογηθῇ· μήπως διότι ὁ ἴδιος κατηγορήθη; ἤθελε νὰ ἀπολογηθῇ, διὰ νὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν, καὶ νὰ καταστρέψῃ τὸ πᾶν καὶ νὰ ἐξάγῃ τὸν θυμὸν τοῦ λαοῦ. Ἐπὶ τοῦ θυμὸν παρεκτρέπόμενον; Ὅρθως καὶ ἐπιτιμητικῶς λέγει ὁ γραμματεὺς, «τίς ἐστὶ, ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν;». Τοιοῦτοτρόπως εἰπὼν ἐκεῖνο διὰ τὸ ὅποιον ἐφοβοῦντο· ὡς ἐάν ἔλεγε· «Δὲν τὴν λατρεύετε;». Καὶ δὲν εἶπε· «Τίς γάρ ἐστιν, ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἀρτεμιν;» ἀλλὰ «τὴν πόλιν» τὴν ἱδικήν μας, κολακεύων αὐτοὺς. «Ἀναντιρρήτων οὖν τούτων δυνάων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατασταλμένους ὑπάρχειν». Αὐτὰ δηθεν κατηγορεῖ, λέγων σχεδὸν «Τί, λοιπόν, ζητεῖτε, ὡς νὰ μὴ εἶναι φανερά; εἶναι φανερόν ὅτι ἡ προσβολὴ μεταβάλλει εἰς τὴν θεάν». Ἦθελον νὰ κάνουν τὴν εὐσέβειαν πρόφασιν διὰ κέρδος. Ἐπειτα μὲ ἡρεμίαν τοὺς κατακρίνει, ἀποδεικνύων ὅτι συνεκεντρώθησαν ἀπερισκέπτως. «Καὶ μηδὲν, λέγει, προπετὲς πράττειν». Ἀποδεικνύων ὅτι ἐνήργησαν μὲ ἀπερισκεψίαν, αὐτὸ εἶπεν· «Εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἔχουσι πρὸς τινα λό-

γον, ἀνθρώποι εἰσι». Καὶ τὸ λέγει αὐτὸ, κατηγορῶν καὶ δεικνύων ὅτι δὲν ἔπρεπε ἐξ αἰτίας μὴ δημοσίων ἀδικημάτων νὰ γίνεταί συνέλευσις γενική. «Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν, λέγει, ἐγκαλεῖσθαι». Δι' αὐτοῦ πολὺ τοὺς ἔκαγε νὰ ἀπορήσουν. «Οὐδενός αἰτίου, λέγει ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησάμεθα λόγον δοῦναι τῆς συστροφῆς ταύτης». Ἰδὲ πῶς οἱ ἄπιστοι ἀπολογοῦνται σωφρόνως καὶ συνετῶς. Τοιοῦτοτρόπως ἐσθῆσε τὸν θυμὸν των διότι ἔπως εὐκόλως διεγείρεται, οὕτω καὶ εὐκόλως σέθγει. «Καὶ ταῦτα εἰπόν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν», λέγει.

Βλέπεις ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει τοὺς πειρασμούς, καὶ ἀφυπνίζει καὶ ἀναζωογονεῖ μὲ αὐτοὺς τοὺς μαθητάς, καὶ τοὺς καθιστᾷ περισσότερον ἐνεργητικούς; Ἄς μὴ καταθάλωμεθα, λοιπόν, ἀπὸ τοὺς πειρασμούς; διότι αὐτὸς θὰ φέρῃ τὸ τέλος τοῦ πειρασμοῦ ὥστε νὰ δυναθώμεν νὰ ὑποφέρωμεν. Τίποτε δὲν δημιουργεῖ καὶ δὲν συνδέει τοὺς φίλους τόσον, ὅσον ἡ θλίψις; τίποτε δὲν ἀρμόζει τόσον καὶ δὲν κρατεῖ σφιγκτὰ τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν τίποτε δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς τοὺς διδασκάλους τόσον κατὰλληλον, διὰ νὰ ἀκούωνται αὐτὰ τὰ ὅποια λέγονται ἀπὸ ἡμᾶς. Διότι ὁ ἀκρατής ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν ἀνομυχῆς, εἶναι καὶ χαλαρὸς καὶ κωθρὸς, καὶ φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖται ἀπὸ τὸν ὁμιλητὴν, ὅταν δὲ εὐρίσκεται εἰς θλίψιν καὶ στενοχωρίαν κυριεύεται ἀπὸ μεγάλῃν ἐπιθυμίαν ἀκροάσεως· διότι ὅταν στενοχωρῆται ἐσωτερικῶς, ἐπιζητεῖ ἀπὸ παντοῦ νὰ εὔρῃ παρηγορίαν διὰ τὴν θλίψιν δὲν προσφέρει δὲ ὁ λόγος μικρὰν παρηγορίαν.

Τί λοιπόν, λέγει, ἔπραττον οἱ Ἰουδαῖοι; πῶς ἐνῶ ἐπιέζοντο ἀπὸ τὴν ὀλιγοψυχίαν δὲν ἤκουον; Ἐπειδὴ ἦσαν Ἰουδαῖοι, οἱ πάντοτε ἀδύνατοι καὶ ἄθλιοι· ἄλλως τε καὶ διότι καὶ ἐκεῖ ἦτο πολλὴ ἡ θλίψις, εἰς ἡμᾶς δὲ γί-

νεται λόγος διὰ τὸ κανονικόν. Διότι ἰδὲ ἐνόμισαν ἐκαίνοι ὅτι ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὰ θεινὰ, τὰ ὅποια τοὺς ἐπιέζον, καὶ περιέπεσον μᾶλλον εἰς ἀπείρους συμφοράς. Αὐτὸ δὲ οὐχὶ τυχαίως ἐκπλήσσει τὴν ψυχὴν.

Αἱ θλίψεις μᾶς ἀποκόπτουν ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν παρόντα κόσμον· ἀμέσως, λοιπόν, ἐπιζητοῦμε τὸν θάνατον, καὶ δὲν περιποιούμεθα ὑπερβολικῶς τὸ σῶμα, τὸ ὅποιον ἀκριβῶς ἀποτελεῖ μέγιστον τμήμα τῆς φιλοσοφίας, τὸ νὰ μὴ ἀφροσιώνεται θηλαδὴ καὶ νὰ μὴ εἶναι δεμένος τις εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Ἡ ψυχὴ ἡ ὅποια θλίβεται δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀσχολῆται μὲ πολλὰ, ἀλλὰ ἐπιθυμεῖ μόνον κάποιαν ἀνάπαυσιν καὶ ἡσυχίαν· εἶναι ἀρεστὸν εἰς αὐτὴν νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ παρόντα, ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπάρχῃ τίποτε ἄλλο. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ σῶμα, τὸ ὅποιον ἔχει καταπονηθῇ καὶ εἶναι ταλαιπωρημένον, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ θγαπᾷ, οὐτε νὰ τρώγῃ ὑπερβολικῶς, ἀλλὰ νὰ ἀναπαύεται καὶ νὰ ἡσυχάζῃ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ, ἡ ὅποια ἐφθάρη ἀπὸ ἀπείρα κακά, ἐπιθυμεῖ διακαῶς νὰ ἀναπαύεται καὶ νὰ ἡσυχάζῃ.

Ἡ εὐρισκομένη εἰς εὐχάριστον κατάστασιν ἔχει δειλιάσει, ἔχει ταραχθῇ, εἶναι ἐπιπολαῖα· αὕτη δὲ, ἡ ὁποία δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἀφοσίωσιν, οὐτε διάχυσιν, ὅλη εἶναι ἐσφυγμένη καὶ μένει ἀσάλευτος· καὶ αὕτη μὲν εἶναι γεννοσιώτερα, ἐκεῖνη δὲ περισσότερον παιδαριώδης· καὶ αὐτὴ μὲν σοβαρότερα, ἐκεῖνη δὲ περισσότερον κενή. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ὅταν πέσῃ τι ἐλαφρὸν εἰς πολὺ ὕδωρ ταλαντεύεται, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ὅποια ἐμπίπτει εἰς χαράν. Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἴσῃ τις ὅτι τὰ μεγαλύτερα εἰς ἡμᾶς ἀμαρτήματα ἔχουν γίνεαι ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀπάλαυσιν.

Καί, ἂν θέλετε, ὡς περιγράψωμεν δύο οἰκίας, τὴν

μὲν ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἔχουν γάμον, τὴν δὲ ἐκείνων οἱ ὅποιοι πενθοῦν, ὡς εἰσελθόμεν διὰ τοῦ λόγου καὶ εἰς τοὺς δύο χωριστά, ὡς ἴδωμεν ποῖος εἶναι καλλίτερος ποῖου· διότι θὰ εὐρεθῇ ἡ οἰκία τοῦ πενθοῦντος νὰ εἶναι πλήρης ὁρθῆς κρίσεως, ἡ δὲ ἐκείνου ὁ ὁποῖος ἔχει γάμον πλήρης ἀπρεπειᾶς. διότι ἰδὲ ἐκεῖ λόγοι αἰσχροί, γέλωτες ἀπρεπεῖς, θήματα ἀπρεπέστερα, περιβολὴ καὶ θάδισμα πλήρη ἀσχημίας, τρόποι συμπεριφορᾶς πλήρεις ἀνοησίας καὶ μωρίας· καὶ ἐντελὲς οὐδὲν ἄλλο, παρὰ τὰ πάντα ἐκεῖ εἶναι γέλως καὶ περίγελως. Δὲν λέγω ὅτι ὁ γάμος (εἶναι γέλως καὶ περίγελως), μὴ γένοιτο! ἀλλὰ τὰ σχετιζόμενα μὲ τὸν γάμον. Ἀποβάλλει τότε ἡ φύσις τὸ αἰσθημα τῆς αἰδοῦς ἕνεκα τοῦ θακχικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, οἱ παριστάμενοι γίνονται ἀπὸ ἄνθρωποι ἀλογα ὄντα, ἄλλοι μὲν ὡς ἵπποι ἐκθάλλουν κραυγὰς, ἄλλοι δὲ ὡς ὄνοι ἐκτινάσσουν τοὺς πόδας· πολλὴ ἡ φθορὰ, μεγάλη ἡ διασκορπίσις, τίποτε σημαντικόν, τίποτε ἀξιοσημείωτον πολλὴ ἐκεῖ ἡ πανηγυρικὴ συνοδεία τοῦ διαβόλου, μουσικὰ ὄργανα καὶ ὅσμοι, πλήρη πορνείας καὶ μοιχείας. Ἀλλὰ αὐτὰ ὅχι ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει τὸ πένθος, ἀλλὰ εἶναι τὰ πάντα κόσμοι· διότι πολλὴ ἡ σιωπὴ, πολλὴ ἡ ἡσυχία, πολλὴ ἡ καταπράυνσις, τίποτε ἀπρεπές, τίποτε ἀκανόνιστον· καὶ ἐάν τις εἰπῇ τι, εἰλεγε δλους τοὺς λόγους πλήρεις ὁρθότητος· καὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν ἀξιοθαύμαστα, ὅτι εἰς ἐκείνην τὴν περίστασιν ὅχι μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ συγγενεῖς καὶ γυναῖκες φιλοσοφοῦν (= ἀντιμετωπίζουν τὰ πράγματα μὲ ἐγκαρτέρησιν)· διότι τοιοῦτου εἶδους εἶναι ἡ φύσις τοῦ πένθους. Καὶ φαίνονται μὲν ὅτι παρηγοροῦν τὸν πενθοῦντα, ἀπείρους δὲ γνώμας λέγουσι, πλήρεις φιλοσοφίας· προσευχαὶ ἀμέσως ἀναπέμπονται ὥστε νὰ σταθοῦν μέχρις αὐτοῦ, καὶ ἀρκετοὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι παρηγοροῦν τὸν λυ-

πημένον, καὶ αἱ ἀπαριθμήσεις ἐκείνων οἱ ὅποιοι πενθοῦν ὁμοίως εἶναι ἀπείροι. διότι τί εἶναι ἄνθρωπος; διερευνήσις τῆς φύσεώς μας γίνεται.

Β'. Τί εἶναι, λοιπόν, ἄνθρωπος; τοῦ θείου καὶ τῆς μικρότητος αὐτοῦ διαθεθαίσεως (ὁμολογία), ἐνθούμησης τῶν γεγονότων τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὸ μέλλον, τῆς κρίσεως. Ἐκαστος ἀναχωρεῖ πρὸς τὸν οἶκον, ἀπὸ τὸν γάμον μὲν λυπούμενος, διότι αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν εὐρίσκεται εἰς εὐτυχίαν, ἀπὸ τὸ πένθος δὲ ἀνακουφισμένος, διότι δὲν ἔπαθε τὰ τοιοῦτου εἶδους, καὶ ἀφοῦ ἔσθησε ὅλην τὴν φλόγα (τῶν παθῶν) ἔφυγε. Ἀλλὰ τί; θέλεις νὰ ἐξετάσωμεν τὰ δεσμοτήρια καὶ τὰ θέατρα; Ὁ μὲν εἶναι τόπος θλίψεως, ὁ δὲ ἀπολαύσεως· Ἐμπρὸς, λοιπόν, ὡς ἴδωμεν τὰ ὅσα συμβαίνουν εἰς ἑκάστον ἐκ τῶν δύο.

Ἐκεῖ (εἰς τὸ δεσμοτήριον), ὑπάρχει πολλὴ ἐγκαρτέρησις· διότι ὅπου ὑπάρχει λύπη, ἐκεῖ ὁπωσδήποτε καὶ ἐγκαρτέρησις. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι πλούσιος πρὸ αὐτοῦ, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐπαίρεται διὰ τὰ μεγάλα, θὰ ἀνεχθῇ καὶ τὸν πρῶτον τυχόντα, ὁ ὁποῖος θὰ συνομιλῇ πρὸς αὐτόν, ἐπειδὴ ὁ φόβος καὶ ἡ λύπη ἔχει ἐπιπέσει εἰς τὴν ψυχὴν του ὡς κάποιον πῦρ ἰσχυρότερον, καὶ καθιστᾷ μαλακὴν τὴν σκληρότητα· τότε γίνεται ταπεινός, τότε μελαγχολικός, τότε ἀντισμᾶνεται τὴν τοῦ θείου ἀλλαγὴν, τότε ὑπομένει γενναίως τὰ πάντα.

Εἰς τὸ θέατρον δὲ ὅλα τὰ ἀντίθετα, γέλως, αἰσχροτης, πανηγυρὶς διαβολικὴ, φθορὰ, ἀσκοπὸς κατανώλων χρόνου καὶ περιττὴ ἀνάλωσις ἡμερῶν, δημιουργία ἀπρεποῦς ἐπιθυμίας, ἐκμάθησις μοιχείας, ἀσκήσις πορνείας, διδασκαλεῖον ἀσωτίας, παρακίνησις αἰσχροτη-

τος, υπόθεσις (αίτια, θάσις) γέλωτος, απρεπείας παραδείγματος.

Ἀλλά δὲν εἶναι τοιοῦτον τὸ δεσμωτήριον ἀλλ' ἐκεῖ ὑπάρχει τοπείνωσης, πάρηγορία, παρόρμησις διὰ φιλοσοφίαν, περιφρόνησις τῶν τοῦ θένου· «τὰ πάντα ἔχουν καταφρονῆθαι καὶ ἔχουν περιφρονῆθαι, καὶ ὅπως ἀκριβῶς παιδαγωγός εἰς τὸ παιδίον ἔχει τοποθετηθῆ ὁ φόδος, κατευθύνει αὐτὸν πρὸς ὅλα τὰ πρέποντα.

Ἀλλά, εἰς βέλη, πάλιν ἂς ἐξετάσωμεν διαφορικῶς τοὺς ἰδίους τόπους. Ἐπεθύμουν νὰ συναντήσω ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος νὰ κατέρχεται ἀπὸ τὸ θέατρον, καὶ ἄλλον ὁ ὁποῖος νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον, καὶ θὰ εὐέλπεις ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἑνὸς μὲν εἶναι τρομαγμένη· ἔχει ταραχθῆ, εἶναι πραγματικῶς δεμένη, τοῦ ἄλλου δὲ ἀναικουφισμένη, ἀποδεσμευμένη, ἀνεκτερωμένη· διότι ὁ μὲν φεύγει ἀπὸ τὸ θέατρον ἀφοῦ ἐδὲ μετὰ τὰς μορφὰς τῶν ἐκεῖ γυναικῶν, φέρων δεσμὰ ἀπὸ κάθε σιδήρον φοβερώτερον, τοὺς τόπους δηλαδὴ τοὺς ἐκεῖ, τὰ λόγια, τὰς μορφάς, ὁ δὲ φεύγει ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον, ἀφοῦ ἀπηλλάγη ἀπὸ ὅλα, δὲν θὰ θεωρήσῃ πλέον ὅτι ὑποφέρει κάτι κακόν, συγκρίνων τὰ ἰδικά του μετὰ τῶν ἄλλων· θὰ εὐγνώμωνῃ, λαιπῶν, διότι δὲν ἔχει δεθῆ, θὰ περιφρονήσῃ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα· ἐπειδὴ εἶδε πολλοὺς οἱ ὅποιοι ἦσαν πλούσιοι νὰ εὐρίσκωνται εἰς καταστάσεις δυστυχίας, καὶ ἄλλους, οἱ ὅποιοι κατάρθωναν πολλὰ καὶ σπουδαῖα, νὰ εἶναι δεμένοι ἐκεῖ· καὶ ἂν ὑποστῇ κάποιον ἀδικίαν καὶ πρὸς αὐτὴν θὰ ἐπιδείξῃ καρτερίαν (καθ' ὅσον καὶ ἐκεῖ εἶναι πολλὰ τὰ παραδείγματα τούτου)· θὰ κατανοήσῃ τὴν μέλλουσαν κρίσιν, καὶ θὰ ριγῇ, βλέπων τοὺς ἐδῶ τόπους· διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐδῶ, ἐπειδὴ εἶναι κλεισμένος εἰς τὸ δεσμωτήριον μαζί με ἄλλους, γίνεται πρὸς ὅλους

ἐπικῆς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνοι πρὸ τῆς κρίσεως, πρὸ τῆς μελλούσης ἡμέρας θὰ εἶναι ἐπιεικότεροι πρὸς τὴν γυναῖκα, τὰ παιδιά καὶ τοὺς ὑπηρέτας. Ἀλλὰ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος φεύγει ἀπὸ τὸ θέατρον, φεύγει οὐχὶ τοιοῦτοτρόπως σκεπτόμεος, ἀλλὰ θὰ ὀλέπῃ τὴν γυναῖκα μετὰ περισσότεραν ἀποτροπὴν καὶ θὰ εἶναι πρὸς τοὺς συγγενεῖς ἐχθρικός, θὰ παροργίζεται πρὸς τὰ παιδιά, θὰ ἐξαγριῖται πρὸς ὅλους.

Μεγάλα κακὰ προετοιμάζουν τὰ θέατρα διὰ τὰς πόλεις, μεγάλα, καὶ δὲν γνωρίζομεν οὔτε αὐτὸ, ὅτι μεγάλα προετοιμάζουν! Ἐάν δὲ δὲν ἐκουράσῃτε, ἂς ἐξετάσωμεν καὶ τοὺς τόπους τοῦ γέλωτος, ἐννοῶ τὰ συμπτώσια, ὅπου ὑπάρχουν ἄνθρωποι ζῶντες εἰς θάρος ἄλλων καὶ κόλακας καὶ ἀρκετὴ ἢ μαλθακότης, καὶ ὅλους τοὺς, ὅπου ὑπάρχουν χωλοὶ καὶ ἀνάπηροι.

Πάλιν ἐκεῖ μετὰ καὶ φιληδονία καὶ φθορά, ἐδῶ δὲ τὸ ἀντίθετον. Ἰδὲ καὶ εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ σώματος, ὅταν φλογίζεται, ὅταν εὐχαριστεῖται, ταχέως μεταπίπτει εἰς νόσον· ὅταν δὲ εἶναι συγκρατημένον, οὐχὶ τοιοῦτοτρόπως.

Διὰ νὰ σὰς κάμω περισσότερον σαφές ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγω, ἔστω ὅτι εἶναι ἓνα σῶμα, τὸ ὁποῖον ἔχει πολὺ αἷμα καὶ πολλὰς σάρκας καὶ εἶναι πλήρες ἀκμῆς, αὐτὸ καὶ ἀπὸ ὁποισδήποτε τροφῆς θὰ εἶναι δυνατόν νὰ γεννήσῃ πυρετόν, ἂν ἀπλῶς μέλῃ ἀργόν· ἔστω ὅτι εἶναι δὲ ἓνα ὄλλο, τὸ ὁποῖον μάχεται περισσότερον μετὰ τὴν πείναν καὶ τὴν θλίψιν, αὐτὸ θὰ εἶναι δυσπρόορον καὶ δύσκολον νὰ νικηθῇ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν. Καὶ ἂν ὑπάρχῃ ἐντὸς ἡμῶν αἷμα ὑγιές, ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης ποσότητος πολλάκις γεννᾷ ἀσθένειαν· ἂν δὲ εἶναι ὀλίγον, καὶ ἂν δὲν εἶναι ὑγιές, δύναται εὐκόλως νὰ λειτουργήσῃ.

Τοιοιούτρόπως, λοιπόν, και εις τὴν περίπτωσιν τῆς ψυχῆς, ἡ μὲν εὐρισκομένη εἰς ἀπόλαυσιν καὶ μακάριότητα ἔχει τὰς ὁρμὰς νὰ κλίνειν ὑπερβολικῶς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν· καθ' ὅσον ἡ τοιούτου εἴδους εὐρίσκεται πλησίον τῆς ἀνοησίας, καὶ τῆς ἡδονῆς, καὶ τῆς ματαιοδοξίας, καὶ τοῦ φθόνου, καὶ τῶν ἐπιθυσιῶν, καὶ τῶν συκοφαντιῶν· ἀλλὰ οὐ καὶ ἡ ψυχὴ ἡ εὐρισκομένη εἰς θλίψιν καὶ αὐτάρκειαν, ἀλλὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἔχει ἀπαλλαγῇ.

Ἴδού ὅποια εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ μεγάλη αὐτὴ πόλις. Ἀπὸ ποῦ λοιπόν γεννῶνται τὰ κακὰ; οὐχὶ ἀπὸ τῶν πλουσίων; οὐχὶ ἀπὸ τῶν εὐφραينوμένων; Ποῖοι σύρουν διὰ τῆς θίρας εἰς τὰ δικαστήρια; Ποῖοι κατασπαταλοῦν περιουσίας; οἱ δυστυχεῖς καὶ περιφρονημένοι, ἢ οἱ διὰ τὰ μεγάλα ὑπερηφανευόμενοι καὶ εὐχαριστοῦμενοι;

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ ἀπὸ ψυχὴν θλιμμένην κάτι κακόν. Ἐγνώριζε τὴν ὀφέλειάν της ὁ Παῦλος, διὰ τοῦτο λέγει· «Ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει»⁹. Ἄς μὴ καταθλώμεθα εἰς τὰς θλίψεις, ἀλλὰ ὡς εὐχαριστῶμεν εἰς ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς περιστάσεις, διὰ νὰ κερδίσωμεν κάτι σπουδαῖον, διὰ νὰ φανῶμεν δοκιμοὶ (γνήσιοι) εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τὰς θλίψεις.

Μέγα ἀγαθὸν ἡ θλίψις, καὶ αὐτὸ τὸ μαθαίνουμεν ἀπὸ τῶν παίδας μας (μαθητὰς μας)· διότι χωρὶς τὴν θλίψιν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μάθῃ τίποτε χρησίμουν. Ἡμεῖς, λοιπόν, ἔχομεν ἀνάγκην τῶν θλίψεων περισσώτερον ἀπὸ αὐτοῦ· διότι ἐάν ἐκεῖνα ἐνὶ εἶναι ἡσυχά

⁹ Ρωμ. 5, 3 - 5.

εἰς αὐτὰ τὰ πάθη, διατρέτουν σφάλματα, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς, οἱ καθ' ἐξοχὴν ἐνοχλούμενοι ἀπὸ τούτων. Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν ἡμεῖς μᾶλλον παιδαγωγούς (διότι ἀπὸ μὲν τῶν παίδας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι μεγάλα τὰ ἁμαρτήματα, ἀπὸ ἡμῶς δὲ πολὺ μεγάλα)· παιδαγωγὸς δὲ εἰς ἡμᾶς εἶναι ἡ θλίψις.

Οὕτε, λοιπόν, νὰ τὴν προκαλοῦμε, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἶναι παρούσα νὰ τὴν ὑποφέρωμεν μετ' ἡσυχίας, ἐπειδὴ εἶναι πάντοτε αἰτία ἀκείρων ἀγαθῶν, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὴν εὐμένειον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα ἔχουν φυλαχθῇ διὰ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, μετὰ τοῦ ὁποῖου συγχρόνως καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει δόξα, δόναμις, τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Γ' (43).

(Πράξ. 20, 1 - 17).

«Μετὰ δὲ τὸ πῦρσθαι τὸν θόρον προσηλασμένος ὁ Παῦλος τοὺς μαθητάς, καὶ ἀπασάμενος, ἐξῆλθε περιεβῆναι εἰς τὴν Νεσσεβώνην»¹.

α'. Ὑπῆρχε ἀνάγκη πολλῆς παρηγορίας ἐξ αἰτίας ἐκείνης τῆς ταραχῆς. Τοῦτο, λοιπόν, καὶ πράττει,

¹ Πράξ. 20, 1.

καί, διὰ τὰ παρηγορήσει τοὺς μαθητάς, ἔρχεται εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἔπειτα εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ οἶτι πολλοὺς τοὺς παρηγόρησε, ἄκουε «Δελθῶν» δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ποῖός τις μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιθούλης ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέλλοντι ἀναγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν, ἐγένετο γυνὴ τοῦ υποστρέφειν διὰ Μακεδονίας. Συνέπιπτε δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώπατρος Βεροαῖος, Θεσσαλον κῶν δὲ Ἀρισταρχος καὶ Σακοῦνδος καὶ Γάιος Δερβασίος καὶ Τιμόθεος, Ἀσιανοὶ δὲ Τυχικός καὶ Τρόφιμος. Οὗτοι, προελθόντες ἕμενοι ἡμᾶς ἐν Τρωάδι. Πάλιν ἀπὸ τοῦ Ἰουδαίου ἐκδιώκεται, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν Μακεδονίαν, πῶς λέγει, δὲ τὸν Τιμόθεον Θεσσαλονικέα, δὲν λέγει αὐτό, ἀλλὰ «προηγῆθσαν». (ἔφθασαν πρῶτοι.), λέγει, αὐτοὶ εἰς τὴν Τρωάδα προετοιμάζοντες εἰς αὐτὸν τὴν ὁδόν.

Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλευσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν Ἀζύμων ἀπὸ Φιλippiν, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε· οὗ διετίψαμεν ἡμέρας ἑπτά· καθ' ὅσον νομίζω οἱ αὐτοὶ ἐφρόντιζε νὰ ἐορτάζη τὰς ἐορτάς ἐς τὰς μεγάλας πόλεις. Ἀπὸ τοῦς Φιλippiν ἐκπλέε, ὅπου συνέθησαν τὰ γεγονότα εἰς τὸ θεομωτήριον. Δ' αὖ τριτὴν φορὰν ἐπανῆλθεν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πολλὰς διαθεσάσεις παρέχε· εἰς τοὺς Φιλιππησίους, διὰ τοῦτο καὶ παρὰ μέναι ἐκεῖ.

Ἐν δὲ τῇ μετὰ τῶν Σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξίεναι παρ' ἐτενέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου· Ἰδὲ πῶς τὰ πάντα ἦσαν θεντερευούσης σημασίας συγκρινόμενα πρὸς τὸ κήρυγμα. Ἦτο τότε Περικουστὴ καὶ Κυριακὴ ἦτο αὐτὸς δὲ παρ' ἐτενέ, τὴν διδασκαλίαν καὶ μέχρι τὸ μεσονυκτίον· τὸσον ἐπεθύμει.

τὴν σωτηρίαν τῶν μαθητῶν, ὥστε οὔτε τὴν νύκτα δὲν ἡσυχάζε, ἀλλὰ τότε περισσότερον συνωμλεῖ, ἐπειδὴ ὁ πῆρχεν ἡσυχία. Πρόσεξε πῶς καὶ διὰ πολλὰ ὥμιλει καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου. Ἀλλὰ συνεκλόνησε τὴν ἐορτὴν ὁ διάβολος, ἀλλ' ὁμως δὲν ἐπεκράτησε, ἀφοῦ ἐθύθισε τὸν ἀκροατὴν εἰς τὸν ὕπνον καὶ τὸν ἐρριψε κάτω. Καὶ ἐξηγήσε πῶς συνέθη τὸ γεγονὸς ἀφοῦ προσέθεσε· «Ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὕπνῳ, οὗ ἦμεν συνηγμένοι. Καθήμενος δὲ τις νεανίας, οὐνόματι Εὐτύχος, ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ θαθεῖ, διαλυσόμενος τοῦ Παύλου ἐπὶ πλάσιον, κατενεχθεὶς ὑπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριπέγαι κάτω, καὶ ἦρθη νεκρός. Καταθὰς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτῷ, καὶ συμπεριλαθῶν αὐτόν, εἶπε· Μὴ θορυθεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. Ἀναθὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, εἶπ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξηλήθεν. Ἦγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα καὶ παρεκλήθησαν οὗ μετρίως».

Παρατήρησε δὲ πῶς ἦτο συγκεντρωμένον τὸ θέατρον («συνηγμένων γὰρ τῶν μαθητῶν», λέγει), καὶ ποῖον τὸ σημεῖον (ὁ τόπος)· διότι (ἐκάρθητο εἰς τὸ παρὰ θύρον λέγει καὶ ἦτο θαθεῖα νύκτα), τὸσον μεγάλῃ ἦτο ἡ ἐπιθυμία διὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ κηρύγματος. Ἦς ἐντρεπώμεθα ἡμεῖς, ἐπεὶ δὲ δὲν πράττομεν τοῦτο οὔτε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας. Ἀλλὰ ὥμιλει τότε ὁ Παῦλος, λέγει· Πῶς λέγει· Καὶ τώρα ὁ Παῦλος ὥμιλει μᾶλλον οὔτε τότε ὁ Παῦλος οὔτε τώρα, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ, καὶ οὐδεὶς ἀκούε. Δὲν ὑπάρχει τώρα παρὰ θύρον, οὔτε πῆνα, οὔτε ὕπνος ἐνοχλεῖ, καὶ ὁμως δὲν ἀκούομεν· δὲν ὑπάρχει στενότης χώροι, οὔτε ἄλλο τίποτε ἐκ τῶν τοσούτων. Καὶ τὸ πλῆν ἀξιοθαύμαστον, ὅτι ἂν καὶ ἦτο ἐκεῖνος νεανίας, δὲν ἦτο ράθυμος, καί,

ἀν καὶ ἐφέρετο πρὸς τὰ κάτω ἀπὸ τὸν ὕπνον, δὲν ἐφυγεν, οὔτε ἐφοβήθη τὸν κίνδυνον μήπως καταβληθῇ. Ἐὰν δὲ κατέπεσεν ἐπειδὴ ἐνύσταζε, μὴ ἀπορήσης διότι δὲν ἐνύσταζεν ἀπὸ ραθυμίας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Σὺ δὲ πρόσεξε, ὅτι πόσοι ἐκαίοντο ἀπὸ τὴν προθυμίας, ὥστε εὐρίσκοντο καὶ εἰς τὸν τρίτον ὄροφον διότι δὲν ὑπῆρχε ἀκόμῃ ἡ ἐκκλήσις· «Μὴ θορυβεῖσθε», λέγει. «ἢ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν»· Δὲν εἶπε «θὰ ἀναστηθῇ» διότι θὰ τὸν κάμω καλὰ, ἀλλὰ τί εἶπε; «Μὴ θορυβεῖσθε»· Ἰδὲ τὴν ταπεινώσιν καὶ τὴν παρηγορίαν· «Ἀναθὰς καὶ κλάσας, λέγει. ἄρτον καὶ γευσάμενος». Αὐτὸ βέκοψε τὴν ὁμίαν, ἀλλὰ δὲν ἐβλαψεν. Βλέπεις τὴν λιτότητα τοῦ φαγητοῦ· «Καὶ γευσάμενος, λέγει, ἐφ' ἱκανὸν τε ὁμιλήσας ὅχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξηλθεν». Βλέπεις πῶς διήρχοντο τὴν νύκτα· Ἦσαν τοιούτου εἰδους τὰ πρὸς θρώσιν παρατιθέμενα, ὥστε νὰ ἀπέρχωνται πάλιν οἱ ἀκροῶνται νηφάλιοι καὶ νὰ εἶναι κατὰ ληλοὶ διὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ κηρύγματος.

Εἰς τί διαφέρομεν ἡμεῖς ἀπὸ τούτων κύνες, βλέπετε πόση ἡ διαφορά· «Ἦγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως»· Παρηγοροῦνται πολὺ καὶ ἐπειδὴ τὸν ἑλᾶθον ζῶντα καὶ ἐπειδὴ ἐγενε βασιμα. «Ἦμεῖς δὲ προσελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν Ἀσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. Ὡς δὲ συνέβηεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἀσσον ἀναλαβόντες αὐτὸν ἦλθομεν εἰς Μυτιλήνην»· Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὁ Παῦλος χωρίζει ἀπὸ τούτων μαθητὰς διότι ἰδοὺ πάλιν αὐτὸς μὲν κάμει τὸ ταξίδι διὰ ξηρᾶς, ἐκεῖνοι δὲ ταξιδεύουν μὲ τὸ πλοῖον, παραχωρῶν εἰς ἐκείνους μὲν τὸ πλεονεχία, αὐτὸς δὲ προτιμών τὸ πλεονεχία κυρια-

στικόν· Ἐθαδίζε διὰ ξηρᾶς, συγχρόνως καὶ καλὰ τακτοποιῶν καὶ παιδαγωγῶν συγχρόνως οὔτε αὐτοὶ νὰ χωρίζονται ἀπὸ αὐτὸν.

«Κάκειθεν ἀποπλεύσαντες τῇ ἐπαύριον, κατηγέσμεν ἀντικρὺ Χίου τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβόλομεν εἰς Σάμον, καὶ μέιναντες ἐν Τρωγυλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἦλθομεν εἰς Μιλήτην»· Ἰδὲ πῶς, ἐπειδὴ θάλασσα ὁ Παῦλος, ἀποπλεύει, καὶ δὲν χρονотριβοῦν, ἀλλὰ παρatreχουν τὰς νῆσους. «Ἐκρίνε γὰρ ὁ Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἐφεσον, ὥπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονотριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ὁσπευδε γὰρ, εἰ δυνατόν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱερουσόλυμα».

Ὁ Δ.α.τ. αὐτὴ ἡ διαουνη, «Ὅχι διὰ τὴν ἑορτήν, ἀλλὰ διὰ τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν Συγχρόνως καὶ ἐκέρδιζε δι' αὐτοῦ τοὺς Ἰουδαίους, ἔπε δὲ θεοσίως ἐτήμα τὰς ἑορτάς, καὶ συγχρόνως, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς ἐθαζέτο νὰ κηρύξῃ τὸν λόγον (τοῦ εὐαγγελίου)· Ἰδὲ, λοιπόν, ποῖον κέρδος ἔχει ἐπιτευχθῇ, ἐπειδὴ ἦσαν πολλοὶ παρόντες ἐξ ἄλλοις δὲ, διὰ νὰ μὴ παραμεληθοῦν ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἐφεσον, διαφορετικῶς διημετέησαν· Ἀλλὰ ὅς ἔβλεπεν ἐξ ἀρχῆς τὰ ὅσα ἐλέχθησαν».

«Καὶ ἀπολασάμενος, λέγει, τοὺς μαθητὰς, ἐξηλθε παρευθῆναι εἰς Μακεδονίαν, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἐτόνωσε πάλιν, ἀφοῦ δηλαδὴ ταῖς ἔδωκε σημαντικὴν παρηγορίαν· Ἰδὲ ὅτι πανταχοῦ τὸ πᾶν κατορθώει διὰ τῶν λόγων, οὐχὶ διὰ θαυμάτων».

«Μέλλοντα δὲ, λέγει, ἀνάγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν. Συνεχῶς μᾶς τὸν παρουσιάζει νὰ σπεύδῃ εἰς τὴν Συρίαν. Ἡ αἰτία δὲ ἦτο ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ Ἱερουσόλυμα· τοιοῦτοτρόπως εἶχεν ἐπιθυμία καὶ τὰ ἐκεῖ νὰ φέρῃ εἰς

πέρας. Ἄν καὶ δὲν ἦτο μεγάλη ἡ Τρωάς, διατί, λοιπόν, ἔμειναν εἰς αὐτὴν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας, ὥσως ἦτο μεγάλη ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν πιστῶν. Καὶ ἐνθ' παρέμεινε ἑπτὰ ἡμέρας, κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐδασκάλησε τὴν νύκτα διὰ τὴν διδασκαλίαν τόσον ἦτο ἀναποσπάτως συνδεδεμένος καὶ αὐτὸς με' αὐτούς, καὶ αὐτοὶ με' αὐτόν.

«Συνηγμένων δέ, λέγει, τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον» Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἦτο φυσικοὶ νὰ πεινῶν (καὶ δὲν ἦτο ἀκατάλληλον) ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ ὁμιλία, παρετάθη ὥστε δὲν ἔφθασε προηγουμένως εἰς τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ συνεκεντρώθησαν μὲν διὰ νὰ κόψωσι καὶ νὰ κοινωνήσωσι τὸν ἄρτον, ἀφοῦ δὲ ἔπεσεν εἰς τὸ μέσον ὁ λόγος, παρέτεινε τὴν διδασκαλίαν.

Παρατήρησε πῶς καὶ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Παύλου ὅλοι συμμετεῖχον. Μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτὸς καθήμενος πλησίον τῆς τραπέζης συνώμιλει, διδάσκων ἢ μᾶλλον θεωροῦμεν ὅτι τὰ ὑπόλοιπα δευτερευούσης σημασίας. Σκιαγραφησάτε μου ἐκεῖνον τὸν οἶκον. ὅπου ὑπῆρχαν λαμπάδες, ὅπου πλήθος κόσμου, ὅπου ὁ Παῦλος, εὐρισκόμενος εἰς τὸ κέντρον, ὡμ λει, ὅπου πολλοὶ κατελάμβανον καὶ πᾶς παρόύσῃ, καὶ διὰ νὰ ἀκούσων ἐκεῖνην τὴν σάλπιγγα (Παῦλον) καὶ διὰ νὰ ἴδωσι τὸ πλήρες χάριτος πρόσωπον, τί ἐβλόγον νὰ ὑπάρχουν οἱ διδασκόμενοι, καὶ πόσος εὐχαριστήσεως νὰ ἀπολαμβάνουν.

Διὰ τοῖον λόγον ὠμ λει κατὰ τὴν νύκτα, Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ ταῦς ἐλέγη πλεονεξίας, ἀλλὰ αὐτὸ μὲν δὲν ταῦς τὸ λέγει, ἐπειδὴ εἶναι ἀσθενέστεροι εἰς τοὺς ἄλλους. Δὲ τὸ ἔλεγε. Συγχρόνως δὲ τὸ συμβᾶν θαύμα τοὺς ἔκανε νὰ

θυμοῦνται διὰ παντός ἐκεῖνην τὴν ἐσπέραν. Πολλὴ ἦτο ἡ εὐχαρίστησις τῶν ἀκροατῶν διότι, ἂν καὶ διεκόπη, περισσότερον παρετάθη, ὥστε ἡ πτώσις ἀπέβη ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου. Ἐξ ἄλλου ἐπρόκειτο ἐκεῖνος καὶ ὅλους τοὺς παύλους νὰ ἐπιπλήττῃ, ὁ ὁποῖος δι' αὐτὸ ἀπέθανε, διὰ νὰ ἀκούσῃ δηλαδὴ τὸν Παῦλον.

Καὶ διὰ τοῖον λόγον λέγει, ἐκθέτει λεπτομερῶς τὸ κάθε ἓν καὶ πᾶς ἦλθον καὶ πᾶς ἀνεχώρησαν, καὶ τοῦ μὲν παρέμεινε, ποῖα δὲ μέρη παρέκαμπτε, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸς ἔπλεε θραδύτερον ἕως τώρα, καὶ τοῦτο πράττει με' τὸν ἀνθρώπινον παράγοντα, καὶ ὅτι παρέκαμπτε.

«Ἐκρνε γὰρ παραπλεῦσαι τὴν Ἑφεσον, ἵνα μὴ γενηται αὐτῷ, λέγει, χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ» Ὁρθῶς διότι δὲν ἦτο δυνατόν, εὐρισκόμενος ἐκεῖ, νὰ παρακάμψῃ, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ λυτήσῃ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἤλθον νὰ παραμείνῃ αὐτός. Ἡ λοιπὸν, καὶ αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ εἴτῃ, καὶ ὅτι ἐθαίξετο «Ἐσπευδε γὰρ, λέγει, εἰ δυνατόν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ποῖσαι ἐν Ἱεροσολύμοις». Ἐπομένως καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμείνῃ.

Ἰδὲ καὶ ὅτι αὐτὸς κινεῖται ἀνθρωπίνως, καὶ ἐπιθυμεῖ καὶ θιάζεται, καὶ πολλάκις δὲν ἐπιτυγχάνει. Διὰ τοῦτο δὲ συμβαίνουν αὐτὰ διὰ νὰ μὴ νομισθῶμεν, ὅτι ἦτο ὑπὲρ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν. ὅτι οἱ ἄγιοι καὶ μεγάλοι κατὰ τὴν ἀρετὴν ἄνδρες εἶχον μὲν καὶ ἐκεῖνοι τὴν ἰδίαν φύσιν με' ἡμᾶς, ὅχι ὅμως θεοαίως καὶ τὴν θέλησιν, διὰ τοῦτο καὶ εἴλκυον πολλὰ τὴν θέλαν χάριν. Ἰδὲ, λοιπόν, πόσα καὶ μόνο. τῶν τακτοποιοῦν κατ' οἰκονομίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν «ἵνα μὴ δώμην προσκοπὴν τοῖς βουλομένοσι», καὶ πάλιν «ἵνα μὴ μωμῇ

θῇ ἢ διακονίᾳ ἡμῶν»³ Ἰδοὺ θίος ἀνεπίληπτος, καὶ πολλὰ ἢ συγκατάβασις. Τοῦτο ὀνομάζεται οἰκονομία, τὸ νὰ εὐρισκεται εἰς τελειότητα καὶ ὕψος ἀρετῆς καὶ εἰς συγκατάβασιν ταπεινοφροσύνης.

Καὶ ἄκουε πῶς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπερέβη τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς πάλιν ἦτο ταπεινότερος τῶν «Πᾶσι πάντα γέγονα, λέγει ἵνα πάντας κερδήσω»⁴ Ὁ Ἰδὼς καὶ ἐρρηφθῇ εἰς κινδύνους, ὅπως εἰς ὄλο σημεῖον λέγει· «Ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενωχάραις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς»⁵ Κτεῖ ἦτο μέγας ὁ ζήλος τοῦ διὰ τὸν Χριστόν. Διότι, ἂν τοῦτο δὲν ὑπάρχη ὅλα εἶναι περιττά, καὶ τὰ τῆς κατ'οἰκονομίαν τακτοποιήσεως καὶ τοῦ ἀνεπιλήπτου θείου καὶ τοῦ παρατόλμου, «Τίς ἀσθενεῖ, λέγει, καὶ οὐκ ἀσθενῶ, τς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι»⁶

γ Παρακαλῶ καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀς μιμούμεθα, καὶ ἀς μιμνήμεθα εἰς τοὺς κινδύνους διὰ τοὺς ἀδελφούς μας. Καὶ ἂν εἶναι πῦρ, καὶ ἂν σιδηρός, ριψοῦ, ἀγαπήτε, διὰ νὰ λυτρώσῃς τὸ μέλος σου ρίψου, μὴ φοβηθῇς. Εἰσαι μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ τοὺς μαθητάς ἔδωκε τὴν ζωὴν του· συμμαθητὴς εἶσαι τοῦ Παύλου, ὁ ὁποῖος ἐπρωτὶ μὴς νὰ ὑποστῇ ἀπειρα δεινὰ ὅ αὐτοὺς ἐχθρούς, διὰ τοὺς πολεμίους αὐτοῦ γέμισε ἀπὸ ζήλου, μιμήσου τὸν Μωυσέα. Εἶδε κάποιον νὰ ἀδικῇται, καὶ τὸν ὑπερήσπισε, περιεφρόνησε τὴν βασιλικὴν καλοπέρασιν, καὶ ἐγνε ἐξόριστος χάριν τῶν καταπιεζομένων περιπλανώμενος, ἐστερημένος συγγενῶν

3 Αὐτόθι

4 Α. Κορινθ. θ 22

5 Β. Κορινθ. β 4 - 5

6 Αὐτόθι 11 20

καὶ οἰκίας ἐμεινε τόσον χρόνον εἰς ξένην χώραν καὶ δὲν κατηγόρησε τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε εἶπε· «Διὰ τὸ αὐτό; περιεφρόνησα τὴν βασιλείαν καὶ τόσην τιμὴν καὶ δόξαν ἐξέλεξα νὰ ὑπερασπίζωμαι τοὺς ἀδικουμένους, καὶ ὁ Θεὸς μὲ περιεφρόνησε, καὶ ὄχι μόνον δὲν μὲ ἐπανεφένει εἰς τὴν προηγούμενην τιμὴν, ἀλλὰ καὶ διαμένω εἰς ξένην χώραν τεσσαράκοντα ἔτη Ὁρθῶς θεοβίως διότι, δὲν ἔλαβον τὰς ἀμοιβάς». Ἀλλὰ τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπεν, οὔτε ἐσκέφθη.

Τοιοῦτοτρόπος καὶ σὺ καὶ ἂν πάθῃς κάποιο κακὸ ἐνῷ εὐεργετεῖς, καὶ ἂν ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον, μὴ σκανδαλίσθῃς, μήτε νὰ ταροχθῇς ὅπωςδὴποτε ὁ Θεὸς θα σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ἀμοιβήν. Ὅσον καὶ ἂν καθυστερῇ ἡ ἀνταπόδοσις, τόσον αὐξάνουν οἱ τόκοι.

Λοιπὸν ἀς ἔχωμεν ψυχὴν ἢ ποῖα νὰ συμπάσῃ, ἀς ἔχωμεν νοῦν γνωρίζοντα νὰ συμπονήῃ ἀς μὴ ἔχωμε τίποτε σκληρόν, τίποτε ἀπάνθρωπον. Καὶ ἂν δὲν ἡμπορέσῃς νὰ προσφέρῃς, δάκρυσε, στενάξῃς, πόνεσε διὰ τὰ συμβαίνοντα δὲν θὰ εἶναι αὐτὰ διὰ σὲ μάταια. Ἐάν πρέπε, νὰ συμπάσχωμε μὲ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι δικαίως τιμωροῦνται ἀπὸ τὸν Θεόν, πολλὸ περισσότερον μὲ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ὀφίστανται ἀδικίας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Οὐκ ἐξῆλθεν, λέγει, Αἰνάν κόμισσθαι οἶκον ἐχόμενον αὐτῆς λήγοντα, δούλην αὐτῶν ὠκοδόμησαν εἰς καταγέλωτα⁷. Κατηγορεῖ αὐτὸ ὁ Ἰεζεκιήλ, διότι δὲν συνεπόνεσαν. Τί λέγεις προφῆτα; Ὁ Θεὸς τιμωρεῖ, καὶ ἐγὼ θὰ συμπονέσω τοὺς τιμωρουμένους. Να! διότι αὐτὸ ἐπιθυμεῖ ὁ τιμωρὸς ὅτι, οὔτε ὁ ἴδιος εὐχαρᾷται

7 Τὸ ἀναπερόμενον χωρίον εὐρισκεται εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Προφήτου Μιχαίου. Πιθανῶς ἐκ παραδρομῆς ἀνεφέρθη ὁ Προφήτης, εἰς κτλ ἂν τοῦ Προφήτου Μιχαίου ἢ το ἁπλοῦς πιθανὸς νὰ ἀφελῇται εἰς ἐσφαλμένην ἀντιγραφήν τῶν ἀντιγράφων 156 Μιχ 1 10 κ εε

ται νά τιμωρῇ ἄλλὰ καὶ ἰδιαίτερώς ποιεῖ. Ἀφοῦ, λοιπόν, οὔτε ὁ Ἰβ. οὐδ' ὁ τιμωρὸς εὐχαριστεῖται, μήτε σὺ θεοβαίως νά εὐχαριστήσαι.

Ἀλλὰ, ἐάν δικαίως, λέγε, τιμωροῦνται, δὲν πρέπει νά πονῇ καὶ ὁμοίως δι' αὐτὸ πρέπει νά πονῇ, ἐπειδὴ ἐφάνησαν ἄξιοι τιμωρίας. Εἰπέ μου, λοιπόν, ὅταν Ἰβ. τοι υἱόν σου νά καυτηριάζεται ἢ νά ἐνχειρίζεται, μήπως δὲν πονεῖς, φανερόν ὅτι πονεῖς καὶ δὲν λέγεις εἰς τὸν ἑαυτὸν σου· «Τί εἶναι αὐτό;» Ἀποθλέπε, ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις εἰς τὴν ὕγειαν, ὑπὲρ θεραπείας γίνεται. ἡ καυτηρίασις ἄλλ' ὅμως, ὅταν τὸν ἀκούσης νά κραυγάζῃ ἐπεὶ δὲ δὲν ὑποφέρει τοὺς πόνους, θλίβουσα (= ὑποφέρει), καὶ δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ ἐλπίς τῆς ὕγειας, νά ἀφαιρέσῃ τὴν στενοχωρίαν τῆς φύσεως.

Τοιοτοτρόπως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῶν, καὶ ἂν τιμωροῦνται, μὲ σκοπὸν τὴν ὕγειαν, ὁμοίως ὡς δεκνόμεν ἡμεῖς ἀδελφικὴν θέλησιν δι' αὐτοὺς καὶ πατρικὴν διάθεσιν. Ἐπεμβάσεις χειρουργικαὶ καὶ καυτηριάσεις εἶναι αἱ τιμωρίαι τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ δι' αὐτὸ ὀφειλομένη νά κλαίωμεν, ἐπειδὴ ἠσθένησαν, ἐπειδὴ παρέστη ἀνάγκη τοιαύτης θεραπείας. Ἐάν τις ὀφιστάται ταῦτα διὰ στεφάνους, τότε μὴ λυπῆσαι, ὅπως παραδειγματὸς χάριν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος· ὅταν δὲ πληρώνηται τὴν νύκτα διὰ τὴν τιμωρίαν τότε θαύρασε, τότε σπένναξε. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ προφῆται· διὰ τοῦτο καὶ κάποιος ἐξ αὐτῶν ἔλεγεν· «Οἱμοὶ Κύριε, ἐξαλείφεις σὺ τὸ κατὰλοιπον τοῦ Ἰσραὴλ;»⁹

Βλέπομεν ἀνθρωποκτόνους, ἀνδρας ἀχρείους, νά τιμωροῦνται, πολλάκις, καὶ θλ. θομ. καὶ ὀπωφείρομεν. Ἄς μὴ εἰμεθα ἀδικήτορες ὑπὲρ τὸ κανονικόν ὡς γίνου-

μεν ἐλεήμονες, διὰ νά ἐλεηθῶμεν· τίποτε δὲν ὑπάρχει ἰσάξον αὐτοῦ τοῦ καλοῦ· τίποτε δὲν φανερώνει τὸν ἀνθρώπινον χαρακτήρα μας ὅσον τὸ νά εἰμεθα ἐλεημονες, ὅσον τὸ νά εἰμεθα φιλάνθρωποι. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ νόμοι, ἐπιτρέπουσι τὸ πᾶν εἰς τοὺς δημίους, ἀφοῦ ἠνάγκασαν τὸν δικαστὴν νά ἐπιβάλῃ τὴν ποινὴν μέχρι τὴν στιγμήν τῆς ἀποφάσεως, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν δὲ τοῦ ἔργου ἐκείνους ἐτοποθέτησαν. Τοιοτοτρόπως, καὶ ἂν γίνετα ὁμοίως δὲν εἶναι ἰσὺν ψυχῆς φιλοσόφου τὸ νά τιμωρῇ, ἀλλὰ αὐτὸ ἔχει ἀνάγκην κάποιου ἄλλου· ἀφοῦ καὶ ὁ Θεὸς δὲν τιμωρεῖ ὁ ἴδιος, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀγγέλων.

Εἶναι, λοιπόν, δῆμοι αἱ ἀγγέλοι. Μὴ γένοιτο, δὲν λέγω αὐτό, ἀλλὰ εἶναι τιμωρητὴ καὶ βυνάμεις. Ὅταν καταστρέφοντο τὰ Σόδομα· βλα. ἐγίναν δι' ἐκείνων φ. -ταν συνέβησαν τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, δι' ἐκείνων ἐξετελέσθησαν· «ἀποστολὴν γάρ, λέγει, δι' ἀγγέλων πα. νήρων»¹⁰.

Ὅταν ὁμοίως πρέπει νά σώσῃ, ὁ ἴδιος ἐκτελεῖ αὐτὸ τοιοτοτρόπως ἔστελε τὸν Υἱόν διὰ τὴν λύτρωσιν τοῦ φ. νθρωπίνου γένους. Καὶ πάλιν· «Τότε, λέγει, ἐρῶ τοῖς ἀγγέλοις· Συλλέξατε τοὺς ποιῶντας τὴν ἀνομίαν, καὶ θάλατε εἰς τὴν κάμινον»¹¹. Διὰ δὲ τοὺς δικαίους ὅχι τοιοτοτρόπως, ἀλλ' «ὁ δεχόμενος ὁμᾶς, ἐμὲ δεχεται»· καὶ πάλιν· «Δήσατε αὐτοῦ χεῖρας· καὶ πόδας, καὶ θάλατε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον»¹².

Ἴδε ἐκεῖ νά ὑπηρετοῦν οἱ δοῦλοι, ὅταν δὲ νά εὐεργετῇ εἶναι ἀνάγκη, νά εὐεργετῇ ὁ ἴδιος νά προσκαλῇ ὁ ἴδιος. «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου κληρονο-

9 Ψαλμ. 77, 48.

10 Ματθ. 13, 41.

11 Αὐτ. 10, 40.

μήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν»¹³.

Ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὸν Ἀβραάμ, ὁ Ἰδοὺς παρειαρίζεται ὅταν πρέπει νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὰ Σέδομα, τοὺς δοῦλους ἀποστέλλει¹⁴, ὅπως ἐκ κριθῶς κάποιος δικαστὴς ὁ ὁποῖος ἐγείρει τοὺς μέλονταις νὰ τιμωροῦν. Καὶ πάλιν «Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἡς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω»¹⁵. Καὶ αὐτὸν μὲν ὁ Ἰδοὺς τὸν εὐλογεῖ ἐκείνον δὲ τὸν φαῦλον βῆι ὁ Ἰδοὺς, ἀλλὰ τὸν δένουν δοῦλο.

Αὐτὰ γνωρίζοντες, ὥς μὴ χαίρωμεν διὰ τοὺς τιμωρουμένους, ἀλλὰ καὶ ὥς θλιβώμεθα ὥς ἔχωμεν πένθος δι' αὐτούς, ὥς τοὺς κλαίωμεν διὰ νὰ λυθώμεν καὶ δι' αὐτὸ ἀμειβθῇ. Τώρα δὲ πολλοὶ χαίρουσι καὶ διὰ τοὺς ἀδίκως δυστυχούντας. Ἀλλὰ ἡμεῖς ὥς μὴ πράττωμεν τοιοῦτοτρόπως, ἀλλὰ ὥς δεικνύωμεν πάσαν διὰ θεοῦ συμπάθειαν, διὰ νὰ ἀξιωθώμεν καὶ οἱ ἴδιοι τῆς ἐκ τὸν Θεὸν φιλανθρωπίας διὰ τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Μονογενοῦς (Υἱοῦ) αὐτοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου συγχρόνως καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

¹² Λουκά 22, 19

¹³ Λουκά 23, 34

¹⁴ Γέν 18, 1

¹⁵ Ματθ 28, 21

ΟΜΙΛΙΑ ΜΔ' (44).

(Πράξ 20, 17-31)

« Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετακαλεσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς Ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας, ἥς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, ὥς μεθ' ὑμῶν πάντα τὸν χρόνον ἐγενόμην, δουλεύων τῷ Κυρίῳ μεθ' ὑμῶν μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δακρύων καὶ τεταπεινώσεων, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων, ὥς οὐδὲν ὑπεστελλόμεν τὸν συμπεριόντων σοὶ μὴ ἐκφυγεῖναι ὁμῶν, καὶ διδάσκει ὑμᾶς δημόσια καὶ κατ' οἴκους διαμαρτυρούμενος Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλλήτας τὴν εἰς Θεὸν μετένοιαν, καὶ τίσται τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν »

α Ἰδὲ ὅτι αὐτὸς καὶ διαλέγεται νὰ παρακαμήψῃ, καὶ δὲν παραθέλει, ἀλλὰ ὅτι τὸ πᾶν τακτοποιεῖ κατ' οἰκονομίαν. Ἀφοῦ ἔσπελε καὶ ἐκάλεσε τοὺς ὑπευθύνους τῆς ἐκκλησίας, ἐκθέτει ἐνώπιον αὐτῶν λεπτομερῶς ὅσα ἔχουν λαχθῇ. Καὶ εἶναι ὥς οἱ θαυμασμοὶ πῶς ἐνῶ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ εἴπῃ μερικά σημαντικά διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, προσπαθεῖ νὰ τὰ μετριάσῃ. Διότι ὅπως ἀκριθῶς ὁ Σαμουὴλ, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ παραβῶσθαι εἰς τὸν Σαούλ τὴν ἐξουσίαν, λέγει ἐνώπιον αὐτοῦ « Μὴ τι παρ' ὑμῶν εἰληφα; ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ Θεός¹, καὶ ὁ Δαβὶδ ἐπειδὴ δὲν ἐγένετο πιστευτός λέγει »

¹ Πράξ 20, 17-21

² Α Ἑσθ 12, 3-5

«Ἐν τῷ ποιμένι ἡμῶν ποιμαίνων τὰ πρόβατα τοῦ ποι-
τρός μου καὶ ὅτε ἦλθεν ἡ ὄρκτος, ταῖς χερσὶν αὐτῆν ἀ-
πεσώθουν»³ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος λέγει πρὸς τοὺς Κο-
ρινθίους: «Ἄφρων γέγονα ὁμῖς με ἠναγκάσατε»⁴.

Καὶ ὁ Θεὸς δὲ αὐτὸ τὸ ἴδιον κάμνει, οὐχὶ τυχαίως ὁ-
μῶν διὰ τὴν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ, ὅταν ἀμφισπῇται, ἀ-
ναφέρει καὶ τὰς ἐδεργείας. Ἰδὲ λοιπόν, καὶ ἐδῶ τί
πράττει· κατὰ πρότερον προκαλεῖ τὴν ἁμαλογίαν τῶν ἱ-
δίων, διὰ νὰ μὴ νομίσης ὅτι εἶναι τὰ λόγια μεγάλη
καύχησις, καὶ καλεῖ ὡς μάρτυρας τῶν ὧν λέγει τοὺς
ιδίους τοὺς ἀκροατάς, διότι δὲν θὰ ἐμψέδωτο ἐνώπιον
αὐτῶν.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ διδασκάλου, ὅταν ἔχη ὡς
μάρτυρας τῶν ἰδίων του ἐπιτευγμάτων τοὺς μαθητάς.
Καὶ τὸ θαυμαστόν, ὅτι οὐχὶ μίαν οὕτε δύο ἡμέρας τοῦ-
το διαρκῶς ἔπραττε, ἀλλὰ ἐπὶ πολλὰ ἔτη· «ὁμῖς γάρ,
λέγει, ἐπίστασθε, πῶς μεθ' ὧμῶν πάντα τὸν χρόνον ἐ-
γενόμην» Ἐπιθυμεῖ, λοιπόν, νὰ τοὺς παρηγορήσῃ ὥ-
στε τὰ πάντα ἀνεξαιρέτως νὰ ὑπομένουν με γενναϊό-
τητα, καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ αὐτῶν καὶ τοὺς πειρα-
σμούς οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ συμβοῦν ὅπως θεβαίως
ἔχει γινε καὶ εἰς τὴν περιπτώσει τοῦ Μωυσέως καὶ τοῦ
Ἰησοῦ. Καὶ ἰδὲ τί προσέθεσεν, εἰπὼν· «Πῶς μεθ' ὧμῶν
ἐγενόμην πάντα τὸν χρόνον, δουλεύων τῷ Κυρίῳ μετὰ
πίστεως ταπεινοφροσύνης». Πρόσεξε τι ἰδιαιτέρως ἀρμό-
ζει εἰς τοὺς ὑπευθύνους· «Μισοῦντας, λέγει, ὑπερηφαι-
σιν· αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν ἀρμόζει εἰς τοὺς ὑπευθύνους· ἕ-
νεκα τοῦ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποδύνται αὐτοὶ εἰς συν-
αίσθησιν τῆς πνευματικῆς τῶν πτωχείας.

3 Αἰτ' 17, 34, 35

4 Β Κορινθ' 12, 11

Τοῦτο εἶναι τὸ θεμέλιον τῶν ἀγαθῶν, ὅπως, λοι-
πόν, καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε· «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ
Πνεύματι»⁵. Δὲν εἶπε ἀπλῶς «ταπεινοφροσύνης», ἀλ-
λα «μετὰ πίστεως» διότι εἶναι πολλοὶ αἱ μαρφαὶ τῆς τα-
πεινοφροσύνης, καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ᾤηται ταπεινοφρο-
σύνην εἰς τοὺς λόγους, εἰς τὰ ἔργα, πρὸς τοὺς ἀνω-
τέρους, πρὸς τοὺς ὑφισταμένους. Θέλετε νὰ σὰς εἶπω
τρόπους ταπεινοφροσύνης.

Ὑπάρχουν μερικά, αἱ ὁποῖαι με τοὺς ταπεινοὺς μὲν
εὐρισκόμενοι εἶναι ταπεινοί, με τοὺς ὑπερηφάνους δὲ
ὑπερήφανοι αὐτοὶ δὲ δὲ, εἶναι μορφὴ ταπεινοφροσύνης.
Υπάρχουν δὲ πάλιν ἄλλοι οὐχὶ τοιοῦτου εἴδους, ἀλλὰ
οἱ ὅποιοι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τῶν ἀνθρώπων
εἰς τὴν κατάλληλον περιστάσιν διατηροῦν καὶ τὸ τα-
πεινὸν καὶ τὸ ὑψηλὸν φρόνημα· αὐτοὶ ἰδιαιτέρως εἶναι
μορφὴ ταπεινοφροσύνης. Ἐπεὶ δὲ, λοιπόν, πρόκειται νὰ
τοὺς διδάξῃ τὰ ταιαῦτα δὲ νὰ μὴ φανῇ ὅτι παραλογίζε-
ται θέτει ἐκ τῶν προτέρων θάσιν ἀναπρέταν τὴν ὑπό-
νοιαν διότι ἐὰν ἦλθον με πᾶσαν ταπεινοφροσύνην λέ-
γε, δὲν λέγω δὲν λέγω ἐξ αἰτίας παραλογισμοῦ. Ἐ-
πειτα ἡπίως· «Μεθ' ὧμῶν, λέγει, ἐγενόμην δουλεύων
τῷ Κυρίῳ», ἀποδεικνύων αὐτοὺς μετόχους τοῦ ἐπιτεύ-
γματος. Το αὐτοτρόπως πανταχοῦ ἡ συμμετοχὴ εἶναι
καλὴν.

Παρουσιάζει, λοιπόν, κοινὰ τὰ ἐπιτεύγματα, καὶ
οὐδὲν κατόρθωμα αὐτοῦ θεωρεῖ ἐξαρεπικόν. Διότι τί;
λέγει ἡδύνατο νὰ φερθῇ ἀκρίτως κατὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ
ὅμως πολλοὶ ὑπάρχουν, οἱ ὅποιοι κατ' αὐτοῦ φέρονται.
Ἀκρίτως αὐτὰς δὲ οὕτε κατὰ τῶν μαθητῶν του δὲν συμ-

5 Ματθ' 5, 3

περιφέρῃ ἀκρίτως. Αὐτό εἶναι ἡ ἐπιτυχία τοῦ διδασκάλου, ἀπὸ τὰ προσωπικά του κατορθώματα νὰ κατεύθυνῃ τοὺς μαθητάς. Ἐπειτα τὴν γενναιότητα, λέγει, τὴν ὅποιαν καὶ αὐτὴν τὴν συγκολύπτει.

«Μετὰ πολλῶν θακρῶν καὶ πειρασμῶν, τῶν αὐθάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων». Βλέπει, ὅτι ποιεῖ διὰ τὰ συμβαίνοντα; Ἐδῶ φαίνεται, ὅτι φανερώνε, καὶ τὸ φρόνημα συμπάθειας αὐτοῦ· διότι ὑπέφερε ὑπὲρ ἐκείνων οἱ ποῖοι, ἐκ τῆς ἀμαρτίας εἶχον χαθῇ, ὑπὲρ ἐκείνων οἱ ὅποιοι πράττουσι αὐτὰ ἐπειδὴ ἔπαυσε ὑπὲρ αὐτῶν οἱ ὅποιοι ἐναντίον του ἔπραττον καὶ ἔχαρε, διότι ἦτο τοῦ θυμοῦ ἐκείνου τῶν ἀνθρώπων, ὁ ὅποιος ἔχαρε, ἐπειδὴ ἡξιώθη νὰ ὑποστῇ ἀτιμωτικήν τιμωρίαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει. «Νῦν χαίρω ἐν ταῖς παθήμασι μου ὑπὲρ υμῶν», καὶ πάλιν «Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον θάρος δόξης καταργάζεται ἡμῖν». Ἀλλὰ τὰ λέγει αὐτὰ προσπαθῶν νὰ τὰ μετριάσῃ. Ἐδῶ δὲ δεικνύει τὴν γενναιότητά του, καὶ ὅχι τόσο πολλὴν γενναιότητα, ὅσον τὴν ὑπομονήν, ὡς εἶον ἔλεγεν «Ἐκακοποιήθην ἐγώ, ἀλλὰ μοῖζι σας καὶ τὸ φοβερόν εἶναι ὅτι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐκακοποιήθην».

Ἰδὲ ἐδῶ διακριτικὸν γνῶσιμα διδασκαλίας καὶ τὴν ἀγάπην παρουσιάζει, καὶ τὴν γενναιότητα. «Ὡς οὐδὲν ὑπεστελλάμην», λέγει. Δε κινεῖ διὰ τούτων συγκρινῶς τὴν ἀνεξέκακίαν καὶ τὴν δραστηριότητα. Καὶ τῶν συμφερόντων. Ὅρθως εἶπε τοιοῦτοτρόπως ὅτι, ὑπῆρχον ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν ἔπρεπε νὰ μάθουν. Ὁ

8 ΡομΕ 5 41

7 Κολσ. 1 24

8 Β Κορινθ 4 17

πως ἀκριβῶς δὲ τὸ νὰ ἀποκρίπτονται μερικά εἶναι ἱβόν φθόνου τοιοῦτοτρόπως τὸ νὰ λέγῃ τὰ πάντα εἶναι, χαρακτηριστικὸν μωρίας. Δι' αὐτὸ προσέθεσε «τῶν συμφερόντων», φανερώων, ὅτι «δὲν εἶπα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδίβλαξα οὐχὶ ὡς νὰ ἀφοσιούμαι εἰς αὐτὸ τὸ ἱβόν», λέγει. «Ὅτ φανερώνει δὲ αὐτὰ, ἄκουε τὸ ἔξης διότι προσέθεσε «Δημοσίῃ καὶ κατ' οἴκους», παρουσιάζων τὴν ἐπὶ μακρὸν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν μεγάλην θυσίαν καὶ τὴν ὑπομονήν.

«Διαμαρτυρούμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν». Ὅχι πρὸς σας μόνον, λέγει, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἑθνικούς. Ἐδῶ ἡ μετὰ θάρρους ὁμολογία καὶ ὅτι «καὶ ἂν δὲν ὠφελῶμεν εἰς τίποτε, πρέπει νὰ ὀμώμεν»· διότι αὐτὸ εἶναι τὸ νὰ ὁμολογῶμεν μὲ παρρησίαν, ὅταν ὀμώμεν πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν προσέχουν· διότι ἡ μετὰ θάρρους ὁμολογία κυρίως αὐτὸ εἶναι. «Διαμαρτυρομαι», λέγει. ὁ Μωδοῆς, «τὸν αὐρανοῦ καὶ τὴν γῆν»· καὶ αὐτὸς τώρα «Διαμαρτυρούμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν, τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν».

6 Τί διδάσκεις με παρρησίαν; Ὡστε νὰ ἐπιμεληθοῦν τὸν θιον ὥστε νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ πλησιάσουν τὸν Θεόν. Διότι οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι δὲν τὸν ἐγνώρισαν καὶ διότι, δὲν ἀναγινώρουν τὸν Υἱόν, καὶ διὰ τὰς πράξεις καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τὴν εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν πίστιν Ἐνεκα τοῦ, λοιπόν, λέγεις αὐτὰ ἔνεκα τοῦ τοῦ πένθυμζεις αὐτά; τί ἔχε γίνεαι Μήπως ἔχεις κάτι νὰ κατηγορῇς. Ἀφοῦ προηγουμένως ἀνετράξαε τὸν νοῦν των, τότε προσέθετε. «Καὶ νῦν ἱβὸν ἐγὼ δεδεμένος τῷ Πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι, μὴ εἰδὼς πλὴν ὅτι, τὸ Πνεῦμά μοι τὸ ἅγιον

κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται, λέγον ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσι. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιῶμαι· οὐδὲ ἔχω τὴν φυγὴν τιμῶν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι. τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Διὰ τὰ λέγει αὐτά; Προετοιμάζων αὐτοὺς νὰ εἶναι πάντοτε ἔτοιμοι ἐνώπιον κινδύνων καὶ φανερῶν καὶ ἀφανῶν καὶ ὅλα νὰ ὑποτάσσονται, μὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ Πνεῦμα. Δεκνύει δὲ ὅτι, διὰ μεγάλα ἀναχωρεῖ. «Πλὴν ὅτι τὸ Πνεῦμά μοι, φησὶν, τὸ ὅν ὡν κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται, λέγων» Διὰ νὰ δεῇ ὅτι μὲ τὴν θέλησιν τοῦ ἀναχωρεῖ, καὶ διὰ νὰ μὴ θεωρήσῃ ὅτι ὑπάρχει. Ἐξαναγκαστικός δεσμός ἢ ἀνάγκη, εἶπε τὸ «κατὰ πόλιν».

Ἔπειτα συμπληρώνει. ὅτι «οὐκ ἔχω τιμῶν τὴν ἐμαυτοῦ φυγὴν» ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Βλέπεις ὅτι δὲν εἶναι οἱ λόγοι. Λόγους θρηνηλογούντος, ἀλλὰ ταπεινοφρονος καὶ παθραγωγούντος ἐκεῖνους καὶ συμπάσχοντος ὅσα γινώσκει, δὲν εἶπεν ὅτι «ἐξ ὀλιγομένης εἶναι ἀνάγκη δὲ νὰ ὑποφέρωμεν», ἀλλ' οὕτως «νομίζω». Αὐτὸ λέγει πάλιν, οὐχὶ ὑπερηφανευόμενος ἀλλὰ διδάσκων ἐκεῖνους μὲ τὰ προηγούμενα μὲν τὴν ταπεινότητα, μὲ αὐτὰ δὲ τὴν γενναϊότητα τὸ θάρρος τῆς ὁμολογίας ὡς ἐάν τις εἴπῃ· «Δὲν προτιμῶ αὐτὴν ἀντὶ αὐτῆς περισσότερον ἀποδεκτὸν νομίζω τὸ νὰ παραγματοποιήσω τὴν ἀποστολήν, τὸ νὰ διδάξω μὲ παρησῶν». Καὶ δὲν εἶπε «Νὰ κηρύξω, νὰ διδάξω», ἀλλὰ τί, «Διαμαρτύρασθαι τὸ Εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ». Πρόκειται ἡ λέξις καὶ περισσότερον ἐνοχλητικόν ὅτι «καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων» δι' αὐτὸ καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἐτοιμάζει, καὶ δεικνύει, ὅτι πρὸς οὐδὲν ὑστερεῖ.

Ἔπειθ' λοιπὸν ἐπρόκειτο εἰς αὐτοὺς νὰ ἀποβέσῃ ὅλον τὸ θάρρος καὶ τὸ φορτίον, προσηγομένως ἐπράυνε τὴν σκέμιν των, λέγων· «Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκ ἐπὶ ὀλιγομένης τὸ πρόσωπόν μου». Ἔπειτα τότε προσέθεσε τὸ «καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων». Διπλὴ ἢ στενοχωρία, καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δὲν θὰ βλέπουν πλέον τὸ πρόσωπόν του καὶ οὔτε αὐτὸς θὰ βλέπῃ ὅλους αὐτοὺς· οὐκ ἔτι, γὰρ, φησὶν, ὤψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὁμῆς πάντες, ἐν οἷς διήλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν». Ἐπομένως εὐλόγως σὰς ὁμολογῶ, (ἐπειδὴ πλέον δὲν θὰ ἐλθῶ), «ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ».

Βλέπεις πῶς τοὺς φοβίζει, καὶ στενοχωρεῖ τὰς κουρασμένας καὶ λυπημένας ψυχὰς των; Ὁρᾷς, διότι ἦτο ἀναγκαῖον «οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν, λέγει, πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ». Ἐπομένως αὐτὸς ὁ ὁποῖος δὲν λέγει, εἶναι ὑπεύθυνος τοῦ αἵματος, δηλαδὴ τῆς αἱματοχυσίας. Τίποτε περισσότερον φοβερόν ἀπὸ αὐτό. Δεικνύει, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι, ἂν δὲν πράττουν (τὰ ὅσα ἡ πίστις ἀπαιτεῖ), εἶναι ὑπεύθυνοι τοῦ αἵματος (τῆς ἀπωλείας των). Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι ἀπολογεῖται, ἐκεῖνους δὲ φοβίζει.

«Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ παιμνίῳ ἐν ᾧ ὁμῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπ' ἐκείνους ποιμαίνει τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος». Παρατηρεῖς, δύο πράγματα προσέθελε. Οὔτε, λοιπόν, ἔχει κάποιαν ὀφέλειαν τὸ νὰ ἀνορθώσῃ μόνον ἄλλους, («φοβουμαι γὰρ, λέγει, μὴ πως, ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι»^ο), οὔτε τὸ

νά επιμεληθῇ μόνον τὸν ἑαυτὸν τοῦ· διότι ὁ τοιοῦτος φιλαυτός καὶ ἐπιζητεῖ μόνον τὸ προσωπικόν του συμφέρον, καὶ εἶναι ὁμοιος μὲ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔθαμεν εἰς τὴν γῆν τὸ τάλαντον. Λέγει αὐτά, ὅχι ἐπεὶ δὴ εἶναι προτιμότερα ἢ ἰδική μας σωτηρία ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τοῦ ποιμνίου ἀλλὰ ἐπεὶ δὴ ὅταν προσέχωμε τοὺς ἑαυτούς μας, τότε καὶ τὸ ποιμνιον ὠφελεῖται.

«Ἐν δὲ ὑμῶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ». Ἰδέ πόσα εἶναι αἱ δεσμευσεῖς. Ἀπὸ τὸ Πνεῦμα ἔχετε τὴν χειροτονίαν (ἔχετε χειροτονηθῇ), λέγει διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ «ἔθετο» μία αὐτὴ δεσμευσεῖς. Ἐπειτα «ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ» Ἰδοὺ καὶ ἡ ἄλλη. Καὶ τρίτη· «Ἦν, λέγει, ὅτι περιποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος» Ἀποβελκύνει δ' ὅσων εἶπε πολὺ πολὺ πῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ ὅτι δὲν εἶναι δι' ἀσήμενον ὁ κίνδυνος, ἐάν θεοβλάβως ὁ Δεσπότης δὲν ἐφείσθη τοῦ ἰδίου του τοῦ αἵματος ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ἡμεῖς δὲ περιφρονούμε τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν διὰ νὰ συμφύλωση ἑαυτοῦ, καὶ τὸ αἷμα ἔχουσε, σὺ δὲ δὲν δύνασαι οὕτε ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ἔχουν φλοιὸν νὰ κρατήσῃς.

«Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι θαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φοβόμενοι τοῦ ποιμνίου». Πολὺν εἰς ἄλλο σημεῖον τοὺς ἐπαναφέρει ἀπὸ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν· ὅπως, ὅταν εἰς ἄλλο σημεῖον λέγῃ «Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πόλις πρὸς αἷμα καὶ σάρκα»¹ «Ὅτι εἰσελεύσονται, λέγει, μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι θαρεῖς εἰς ὑμᾶς. Διπλοῦν εἶναι τὸ κακόν, καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰδὸς δὲν θὰ εἶναι παρών καὶ ἐπεὶ δὴ ἄλλοι θὰ ἐφορμήσουν. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ἀπέρχουσα, ἐάν αὐτὸ ἐκ

τῶν προτέρων τὸ γνωρίζῃς. Τὸ Πνεῦμα, λέγει, μὲ ὁδηγεῖ.

γ' Καὶ Ἰδὸς, δὲν εἶπεν ἀπλῶς· «λύκοι», ἀλλὰ προσέθεσε· «θαρεῖς», ὑπονιασόμενος τὴν θιασώτητα καὶ τὴν θρασύτητα των· καὶ τὸ πλέον φοβερόν, ὅτι αὐτοὶ οἱ Ἰδοί, λέγει, ἀπὸ τοὺς ἰδίους θὰ ἐγερθοῦν αὐτὸ εἶναι καὶ πολὺ δυσάρεστον, ὅταν καὶ ὁ πόλεμος εἶναι ἐμφύλιος. Καὶ ὁρθῶς εἶπε· «Προσέχετε», παρουσαζὼν τὸ πρᾶγμα πολὺ σφοδρόν, (διότι εἶναι Ἐκκλησία) καὶ ὅτι εἶναι μέγας ὁ κίνδυνος, (διότι τὴν ἐλευθέρωσε μὲ λύτραν τὸ αἷμα του), καὶ ὅτι εἶναι μέγας ὁ ἀγὼν καὶ διπλοῦς. Αὐτὰ, λοιπόν, ἐφωτέρωσε, εἰπὼν· «Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνθρωποι, λαλοῦντες δις τραπεζήν, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητάς ὅπισθ' αὐτῶν». Ἐπειτα, ἐπειδὴ πολὺ τοὺς ἔκαμε νὰ φοβηθοῦν μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «λύκοις θαρεῖς», καὶ ὅτι θὰ προέλθουν ἀπὸ αὐτοὺς ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ διδάσκουν βλασκαλίας, αἱ ὁποῖαι θὰ διαστρέφουν τὴν ἀλήθειαν, ὥς νὰ εἶχεν ἀπὸ κάποιου διατυπωθῇ πρὸς αὐτὸν ἡ ἀπορία, ὁ ὁποῖος νὰ εἴπῃ πῶς λοιπόν, «Καὶ ποῖα θὰ εἶναι ἡ προφύλαξις,» συμπληρώνει, λέγων· «Γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἔπαυσάμεν μετὰ δακρύων νοθευτῶν ἔνα ἔκαστον».

Πρόσθετε πόσαι ὑπερβολαί· «μετὰ δακρύων», καὶ «νύκτα καὶ ἡμέραν», καὶ «ἔνα ἔκαστον» διότι ὅχι, ἐάν ἐβλεπε πολλοὺς, τότε τοὺς εὐσπλαγχνίζετο, ἀλλὰ ἐγνώριζε τὰ πάντα νὰ πράττῃ διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ μὴς ψυχῆς. Τοιοῦτοτρόπως, λοιπόν, καὶ τοὺς συνέταξε. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον λέγει αὐτὸ σημαίνει. «Εἶναι ἀρκετὰ τὰ θῶα ἀπὸ ἐμὲ ἔγιναν» ἔμεινα ἐπὶ τριετίαν ἱκανοποιητικῶς ἐνσχύθησαν, ἱκανοποιητικῶς ἐθεμελίωθησαν. Μετὰ δακρύων, λέγει. Βλέπετε ὅτι δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὰ δάκρυα.

¹ Ἐφεσ 5 12

Αλλά τις πράττωμεν καὶ ἡμεῖς. Δὲν πονεῖ ὁ κακός· πόνεσε οὐ, ἴσως καὶ ἐκεῖνος πονέσῃ. Ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν ἴδῃ ὁ ἀσθενὴς τὸν ἱατρὸν νὰ λαμβάνῃ τροφήν, καὶ ὁ ἴδιος παρακινεῖται, τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν καὶ ἔδωθ' αὐμῇ ἐάν σὲ ἴδῃ νὰ θλῦσσαι, θὰ μαλακάσῃ, θὰ γίνῃ ἐνάρκτος καὶ πρᾶος ἄνθρωπος.

«Οὐκ εἰδώς, φησί, τὰ ἀναντηθόντά μοι»· Τί λοιπὸν διὰ τοῦτο ἀπέρχεσθαι; Οὐδὲν ἄλλως· ἀλλὰ καὶ γνωρίζω καλὰ ὅτι θεοὶ καὶ θλίψεις μὲ περιμένουν. Γνωρίζω λοιπὸν ὅτι μὲ ἀναμένουν πειρασμοὶ ὅποιοι εἶναι δὲ δὲν γνωρίζω αὐτὸ ἀκριβῶς ἥτο φοβερώτερον. Μή, λοιπὸν θεωρήσατε ὅτι τὰ λέγω αὐτὰ θρηνηλογῶν βῆν ἔγω (θεωρῶ) τὴν ζῶν μου ὡς πολὺτμον. Διὰ νὰ διεγερῇ τὴν σκέψιν των, λέγει αὐτά, καὶ διὰ νὰ τοὺς πείσῃ ὅχι μόνον νὰ μὴ ἀποχωροῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποφέρουν μὲ γενναίότητα. Διὰ τοῦτο ὀνομάζει τὴν ὑπόθεσιν ν πορείαν καὶ διακονίαν· ἀφ' ἐνὸς μὲν, δεικνύει τὴν σπουδαϊότητα ἀπὸ τὴν πορείαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ χρέος ἀπὸ τὴν διακονίαν. Εἰμαι, λέγει, διάκονος· τίποτε περισσώτερον δὲν ἔχω.

Ἀφοῦ δὲ τοὺς παρηγόρησε διὰ νὰ μὴ θλῦνται, βί' ὅσα ὑποφέρει, καὶ εἰπὼν ὅτι ὑπομένει αὐτὰ μὲ χαρὰν, καὶ ἀφοῦ ἔδειξε τὸ κέρδος τότε συμπληρώνει τὸ ὑμνηρόν. Αὐτὸ δὲ τὸ πράττει, διὰ νὰ μὴ καταποντίσῃ εἰς λύπην τὴν διάνοιάν των. Ποῖον δὲ εἶναι αὐτό, τὸ «καὶ ἐξ ὧν αὐτῶν ἀναστήθονται ἄνδρες, λαλοῦντες διεστραμμέναι».

Τί λοιπὸν θὰ ἡδύνατο νὰ εἴπῃ τ.ε. τόσοσιν σπουδαῖον θεωρεῖς τὸν ἑαυτὸν σου, καὶ, ἂν ἀναχωρήσῃς, ἀποθνήσκामεν; Δὲν λέγω αὐτό, λέγει, ὅτι ἡ Ἰβ κή μου ἀποισία πράττει αὐτό, ἀλλὰ τί; Ὅτι θὰ ἐξεγερθοῦν ἐναντίον σας μὲν καὶ, Δὲν εἶπε· «ἐξ αἰτίας τῆς ἀναχωρήσεώς μου» ἀλλὰ «μετὰ τὴν ἀφίξιν μου» δηλαδὴ, τὴν

ἀπομάκρυνσιν· ἂν καὶ ἡδὲ ἔχει γίνεσθαι τοῦτο· ἐάν δὲ ἔχῃ γίνεσθαι, πολὺ περισσώτερον μετὰ αὐτὰ θὰ γίνῃ. Ἔπειτα καὶ ἡ αἰτία· «τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὁπισω αὐτῶν». Επομένως διὰ τίποτε ἄλλο (βῆν φροντίζου) αἱ αἵρέσεις παρὰ δι' αὐτό. Ἔπειτα καὶ ἡ παρηγορία· «Ἦν περιτοήσατο, λέγει, διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος»· Ἐάν δὲ τὴν ἔσωσε καὶ τὴν κατέστησε κτήμα του μὲ τὸ ἰδίον τοῦ οἴμαι ὁπωσδήποτε θὰ τὴν προστάτῃ.

«Νύκτα, λέγει, καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ διακρίαν νοουθετῶν». Αὐτὰ θὰ ἐλέγοντο εὐλόγως πρὸς ἡμᾶς καὶ φαίνεται, μὲν ὅτι εἶναι ὁ λόγος ἰδιαίτερος διὰ τοὺς διδασκάλους, εἶναι δὲ κοινός καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς. Διότι τί (θα ὠφελήσῃ), ἐάν ἐγὼ μὲν λέγω καὶ παρακαλῶ καὶ ἰσχυρὰ νύκτα καὶ ἡμέραν, ὁ δὲ μαθητὴς δὲν ὑπακούει, διότι διὰ νὰ μὴ νομίσῃ κανεὶς ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸν πρὸς ἀπόκρισιν κατηγορίας, τὸ νὰ εἶναι βηλαδὴ μαθητὴς καὶ νὰ μὴ ὑπακούῃ, διὰ τοῦτο, «δ' ἀμαρτύρομαι» εἰπὼν προσέθεσεν· «οὐ γὰρ ὑπεσταλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν».

Ἐπομένως αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸν μόνον τοῦ διδασκάλου, τὸ νὰ ἐξαγγεῖλῃ, νὰ κηρύξῃ, νὰ διδάξῃ, νὰ μὴ ὀπισθοχωρήσῃ, νύκτα καὶ ἡμέραν νὰ παρακαλῇ ὅταν δὲ ἀφοῦ γίνουσι αὐτά, τίποτε δὲν γίνεται περισσώτερον, ὥς γνωρίζετε ἐκεῖνο τὸ ὁκοῖον ὑπολεί-

Ἔπειτα καὶ ἄλλη ἀπολογία, ὅτι «καθαρός ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων». Μή, λοιπὸν, νομίζετε, ὅτι αὐτὰ λέγονται μόνον δι' ἡμᾶς· καθ' ὅσον καὶ διὰ πάντας ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι ὥστε νὰ προσέχετε εἰς ὅσα λέγονται, ὥστε νὰ μὴ φεύγετε ἀπὸ τὴν παρακαλούσθαι σιν τοῦ κηρύγματος.

Τί νὰ κάνω, ὁ δὲ καθημερινῶς ἐξανίσταμαι, κρα-

γάτων Ἀπομακρυνθήτε ἀπὸ τὰ θέατρα καὶ πολλοὶ μᾶς χλευάζουν ἀποφeyγyετε τοὺς ὄρκους, τὴν πλεονεξίαν ἅπερ αὖτε προτρέπομεν συμβουλευτικῶς, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ὁποῖος νὰ ἀκούῃ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα δὲν ὁμολῶ, ἤθελον νὰ κάμω τοῦτο καὶ κατὰ τὴν νύκτα, καὶ εἰς τὰ γαυματὰ σας, ἐάν βεβαίως ἦτο δυνατόν καὶ ἀφ' οὗ διαχωρῶσθαι εἰς ἅπερ αὖτε τμήματα νὰ ἔρχομαι πλησίον σας καὶ νὰ συνομιλῶ ἄλλᾳ, ἐάν μίαν φορά τὴν ἐβδομάδα σὰς καλοῦμε, καὶ δε κύεσθε ἀκηροί, καὶ ἄλλοι μὲν δὲν ἔρχεσθε, ἄλλοι δὲ οἱ ὅποιοι παρευρίσκεσθε, χωρὶς τιποτε περισσότερον ὠφέλιμον νὰ ἀποκομίζετε, ἀπέρχεσθε, τ. δὲν θὰ ἐπράττετε, ἐάν συνεχῶς αὐτὸ ἐπράττομεν.

Τι νὰ πράξωμεν, Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ μᾶς ἐμπαιζοῦν ἕνεκα τοῦ ὅτι ὁμιλοῦμεν πάντοτε διὰ τὰ ἱδιαῖα τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν γίνεαι θεωρετοί. Ἀλλ' οὐκ οὐδὲν αὐτὸ δὲν εἴμεθα ἡμεῖς, ἀλλὰ οἱ ἱδιοὶ οἱ ἀκροασταὶ διότι ἐκεῖνος μὲν ὁ ὁποῖος ἐπιτυχάνει, πάντοτε χαίρει νὰ ἀκούῃ τὰ ἱδία, ὥς νὰ λέγωνται. Ἐπαινοὶ δι' αὐτόν, ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος δὲν θέλει νὰ ἐπιτυχάνῃ καὶ φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖται, καὶ ἂν διὰ δευτέραν φοράν μόνον ἀκούσῃ, νομίζει, ὅτι πολλάκις τὸ ἀκούει. «Καθαρὰς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων», λέγει.

Β. Αὐτὸ μὲν ἠρμολογεῖ εἰς τὸν Παῦλον νὰ τὸ εἴπῃ, ἡμεῖς δὲ δὲν τολμῶμεν νὰ τὸ εἴπωμεν, διότι, ἔχομεν συναισθήσιν τῶν ἀπερῶν ἁμαρτιῶν μας. Διὰ τοῦτο ἀκριθῶς ἠρμολογεῖ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἠγρύπνηε διὰ κάθε ἕνα καὶ με φροντίζα παρακολούθει, εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ὑπέμενε τὰ πάντα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν μαθητῶν, νὰ λέγῃ ἡμεῖς δὲ θὰ εἴπωμεν τὸν λόγον τοῦ Μωϋσέως ὅτι ἐώργισθη μοι. Κύριος δι' ἡμᾶς, ὅτι εἰς πολλά ἁμαρ-

τήματα προέγυε καὶ ἡμᾶς¹². Διότι ὅταν δεδιάζωμεν ἐπεὶ ὅς τις θέλομεν νὰ μὴ προοδεύετε, δὲν καταβάλλεται τὸ περισσότερον μέρος τῆς δυνάμεώς μας. Διότι, τί ἔχει γίνεαι, εἶπέ μοι, ὅς μου τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τριετίαν, χωρὶς μὲν νὰ παρηγορῶμεν νύκτα καὶ ἡμέραν κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τριῶν ἡμερῶν πολλάκις τοῦτο ἐπ' τελοῦντες, καὶ ὅχι ἐπὶ τὰς.

Τι περισσότερον ἔχει γίνεαι, Κατηγοροῦμεν, ἐπικρίνομεν, κλαίνομεν, θλῖβομεθα, ἂν καὶ ὅχι ἐμφανῶς, ἀλλὰ ἐσωτερικῶς. Ἐκεῖνα δὲ τὰ θάκρυα εἶναι πολλὰ ἑλαφρότερα αὐτῶν διότι αὐτὰ μὲν προσφέρουν κάποιαν παρηγορίαν εἰς τοὺς λυπουμένους ἐκεῖνα δὲ τὴν ἐπιτείνουν καὶ τὴν περισφίγγουν.

Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὅταν τις εὐοισκεται εἰς κατάστασιν στενοχωρίας, καὶ δὲν ἠμπορῇ νὰ φανερῶσιν τὴν θλίψιν, ὥστε νὰ μὴ φανῇ ὅτι εἶναι ματαδόξος, περισσότερα λοιπὸν ὑποφέρει παρὰ ἐάν ἐφανέρωνεν αὐτήν. Ἐάν κάποιος δὲν με ἔκρινε διὰ περιττὴν φιλοδοξίαν, θὰ ἔβλεπες καθήμερνώς νὰ χύνω πηγὰς θακρύων ἀπὸ τὰς δὲ τὰς γνωρίζει καλῶς ὁ οἰκίσκος μου καὶ ἡ ἐρημία. Διότι πιστεύσατέ με διὰ τὴν μὲν σωτηρίαν μου ἔχω ἀπελπισθῇ, θρητῶν δὲ διὰ τὰ ἱδικά σας, οὐτε ἔχω εὐκαρίαν νὰ πειθῶ διὰ τὰς ἱδικὰς μου ἁμαρτίας τοιοῦτοτρόπως δι' ἡμᾶς τὰ πάντα εἰσθε σεις. Καὶ ὅταν ἀντλήθῃ ὅτι σεις προοδεύετε, δὲν αἰσθάνομαι. ἕνεκα τῆς εὐχαριστήσεως τὰ ἱδικά μου κακὰ καὶ ἂν ἴδω ὅτι δὲν προκόπτετε, ἕνεκα τῆς θλίψεως πάλιν, παραμυρίζω τὰ ἱδικά μου, γενόμενος πλήρης χαρᾶς μὲν διὰ τὰ ἀγαθὰ σας, καὶ ἂν ἔχω ἅπερ αὖτε δὲν, κατηφὴς δὲ

¹² Δευτερ. 3 26

³ Ἑβρ. 13 17

Ἦς τὸν ἀγαπήσωμεν (γνωρίζετε πόση ἀμοιβὴ πε-
διότι, ἡ πρώτη ἐντολὴ εἶναι «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν
θεόν σου»· δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῆς· Καὶ τὸν πλησίον
σου ὡς σεαυτοῦ»¹· Τὴν δευτέραν τὴν ἔχομεν ἐπιτά-
χει, ἔχομεν ἀνάγκη· ἡμεῖς τῆς πρώτης ἔχομεν ἀνάγ-
κη· τῆς πρώτης εἰς ὑπερβολικὸν βαθμὸν καὶ ἐγὼ καὶ
σεῖς, τὴν ἔχομεν, ἀλλ' ὅχι ὅσον πρέπει.

Ἦς τὸν ἀγαπήσωμεν. (γνωρίζετε πόση ἀμοιβὴ πε-
ριμένει ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἠγάγησαν τὸν Χριστόν) Ἦς
τὸν ἀγαπήσωμεν μὲ θερμότητα ψυχῆς, διὰ νὰ σωθῶμεν
ἀπὸ τὴν ἀναταραχὴν τοῦ παρόντος θλά, ἀπολαύοντες
τῆς ἐξ αὐτοῦ ἀγάπης, καὶ διὰ νὰ ἀξιοθῶμεν νὰ ἐπιτύ-
χωμεν τὰ ἀγαθὰ τα ὅποια ἔχει, υποσχεθῇ εἰς ὅσους τὸν
ἀγαποῦν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Μο-
νογενοῦς Τοῦ Πατρὸς μετὰ τοῦ ὅπου συγχρόνως εἰς
τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἄγ. πνεῦμα ἀνήκει, δόξα,
δύναμις, τιμὴ, πάρις καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Ε' (45)

(Πρὸς 20, 32-38, 21, 1-16)

«Καὶ τὴν νῦν παρατίθεμαι ὑμῶν, ἀδελφοί, τῷ θεῷ καὶ
τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομησά-
ναι καὶ δοῦναι κληρονομίαν ὑμῖν ἐν ἡμῖν αἰς ἡρώμενοις»

α. Αὐτὸ τὸ ὅποιον πράττει, ὅταν στέλλῃ ἐπιστο-

¹ 17 Ματθ 22 37 39 κα Μαρκ 2 30 31
1 Πρὸς 20 32

αὐτὸν, αὐτὸ πράττει καὶ ὅταν συμβουλευτῇ ἀπὸ προτρο-
πῆς τελειώνει εἰς εὐχὴν· Διότι, ἐπειδὴ τοὺς ἔκαμε νὰ
φοβηθοῦν πολὺ, λέγων ὅτι ἔλκεται βαρεῖς εἰς ὑμᾶς εἰσα-
λευσόντα»²· διὰ αὐτὴν μὴ ἐπιφέρῃ κτύπημα εἰς τὸν νοῦν
καὶ τὸν καταστρέψῃ ἰδὲ τὴν παρηγορίαν. «Καὶ τὰ
νῦν» λέγει. Τοιοῦτόπως εἶπε, φανερόντων δι' αὐτοῦ
ὅτι, ὅπως πάντοτε «παρατίθεμαι ὑμῶν, ἀδελφοί, τῷ
θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ» δηλαδὴ «εἰς
τὴν χάριν αὐτοῦ»· καὶ ἄρθως εἶπε τοιοῦτόπως· διότι,
γνωρίζει, ὅτι ἡ χάρις σώζει. Συνεχῶς τοὺς ὑπενθυμι-
ζει τὴν χάριν, καὶ οὕτως αὐτοὺς περισσότερο μερι-
μνώντας ὡς ὀφειλέτας, καὶ παρακινῶν νὰ λάβουν θάρ-
ρος.

«Τῷ δυναμένῳ ὑμᾶς ἐποικοδομῆσαι». Δὲν εἶπεν
«Οἰκοδομήσαι», ἀλλ' «ἐποικοδομῆσαι», δεικνύων ὅτι ἡ-
δὴ ὠφελήθησαν πνευματικῶς. Ἐπειτα ὑπενθύμισε τὴν
μέλλουσαν ἐλπὶδα εἰπὼν «Καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομι-
αν ἐν πάσι τοῖς ἡγιασμένοις».

Ἐπειτα πάλιν προτροπὴ Ἐργυρίου, λέγει, ἡ χρυ-
σίου ἡ μισθίου οὐδενὸς ἐπεθυμήσα. Καταστρέφει τὴν
ρίζαν τῶν κακῶν, τὴν φιλαργίαν· Ἐργυρίου λέγει, ἡ
χρυσίου. Δὲν εἶπε «ὅθεν ἔλασθα», ἀλλ' «οὐδὲ ἐπεθυμήσα»·
Δὲν εἶναι ἀκόμη τοῦτο μέγα, τὸ μετὰ τοῦτο δὲ εἶναι μέ-
γα. «Ὑμεῖς ἐπιστάσθε ὅτι τοῖς χρεαῖς μου καὶ τοῖς οὐ-
σι μετ' ἐμοῦ ὑπηρετήσαν αἱ χεῖρες αὐταί· Πάντα ὑπέ-
δαξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι
τῶν ἀσθενούντων»· Ἰδὲ αὐτὸν νὰ ἔχῃ χρησιμοποῖησε
τὴν ἐργασίαν, καὶ ὅχι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ νὰ μοχθῇ
«Τοῖς χρεαῖς μου καὶ τοῖς οὐσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρετήσαν
αἱ χεῖρες αὐταί»· Αὐτὸ λέγει προτρεπτικῶς· Καὶ πα-

τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ὄντος ἐκ τῶν ἐπὶ ἐμὲ ἵαμεν παρ' αὐτοῦ. Εἰς τὴν Καισάρειαν, λέγει, ἀφοῦ ἦλθομεν, ἐμείναμεν εἰς τὴν Φιλίππον, ὃ ὁποῖος ἦτο εἰς ἀπὸ τοῦς ἐπιτῆ (διδασκόντες)

«Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι, τέσσαρες προφητεύουσαι». Ἀλλὰ δὲν προλέγουσιν εἰς τὸν Παῦλον αὐταί, ἀν καὶ εἶχον προφητικὸν χάρισμα, ἀλλὰ ὁ Ἄγαθος καὶ τὸ πᾶς ἀκούει. «Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, ἦλθεν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι Ἀγαθος καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, βῆσας τε αὐτοῦ χεῖρας καὶ πῶδας, εἶπε· Τάδε λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· Τὸν ἄνδρα, οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη οὕτω βήσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν». Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παλαιότερον προεφήτευσεν τὴν πείναν, αὐτὸς λέγει «τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη οὕτω βήσουσιν».

Ὅπως ἀκραδῶς ἐπράττον οἱ προφῆται περιγράφοντες τὰ δαα ἐγένοντο (ἐποπτικῶς), ὅταν ἔλεγον δι' αἰχμαλωσίαν, ὅπως ὁ Ἰεζεκιήλ, αὐτὰ καὶ οὕτως ἔκαμα. Καὶ τὸ πλέον φοβερόν ἐστι· καὶ χεῖρας ἐθνῶν παραδώσουσιν. Ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόκιοι τοῦ μὴ ἀναθεῖναι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ. Καὶ πολλοὶ τὸν παρεκάλουν νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ καὶ οὕτε τοιοῦτόπως ὑπήκουσεν. «Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος· Τί πο εἶτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου (συνθρύπτοντες) τὴν καρδίαν, Ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐτόλμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Μὴ πειθομένον δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν εἰπόντες· Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω».

Ὁ· Βλέπετε, διὰ τὰ μὴ νομίσης ἀφοῦ ἀκουσες, ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα ἀνάγκης τὸ «δεδεμένον τῷ Πνεύ

ματι πορεύομαι»⁷, μήτε ὅτι ἐνεπλόκη αὐτὸς ἐπειδὴ ἠγύοι, δ' αὐτὸ προλέγονται ταῦτα. Ἀλλὰ αὐτοὶ μὲν ἐκλαῖον, αὐτὸς δὲ τοὺς παρηγόρει· θλιβόμενος διὰ τὰ δάκρυα ἐκείνων· «τ. ποιεῖτε γὰρ λέγει κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν». Τίποτε (δὲν ὑπάρχει) περισσώτερον στοργικὸν τοῦ Παύλου· ἐπειδὴ τοὺς ἐθέλετε νὰ κλαῖον, ἐθλίβετο ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ὑπέφερε διὰ τὰς δικὰς τοῦ δοκιμασίας. Μὴ ἀδικεῖτε, λέγει, πράττοντες αὐτὸ δῶτε, μήπως ἐγὼ πονῶ. Τότε ἐσταμάτησαν ὅταν εἶπε· «Τ. πο εἶτε συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν», διὰ σας κλαῖω, λέγει, ὅχι διὰ τὰ παθήματα· ὅτι δι' ἐκεῖνα καὶ νὰ ἀποθάνω ἐπιθυμῶ. Ὡς ἴδωμεν δὲ ἐξ ἀρχῆς, τὰ λεχθέντα.

Ἄργυριον ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ, λέγει, οὐδενὸς ἐπεθύμησα αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι· ταῖς χρεῖαις μοι καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρετήσαν αἱ χεῖρες αὐταί. Δὲν ἔχουν πρόβει· αὐτὸ ἐπομένως εἰς τὴν Κόρινθον μόνον οἱ ἐπιφέροντες φθορὰν εἰς τοὺς μαθητάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν. Εἰς οὐδενὰ σημείον τὸ ἐπικρίνει αὐτὸ γράφων εἰς τοὺς Ἐφεσίου· Διὰτί λοιπόν, διότι δὲν εὐρέθη εἰς ἀνάγκην. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Κορινθίους λέγει· «Οὐκ ἐφράγη τὸ καύχημά μου ἐν τοῖς κλ. μασί· τῆς Ἀχαΐας»⁸. Καὶ δὲν εἶπεν· «Δὲν μοῦ ἐδώσατε», ἀλλ' ἐργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐκ ἐπεθύμησα, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὀφειλέτω εἰς ἐκείνους τὸ ὅτι δὲν ἐδίδον. Καὶ δὲν εἶπε· «Τ. ποτε δὲν ἐπεθύμησα ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων», διὰ νὰ μὴ φανῇ πάλιν ὅτι κατηγορεῖ ἐκείνους· ἀλλὰ τοῦτο ὑπαινίσσεται, ὅτι εὐλόγως δὲν ἔλαθεν, ὅταν καὶ ἄλλους συνετήρει. Ἰδὲ πῶς εἰργάζετο ὁ ἀν

⁷ Πράξ. 20. 22.

⁸ Β. Κορινθ. 11. 10.

τῶν ἀζύμων ἦλθον εἰς Τρωάδα μετὰ πέντε ἡμέρας, ἐπειτα ἔμεινον ἐκεῖ ἑπτὰ, ὅλας μαζί δώδεκα· ἔπειτα εἰς τὴν Ἀσασον, εἰς Μυτιλήνην, (ἀπέναντι τῆς Χίου), εἰς Τρωγύλιον, εἰς Σάμον· καὶ εἰς Μίλητον ὅλας δέκα ὀκτὼ ἡμέρας. Ἔπειτα εἰς τὴν Κῶν, εἰς τὴν Ρόδον, εἰς τὰ Πάταρα, εἴκοσι μία ἡμέρας. ἔπειτα ἀπὸ ἐκεῖ μετὰ ἀπὸ πέντε ἡμέρας ἦλθον εἰς Τύρον, εἴκοσι. Ἐξ ἡμέρας εἰς τὸ ἐξῆς ἔμεινον ἐκεῖ ἑπτὰ ἡμέρας· τριάντα τρεῖς· ἔπειτα μίαν ἡμέραν εἰς τὴν Πτολεμαίδα, τριάντα τέσσαρες· ἔπειτα εἰς τὴν Καισάρειαν κατομένην. περισσότερας τῶν ἄλλων ἡμέρας καὶ τότε, λοιπὸν ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς κάνε να ἀποπλευσοῦν ὁ προφήτης ("Ἀγαθος") τοιοῦτοτρόπως συμπληροῦντα ἡ Πεντηκοστή, καὶ ἐκεῖ τὴν ἐορτάζει.

Παρατήρησε δὲ αὐτὸς περὶ ταῦτα, ὅταν τὸ Πνεῦμα δὲν ἐμποδίζε. Εἶπον «Μὴ δῶς σαυτὸν εἰς τὸ θέατρον», καὶ δὲν ἐξέθεσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Πολλάνκις τὸν ἐφυλάδεωσαν καὶ ὑπήκουσε¹⁰· πάλιν ἀπὸ παράθλου ἐφυγε¹⁰ καὶ τώρα ὡς θὰ ἐλεγόμεν ἐνδὲ ἀπειροῦ παρακαλοῦν (καὶ οἱ ἐν Τύρῳ καὶ οἱ ἐν Καισάρει(α) καὶ κλαροῦν καὶ ἀπειροῦ κακὰ προφητεύουν, δὲν συγκρατοῦνται. Καὶ θεοβαίως δὲν προέλεγον τὰς δυσκολὰς ἀπλῶς, ἀλλὰ προεφήτευσον μετὰ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐάν λοιπὸν, τὸ Πνεῦμα προέτρεψε, ὃ ἀτὶ ἔφερον ἀντίρρησην, διότι δὲν ἐγνώριζον ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο καλὰ εἰς τὸ Πνεῦμα, καὶ ἄλλως τε δὲν παρότρυνον διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διότι δὲν τοῦ προεφήτευσον μόνον ταδε νὰ, ἀλλὰ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναβῇ, ἐπειδὴ τὸν ἐλυποῦντο. «Μετὰ δὲ τὸ ἐξακρίσαι τὰς ἡμέρας» λέγει

¹⁰ Πρὸς 19 31

^{10a} Πρὸς 7 14 16

^{10b} Β Κορ 11 33.

δηλαδή «μετὰ τὴν συμπλήρωσιν» λέγει δὲ ἡμέρας τὰς προκαθορισμένας «προπεμπόντων ἡμῶς πάντων σὺν γυναίξει καὶ τέκνῳ».

γ. Ἴδε πόση ἦτο ἡ παρηγορὰ καὶ πάλιν ἀφοῦ προσεύχοντα χωρίζοντα. Καὶ εἰς τὴν Πτολεμαίδα μένουσαν μίαν ἡμέραν εἰς δὲ τὴν Καισάρειαν περισσότερας. Καὶ ὅταν ἤκουσεν ὅτι πρόκειται νὰ πάθῃ πολλὰ κακὰ τότε διαίζεται, ὅχι. ἔπειτα δὲ ριπτετα εἰς τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ ἐπειδὴ νομίζει ὅτι τὸ Πνεῦμα προσταδεῖ.

«Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι, λέγει, ἀναθαίνομεν εἰς Ἱερουσόλυμα» δηλαδή, «ἀφοῦ ἔλαβον τὰ ἀπαραιτήτα διὰ τὴν ὁδοπορίαν» ἐξυνηλθόν δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἀγοντες παρ' ὧ ἐκνεσθώμεν, Μνάσωσι τινα Κυρίῳ ἀρχαῶν μαθητῇ Γενομένῳ δὲ ἡμῶν εἰς Ἱερουσόλυμα, ἀσμένως ἐδεξάντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί».

Καὶ πρόσθε, δὲν εἶπεν ὁ Ἀναστος ὅτι θὰ θέσουσι τὸν Παῦλον, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι τὸ λέγει κατόπιν συμφωνίας, ἀλλὰ «τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη». Ἐπομένως εἶχε καὶ ζῶνην. Ἔπειτα δὲ δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν πεσοῦν διὰ αὐτὸ ἐκλαίον, ἔπειτα ἠσυχασάν. Βλέπεις ἐγκαρτέρησιν, βλέπεις ἀγάπην, «Ἡσυχάσαμεν, λέγει, ἐλπόντες τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω».

«Ἀγοντες, λέγει παρ' ὧ ἐκνεσθώμεν» Ἐπομένως ὅχι εἰς τὴν ἐκκλησίαν διότι τότε μὲν ὅταν ἐπορεύοντο ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν φιλοξενοῦνται, τώρα δὲ πλησίον κάποιου παλαιοῦ μαθητοῦ Δεικνύει ἐπομένως πολλὸν τὸν χρόνον τοῦ κηρύγματος, ἐξ αὐτοῦ νομίζω ὅτι παλὰ ἔτη εἰς τὰς Πράξεις παραλεῖπει αὐτὸς, ἀναφέρων μόνον τὰ πολὺ ἐπεύχοντα.

Τί σημαίνει «τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γενέσθω»; Ὁ Κύριος ὁ ἴδιος, λέγει θὰ πράξῃ τὸ εὐάρεστον εἰς αἰτὸν Ἡσυχάζουν, λοιπὸν, ἐκεῖνοι, καὶ δὲν τὸν ἀναγκά

τρωσες, δηλαδή από πείναν, γυμνότητα και περιπλάνησιν. Μὲ εἶδες φυλακισμένον, δὲν θά ἴδῃς τὸ πῦρ τῆς γενένης· μὲ εἶδες νὰ εἶμαι ἀρρωστος, δὲν θά ἴδῃς τὰ θάνασιςτήρια καὶ τὰς τιμωρίας.

Ἡ χεῖρες πραγματικῶς εὐλογημένα, αἱ ὁποῖαι υπηρετεῖτε μὲ τοιαῦτα ἔργα αἱ ὁποῖαι ἡξιώθητε νὰ υπηρετήτε τὸν Χριστόν· ἰδοὺ οἱ ὁποῖοι βαδίζουν εἰς δεσμοτήρια διὰ τὸν Χριστόν, εὐκόλως ρισκοκινδυνεύουν εἰς τὸ πῦρ· δὲν δοκμαζοῦν τὰ δεσμὰ χεῖρες, αἱ ὁποῖαι τὸν εἶδαν νὰ εἶναι δεμένος.

Ἐδῶσες ἔνδυμα, καὶ ἐλάβετε ἔνδυμα σωτηρίας ἡσυχίας ἐν τῇ φυλακῇ μὲ αὐτόν, καὶ θά εὐρεθῇς εἰς τὴν βασιλείαν μὲ αὐτόν. Αὐτὰ τὰ ὁμολογεῖ χωρὶς νὰ ἐντρέπεται, ἀλλὰ γνωρίζων ὅτι τὸν ἴδιον ἐπισκέφθη.

Δὲν ἐγνωρίζεν ὁ πατριάρχης ὅτι φιλοξενεῖ ἀγγέλους καὶ τοὺς ἐφίλοξενε ὁ Ἄς ἐντραπῶμεν, παρακαλῶ ἐκάθητο κατὰ τὴν μεσημβρίαν εὐρισκόμενος εἰς ξένην χώραν, οὗτου δὲν εἶχε ἰδικόν του μέρος οὔτε θύσαν· ἕνα θῆμα ποδὸς ἦτο ξένος, καὶ ὁ ξένος ἐφιλοξένη ξένους· διότι ἦτο πολυτὴς τῶν οὐρανῶν. Διὰ τοῦτο οὔτε βίαν ἦτο εἰς τὴν γῆν ἦτο ξένος. Ἡμεῖς θά εἰμεθα περισσότερον ξένοι ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ξένον, ἂν δὲν δεχώμεθα ξένους. Δὲν εἶχεν οἰκίαν, καὶ ὡς κατάλυμα εἶχε τὴν σκηνήν.

Καὶ ἰδὲ τὴν γενναιοδωρίαν· ἐθυσίασε μόσχον, καὶ ἐζέμωσεν ἄρτον· Ἄκουσε καὶ τὴν προθυμίαν· πράττει τοῦτο μόνος του καὶ μὲ τὴν γυναῖκα του. Πρόσεξε καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην· προσκυνεῖ καὶ παρακαλεῖ.¹⁶

Ὁ Διὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ὅλα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος φιλοξενεῖ τὴν προθυμίαν, τὴν

¹⁶ Γεν. 18, 3.

¹⁷ Λούκ. 18.

χαράν, τὴν γενναιοδωρίαν. Διότι ἡ ψυχὴ τοῦ ξένου δυσκολεύεται ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ αἰσχύνην καὶ ἂν δὲν δείξῃ ὑπερβολικὴν χαράν, ἀπέργεται ὡς περιφρονημένος, καὶ ἐπομένως ἔχει γινεῖ ἡ τοιοῦτου εἵβους ὁ ποδοχὴ χειροτέρα ἀπὸ τὸ νὰ μὴ εἶχε γινεῖ δεκτός. Δι' αὐτὸ προσκυνεῖ, δι' αὐτὸ τοὺς δέχεται μὲ τὸν λόγον δι' αὐτὸ μὲ τὴν προσφορὰν καθίστατος. Διότι ποῖος θά ἐορίσκετο εἰς ἀρχανίαν, ἂν ἐγνωρίζε ὅτι αὐτός (ὁ Ἀβραάμ) εἶχεν αὐτὸ τὸ ἔργον.

Ἀλλὰ ἡμεῖς δὲν εὐρισκόμεθα εἰς ξένην χώραν, Ἀλλὰ ἂν θέλωμεν, θά ἡμπορέσωμεν νὰ τὸν μιμηθώμεν. Πόσοι ἀπὸ τοῦς ἀδελφούς εἶναι ξένοι; Εἶναι καὶ νῆ κατοικία ἡ Ἐκκλησία, τὴν ὁποῖαν ὀνομάζομεν ἐκκλησίαν· ἀσχοληθῆτε καὶ σεῖς, μέντε πλησίον τῶν θυρῶν, ὑποδεχθῆτε ὅσους ἔρχονται· καὶ ἂν δὲν θέλετε εἰς τὰς οἰκίας σας, ἀλλὰ διαφορετικῶς μὲ τὸ νὰ προσφέρτε εἰς αὐτοὺς τὰ ἀναγκαῖα. Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔχει, λέγει· Ἐχε· ἀλλὰ τί σὰς ὠφελεῖ αὐτὴ ἡ σκέψις, μήπως τὸ νὰ τρέφονται αὐτοὶ ἀπὸ τὰ κοινὰ χρηματὰ τῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸ δύναται νὰ σὰς ὠφελήσῃ διότι μήπως ἂν προσεύχεται ἄλλος, σὺ δὲν πρέπει νὰ προσεύχῃσαι, διὰ τὸ δὲν λέγεις· «Διὰ τοῦτο λοιπόν, δὲν προσεύχονται οἱ ἄλλοι, ἐγὼ διὰ τὸ προσεύχομαι».

Ἀλλ' ἐγὼ, λέγει, διδῶ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δὲν ἡμπορεῖ νὰ καταλύσῃ ἐκεῖ. Δῶσε τοῦλάχιστον εἰς ἐκεῖνον· διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνδεδυμένον εἶναι, τὸ νὰ διδῇς καθ' ὁλοκληρίαν· Ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος· «Ἵνα ταῖς ὁντως χήραις ἐπαρκέσῃ, καὶ μὴ θεωρεῖται ἡ Ἐκκλησία».¹⁷ Ὅπως θέλεις πράξῃς, μόνον

πράξε. Ἐγὼ δὲ δὲν λέγω «Διὰ τὴν μὴ ἐπιβαρύνεσθαι τὴν Ἐκκλησίαν», ἀλλὰ «διὰ τὴν μὴ ἐπιβαρύνεσθαι αὐτὴν διότι μὴ αὐτὴν τὴν σκέψιν τιποτέ δὲν πράττεις, ἀφῆκων τὰ πάντα εἰς αὐτήν. Διὰ τοῦτο ὑπάρχει κοινὴ κατοικία καθωρισμένη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὴν μὴ λέγῃς αὐτὰ.

Ἄλλὰ ἔχει δαπάνας ἡ Ἐκκλησία, λέγει, ἔχει χρήματα καὶ εὐδοα. Εἰπέ μου, ἐξοδα δὲν ἔχει, δὲν ἔχει καθημερινὴν δαπάνην. Ναί, λέγει. Διὰ τὴν λοιπὸν, δὲν βοηθεῖς μετρίως. Εντρέπομαι μὲν νὰ λέγω αὐτὰ, ἀλλ' ὅμως τίποτε δὲν ἀναγκάζω. Ἐάν κάποιος νομίζῃ ὅτι αὐτὰ τὰ ὅποια λέγονται εἶναι κέρδος, θὰ καὶ κατὰ ξενοδοχεῖον ἰδιόκειν του εἰς τὴν οἰκίαν του τοποθέτησε ἐκεῖ κλινὴν τοποθέτησε ἐκεῖ τράπεζαν καὶ φωτισμὸν διότι πῶς δὲν εἶναι παράλογον, εἴαν μὲν ἔλθουν στρατιῶται, νὰ ἔχετε σείς παραχωρημένα οἰκήματα, καὶ νὰ ἐπιμελήσῃ με πολλὴν φροντίδα, καὶ νὰ προσφέρῃ τὰ πάντα εἰς αὐτούς, ἔπε δὲ ἀποκρούουσιν διὰ τὰς αὐτὸν τὸν πόλεμον τὸν αἰσθητὸν, οἱ δὲ ξένοι νὰ μὴ ἔχουν, ποῦ νὰ διαμένουν.

Νίκησε τὴν Ἐκκλησίαν Ἐπιθυμεῖς νὰ μᾶς ἐλέγξης; Αὐτὸ πράξε' νὰ ὑπερβάλῃς εἰς τὴν φιλοτιμίαν νὰ ἔχῃς οἶκημα, ὅπου ὁ Χριστὸς παρευρισκᾶται εἰπέ' «Αὐτὸ τὸ δωμάτιον εἶναι τοῦ Χριστοῦ ἡ οἰκία αὐτὴν δι' αὐτὸν ἔχει καθορσθῇ». Καὶ ἂν εἶναι κατάλυμα πτωχῶν καὶ ταπεινῶν, δὲν περιφρονεῖ γυμνὸς καὶ ἔξενος ὁ Χριστὸς περιέρεται, ἔχει ἀνάγκην μόνον στέγης τοῦλάχιστον εἰς αὐτὸν δίδε' νὰ μὴ εἴσαι σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος, οὔτε νὰ εἴσαι διὰ μὲν τὰ θωτικά τὸσον δραστήριος, διὰ δὲ τὰ πνευματικά ψυχρὸς. Ὅς εἶναι καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας ὁ πιστότερος ὁ ὅποιος ἔχει ἀναλάβῃ αὐτό, καὶ τοὺς ἀναπήρους, τοὺς πτωχοὺς, τοὺς ἀστέγους ὅς δέχεται ἐντός. Αὐτὰ τὰ λέγω πρὸς ἐντροπήν' διό

τι ἔπρεπε μὲν ἐπ' αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν νὰ δέχεσθαι αὐτοὺς, εἴαν δὲ δὲν θέλῃς, τοῦλάχιστον κάτω, τοῦλάχιστον ὅπου αἱ ἡμίονοι, τοῦλάχιστον ὅπου οἱ ὑπηρέται, δέξου τὸν Χριστόν.

Ἴσως ὅταν ἀκούετε αὐτὰ ἀσθάνεσθε ἀποτροπιασμὸν. Ὁ λοιπὸν, ὅταν οὔτε αὐτὰ τὰ πράττετε; Ἰδοὺ παροτρυνώ, ἰδοὺ λέγω' «Ὅς εἶναι αὐτὸ διὰ τὰς ἀντικειμένους φροντίδων». Ἀλλὰ δὲν θέλετε τοιαυτοτρόπως; Λοιπὸν πράξατε διαφορετικῶς. Ὑπάρχουν πολλοὶ πτωχοὶ καὶ πτωχαί' καθορίσατε νὰ μένῃ τις ἐκεῖ συνεχῶς ὅς εἶναι τοῦλάχιστον φύλας τῆς οἰκίας ὁ πτωχὸς ὅς εἶναι διὰ τὸ πείρος καὶ φράκτις, ἀσπίς καὶ δόρυ. Ὅπου ὑπάρχει ἐλεημοσύνη, δὲν τολμᾷ νὰ πλησιάσῃ ὁ διάβολος, οὔτε ἄλλο τι ἀπὸ τὰ κακὰ. Μή, λοιπὸν, περιφρονῆσωμεν τὸσον κέρδος. Τώρα δὲ ὑπάρχει καθωρισμένος μὲν τόπος διὰ τὸ δόγμα καὶ ἄλλος διὰ τὰς ἀμάξια τῶν ἡμιόνων, διὰ τὸν Χριστόν δὲ ὁ ὅποιος πλανάται οὔτε εἰς.

Ὁ Ἀθραάμ, ὅπου ἔμενε ὁ ἴδιος ἀπαδέχετο τοὺς ξένους, καὶ ἡ μὲν γυνὴ ἔστεκεν εἰς τὴν θέσιν ὑπηρετρίας, ἐκεῖνοι δὲ εἰς τὴν θέσιν τῶν κυρίων. Δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἐδέχετο τὸν Χριστόν' δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἐδέχετο ἀγγέλου' διότι, ἂν θεοβαίως ἐγνώριζε, τὰ πάντα θὰ τὰ ἔχανε. Ἡμεῖς δὲ, ὅτι καὶ γνωρίζομεν ὅτι δεχόμεθα τὸν Χριστόν' δὲν δεκόμεν οὔτε τὴν φροντίδα, τὴν ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐνόμειν ὅτι φιλοξενεῖ ἀνθρώπους.

Ἀλλὰ, λέγει, εἶναι πολλοὶ ἀπατεῶνες καὶ ἀχάριστοι. Καὶ ἀπ' αὐτοῦ μεγαλύτερος διὰ σὲ ὁ μισθὸς ὅταν τοὺς δέχεσαι διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ διότι εἴαν μὲν γνωρίζῃς ὅτι εἶναι ἀπατεῶνες, μὴ τοὺς δέχεσαι εἰς τὴν οἰκίαν, εἴαν δὲ δὲν γνωρίζῃς, διὰ τὴν ἀνοήτως κατὰ

γορείς, διὰ τοῦτο λέγω νὰ ἀπέρχωνται, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον.

Ποία δὲ ἀπολογία θὰ ὑπάρῃ, ὅταν, οὔτε ὅσους γνωρίζομεν, οὔτε αὐτοὺς δεχώμεθα, ἀλλὰ εἰς ὅλους κλειώμεν τὰς θύρας. Ἐὰς εἶναι ἡ οἰκία μας τοῦ Χριστοῦ τὸ πανδοχεῖον ὡς ζητῶμεν ἀπὸ αὐτοῦ τὴν ἀμοιβήν, ὅχι χρήματα, ἀλλὰ τὸ νὰ κάνουν πρὸς χάριν μας τὴν οἰκίαν μας δοχεῖον τοῦ Χριστοῦ ὡς τρέχωμεν πανταχοῦ, ὡς ἔλκομεν, ὡς ἀρπάζομεν τὸ κινῆγ.ον (τοὺς ξένους) περισσότερον εὐεργετούμεθα, παρὰ εὐεργετούμεν.

Δὲν προτρέπω νὰ θυσιάσῃς μόσχον· δώσε ἄρτον εἰς ἐκεῖνον ὁ ὅποιος πενῶν, ἐνδυμα εἰς τὸν γυμνόν, σπέγην εἰς τὸν ξένον. Διὰ νὰ μὴ εὐρίσκησιν αὐτάς τας προφάσεις· «Ὑπάρχει τὸ κανὼν αἵκημα τῆς Εκκλησίας», ἐκεῖ πρόσφερε χρήματα, καὶ ὑποδέξου. σὺ ἐπειδὴ ἐκεῖνος εἶχε τὴν ἀγαθὴν καὶ δὲ δῶσα ἐγένοντο ἀπὸ τοῦς ὑπηρέτας. Τοιοῦτότρόπως εἶχον διαπαιδαγωγηθῇ καὶ οἱ ὑπηρέται. τοὺ ἔτρεχον καὶ δὲν ἠγανάκτουσιν ὅπως οἱ ἱδικοὶ μας· διότι, τοὺς εἶχε κάνει, εὐλαβεῖς. Εἰς πόλεμον τοὺς ὠδηγεῖ καὶ δὲν ἐγόγγυζον· τόσον ἦσαν ὑπομονητικοί. Διότι ἐφρόντιζε ὁμοίως δὲ ὅλους, ὅπως καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, διότι, σχεδὸν ὅπως ὁ Ἰωὺ εἶλεγεν, ὅτι ὁμοίως ἐπλάσθημεν ἐν τῇ αὐτῇ γαστρὶ¹⁹.

Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὡς φροντίζομεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, καὶ ὡς θεκνύομεν πολλὴν φροντίδα διὰ τοὺς ὑπηρέτας, διὰ νὰ γίνων ἡθικοὶ καὶ ἐργατικοί· καὶ ὡς εἶναι καὶ ὁ ὑπηρέτης μας διαπαιδαγωγημένος διὰ τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ. Δὲν θὰ μάς εἶνα, εἰς τὸ ἐξῆς δύσκολος ἡ ἀρετὴ, ὅαν ἐκεῖνους διαπλάσωμεν. Ὅπως ἀκριβῶς

¹⁹ 1ω8 33 B.

εἰς τὸν πόλεμον, ὅταν οἱ στρατιῶται, εἶναι πειθαρχικοί, ὁ στρατηγὸς εὐκόλως πολεμεῖ τὸ ἀντίθετον δὲ γίνεται, ὅταν δὲν συμβαίνει αὐτό, καὶ ὅταν δὲ οἱ ναῦται, συμφωνοῦν, ὁ κυβερνήτης εὐκόλως διακυβερνεῖ τὸ πηδάλιον, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐδῶ, ὅαν ἔχουν τοιοῦτοτρόπως παιδαγωγηθῇ οἱ ὑπηρέται, δὲν θὰ ἀγανακτήσῃς εὐκόλως, δὲν θὰ κατηγορήσῃς, δὲν θὰ ὀργισθῇς, δὲν θὰ κακολογήσῃς. Κάποτε καὶ θὰ ἐντραπήσῃς τοὺς ὑπηρέτας, ὅαν εἶναι ἀπειθαύμαστοι, καὶ θὰ σὲ δοθήσουν, καὶ θὰ σὲ συμβουλεύσουν τὰ ἀφέλματα.

Ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς δὲ τὰ πάντα θὰ εἶναι σύμφωνα μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τοιοῦτοτρόπως ὅλη ἡ οἰκία θὰ γεμίσῃ ἀπὸ εὐλογίας, καὶ ὅαν ἐπιτύχωμεν αὐτὰ τὰ ὅποια εἶναι ἀρεστὰ εἰς τὸν Θεόν, θὰ ἀπολαύσωμεν πολλὴν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν βοήθειαν, τὴν ὁποῖαν ὡς νυνὶ νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι ἡμεῖς μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Σ' (46)

Πράξ. 21, 18-38)

«Τῇ δὲ ἑπομένη ἡμέρᾳ εἰσαγε, ὁ Παῦλος πρὸς ἡρώδην, πάντας τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. Καὶ ἀσπασάμενος αὐτούς, ἐξηγήσατο καθ' ἑκάστην ἐν ἑκείνῃ ὁ Θεὸς ἐν τῷς ἡμέραις διὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ»¹

¹ Πράξ. 21, 18-19

α' Αὐτός ἦτο ὁ ἀδελφός τοῦ Κυρίου καὶ ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων, ἄνθρωπος σπουδαῖος καὶ ἀξιθαύμαστος. Πρὸς αὐτὸν ἔρχεται ὁ Παῦλος, ὅπως καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν στέλλεται καὶ ἀκούει πῶς. «Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, λέγει, εἰσήει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωθον». Ἰδὲ τὴν ταπεινοφροσύνην. «Πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἀσπαράζοντες αὐτούς, ἐξηγγέιτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ Θεός ἐν ταῖς ἐθνεσὶ διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ». Πάλιν διηγείται εἰς αὐτούς τὰ σχετικά μὲ τὸς εἰδωλολάτρους, διὰ τὸ ἀπὸ ματαιοδοξίας, μὴ γένητο! ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει, νὰ κάμῃ φανεράν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγάπην καὶ νὰ τοὺς γεμίσῃ μὲ πολλὴν χαράν. Πρόσεξε, λοιπόν, πῶς ὕπαικον τὰ ἤκουσαν καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν. Δὲν ἐξέψωνον ἑκαίνοιν, οὔτε ἐβασμάζον, ἀλλὰ «τὸν Θεὸν ἐδόξαζον» διότι τοιοῦτοτρόπως τὰ διηγῆθαι ὡς νὰ τὰ ἀπέδιδε εἰς αὐτόν.

«Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν Θεόν, εἰπόντες αὐτῷ Θεωρεῖς, ἀδελφεά πόσαι μυριάδες εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν. Κατήχηθον δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωυσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας Ἰουδαίους, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθνεσιν περιπατεῖν». Ἰδὲ καὶ αὐτοὶ μὲ πόσῃ ταπεινώσει λέγουσιν. Δὲν ὁμολογεῖ ὡς ἐπίσκοπος θεοποτικῶς, ἀλλὰ αὐτὸν παίρνουν ὡς συμμέτοχον τῆς γνώμης ὡς νὰ ἔλεγον ἐάν ἀμέσως καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπελογούντο ὅτι «δὲν ἠθέλομεν».

Βλέπετε τὴν ἀνάγκην τῆς ὑποθέσεως, «θεωρεῖς πόσαι λέγει, μυριάδες εἰσὶν Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων». Καὶ δὲν εἶπον «Πόσον μεγάλον ἀριθμὸν κατήχησαμεν», ἀλλὰ «ὑπάρχουσιν». «Καὶ οὕτω, λέγει, πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν».

Δύο εἶναι αἱ αἰτίαι, καὶ ὁ μέγας ἀριθμὸς καὶ ἡ

ἀπόφασις διότι, οὔτε, ἐάν ἦσαν ὀλίγοι, ἔπρεπε νὰ τοὺς περιφρονήσουν, οὔτε ἐάν ἦσαν πολλοί, καὶ δὲν προσηλοῦντο ὅλοι εἰς τὸν νόμον. ἔπρεπε νὰ τοὺς περιποιούται. Ἐπειτα καὶ τρίτη αἰτία «Καὶ αὐτοὶ πάντες κατήχηθαι» λέγει, περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωυσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας Ἰουδαίους, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθνεσιν περιπατεῖν». Δὲν εἶπον «ἤκουσαν», ἀλλὰ «κατήχηθον», δηλαδὴ ἐδιδάχθησαν καὶ ἐπίστευσαν «ὅτι ἀποστασίαν ἀπὸ Μωυσέως διδάσκεις, λέγων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθνεσιν περιπατεῖν». Ἀφοῦ εἶπε αὐτὸ προσέθεσε «Τὶ οὖν ἐστὶ. Πάντως δεῖ πλῆθος συναλθεῖν ἀκούσοντα, γὰρ οὕτω ἐλήλυθας. Τοῦτο οὖν ποιήσου ὅ σοι λέγομεν». Λέγουσιν αὐτὰ ὡς ἐάν συνεθεώλουν, οὐχὶ ὡς ἐάν διέταζον.

«Εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες, εὐχρὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν τοῦτους παραλαβόν, ἀγνίσθητι σὺν αὐτοῖς καὶ διακάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ἐξηρῶνται τὴν κεφαλὴν, καὶ γινώσκοντες ὅτι σὺν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ στοχεῖς καὶ αὐτὸς φυλάσσειν τὸν νόμον. Τὸν συμβουλεύουσιν νὰ ἀπολογηθῇ ἐμπράκτως, καὶ διὰ τὸ μὲν λόγια. «Ἵνα ἐξηρῶνται», λέγει, καὶ γινώσκοντες ὅτι σὺν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδὲν ἐστίν». Δὲν εἶπον ὅτι «διδάσκεις» ἀλλὰ «κατήχηνται», πάλιν μὲ αὐτὸ δηλώνοντες τὸ «ἐδιδάχθησαν», καὶ ὅτι «στοχεῖς», δηλαδὴ «καὶ ὁ ἴδιος φυλάττεις περισσώτερον τοῦ κανονικοῦ τὸν νόμον» διότι θεσπάζει δὲν ἦτο μόνον αὐτὸ ἀντικείμενον ἐνδοσφύροντος ἐάν δὲν διδάσκη ὅλους, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ ἴδιος τηρεῖ.

Τί λοιπόν, εἰ μάθειν οἱ εἰδωλολάτραι δὲν θά σκανδαλισθοῦν, λέγει. Πῶς; καθ' ὅσον καὶ ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι τῶν Ἰουδαίων ἐστεθαμεν ἐπιστολῇν εἰς αὐτούς. «Περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐ-

πεισελαμεν κρινόντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοῦς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τὸ εἰδωλόθυτον, καὶ τὸ αἵμα καὶ τὸ πνικτόν, καὶ πορνείαν». Ἐδὼ προτραπτικῶς. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον λέγει, αὐτὸ σημαίνει. «Ὅπως ἡμεῖς εἰς ἐκεينους παρηγγελαμεν, ἂν καὶ κηρύττωμεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, τοιοῦτοτρόπως καὶ σὺ, ἂν καὶ ὁ δάσκεις τοὺς ἔθνους, συνεργάσαι μὲ ἡμᾶς. Ἴδὲ τὸν Παῦλον, δὲν λέγει. «Καὶ θεσπάζω ἡμῶν νὰ παροῦσάσω τὸν Τιμόθεον, τὸν ὁποῖον περ ἔτεμον» καὶ μάλα στα δύναμαι διὰ τοῦ λόγου νὰ πείσω», ἀλλὰ ὑπήκουσεν εἰς αὐτοῦς, καὶ ἔπροξενε τὰ πάντα καθ' ὅσον τοιοῦτοτρόπως ἦτο συμφέρον. ὁ δὲ, δὲν ἦτο ὁμοιον νὰ ἀπολογηθῇ καὶ ἐνῶ οὐδεὶς ἐγνώριζε, νὰ πιάξῃ ταῦτα. Διότι, ἦτο ἐκτός ὑπαφίας καὶ τὸ ὅτι εἶχε ἀναλωθῇ. «Τότε παραλαβὼν ὁ Παῦλος τοὺς ἀνδρας, καὶ τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἀγνισθεὶς εἰσῆς, εἰς τὸ ἱερὸν, διαγυέλων τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἐνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά». «Διαγγέλλων» δηλαδὴ «ἀναγγέλλων» ὥστε ὁ ἴδιος ἦτο αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔκοιτε φανεράν τὸν ἑαυτὸν τοῦ «Ὡς δὲ ἐμελλον αἰ ἐπιτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι».

δ' Πρόσεξε πῶς ἰδιαιτέρως χρονотριβεῖ εἰς αὐτοὺς. «Οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπεθάλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, κράζοντες. Ἄνδρες Ἰσραηλίται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἀνθρώπος, ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου ταῦτοι πάντα πανταχοῦ διδάσκων»· τε καὶ «Ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸν ἱερὸν, καὶ κεκοινώκε τὸν ἄγιον τοῦτον τόπον». Ἴδὲ τὴν συμπεριφορὰν τῶν πανταχοῦ πλήρη ταραχῆς, καὶ ἐνοσητῶς νὰ κραυγάζουν εἰς τὸ κέντρον. «Ἦσαν γὰρ ἑωρακοὶ τὸν Τρόφον τὸν Ἐφέον ἐν τῇ πόλει, σὺν αὐτῷ, δι' ἐνόμιζον, ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ Παῦλος.

Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ καὶ ἐπιλασόμενοι τοῦ Παύλου, ἔλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι».

«Ἄνδρες Ἰσραηλίται, βοηθεῖτε», λέγει, «οὗτός ἐστιν ὁ ἀνθρώπος, ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου ταῦτοι». Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κατ' ἐσχάτην τοὺς ἐτάρασσαν, δηλαδὴ ὁ ναὸς καὶ ὁ μωσαϊκὸς νόμος, αὐτὰ ἐκεῖνο, λέγουσιν. Καὶ διὰ τίποτε δὲν κατηγορήσῃ ὁ Παῦλος τοὺς Ἀποστόλους, ἂν καὶ ὑπέστη τόσα, ὅτι οἱ ἱ. δι.ο. ἔχουν γίνεαι αἴτιο, αὐτῶν τῶν θειῶν δι' αὐτὸν τόσον ἦτο ἀνθρώπος μεγαλόψυχος.

«Καὶ ἔλκον αὐτὸν λέγει, ἔξω τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι» δι.ο.τι ἤθελον νὰ τὸν φονεύσουν, καὶ δι' αὐτὸ τὸν ἔσυραν θιαίως ἔξω, ὥστε μὲ περισστέραν εὐκολίαν νὰ πράξουν αὐτό. «Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρας ὅτι ὅλη συγκέχυται Ἰερουσαλὴμ ὅς ἐξαιτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτοῦς. Οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλιάρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο κύπτοντας τὸν Παῦλον. Τότε ἐγγίσας ὁ χιλιάρχος, ἐπελάθετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἀλύσει δι.ο. καὶ ἐπυνθάνετο τίς δι. εἴη καὶ τί ἐστὶ πεποικικώς. Ἄλλοι δὲ ἄλλα ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ, καὶ διὰ ποῖον λόγον, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀνακρίνῃ, «ἐκέλευσε δεθῆναι ἀλύσει δι.ο.» Καταπραΰνων τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ.

«Μὴ δυνάμενος δὲ γινῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσε ἀγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολὴν. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀνασθαινοὺς, συνέβη θαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν θίαν τοῦ δ.χλου' ἠκολούθει γὰρ τὰ πλήθος τοῦ λαοῦ κράζον. Αἶρε αὐτόν;» Ἦτο συνήθεια εἰς τοὺς Ἰουδαίους αὐτὸ νὰ λέγουν, ἐναντίον ἐκείνων διὰ τοὺς ὁποῖους θὰ ἡδύ-

ναντο νά ἐκφράσουν γνώμην, ὅπως καί εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Χριστοῦ τὸ ἴδιο παρουσιάζονται νά πράττουν, καί νά λέγουν «Ἄραυ αὐτόν»²· δηλαδή «Ἀφάνισέ τον ἀπὸ τὴν γῆν». Αὐτὸ δὲ ὅποιον εἰς τὴν ἐποχὴν μας, μερικοὶ λέγουν, κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν συνήθειαν «Ῥῶσε τον εἰς τὰ αἶγνα»³, αὐτὸ σημαίνει τὸ «αἶρε αὐτόν».

«Μέλλων δὲ εἰς τὴν παρεμβολὴν εἰσαγεσθαι ὁ Παῦλος λέγει. τῷ χυλάρχῳ Εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρὸς σέ,» Ὁδηγούμενος εἰς τὴν κλμακα τοῦ φρουρίου, ζητεῖ νά εἴτῃ καί πρὸς τὸν χυλάρχον. Καί ἰδὲ μὲ πόσῃ ἡρεμίαν «Ε. ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρὸς σέ,» λέγει. «Ὁ δὲ εφη' Ἑλληνιστὴ γινώσκεις. Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἐρημίαν τοὺς τετρακινηλίους ἀνδρας τῶν σικαρίων;». Αὐτὸς ὁ Αἰγύπτιος ἦτο κάποιος ἀνθρώπος νεωτεροῦς καὶ ἐπαναστατήσης. Πρὸς αὐτὸν, λοιπόν, ἀπολογεῖται ὁ Παῦλος καὶ δι' αὐτὸν εἰπὼν ἀπομακρύνει αὐτὸν ἀπὸ τὴν ὁποίαν. Ὡς ἴδωμεν δὲ ἐξ ἀρχῆς τὰ δια ἔχουν ἀνογνωσθῇ.

«Εἰσιν ἡμῖν ἀνδρες, λέγε, τέσσαρες, εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν τούτους παραλαβόν, ἀγνίσθητι σὺν αὐτοῖς». Πρὸς αὐτὸν, λοιπόν, δὲν ἀνθίσταται ὁ Παῦλος, ἀλλὰ ὑπακούει. Ὅμως ἦτο φανερόν, ὅτι δὲν ἦτο ἀνάγκη, προηγουμένως νά τὸ πράξῃ αὐτό, (διὰ τοῦτο καὶ τὸν πεθερὸν) ἀλλ' ὅτι ἦτο τὸ γεγονός κατ' οἰκονομίαν τακτοποιήσεως καὶ ὑποχώρησις. Δὲν ἦτο ἐπομένως αὐτὸ ἐμπόδιον διὰ τὸ κήρυγμα, ἀφοῦ θεοβαίως καὶ οἱ

² Ἰωάν. 10, 15

³ σὴνν = εἶδος κοινώματος κεράμην ἀνομενιγμένων νῆ κόνιν

^{3a} Πρὸς τὰ δια στάσιν ἢ ἀποία ἐλαβε χώραν ἐπὶ ἐπιτροπῇ τῶν Ρωμαίων φέλλας. Τὰ νενομένη αὐτὸ μορτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου (Ἰουδ. πολ. 2, 13, 5 καὶ Αρχαιολ. 20, 8, 8)

ἴδιοι καθώριζον διὰ νόμου εἰς ἐκείνους τὰ τοιαῦτα εἶδους. Αὐτὸ, λοιπόν, πράττων κατ' οἰκονομίαν καὶ ὁ ἴδιος, ἔπειτα κατηγορεῖ τὸν Πέτρον⁴ καὶ αὐτὸ δὲν τὸ πράττει ἀπερσκέπτως· διότι αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ὅποιον ἔπραξαν αὐτὸς ἐδῶ, τοῦτο ὁ Πέτρος ἐκεῖ, σιωπῶν καὶ στασιαστὴν τὴν διδασκαλίαν του.

Καὶ δὲν εἶπον ὅτι «δὲν πρέπει νά διδάσκῃς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἐγκατεστημένους μεταξὺ τῶν ἐθνῶν», οὐτε εἶναι ἀρκετὸν τὸ νά μὴ κηρύξῃς ἐκεῖ, ἀλλὰ «πρέπει καὶ κάτ' περισσότερο νά πράξῃς, ὅ αὐτὸν πεισθοῦν ἐκεῖνοι ὅτι φυλάττεις τὸν νόμον συγκατάθεσας εἶναι ἢ ὑπόθεσις, νά μὴ φοβῇς οὐδέν». Καί ἰδὲ δὲν τὰν πεθον προηγουμένως, ἕως οὔτου νά τοῦ εἴπουν πρῶτον τὴν κατ' οἰκονομίαν τακτοποίησιν καὶ τὴν ἀφέλειαν. Καί τὸ νά πράττῃ δὲ τοῦτο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἦτο ἀνεκτόν. Πράξε, λοιπόν, αὐτὸ ἐδῶ, ὅ αὐτὸ σοῦ εἶναι δυνατόν ἐκεῖ· ἵνα νά τὸ πράττῃς ἐξῶ.

«Τότε παραλαβόν, λέγει, ὁ Παῦλος τοὺς ἀνδρας τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ. Δὲν μεταβάτει διὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ ἀποδεκνύων ἐμπράκτως τὴν ὑπακοήν, παίρνει μαζί του ἐκείνους μετὰ τῶν ὁποίων ἐπρόκειτο νά κόμῃ τοὺς ἀπὸ τὸν νόμον προβλεπομένους ἀγνισμούς. Ἦ κατ' οἰκονομίαν τακτοποίησις εἶναι ταυούτων τι θερμόν (δημοσυργεῖ ζέσιν).

Καί πῶς, λέγει, οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν εἶδον εἰς τὸ ἱερόν, ἦτο φυσικὸν αὐτοὶ διὰ μερικὰς ἡμέρας νά παραμένουν ἐκεῖ. Ἰδὲ πῶς αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐγένετο ἦτο οἰκονομία· διότι ἀφοῦ ἐπεισθῆσαν οἱ Ἰουδαῖοι, τότε ἐπιτίθενται εὐλόγως, διὰ νά μὴ ἐπιτεθοῦν ὁμοῦ καὶ ἐκεῖνοι.

«Βοηθεῖτε, λέγε, ἄνδρες Ἰσραηλῖται.» Ὡς νὰ ἐπεσὶν εἰς τὰς χεῖρας, τῶν κάποιος δυσκόλως θηρευόμενος καὶ δυσκόλως ὑποτασσόμενος, «δοθεῖτε», λέγουν.

«Πάντας πανταχοῦ οὗτός ἐστιν ὁ διδάσκων.» Ὅχι ἐδῶ μόνον, λέγε, ἀλλὰ «πανταχοῦ» Ἔπειτα καὶ ἡ κατηγορία μεγαλύτερα, ἀπὸ τὰ παρόντα. «Ἔτι δέ, λέγει, καὶ κεκοινώκε τὸ ἱερόν ἄνδρας Ἕλληνας εἰσαγαγόν.» Καὶ θεοβίως καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ ἀνῆλθον διὰ νὰ προσκυνήσουν ἀλλὰ αὐτοὶ ἀναφέρουν ἑκείνους οἱ ὅποιο δὲν θὰ προετίμων νὰ προσκυνήσουν.

«Καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύλου, λέγει, εἴλκον αὐτὸν ἔξω.» Πρόσεξε τὸν ἐνθάδου ἔξω ἀπὸ τὸ ἱερόν διότι, δὲν ἐσέθεντο πλέον νόμους οὔτε δικαστηρία, δὲ αὐτοῦ καὶ τὸν ἐκτίμων τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ ὅλα ἀποδεκνόνται. ὅτι, εἶναι, ἀνὰ δεῖς καὶ ἀναίσχυντο. Αὐτὸς δὲ τότε μὲν δὲν ἀπελογήθη ἔπειτα δὲ ἀπελογήθη. Εὐλόγως δὲ τότε δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸν ἀκούσουν.

Καὶ ὁ αὐτί, λοιπόν, ἐκρούαζον. «Ἄρε αὐτόν;» Εφοβαῖοντο μήπως διαφύγῃ Ἀλλὰ ἰδὲ μετὰ πόσης ταπεινοφροσύνης ὁμιλεῖ ὁ Παῦλος εἰς τὸν χιλιάρχον. Διότι τί λέγει, «Εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρὸς σέ,» Τόσον ἦτο ταπεινόφρων ὥστε καὶ ἐγνώριζε πανταχοῦ νὰ ὁμιλῇ μὲ μετριοφροσύνη. «Οὐκ ἔρα σὺ εἰ, λέγει, ὁ Αἰγύπτιος,»

γ Ἰδὲ τὴν δολιότητα τοῦ διαβόλου. Ἦτο ἐκεῖνος ὁ Αἰγύπτιος ἀπατεῶν καὶ ἀγύρτης, καὶ ἐνόμιζε ὅτι καλύπτει διὰ σκιᾶς δι' αὐτοῦ καὶ ὅτι κάνει μετόχους τῶν ἐγκλημάτων τὰ ὅποια ἀρμόζουν εἰς ἐκεῖνον καὶ τὸν Χριστόν καὶ τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ τίποτε δὲν κατάρθωσε, ἀλλ' ὅμως ἀκόμη περισσότερο ἐλαμψεν ἡ ἀλήθεια, χωρὶς νὰ ζημιωθῇ εἰς οὐδὲν ἀπὸ τὰ τεχνήματα τοῦ διαβόλου ἀλλὰ καὶ περισσότερο ἐγίνετο λαμ-

πρά. ὅτι, ἔσαν μὲν δὲ ὑπῆρχαν οἱ ἀγύρται, καὶ ἔπειτα αὐτοὶ ὑπερίσχυον, ἴσως θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐναντιωθῇ (καὶ νὰ κατηγορήσῃ), ἔσαν δὲ καὶ ἐκεῖνος ἐφάνησαν, αὐτοὶ ὑπερίσχυον, αὐτὸ εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον. Διὰ τοῦτο καὶ νὰ παρουσιασθῶν δὲν ἐμποδίζονται, διὰ νὰ λάμπουν τοιοῦτοτρόπως περισσότερον ὅπως ἀκριβῶς οὕτως καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει. «Ἵνα οἱ δοκιμαί φανεροὶ γένωνται.» Κάτι παρόμοιον ἦτο καὶ αὐτό, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Γαμαλιὴλ ἔλεγεν ὅτι «πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θεοδῶς»⁴

Ἄλλοι μὲν λέγουσι ὅτι αὐτοὶ οἱ σικάριοι, εἶναι κάποια φυλὴ ληστῶν, (οἱ ὅποιοι τοιοῦτοτρόπως ὀνομάζοντο ἀπὸ τὰ ἔμφη τὰ ὅποια ἔφερον, τὰ ὅποια ὀνομάζονται ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους σίκα.)⁵, ἄλλοι δὲ ὅτι εἶναι ἀπὸ μίαν αἵρεσιν τῶν Ἑβραίων. Διότι, τρεῖς εἶναι εἰς αὐτοὺς αἱ καθολικῶς γνωσταὶ αἵρέσεις, Φαρισαῖοι, Σαδδουκαῖοι, καὶ Ἑσσηνοί, οἱ ὅποιοι, λέγονται καὶ Ὅσσιοι (ὅ ὅτι αὐτοὶ σημαίνει τὸ ὄνομα Ἑσσηνοί) ἕνεκα τῆς σεμνότητος τοῦ θείου οἱ ἴδιοι δὲ λέγονται καὶ Σικάριοι, ἐπειδὴ εἶναι μετὰ ζήλου ἀφωσμένοι εἰς τὴν θρησκείαν τῶν.

Ἄς μὴ θλιθώμεθα, λοιπὸν ἐπειδὴ ὑπάρχουν αἱρέσεις, καθ' ὃν χρόνον καὶ ψευδόχριστο, ἠθέλησαν καὶ εἰς τὸν Χριστόν νὰ ἐπιτεθοῦν καὶ πρὶν ἀπ' αὐτὸ καὶ μετὰ ἀπ' αὐτό. ὥστε νὰ ριθῶν σκιάν. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια λάμπει καὶ εἶναι πανταχοῦ καταφανής.

Αὐτὸ συνεθεὶ καὶ εἰς τὴν ἐποχὴ τῶν προφητῶν εἰχον παρουσιασθῇ ψευδοπροφηταί, καὶ ἐλαμψον περισσότερο (οἱ ἀληθεῖς προφῆται.) ἕνεκα τῆς συγκρίσεως.

4 Α' Κορινθ. 11 18

5 Πρωτ. 3 36

6 S CA AF = Ῥωμαίων ἐγχειρίδιον ἐφθίδιον

Καθ' ὅσον ἡ ἀσθένεια φανερώνε, τὴν υγείαν, καὶ τὸ σκότος τὸ φῶς, καὶ τὴν γαλήνην ἢ κακοκαιρία.

Δὲν εἶναι, δυνατόν νά εἴπῃ τις ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀπατεῶνες καὶ ἀγύρται· διότι ἐκεῖνοι ἐξηγάσθησαν Αὐτοῦ συνέθη καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Μωυσεώς· ἐπέτρεψεν δὲ Θεὸς τοὺς μάγους, δ.ά. νά μὴ θεωρηθῇ μάγος ὁ Μωυσής· τοὺς ἄφησε νά δοῶσιν ὅλους μέχρι ποίου θαύματος ἡ μαγεία ἦτο δυνατόν νά φαυτάξῃ (νά ἐπαίρεται)· περισσότερον δὲ δὲν ἐξηπάτησαν, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι ὁμολόγησαν τὴν ἡττάν.

Εἰς οὐδὲν μᾶς θλάπτουν οἱ ἀπατεῶνες, περισσότερον δὲ καὶ καλυτέρους μᾶς κάνουν, ἂν κάποιος θέλῃ νά ἔχῃ προσεκτικὴν τὴν σκέψιν. Τί, λοιπόν, συμβαίνει, λέγει, ὅταν ἔχωμεν κοινὴν γνώμην μὲ αὐτούς; Ὅχι ἐνώπιον ἡμῶν, (δὲν ὑπάρχει σφάλμα ἐνώπιον ἡμῶν) ἀλλὰ ἐνώπιον αὐτῶν οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ὁρθεῖν κρίσιν. Ἄς μὴ φροντίζωμεν πολὺ ἡμεῖς διὰ τὴν γνώμην τῶν πολλῶν, οὔτε νά ἐνδοαφερώμεθα περισσότερον τοῦ κανονικοῦ δι' αὐτήν. Δ.ά. τὸν Θεὸν ζῶμεν, ὅχι διὰ τοὺς ἀνθρώπους εἰμεθα πολλοί, τοῦ οὐρανοῦ, ὅχι, τῆς γῆς· ἐκεῖ ὑπάρχουν τὰ θαυδεῖα καὶ τὰ ἐπαθλα διὰ τοὺς κόπους μας ἀπὸ ἐκεῖ ἀναμένομεν τοὺς ἐπαίνους, ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς στεφάνους.

Μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου ἄς φροντίζωμεν διὰ τοὺς ἀνθρώπους, μέχρι τοῦ νά μὴ βῶμε καὶ νά μὴ προσφέρωμεν εἰς αὐτοὺς ἀφορμὴν. Ἄν δέ, ἐνῶ ἡμεῖς δὲν παρέρχομεν ἀφορμὴν ἐκεῖνοι θέλουν ἀνοήτως καὶ ματαίως νά κατηγοροῦν, ἄς γελῶμεν, καὶ ἄς μὴ θακρῶζωμεν. Σὺ νά φροντίζῃς τὰ ὀρθὰ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀνθρώπων· ἂν, ἐνῶ σὺ μεριμνᾷς διὰ τὰ ὀρθὰ, ἐκεῖνος ἐμπαιζῇ, πλέον νά μὴ φροντίζῃς. Ἐχεῖς τὰ παραδείγματα εἰς τὴν Γραφήν· Ἄρτι, γὰρ ἀνθρώπους πείθω,

ἢ τὸν Θεόν;· λέγει καὶ πάλιν· Ἀνθρώπους πείθομεν, Θεῷ δὲ πεφανερώμεθα».

Καὶ ὁ Χριστὸς τοιοῦτοτρόπως ἔλεγε δι' ὅσους ἐσκανδαλίζοντο· «Ἄφες αὐτούς, ὅτι οἱ εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν»· καὶ πάλιν· «Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι»⁷ καὶ πάλιν· «Λαμψάτω τὰ ἔργα ὑμῶν, ὅπως ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς»⁸.

Ἐὰν δὲ εἰς ἄλλα σημείον λέγῃ· «Ὅς ἐάν σκανδαλίῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνίκας περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης»⁹, μὴ ἀπορήσῃς· διότι δὲν εἶναι αὐτὰ ἀντίθετα, ἀλλὰ καὶ πολὺ συμφωνοῦντα. Διότι ὅταν μὲν ἀπὸ ἡμᾶς συμβαίνει, ἄλλοι μόνον εἰς ἡμᾶς, ὅταν δὲ ὅχι ἀπὸ ἡμᾶς, ὅχι, πλέον. Καὶ πάλιν· «Οὐαὶ ὑμῖν, δι' οὓς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ θλασθημαῖται»¹⁰. Τί, λοιπόν, ἂν ἐγὼ μὲν πρῶτω τι ἐκ τῶν πρεπόντων, ὁ ἄλλος δὲ θλασθημῇ; Τίποτε ἐναντίον σου, ἀλλὰ κατ' ἐκείνου· διότι ἀπὸ ἐκείνου προήλθε ἡ θλασθημὰ (τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ).

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νά πράξῃς κάτι ἀπὸ τὰ πρέποντα, καὶ νά βώσης εἰς τοὺς ἄλλους ἀφορμὴν; Ἀπὸ τοῦ θέλετε, ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα τώρα, ἢ ἀπὸ τὰ παλαιὰ νά σᾶς φέρω παραδείγματα, διὰ νά μὴ εἰμεθα δελοὶ θέλετε αὐτό, λοιπόν τὸ ἴδιον τὸ τώρα νά ἀνα-

7 Γαλ. 1, 10.

8 2 Κορινθ. 5, 11.

9 Ματθ. 18, 14.

10 Λουκ. 8, 28.

11 Ματθ. 5, 18.

12 Αυτ. 10, 6.

13 Ρωμ. 2, 24.

φέρωμε μὲ χειροπιαστά παραδείγματα,

Ἦχεν ὁ Παῦλος ἰουδαϊκὴν συμπεριφορὰν εἰς ἡεροσόλυμα, ἀλλὰ ἔχ' πλέον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἰουδαίῳ καὶ ἑσκανδαλίζοντο, ἀλλὰ ἐκεῖνοι ἑσκανδαλίζοντο ἀδίκως. Λέγεται ὅτι ἠσπάσθη καὶ τὸν οἰνοχόον καὶ τὴν παλλακίδα τοῦ Ἡέρωνος, πόσα νομίζετε ὅτι ἔναντίον τοῦ ἔχουσι λεχθῆ ἀπ' αὐτοὺς διὰ τοῦτο, Ἄλλ' ἀδίκως ὅτι. ἔάν μὲν ἠσπάσθη μὲ αἰσχρὰν δώθεσιν, ἢ μὲ σκοπὸν πονηρὰ πράγματα, εὐλόγως· ἔάν δὲ διὰ τὸν ὀρθὸν τρόπον ζωῆς, διὰ ποῖον λόγον κατηγοροῦν,

Ἄς εἴπω κατὰ τὸ ὅποιον συνέθη εἰς κάποιον ἐκ τῶν φίλων μου.

Κάποτε ἐπέπεσεν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνῶ ἦτο πολὺ νέος ἐκεῖνος, καὶ εὐρίσκετο εἰς τὴν τάξιν τοῦ διακόνου, ἔπε δὴ τότε ἔτυχε νὰ ἀπουσιάσῃ ὁ ἐπίσκοπος κατ' ἐκείνην τὴν περίσθον, καὶ δὲν ἐφρόντιζεν οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους, ἀλλὰ μόνον ἑκάμην νὰ θαπτισθῶν συγχρόνως ἐς μίαν νύκτα πολὺ πλῆθος καὶ μόνον ἔθαπτιζοντο ὅλοι χωρὶς νὰ γνωρίζουν τί ποτε αὐτοὺς ἐκεῖνος ἀφοῦ τοὺς ἔφηρε κατ' ἰδίαν τρακοσίους συνωμῶναι, διὰ τίποτε ἄλλο μὲν, τὰ σχετικὰ δὲ μόνον μὲ τὰ μυστήρια τῆς πίστεως ἔλεγε διότι, οὐδόλως ἦτο ἐπιτρεπτόν εἰς τοὺς ἀμυήτους νὰ παρευρίσκωνται. Ἐπειδὴ αὐτὰς ἔπραττε τοῦτο, ἐνόμισον πολλοὶ ὅτι πράττει, αὐτὸ ἐκεῖν δὲ ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν Ἄλλα δὲν ἐφρόντιζαν ἐκεῖνος διὰ ὅσα ἐνόμιζον ὅτε ὁμῶς παρέτεινε τὸ πρᾶγμα ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον διάστημα, ἀλλὰ ἀμέσως ἐσταμάτησεν.

Τι λοιπόν, ἐκεῖνος ἦτο αἴτιος τοῦ σκανδάλου; Ἐγὼ θεοβαίως δὲν νομίζω διότι ἔάν μὲν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ αἰτία, τὸ ἔπραττεν εὐλόγως ἀπέδιδον εἰς ἐκεῖνον τὴν κατηγορίαν, καὶ ἔδην πάλιν παρέτεινε (τὴν διδασχὴν) Δὲν ὅταν ἐμπολίζετο, ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια φαί-

νουνται καλὰ εἰς τὸν Θεὸν ἐξ αἰτίας τοῦ σκανδάλου ἄλλου, πρέπει νὰ τὸν καταφρονῶμεν τότε δὲ νὰ φροντίζωμεν, ὅταν οὐδόλως ἀναγκαζώμεθα ἐξ αἰτίας ἐκεῖνοι νὰ προσκρούωμεν εἰς τὸν Θεόν διότι, εἰπέ μοι, ἄν, καθ' ὃν χρόνον ὁμιλοῦμεν ἡμεῖς καὶ περιγελοῦμεν ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι μεθύουν, σκανδαλίζεται κάποιος ἐγὼ θὰ παύσω νὰ λέγω; Ἀκουσε τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ «Μὴ καὶ ὑμεῖς θουλεσθε ὑπάγειν»¹⁴.

Τοιοῦτοτρόπως δὲν πρέπει, ὅτε νὰ περιφρονῶμεν αὐτὸ νὰ προβάλλωμεν πολὺ τὴν ἀδυναμίαν τῶν πολλῶν. Ἦ δὲν θέλομεν ὅτι καὶ οἱ ἱεροὶ αὐτὸ κάνουν, καί, ὅταν μὲν ἐπιτρέπεται ὅτι ὑποχωροῦν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ὅταν δὲ ἡ ὑποχώρησις ἐκείνων δημιουργῇ θλάσθην, ὅτι δὲν τοὺς εὐσηλαγχίζονται πλέον; Πανταχοῦ εἶναι ὀρθὸν νὰ τιμᾷ κανεὶς τὸ μέτρον.

Ἐθλασφήμησαν πολλοὶ ἔνεκεν κατηχήσεως κάποιας ὁραίας κόρης, ἡ ὅποια ἔμεινε παρθένος ἐφέρθησαν ἐχθρικῶς πρὸς αὐτήν καὶ ἔβρισαν ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι, κατηγόν. Τί λοιπόν, ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἐκεῖνοι ἔνεκα αὐτοῦ, Οὐδόλως· διότι δὲν ἔπραττον τί ποτε ἀντίθετον, ἀλλὰ καὶ πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἦτο πολὺ ἀρεστὸν εἰς τὸν Θεόν.

Ἄς μὴ ἴδωμεν λοιπόν, ἔάν σκανδαλίζωνται μερικοί, ἀλλ' ἔάν δικαίως, καὶ ἔάν ἔχῃ μὲ ἰσχυρὰς θλάσθην. «Εἰ θρώμα σκανδαλίζει, λέγει, τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα»¹⁵. Εὐλόγως· διότι τίποτε δὲν ἔβλαπτε τὸ νὰ μὴ φάγω ἔάν ὁμῶς τὸν σκανδαλίζῃ, ἐπειδὴ θέλω νὰ τὸ ἀπαρνηθῶ, δὲν πρέπει πλέον νὰ φροντίζω. Καὶ ποῖον, λέγει, αὐτὸ σκανδαλίζει, Πολλούς, γνωρίζω ἐγὼ θεοβαίως.

¹⁴ ῥωμ. 8 67

¹⁵ Α Κορινθ 8 13 καὶ Πράξ 15 2 3

Όταν λοιπόν είναι αδιάφορον τὸ εμπόδιον, ὡς γυνή· ἐπειδὴ, ἂν πρόκειται πρὸς αὐτὸ μόνον νὰ θλιπώμεν, εἶναι δυνατόν νὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ πολλά, ὥπως ἀκριβῶς λοιπόν, καὶ τὸ ἀντιθετον, ἔστιν προκεῖται νὰ τὸ περιφρονῶμεν, εἶναι δυνατόν πολλοὺς νὰ καταστρέψωμεν· ἐπειδὴ καὶ ὁ Παῦλος προέβλεψε διὰ τὸ σκανδαλὸν καὶ πῶς ἄκουε· «Ἵνα μὴ τῇ ἀδρότητι, λέγει, ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν»¹· διότι εἰς τίποτε δὲν ἐβλάπτε τὸ νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ὑπόψιν· Όταν δὲ περιπεσώμεν εἰς τοιαυτὴν ἀνάγκην, ὥστε νὰ γίνωνται μεγάλα κακὰ ἐξ αἰτίας τοῦ σκανδαλοῦ ἄλλοι, ὡς περιφρονῶμεν ἐκεῖνον· διότι, ἐκεῖνος μὲν εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τοῦ ἑαυτοῦ, ἡμεῖς δὲ οὐχὶ πλέον ὑπεύθυνοι διὰ τι ἐν ἧτο δυατὸν νὰ τὸν ἐκσιταγχνισθῶμεν αὐτὸν χωρὶς θλάσθην.

Πολλοὶ ἐσκανδαλίσθησαν, διότι μερικοὶ πιστοὶ ἦσαν ἐξαπλωμένοι εἰς ἱερά, ἐπειδὴ δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐξαπλωμένοι· ἀλλὰ κακῶς διότι οὐδεμίαν θλάσθην προῆλθεν ἀπὸ αὐτό. Ἐσκανδαλίζοντο διότι ἔρωγε ὁ Πέτρος μὲ τοὺς ἐθνικοὺς· ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν τοὺς ἀποφεύγει, αὐτὸς δὲ οὐχὶ πλέον.

Ἀρμόζει πανταχοῦ ἡμεῖς νὰ προσέχωμεν πολὺ, ὁ πακουόντες εἰς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ διδῶμεν οὐδεμίαν ἀφορμὴν σκανδαλοῦ, διὰ νὰ εἴμεθα καὶ οἱ ἴδιοι ἀνεύθυνοι, καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν νὰ τύχωμεν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Μονογενοῦς τοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου συγχρόνως εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις, τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΜΖ (47)

(Πράξ 21 39-40, 22, 1-16)

«Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος Ἐγὼ εἰμι ἄνθρωπος Ἰουδαῖος, Ταρσεύς, τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμε πύλου καίτις»· λέγει δὲ σου, ἐπὶ τρεφόν μοι καλεῖται πρὸς τὸν λαόν· Ἐπὶ τρεφόντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Παῦλος, ἐστὶς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν, κατέσσει τὴν χεῖρα τὸν λαόν· Παλλῆς δὲ σιγῇς γενομένης, προσεφώνησε τῇ Ἑβραῖᾳ δουλῇ, λέγων·

α. Ἰδὲ αὐτόν, ὅταν δουλὴ πρὸς τοὺς ἔξω, ὅτι δὲν ἀποφεύγει νὰ χρησιμοποῖ καὶ τὰς βοηθείας αἱ ὁποῖαι ἀπορρέουν ἀπὸ τοῦ νόμου. Ἐδῶ τὸν μεταστρέφει ἔνεκα τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως. Τοιοῦτοτρόπως καὶ προηγουμένως ἔλεγε· «Τύψαντες ἡμᾶς δημοσίαι ἀκατακρίτους ἀνθρώπους, Ῥωμαῖους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυλακὴν»²· Ἐπειδὴ δὲ ἐζήτησε νὰ πληροφορηθῇ· «Σὺ εἶ ὁ Αἰγυπτίος;»³, «ἐγὼ εἰμι», λέγει, «ἄνθρωπος Ἰουδαῖος»· Ταῦτα ἀφοῦ εἶπεν, ἀμέσως τὸν ἀπαμάρτυνεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπόψιν. Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ κατὰ τὸ ἔθνος Ἰουδαῖος, λέγει τὴν θρησκείαν καθ' ὅσον καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις ὀνομάζει τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἐννομοῦ Χριστοῦ⁴.

1 Πράξ 2, 39-40

2 Πράξ 18, 37

3 Αὐτὸς 21, 38

4 Ἐννοῦς Χριστοῦ, αὐδοῦς μὲν σεβόμενος τὸν νόμον, ἀλλὰ δοῦλος Χριστοῦ

Τι είναι. αὐτό. Ψεύδεται ὁ Παῦλος, Ἀπομακρόν-
σαι ἀπὸ αὐτὴν τὴν σκέψιν! Τί λοιπόν, δὲν ἠρνήθη; Μὴ
γένοιτο! Διότι ἦτο Ἰουδαῖος καὶ Χριστιανὸς τῶν ὁ-
σα ἔπρεπε, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸν νόμον ἐπειθετο αὐτός
περισσότερον ἀπὸ ὅλους, πιστεύων εἰς τὸν Χριστόν, καὶ
ὁμῶν πρὸς τὸν Πέτρον λέγει· «Ἡμεῖς φύσει Ἰου-
δαῖοι»⁵.

«Δέομαι δὲ σου, ἐπιτρέψόν μοι λαλήσαι πρὸς τὸν
λαόν». Καὶ αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ὅτι δὲν ψεύδεται ἐάν
θεθαίως ὅλους τοὺς παρουσίαν ὡς μάρτυρας. Πρό-
σεξε δὲ αὐτὸς πάλιν ὁμιλεῖ μετ' ἡπιότητα. Καὶ αὐτὸ δὲ
ἀποδείξις εἶναι πάλιν μεγίστη, ὅτι διὰ τίποτε δὲν εἶναι
ὁπεύθυνος, διηλαθὴ τὸ ὅτι τοιοῦτοτρόπως ἦτο ἔτοιμος
νὰ ἀπολογηθῇ, καὶ ὅτι ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὸν λαόν
τῶν Ἰουδαίων. Ἰδὲ ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος ἔχει ἐτοιμασθῇ
δι' ἀγῶνα, ἰδὲ τακτοποιησιν τῆς θείας Προνοίας ἐάν
δὲν ἤρχετο ὁ χιλιάρχος, ἐάν δὲν τὸν ἔδεν, δὲν θὰ ἔ-
χρεάζετο λόγον διὰ νὰ ἀπολογηθῇ, οὔτε θὰ ἦτο δυ-
νατὸν νὰ ἐπιτύχῃ τόσῃν σωπῇν (εἰς τὸ πλῆθος).

«Ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Παῦλος ἑστώς ἐπὶ τῶν
ἀνακλισμάτων». Καὶ ἕνεκα τοῦ τόπου ὑπῆρχε ἀρκετὴ εὐ-
κολία τὸ ὅτι ὁμιλεῖ καὶ ἐνῶ θρίσκαται ὀψηλά καὶ ἔ-
χει δεθῇ. Τί ὑπάρχει ὁμοίᾳ πρὸς αὐτὸ τὸ θέαμα, νὰ
θλέπῃς τὸν Παῦλον νὰ εἶναι δεμένος μετ' ὁμοσφύας
καὶ νὰ ὁμιλῇ; πῶς δὲν ἐταράχθη, πῶς δὲν ἔπαθεν σύγ-
χυσιν, θλέπων τόσοι λαόν, νὰ ἔχῃ ἐμπλεκθῇ εἰς πόλεμον
(πρὸς αὐτόν), ἐνῶ ἦτο παρὼν ὁ ἄρχων. Προηγουμέ-
νως τοὺς ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὴν ὁργὴν ἔπειτα ὁμιλεῖ.
Καὶ ἰδὲ μετὰ πόσῃν φρόνησιν διότι ἐκείνο τὸ ὅποιον ἔ-
καμιν εἰς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς Ἑβραίους αὐτὸ καὶ ἐδῶ

πράττει· κατὰ πρότον τοὺς ἑλκύει μετὰ τὴν συγγένει-
αν τῆς γλώσσης, ἔπειτα μετὰ τὴν ἰδίαν τὴν ἡμερίαν διὰ
τοῦτο καὶ αὐτὸ δηλώνων προσθέτει· «Πολλὰς δὲ σιγῆς
γενομένης, προσεφώνησε, λέγει, τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ,
λέγων»· «Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου
τῆς πρὸς ὑμᾶς νῦν ἀπολογίας»⁶. Ἰδὲ ὅτι ὁ λόγος εἶναι
ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κολακείαν καὶ ἔχει τὴν ἐπεικείαν·
διότι δὲν εἶπε «Δεσπόται», οὔτε «κύριοι», ἀλλὰ «ἀδελ-
φοί», τὸ ὅποιον ἰσχυρῶς ἐπεθύμουν ὡς ἐάν ἔλεγαν·
«Δὲν εἰμαι, ἕενος ἀπὸ σᾶς ἐγώ, οὔτε ἐναντίον σας». «Ἄν-
δρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες», λέγει. Αὐτὸ εἶναι. Ἐνδεῖξις
τῆς, ἐκείνο συγγενείας· «Ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑ-
μᾶς νῦν ἀπολογίας». Δὲν εἶπε· «Διδασκαλίας», οὔτε
«δημηγορίας», ἀλλὰ «ἀπολογίας» τοποθετεῖ τὸν ἑαυ-
τὸν τοῦ εἰς τὴν θέσιν τοῦ παρακαλοῦντος.

«Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ προσε-
φώνει αὐτοὺς μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν». Βλέπει
πῶς τοὺς ἐκύριευσεν τὸ ἐμὸ γλῶσσον; διότι εἶχον κα-
ποιοὺν σεβασμὸν πρὸς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην. Ἰδὲ καὶ
πῶς προετοιμαζεὶ τὴν δόξαν διὰ τοῦ λόγου, τοιοῦτοτρό-
πως ἀρχίζων καὶ λέγων· «Ἐγὼ μὲν εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖ-
ος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατεθραμ-
μένος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας Γαμα-
λῆλ, πεπαυμένος δὲ κατὰ ἀκρίθειαν τοῦ πατρῴου
νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑ-
μεῖς ἐστέ σήμερον»· «Ἐγὼ μὲν εἰμι, λέγει, ἀνὴρ Ἰου-
δαῖος» αὐτὸ ἰδιαιτέρως ἀπὸ δὲ καὶ ἔφθελον νὰ ἀκούσων
«Ἐγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας». Διὰ νὰ μὴ
νομίσουν καλὸν εἶναι διαφορικὸν τὸ γένος προσέ-
θεσε τὴν θρησκείαν.

«Ἀγαπτεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ» Δεικνύει τὴν πολλὴν τοῦ φροντίδα τὴν σχετικὴν μὲ τὴν λατρείαν καθ' ὃν χρόνον θεοσέως καὶ ἀφοῦ ἐγκατέλειπεν τοιοῦτο κύριον πατρίδα τόσον μακρὰν ἀπέχουσαν, ἐδῶ προέτιμῃσε νὰ ἀνατραφῇ ἕνεκα τοῦ νόμου.

Πρόσεξε πῶς ἐξ ἀρχῆς ἐστρέφετο εἰς τὸν νόμον. Αὐτὰ δὲ τὰ λέγει. ὅχι μόνον ἀπολογούμενος ἐνώπιον ἐκείνων· ἀλλὰ δεκνὼν ὅτι δὲν ὡδηγήθη πρὸς τὸ κήρυγμα ἀπὸ ἀνθρωπίνῃν ἐπιδιώξειν, ἀλλὰ ἀπὸ θεοῦ δύναμιν· ὅ ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μεταβληθῇ ἀμέσως αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἦτο τοιαυτοτρόπως ἀνατεθραμμένος· ὅ ὅτι ἐάν μὲν ἦτο κάποιος ἀπὸ τούτων πολλοῦς, φυσικὸν ἦτο αὐτὸ νὰ ὑπομιασθῶν, ἐάν δὲ κάποιος ἀπὸ αὐτῶν οἱ ὅποιοι περισσότερον ἀπὸ ἑλὸς εἶναι προσκεκαλλημένοι εἰς τὸν νόμον, δὲν ἦτο φυσικὸν ἀπλῶς καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ σοφιστικὴ ἀνάγκη αὐτὸς νὰ ἀλλάξῃ.

Ἀλλὰ ἴσως θὰ εἴπῃ τις· «Τίποτε δὲν κάμνει (οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει) αὐτὸ ὅτι δηλοῦν ἐδῶ ἀνατροφή (καὶ λειργήθη πνευματικῶς) διότι τί ἐάν εὐρέθης ἐδῶ διὰ ἐμπορικοῦς λόγους ἢ διὰ κάποιαν ἀλλήν αἰτίαν;» Διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ, λοιπόν, ὅτι ἦτο διὰ τοῦτο, προσέθεσε· «Παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιήλ» καὶ δὲν εἶπε μόνον· «Παρὰ Γαμαλιήλ», ἀλλὰ «παρὰ τοὺς πόδας», δεικνύων τὴν υπομονήν, τὴν μετὰ ζήλου ἐπιδοσιν, τὴν φροντίδα διὰ τὴν ἀκρόασιν, τὸν πολὺ σεβασμὸν πρὸς τὸν ἄνδρα.

«Πεπαυμένος κατὰ ἀκρίθειαν τοῦ πατρῷου νόμου»· Ὅχι ἀπλῶς ἐνάμωσ, ἀλλὰ «ταῦ πατρῷου» προσθέτει ἀποδεικνύων ὅτι ἦτο τοιοῦτος ἐξ ἀρχῆς, καὶ ὅτι δὲν ἐγνώριζε ἀπλῶς τὸν νόμον. Αὐτὰ δὲ φαίνεται ὅτι λέγονται ὑπὲρ ἐκείνων ἦσαν δὲ κατ' ἐκείνους, ἐὰν θεοσέως καὶ ἐνῶ τὸν ἐγνώρισε τὸν ἀφῆκε.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ προσθήσῃ πάλιν κάποιος· «Διατί, λοιπόν, ἐάν μὲν γνωρίζῃς μὲ ἀκρίθειαν τὸν νόμον, δὲν τὸν ὑπερασπίζεσαι· οὔτε τὸν ἀγαπᾷς»· «Ζηλωτὴς, λέγει, ὑπάρχων» δηλαδὴ, «ὅχι μόνον γνωρίζων, ἀλλὰ καὶ ἀφωσιωμένος πολὺ εἰς αὐτόν».

Ἐπειτα, ἐπειδὴ εἶπε δὲ· αὐτὸν μεγάλους ἐπαινοὺς, ἀνακοινῶναι τὸν ὑπόλοιπον λόγον, προσθέσαν· «Καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον»· διότι δεικνύει ὅτι αὐτοὶ πράττουσι ὅχι ἀπὸ ἀνθρώπινα κίνητρα, ἀλλὰ ἀπὸ θεῖαν ὁρμὴν· λέγει, δὲ αὐτὸ ὑποχωρῶν εἰς αὐτοὺς καὶ προκαταλαμβάνων τὴν γνώμην των, καὶ κυριεύων (αὐτοῦς), εἰς ὅσα δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία διδῶν.

Ἐπειτα φέρε καὶ ἀποδείξει, λέγων· «Ὅς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδιώξα ἕως θανάτου, δεσμεύων καὶ παροδούς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ὥς καὶ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖται, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον»· Διὰ νὰ μὴ εἴπῃ τις· «Καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἶναι φανερόν,» φέρει ὥς μάρτυρας τὸν ἴδον τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Καὶ λέγει μὲν καταπραΰνων· «Ζηλωτὴς ὑπάρχων καθὼς ὑμεῖς» δηλαδὴ· «ὅμοιος μὲ σᾶς», δεικνύει δὲ μὲ τὰ ἔργα ὅτι ἦτο ἀνώτερος αὐτῶν· «Ὡς ὅτι θεοσέως δὲ ἐξήγουν» (εἶχαν τὴν ἀξίωσιν) νὰ τοὺς συλλάθω, ἀλλὰ ἐξήγειρον καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ εἰς ἄλλους τόπους μετέβαινον, καὶ δὲν ἐπρωχώρουν μέχρι (τῆς συλλήψεως) ἀνδρῶν, ὅπως σεῖς, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν καὶ δέναν πάντας καὶ ῥιπτῶν αὐτοὺς εἰς φυλακὰς».

Ἀναμφισβήτητος ἡ μαρτυρία, ἀδικαιολόγητα τὰ τῶν Ἰουδαίων! Ἴδε πόσους φέρε, ὥς μάρτυρας, τοὺς πρεσβυτέρους τὸν ἀρχιερέα, τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν πόλιν.

Β' Πρόσεξε δὲ καὶ τὴν ἀπολογίαν τοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἕνεκα δειλίας· ἀλλὰ περ σφότερον ἕνεκα διδασκαλίας καὶ κατηχήσεως· διότι, ἐάν δὲν ἦσαν σκληροί,

καρδοι. οἱ ἀκροαταί, θά ἐβιδον προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα διότι μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου τοὺς εἶχε μάρτυρας, τὰ ὑπέλοιπα δὲ χωρὶς μαρτυρίας.

«Παρ' ὧν καὶ ἐπιστολάς δεξάμενος, πρὸς τοὺς ἀδελφούς εἰς Δαμασκὸν ἐπορευόμεν, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς Ἱερουσαλήμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν. Ἐγένετο δὲ πορευομένη μου καὶ ἐγγίζοντι τῇ Δαμασκῷ περὶ μεσημέριον ἑξαφῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ, ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουον φωνῆς λεγούσης μοι· Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις; Ἐγὼ δὲ ἀπεκριθὼν· Τίς εἰ, Κύριε; Εἰπέ τε πρὸς με· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. Ἰδιαιτέρως μὲν, λοιπόν, καὶ αὐτὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἄξια ἐμπιστοσύνης ἐξ αἰτίας ὧσων προηγήθησαν· διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀλλάξῃ, τί λοιπόν, ἔάν ὑπερφηανεύεται; λέγει. Οὐδῶλος. Διὰ τοῦτο, ἐγκατέλειπε ἑξαφηνικῶς τόσον ζῆλον, εἶπέ μου· Ἀναμένων τιμῇ; Καὶ ὅμως τὰ ἀντίθετα ὑπέφερεν μήπως ἀνεσθί, ὅτε αὐτὸ ἀλλὰ τί ἄλλο, Ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρωμεν κατὰ ἀπὸ σκεψαί. Αὐτὰ, λοιπόν, ἀφοῦ ἄφησε εἰς αὐτοὺς νὰ συγκεντρώσῃ, διηγείται τὰ γεγονότα.

«Ἐγγιζόντι μοι, λέγει, τῇ Δαμασκῷ περὶ μεσημέριον ἑξαφῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ, ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος. Ἰδὲ πόσον τὸ μέγεθος τοῦ φωτός. Καὶ ὅτι δὲν ὑπερφηανεύομαι, μαρτυροῦν οἱ συνοδοιπόροι, οἱ ἀδελφούντες ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι εἶδον τὸ φῶς.

«Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἐμφοθοὶ ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. Νὰ μὴ ἐκπλαγῇς, ἐπειδὴ ἐδῶ μὲν λέγει τοιοῦτοτρόπως εἰς ἄλλο δὲ σημείον λέγει ὅτι «εἰστήκεισαι τὴν μὲν φωνὴν ἀκούοντας, μὴδὲνα δὲ θεωροῦν-

τες»⁷. Δὲν εἶναι αὐτὸ ἀντίθετον· διότι, ὅσο ἦσαν αἱ φωναί, τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Κυρίου ἐκεῖ, λοιπόν, λέγει τὴν φωνὴν τοῦ Παύλου, ἐδῶ δὲ καὶ προσέθεσεν, εἰπὼν· «τὴν φωνὴν οὐκ ἤκουσαι τοῦ λαλοῦντός μοι». Ἐπομένως τὸ «μὴδὲνα θεωροῦντες»⁸, δηλώνει ὅχι τὸ ὅτι δὲν εἶδον, ἀλλὰ τὸ ὅτι δὲν ἤκουσαν διότι δὲν εἶπεν ὅτι δὲν ἐθεάοντο τὸ φῶς ἀλλὰ «μὴδὲνα θεωροῦντες εἰστήκεισαν»⁹. δηλαδή «μὴδὲνα θεωροῦντες λαλοῦντα» (χωρὶς νὰ βλέπουν κάποιον νὰ ὁμολῇ).

Εὐλόγως δὲ αὐτὸ συνέβη διότι, ἔπρεπε αὐτὸς νὰ ἀξωφὴ ἐκείνης τῆς φωνῆς· διότι ἂν καὶ ἐκεῖνο· ἤκουον δὲν θὰ ἦτο πόσον μέγα τὸ θαῦμα. Ἐπειδὴ, λοιπόν, οἱ νεωρότεροι πείθονται περισσότερο μὲ τὴν θέαν, δι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνοι εἶδον μόνον τὸ φῶς, τὸ ὅποιον ἦτο ἱκανὸν νὰ τοὺς πείσῃ διὰ τοῦτο καὶ καταλαμβάνονται ἀπὸ φόβου. Ἀλλῶστε δὲν εἰργάσθη τὸ φῶς τόσον δι' αὐτοὺς, ὅσον δι' αὐτὸν καθ' ὅσον τοῦ ἐθεάσασθαι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφοῦ ἐδῶσεν εἰς ἐκείνους τὴν εὐκαιρίαν νὰ φωτισθοῦν, ἔάν θεοφάως ἠθέλων, ἀπὸ ὧσων συνέβαινον εἰς αὐτόν. Μοῦ φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ἐκεῖνο· δὲν ἐπιστενοῦσαν καὶ οἰκονομοῦσαν, ὥστε νὰ εἶναι ἀξιοπιστοὶ μάρτυρες.

«Εἰπέ τε, λέγει, πρὸς ἐμέ· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. Ὁρθῶς καὶ ἡ πόλις εὗρίσκειται πλησίον (τοῦ ὀνόματος), διὰ νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ αὐτοί. Καὶ οἱ Ἀπόστολοι τοιοῦτοτρόπως ἔλεγον· Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ»¹⁰. δὲ καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ ὅτι ἐδῶκετο

7 Πράξ. Β' 7

8 Αὐτῶς

9 Αὐτοῦ

«Οὐ δὲ οὖν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς θεάσαντο, καὶ ἐμφοβαὶ ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. Εἶπον δὲ τί ποιήσω, Κύριε, ὅ δὲ Κύριος εἶπε πρὸς με· Ἀναστάς πορεύου εἰς Δαμασκόν, καὶ κεῖ σοι λαληθήσεται. τί σε δεῖ ποιήσαι. Ὡς δὲ οὐκ ἐνόησαν ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτός ἐκεῖνον, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς Δαμασκόν. Ἀνανίας δὲ τις, ἀνὴρ εὐλαβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν ἐν Δαμασκῷ Ἰουδαίων, ἐλθὼν πρὸς με καὶ ἐπιστάς, εἶπέ μοι. Σαούλ ἀδελφέ ἀνάθελε φον. Κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν».

«Εἰσελθε, λέγει, εἰς τὴν πόλιν, κακεῖ σοι λαληθήσεται. τί σε δεῖ ποιήσαι». Ἰδοὺ πάλιν ἄλλος μάρτυς. Καὶ ἰδὲ πῶς τὸν καθιστᾷ ἀξιόπιστον. Ἀνανίας δὲ τις, λέγει, ἀνὴρ εὐλαβὴς κατὰ τὸν νόμον μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν Ἰουδαίων, εἰσελθὼν πρὸς με καὶ ἐπιστάς, εἶπέ μοι Ἀνάθελε φον. Τοιοῦτοτρόπως τίποτε δὲν εἶναι ξένον ἐκείνῳ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα».

Ἔπειτα ἡ μαρτυρία ἀπὸ τὰ γεγονότα. Καὶ ἰδὲ ὅτι αὐτὴ συνίσταται ἀπὸ προσώπων καὶ πράγματα, ἀπὸ προσώπων καὶ φιλικὰ καὶ ξένα. Πρόσωπα εἶναι οἱ ἱερεῖς, οἱ πρεσβύτεροι, οἱ συνοδοιπόροι. τὰ πράγματα ὅσα ἐπαξεν ὅσα ἔπαθε καὶ τὰ πράγματα μαρτυροῦν εἰς τὰ γεγονότα ὅχι μόνον τὰ πρόσωπα.

Ἡ καὶ διαφορετικὸς ξένος ἦτο ὁ Ἀνανίας. Ἐπειτα τὸ ἴδιον τὸ γεγονός, δηλαδὴ ἡ ἀνάκτησις τῆς δράσεως ἔπειτα ἡ μεγάλη προφητεία. «Ὁ δὲ εἶπε (λέγει.) Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γινῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον». Ὁρθῶς εἶπε «τῶν πατέρων», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι αὐτοὶ δὲν εἶναι Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ ξένοι πρὸς τὸν νόμον, καὶ ὅτι ἐνεργοῦν ἀπὸ φθοῶν ὅχι ἀπὸ ζήλων. Ἐγνώσαν, φησί, τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον». Ἐπομένως αὐτὸ ἦτο θέλημά του.

Ἰδὲ πῶς γίνεται διδασκαλία εἰς τύπον διηγήσεως.

«Καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἔση μάρτυς αὐτοῦ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὃν ἐώρακας καὶ ἤκουσας».

«Καὶ ἰδεῖν, λέγει, τὸν δίκαιον» κατὰ πρῶτον λέγει αὐτό. Ἐάν δὲ εἶναι δίκαιος, αὐτοὶ εἶναι ὑπεύθυνοι. «Καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ». Ἰδὲ πῶς ἐξυμῶναι τὸ γεγονός. «Ὅτι, ἔση, λέγει, μάρτυς αὐτοῦ». Ἐπομένως δι' αὐτὸ δὲν θὰ προδώσῃς τὸ θέλημα καὶ τὴν ἀκρόασιν, καὶ ὅσων ἔχεις ἰδεῖ καὶ ὅσων ἤκουσες με καθε μίαν ἐκ τῶν αἰσθήσεων τὸν διαθεσάμεναι. Καὶ νῦν τί μέλλεις Ἀναστάς βαπτίσαι καὶ ἀπολῶσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ».

γ' Ἐδῶ μέγα πρῶγμα εἶπεν διότι δὲν εἶπεν «Εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ βαπτίσου», ἀλλ' «ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ». Αὐτὸ δὲ εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀποδεικνύοντος, ὅτι αὐτὸς εἶναι Θεός διότι δὲν εἶναι δυνατόν κάποιον ἄλλον νὰ ἐπικαλεσθῇ, παρὰ τὸν Θεόν.

Ἐπειτα με ὅσα λέγει δεκνύει ὅτι καὶ ὁ ἴδιος δὲν ἀναγκάσθη. Ὁ δὲ Κύριος εἶπε πρὸς με. Πορεύου εἰς Δαμασκόν, κακεῖ σοι λαληθήσεται τί σε δεῖ ποιήσαι. Τίποτε δὲν εἶναι χάρις μαρτυρίαν, ἀλλὰ φέρει τὴν μαρτυρίαν ὅλης τῆς πόλεως ἢ ὅποια θεοφάνεια τὸν εἶδε νὰ ὁδηγήται τυφλός.

Ἰδὲ δὲ ὅτι καὶ ἡ προφητεία ἐξεπληρώθη, τὴν ὁποίαν ἤκουσεν, ὅτι θὰ εἶναι αὐτὸς μάρτυς τοῦ Κυρίου διότι πραγματικῶς ἔγινε μάρτυς αὐτοῦ, καὶ μάρτυς ὅπως πρέπει, καὶ με ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔπραξε, καὶ με ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶπε.

Τοιοῦτοι μάρτυρες πρέπει νὰ εἰσθῇ καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ μὴ προβῶμεν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μὲς ἐνεπιστεύθη ὁ Θεός δὲν λέγω μόνον ὅτι τὰς διδασκαλίας ἀλλὰ καὶ

διὰ τὸν τρόπον ζωῆς. Διότι παρατήρησε ὅτι εἶδεν, ὅτι ἤκουσε μαρτυρεῖ (ὁ Παῦλος) εἰς ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τίποτε δὲν τὸν ἐμπόδιζε. Καὶ ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ ἀπειρα ἀγαθὰ, εἶναι χρέος μας λοιπὸν νὰ ὁμολογήσωμεν εἰς ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ θεσφαίως ὁμολογοῦμεν λέγει, καὶ πιστεύομεν. Πῶς, ἐφ' ὅσον πράττομεν τὰ ἀντίθετα. Εἰπέ μου, λοιπὸν. «Ἐάν κάποιος ἀνέμωζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Χριστιανοῦ, ἐπειτα ἀπομακρυνθεὶς ἐσκέπτετο τὰ Ἰουδαϊκά θραῦ γὰρ θὰ ἦτο ἀρκετὴ ἡ ὁμολογία αὐτῇ». Οὐδὲν δὲν διότι ἀπὸ τὰς πράξεος θὰ ἐξήτοι τὴν ὁμολογίαν. Τοιοῦτοτρόπως, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς, ἐάν λέγωμεν ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις καὶ ἀπειρα ἀγαθὰ, ἐπειτα περιφρονῶμεν αὐτὰ, καὶ προτιμῶμεν τὰ ἐδῶ, τοῖος θὰ μᾶς πστεύσῃ, διότι οὐκ ἔκείναι τὰ ὅποια λέγομεν, ἀλλὰ ἐκείναι τὰ ὅποια πράττομεν προσέχον ὅλοι ἀνεξαρρέτως.

«Μάρτυς ἔσῃ, λέγει πρὸς πάντας ἀνθρώπους» δι. χι. μόνον πρὸς τὸ φιλικὸν περιβάλλον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀπίστους· διότι οἱ μάρτυρες τοιοῦτοτρόπως εἶναι, δηλαδὴ πείθουν δι. ἐκείνους οἱ ὅποιοι γνωρίζουν, ἀλλὰ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀγνοοῦν.

«Ὅς γίνωμε μάρτυρες δι. οἱ ἐμπιστοσύνης. Πῶς δὲ θὰ γίνωμεν ἀξιόπιστοι; Ἀπὸ τὸν τρόπον ζωῆς. Ἐπετίθεντο εἰς ἐκεῖνον οἱ Ἰουδαῖοι. ἐπιτίθενται εἰς ἡμᾶς τὰ πάθη τὰ ὅποια προτρέπου νὰ ἀπακηρύξωμεν τὴν ὁμολογίαν. Ἀλλὰ δι. μὴ πεδιάμεθα εἰμεθα μάρτυρες οἱ ὅποιοι ἐστώλημεν ἀπὸ τὸν Θεόν.

Διατυπώνεται ἀπὸ μερικοὺς ἀνθρώπους ἡ κρίσις δι. τι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι Θεός· μᾶς ἐσπελε διὰ νὰ ὁμολογήσωμεν δι. σὺτά. Ὅς ὁμολογήσωμεν καὶ δι. πείσωμεν τοὺς κρίνοντας· ἀν δὲν ὁμολογήσωμεν, εἰμεθα ὅπως.

νοὶ καὶ διὰ τὴν πλάνην ἐκείνων. Ἐάν δὲ εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπου (κρίνονται) θεωτ. καὶ πράγματα, δὲν θὰ ἐδέχετο κάποιος μάρτυρα, ὁ ὁποῖος εἶναι πλήρης καὶ κῶν πολὺ περισσότερον ἐδῶ ὅπου ἡ ἐξέτασις εἶναι διὰ τοιοῦτου εἴδους πράγματα.

Ἡμεῖς λέγομεν δι. ἠκούσαμε τὸν Χριστὸν καὶ δι. τι πιστεύομεν εἰς ὅσα ὑπεσχεθῇ ἐκεῖνοι λέγουν. «Δεῖξτε αὐτὸ διὰ τῶν ἔργων δι. οἱ τὸς τρόπος τῆς ζωῆς σας μαρτυρεῖ τὰ ἀντίθετα, ὅτι δηλαδὴ δὲν πιστεύετε». Τοὺς κερδίζοντας χρήματα, τοὺς ἀρπαγὰς, τοὺς πλεονέκτας θέλετε νὰ ἴδωμεν, ἐκείνους οἱ ὅποιοι πεινθοῦν, οἱ ὅποιοι θρηνοῦν, οἱ ὅποιοι οἰκοδομοῦν, οἱ ὅποιοι τὰ πάντα ἐπιχειροῦν δι. νὰ πρόκειται νὰ μὴ ἀποθάνουν, Ἐάν λοιπὸν, δὲν πιστεύετε δι. θὰ ἀποθάνετε πράγμα τόσον ἐμφανὲς καὶ γνωστὸν πῶς θὰ σὰς πιστεύσωμεν ὅταν δι. οἱ μαρτυροῦν (ἀνεῖ ἔργων), διότι ὑπάρχουν, ὑπάρχουν πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τοιοῦτοτρόπως συμπεριφέρονται. δι. νὰ πρόκειται νὰ μὴ ἀποθάνουν δι. οἱ ἀρχίζουν νὰ οἰκοδομοῦν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν εἰς θαθὴ γῆρας, τότε θὰ σκεφθοῦν τὸν θάνατον.

Δὲν εἶναι μικρὰ ἡ τιμωρία δι. ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι ἐκλήθημεν μὲν εἰς ὁμολογίαν, δὲν ἠδυνήθημεν δὲ νὰ μαρτυρήσωμεν ὅσα εἶδομεν. Εἶδομεν καὶ ἡμεῖς μὲ τοὺς ὁφθαλμοὺς τοὺς ἀγγέλους καὶ εὐκρινέστερον ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἶδαν (τὸ φῶς μετὰ τοῦ Παύλου), ἐπομένως δι. ὁμολογήσωμεν διὰ τὸν Χριστὸν δι. οἱ δὲν εἶναι θεσφαίως μόνον ἐκεῖνοι μάρτυρες. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δι. αὐτὸ ἐκεῖνοι ὀνομάζονται μάρτυρες, δι. οἱ, ἐνῶ διατάζονται νὰ ἀρνηθοῦν, ὑπομένουν τὰ πάντα διὰ νὰ εἴκουν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡμεῖς, ὅταν διατασσάμεθα ἀπὸ τὰ πάθη νὰ ἀπαρνηθῶμεν, δι. μὴ νικώμεθα.

Ὁ πλοῦτος λέγει. «Εἰπέ δι. ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Χρι-

στός μὴ λαοπόν, αὐτὸν ὑπακούης ὡς Θεόν, ἀλλὰ περιφρόνησε τὰς ἐντολάς του.» Αἱ τὸν ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν τὸ ἴδιον λέγουσιν ἀλλὰ σὺ μὴ παρασυρθεῖς, ἀλλὰ στάσου μὲ γενναίως διὰ τὴν μὴ λαχθῆ καὶ δὲ ἡμεῖς «Θεὸν ὁμολογοῦσαν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνούντα.»¹⁰ διότι αὐτὸ δὲν εἶναι γνώρισμα μαρτύρων, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον.

Καὶ τὸ νὰ ἀρνηθοῦν ἄλλοι μὲν, δὲν εἶναι ἀξιὸν ἀπαρίστας, τὸ νὰ γίνωμεν δὲ ἡμεῖς ἀρνηταί, οἱ ὅποιοι ἐκλήθημεν νὰ μαρτυρήσωμεν, εἶναι θαρὺ καὶ δυσάρεστον αὐτὸ κατ' ἐξοχὴν βλάπτει τὰ ἱδικά μας. «Εἰς μαρτύριον αὐτοῖς ἀποθήσεται.»¹¹ λέγει, ἀλλὰ, ὅταν δὲν ἀποχωρήσωμεν, ὅταν μείνωμεν σταθεροί. Ἐάν οἱ αὐτοὶ ἠθέλομεν νὰ μαρτυρησώμεν διὰ τὸν Χριστόν, ταχέως θὰ ἐπαίθαμε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἔθνικοὺς.

δ. Σημαντικὸν πρῶγμα ὁ ἐνάρετος Θεός, ἀγαπητο καὶ εἶναι κάποιος πολὺ ἐπιθετικὸς, καὶ εἶναι φανερώς δὲν κατηγορεῖ ἐξ αἰτίας τῆς διδασκαλίας, ὅμως κρυφῶς (ἐνδομυχῶς) ἐπιδοκιμάζει. ὅμως θὰ εἴπῃ ἐπαινετικῶς, ὅμως θὰ θαυμάσῃ καὶ ἀπὸ ποῦ, λέγει, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γινῇ ὁ Θεὸς ἄριστος, Ἄπο οὐδὲν ἄλλο παρά ἀπὸ θεῖαν ἐνέργειαν.

Τί, λοιπόν (θὰ εἰπωμεν), ὅταν καὶ οἱ ἔθνικοι εἶναι τοιαῦτο (ἔχουν Θεὸν ἄριστον). Ἐκεῖνοι ἐόν θεοθάως ὑπάρχουν τοιοῦτο, ἄλλοι μὲν (ἔχουν Θεὸν ἄριστον) ἐκ φύσεως, ἄλλοι δὲ ἀπὸ ματαοδοξίαν.

Θέλεις νὰ μάθῃς πόση εἶναι ἡ λαμπρότης τοῦ Θεοῦ, πόσην πειθὴ ἔχει. Πολλοὶ ἐκ τῶν αἱρετικῶν τοιοῦτοτρόπως ἐνίκησαν, καὶ εἶναι καὶ αἱ διδασκαλίαι των ἦσαν ἐσφαλμέναι οἱ πολλοί. ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐξ αἰτί-

ας τοῦ σεβασμοῦ διὰ τὸν Θεὸν δὲν ἡρεμήσαν πλέον τὴν διδασκαλίαν, ἄλλοι δὲ εἶναι καὶ τοὺς κατηγοροῦσαν διὰ τὴν διδασκαλίαν, τοὺς ἐσεβάσθησαν διὰ τὸν Θεὸν οὐχὶ ὁρθῶς μὲν, πλην ὁμῶς αὐτὸ ἔπαθον. Αὐτὸ ἐδυσφήμησε τὰ ἅγια τῆς πίστεώς μας, αὐτὸ ἀνέτρεψε τὰ πάντα, δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ ὑπάρχῃ αὐδαὶς ἐπαυτος τοῦ Θεοῦ εἰς οὐδέναι, αὐτὸ βλάπτει τὴν πίστιν.

Λέγομεν δὲ ὁ Χριστὸς εἶναι Θεός, καὶ ἄπειρα ἄλλα παρουσιάζομε, μετὰ των ἄλλων δὲ καὶ αὐτὸ, ὅτι δηλαδὴ ἔπεισεν ὅλους γενικῶς νὰ διάγουν σωστὸν Θεὸν ἀλλὰ αὐτὸ συμβαίνει εἰς ὀλίγους. Βλάπτει τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀναστάσεως ἢ αἰσχροῦς τοῦ Θεοῦ, τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τὴν περὶ κρίσεως καὶ πολλὰ ἄλλα προκαλεῖ, τὴν μοῖραν, τὴν ἀνάγκην, τὴν ἀπρνοησίαν Δ.ὲ. ἢ ψυχὴ, βυθισθεῖσαι εἰς πολλὰ κακά, προσπαθεῖ νὰ ἐφευρίσκῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς αὐτῆς ὥσαν μερικὰς κατηγορίας διὰ τὴν μὴ λυτῆται, ἐπειδὴ σκέπτεται ὅτι ὑπάρχει κρίσις, καὶ ὅτι εἰς ἡμᾶς καταλογίζοντα τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας.

Ἄπειρα κακὰ δημιουργεῖ ὁ Θεός, καὶ τοὺς ἀνθρώπους θηρία, καὶ περισσότερον ἀπερισκέπτους ἀπὸ τὰ θηρία διότι, ὅσα ἀκριβῶς ὑπάρχουν εἰς κάθε φύσιν τῶν θηρίων αὐτὰ πολλάκις συνεκέντρωσε εἰς ἓνα ἄνθρωπον, καὶ τὸ πᾶν κατέστρεψε. διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι ὁ καμὸς εἶναι ἀνευ προνοίας, διὰ τοῦτο ὅτι ὑπάρχουν κακοὶ ἐκ φύσεως χαρακτήρες καὶ φαῦλοι, διὰ τοῦτο παραγγέλλει ὅτι, τὸ κακὸν εἶναι ἀνευ ἀρχῆς καὶ ὁλικόν, διὰ τοῦτο πράττει τὰ πάντα διὰ τὰ ἐπιφέρει φθορὰν εἰς τὸν Θεὸν μας διότι, οὔτε ἀπὸ ἐσφαλμέναις διδασκαλίαις εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφυγῇ (νὰ ἐπανέλθῃ), ὅταν εἶναι κακὸς τοιοῦτος Θεὸς (διεφθαρμένους), οὔτε νὰ παρ-

¹⁰ Τίτ. 1. 6

¹¹ Λουκ. 2. 13

μείνη εις τὴν ὁρθὴν πίστιν, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνάνγκην πολλὴν εἶνα. δυνατόν αὐτὰ νὰ τὰ ἀποδεχθῇ διότι ἐγὼ θεοβόως δὲν νομίζω ὅτι εὐρίσκεται τοχέως κάποιος ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι δὲν ζοῦν ὁρθῶς, ὁ ὅποιος νὰ μὴ σκέπτεται ἀπειρα διαβολικά, ὅτι ὑπάρχει αὐτόματος γένησις ὅτι τυχαίως ὀδηγοῦνται τὰ πράγματα, ὅτι τὰ πάντα κυβερνῶνται ἀτάκτως καὶ συγκεχυμένως.

Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ, ἅς ἐνδιαπεράσωμεθα διὰ θιν καλόν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ ἀποδεχώμεθα διδασκαλίας κακὰς. Ὁ Ἰκάν ἐτρωρήθη νὰ στενάζῃ καὶ νὰ κατέχεται ἀπὸ φόβου. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ πονηροὶ καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἔχουν συνεδῆσι τῶν πολλῶν κακῶν πολλάκις ἐκτινάσσονται ἀπὸ τὸν ὄπνον, πλήρεις θαρρόθυ εἶναι αἱ σκέψεις τῶν, τετραγυμένον οἱ ὀφθαλμοί, τὰ πάντα εἶναι πλήρη ὀψίας, τὰ πάντα ἐπιφέρουν κατὰπληξιν πλήρης ἡ ψυχὴ τῶν ἀπὸ φοβερὰν ἀναμονήν, ἀπὸ δειλίαν συσπειρωμένη ἀπὸ φόβον καὶ τρόμον, γίνεται νωθρά. Τότε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ περισσότερο μολθακὸν ἀπὸ τοιαύτην ψυχὴν, τίποτε περισσότερο μωρόν. Ὅπως ἀκριβῶς οἱ παράφρονες εἶναι ἐκτός ἑαυτῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ τοιοῦτου εἴδους ψυχὴ εἶναι ἐκτός ἑαυτῆς.

Πότε, λοιπόν, αὐτὴ θὰ ἔλθῃ εἰς συναίσθησιν, ὅταν ἔχῃ τόσῃ ἀναταραχὴν, ἥ ὅποια εὐχάριστον εἶναι, ἀφοῦ ἀπολαύσῃ γαλήνῃ καὶ ἡρεμίαν, νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀναγνωρῇ τὴν τιμωρικὴν τῆς καταγωγῆς; Ὅταν δὲ τὰ πάντα τὴν φοβίζουσιν καὶ τὴν θορυβοῦν, καὶ ὄνειρα καὶ λόγια, καὶ μορφαὶ καὶ ὑποψίαι μόνον, πότε θὰ δυνηθῇ νὰ ἴδῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς, εἶναι εἶναι τοιοῦτοτρόπως παραγμένη καὶ θορυδημένη.

Ἀς λύσωμε, λοιπόν, τὸν φόβον τῆς ἁς θαυάζομε τὰ δεσμὰ διότι ἐάν δὲν ὑπῆρχε κόλασις, αὐτὰ ἀπὸ ποῖαν κόλασιν δὲν εἶναι χερότερα, νὰ ζῇ δηλαδὴ πάν-

τοτε μὲ φόβον, νὰ μὴ ἔχῃ ποτέ θάρρος, νὰ μὴ χαλαρώῃ ποτέ;

Αὐτὰ, λοιπόν, διὰ ἀφοῦ γνωρίζομεν ἀκριβῶς, ἅς γαληνεύωμεν, καὶ ἅς φροντίζωμε διὰ τὴν ἀρετὴν, διὰ νὰ διέλθωμεν ἀμέμπτως τὴν παρούσαν ζωὴν, κατέχοντες ὁρθὴν διδασκαλίαν καὶ σωστὸν θίον, καὶ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔχῃ. Ὑποσχθεῖ εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει. Δόξα, δυνάμις, τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Μ Η' (46)

(Πρὸς 22 17-20, 28, 1-5)

Ἐγένετο δὲ μοι, ὁποστέφανον εἰς Ἱερουσαλὴμ, προσευχόμενον μοι ἐν τῷ Ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἰσχύει καὶ βεῖν λέγοντά μοι αὐτόν Σπᾶσον, καὶ ἔξειθι ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέχονται σοὶ τὴν μαρτυρίαν παρὶ ἐμοῦ. Καγὼ εἶπον Κύριε, ἀπὸ ἐπιστάντος ἐπὶ ἐγὼ τὴν φυλακίσαν καὶ θέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοῦς πεσπόντας ἐπὶ σέ καὶ ὅς ἐξεχέας τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μαρτυρῆς σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνεδοκῶν τῇ ἀκαίρῳ ἐκείνῃ, φυλάσας τὰ ἱμάτια τῶν ἀκαίρωντων αὐτόν.

α Παρατήρησε πῶς ὠθεῖ τὸν ἑαυτὸν του μέσα εἰς τοὺς κινδύνους διότι προσθῆται «Ἐγένετο δὲ μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερουσαλὴμ» δηλαδὴ, «ἦλθον πάλιν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὄραμα». «Καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἑκστάσει, καὶ ἰδεῖν λέγοντά μοι Στεφάνου, καὶ ἐξελθεῖ ἐν τάχει, διότι οὐ παραδέχονται σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ» Ἰδὲ, οὕτω αὐτὸ εἶναι χωρὶς μαρτυρίαν, ἀλλὰ ἡ μαρτυρία προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα. Εἶπεν ὅτι «οὐ δέχονται σου τὴν μαρτυρίαν» καὶ δὲν τὴν ἐδέχθησαν καὶ θεσπίζον ἀπὸ τοὺς ὑπολογισμοὺς ἔπρεπε νὰ υποθέσῃ ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ τὴν δεχθῶν «ἐγὼ γὰρ ἤμην ὁ φυλακίζων καὶ δερῶν», λέγει. Ἐπομένως δι' αὐτὸ ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ δεχθῶν τὴν μαρτυρίαν, καὶ ὅμως δὲν τὴν ἐδέχθησαν διὰ τοῦτο καὶ πληροφορεῖται αὐτὸ εἰς τὴν ἑκστασί, ὅτι, δηλαδὴ, δὲν θὰ παραδεχθῶν τὴν μαρτυρίαν Ἐδῶ δύο πράγματα συνθέτει (δὲ ὅσων λέγει) καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπολογία εἰς αὐτοὺς (δὲ αὐτὰ) (διότι παραλόγως καὶ ἀδίκαια λογίζονται τὸν ἐδῶκον), καὶ ὅτι, ὁ Χριστὸς ἦτο Θεός, ἐπειδὴ προφητεύει. τὰ ἐκτὸς ἀναμονῆς, καὶ ἐπειδὴ δὲν θάλλει εἰς αὐτὰ τὰ ὅποια ἔγνων, ἀλλὰ ἐπειδὴ προγνωρίζει τὰ μέλλοντα Πῶς, λοιπόν, λέγει· «Ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων Ἰδὼν τε Ἰσραὴλ βαστάσει. τὸ ὄνομά μου», ² «Θά κροτήσῃ», εἶπεν, δὲν θὰ πείσῃ ὅπωςδήποτε ἄλλως τε οἱ Ἰουδαῖοι εἰς ἄλλα μέρη μὲν ἐπέθοντο, ἐδῶ δὲ ὄχι. Ἐδῶ ὅπου ἰδιαίτερος ἔπρεπε νὰ πεισθῶν, ἐπειδὴ ἐγνώριζον τὴν προηγουμένην ἀγωνιστικότητά του ἐδῶ δὲν ἐπειθοντο.

«Καὶ ὅτε ἐξερχετο τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυ-

ρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφυστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ». Ἰδὲ ποῦ πάλιν καταλήγει ὁ λόγος, εἰς τὸ δύσκολον κεφάλαιον διότι δεικνύει ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ παρακινῶν, καὶ ὄχι μόνον ὁ παρακινῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ φονεὺν μὲ πολλὰς χεῖρας τὸν Στέφανον. Τοὺς ὅπου ὅτι σε φοβερόν φόνον. Τότε, λοιπόν, ἰδιαίτερος δὲν τὸ ἠνέχθησαν ἐπεὶ δὴ αὐτοὺς ἠλεγχε καὶ πλέον ἐξεπληροῦτο ἡ προφητεία.

Πῶς, λοιπόν, ὁ ζῆλος, καὶ μεγάλη ἡ κατηγορία, καὶ αἱ μάρτυρες τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ μετὰ θαύρους ὁμιλοῦντες. Ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἠνέχθησαν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἀκούσων ἄλλῃ τὴν ὁμιλίαν, ἀλλὰ περποληθέντες πολὺ ἀπὸ τὸν θυμὸν ἐκραυγάζον.

«Καὶ εἶπε πρὸς με» Παρεῖμι, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἀποστελῶ σε Ἦκουον δὲ αὐτοῦ ὅχρι τοῦ λόγου τούτου, καὶ ἐπύρην τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες· Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον οὐ γὰρ καθήκον αὐτὸν ζῆν. Κραζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ριπτόντων τὰ ἱμάτια, καὶ κοινὸν τὸν ἀλλήλων εἰς τὸν ἄερα, ἐκέλευσεν ὁ χιλιάρχος εἰσαγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν, εἰπὼν μάλιστα, «ἀνετάξεσθαι αὐτόν, ἵνα γινῇ δι' ἡν αἰτίαν οὕτω κατεβόων αὐτοῦ». Καὶ ὁ χιλιάρχος ἔπρεπε νὰ ἐξετάσῃ ἐάν αὐτὰ εἶχον τοιοῦτοτρόπως, ἢ καὶ ἐκείνοι οἱ Ἰδαί. Αὐτὸς δὲ χωρὶς νὰ πράξῃ τιποτε περισσότερον, διατάσσει νὰ τον ἀνακρίνουν μὲ μαστίγωναν· ἐκέλευσε γὰρ αὐτόν, λέγει, εἰσαγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν, εἰπὼν μάλιστα, «ἀνετάξεσθαι αὐτόν, ἵνα γινῇ δι' ἡν αἰτία οὕτω κατεβόων αὐτοῦ».

Καὶ θεοβαίως ἔπρεπε νὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐκραυγάζον ἐναντίον του, καὶ νὰ ἐρωτήσῃ ἐάν ἦσαν ἀντίθετοι εἰς κάτι ἀπὸ ὅσα ἐλάχθησαν ἀλλὰ μόνον χρησιμοποίησεν τὴν δύναμίν του, καὶ πρῶτον πρὸς χάριν ἐκείνων διότι δὲν ἐπεδίωκεν αὐτό, πῶς

θά πράξει δηλαδή κάτι δικαίως, αλλά πώς θά σταματήσει την όργην εκείνων, ή οποία ήτο άδικος.

Ός δέ προσέτεινον αὐτόν τοῖς ἱμασίν, εἶπε πρὸς τὸν ἐστῶτα ἐκατόνταρχον ὁ Παῦλος· Εἰ ἄνθρωπον Ρωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστιζειν;». Δὲν ἐψεύσθη ὁ Παῦλος, μὴ γένοιτο! ὅταν ὠνόμασε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ρωμαίου (δ.ό.τ. ἦτο Ρωμαῖος πολίτης) διὰ τοῦτο καὶ ὁ χιλιάρχος φοβήθηκε, μὴ τὸ ἤκουσε. Καὶ διὰ ποῖον λόγον λέγει, ἐφοβήθη; "Ἄν διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐφοβήθη, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ συλληφθῇ καὶ τιμωρῇ περισσώτερον.

Καὶ ἰδὲ, δὲν λέγει μόνον, ἀλλ'· «εἰ ἔξεστιν ὑμῖν;» Δύο τὰ ἀδικήματα, ὅ ὅτι μαστιγώνεται, καὶ ἀναπολόγητος, καὶ ἐνῶ ἦτο Ρωμαῖος.

Τότε αὐτὸ τὸ εἶχον μεγάλο προνόμιον αὐτοὶ οἱ ἑποῖα. εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζωνται τοιαυτοτρόπως· καὶ δὲν τὸ ἐπετύγχανον ὅλοι αὐτοὶ διότι, λέγουσι ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀδριανοῦ ὠνομάσθησαν ὅλοι Ρωμαῖοι, παλαιότερον δ' ὡς δὲν ἦτο τοιαυτοτρόπως. "Ἡ καὶ εἶπε τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ρωμαίου, διὰ νὰ διαφύγῃ τὴν τιμωρίαν διότι θὰ ἐγένετο εὐκόλως καταφρονούμενος ἂν ἐμαστιγώνετο τῶρα δὲ ἀφοῦ εἶπεν αὐτό, εἰς μεγαλύτερον φόβον τοὺς ἐμβάλλει. Ἐάν δὲ τὸν ἐμαστιγώων, καὶ θὰ διέστρεφον τὴν ὑπόθεσιν, ἢ καὶ θὰ τὸν ἐφόνευσαν τῶρα δὲ δὲν αὐθαίνει τοιαυτοτρόπως. Ἰδὲ πῶς ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ γίνωσι πολλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον παράγοντα, καὶ ἐνώπιον αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν.

Ὁ δὲ χιλιάρχος, ἀπαντῶν ὅτι «πολλοὺ κεφαλαιου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην», δεικνύει ὅτι ὁπωπιεύθη ὅτι εἶναι πρόφρων τὸ ὅτι, εἶπε ὁ Παῦλος ὅτι εἶναι Ρωμαῖος· καὶ ἴσως αὐτὸ τὸ ἐνόμισεν ἀπὸ τὴν πτωχείαν τοῦ Παύλου ἢ ὅποια ἦτο καταφανής.

«Ἀκούσας δὲ ὁ ἐκατόνταρχος, προσελθὼν τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγελλε, λέγων· "Ὅρα τί μέλλεις ποιῆν" ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ρωμαῖός ἐστι. Προσελθὼν δὲ ὁ χιλιάρχος εἶπεν αὐτῷ· Λέγε μοι, εἰ σὺ Ρωμαῖός εἰ; Ὁ δὲ ἔφη· Ναί. Ἀπεκρίθη ὁ χιλιάρχος· Ἐγὼ πολλοὺ κεφαλαιῶν τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. Ὁ δὲ Παῦλος φησιν· Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. Εὐθέως δὲ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες ἀνετάζειν αὐτόν· καὶ ὁ χιλιάρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγινούς ὅτι Ρωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι, ἦ, αὐτὸν δεδεκώς».

«Ἐγὼ δὲ, λέγει καὶ γεγέννημαι» Ἐπομένως ἦ· το ἀπὸ πατέρα Ρωμαῖον πολίτην Ἦ, λοιπὸν γινέται μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ Ἀφοῦ τὸν ἔλυσε τὸν κατέβαλεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τοιαυτοτρόπως δὲν ἦτο ψεύδης τὸ ὅτι εἶπεν ὅτι εἶναι Ρωμαῖός πολίτης, διότι, καὶ ὠφελήθη ἀπὸ αὐτοῦ, ἀφοῦ ἐλύθη ἀπὸ τὰ δεσμά· καὶ πῶς, ἄκουε· «Τῇ δὲ ἐπαύριον θουλάμενος γινῶνα τὸ ἀσφαλές, τὸ ε. κατηγορεῖται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσε αὐτόν, καὶ ἐκέλευσε συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶν τὸ συνέδριον αὐτῶν, καὶ καταγωγῶν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτοὺς».

«Ἀτενίσας δὲ ὁ Παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν»¹. Ὁδ. χ. πλέον πρὸς τὸν χιλιάρχον, ἀλλὰ πρὸς τὸ πλῆθος καὶ τὸν λαὸν ὁμιλεῖ· καὶ τί λέγει, «"Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνεδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ Θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας»· Αὐτὸ τὸ ὅποῖον λέγει, αὐτὸ σημαίνει. «Δὲν ἔχω συναίσθησιν ὅτι οὐκ ἔχω ἀδικήσει εἰς κά τι οὔτε ὅτι, πράττω κάτι, ἐξ ὅν δι' αὐτὰ τὰ δεσμά». Τί, λοιπόν, (πράττει) ὁ ἀρχιερεὺς, "Ἐπρεπε νὰ συγκληθῇ, ὅ.ό.τ. χάριν αὐτῶν ἀδικῶς εἶχε δεθῇ (ὁ Παῦλος)

αὐτὸς δὲ καὶ ἐναντίον τοῦ ἐπιτίθετο ἐπιπλεον, καὶ διατάζει νὰ κτυπηθῇ αὐτὸς αὐτὸ ἦτο φανερόν καὶ ἀπὸ δόξα προσέθεσεν. «Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἄντας τοῖς παρεστώσιν αὐτῷ ἐπέταξε τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα». Ὡραία θεοαίωσις! εἶπε κῆς (πρὸς) ὁ ἀρχιερεὺς «Τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε· Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖς κεκουσμένους καὶ σὺ κἀὴ κρινῶν με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τυπτεσθαι; Οἱ δὲ παρεστώτες εἶπον· Τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ λοιδορεῖς, ἔφη τε ὁ Παῦλος· Οὐκ ἤδεν, ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεὺς γέγραπται γάρ· Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ εἰς κακῶς»⁴

Θ'. Μερικοὶ μὲν, λοιπὸν, ἰσχυρίζονται, ὅτι γνωρίζων εἰρωνεύεται, ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι οὐδόλως ἐγνώριζεν ὅτι εἶναι ἀρχιερεὺς· διότι ἀληθῶς θὰ τὸν εἴματα διὰ τοῦτο καὶ ἀπολογεῖται, ὥς ἐάν ὑπῆρχε κατηγορία καὶ συμπληρώσει· «Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ εἰς κακῶς». Τί, λοιπὸν, λέγει, ὅτι ἐάν θέν ἦτο ἀρχὸν τοῦ λαοῦ, ἔπρεπε ἄλλον νὰ ὀθριζέη. Οὐδόλως· ἀλλὰ καὶ ἂν ὀθριζέτο μᾶλλον νὰ ὑπομένη· εἶναι ἄξιον δὲ νὰ ἐρευνησώμεν πῶς, αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει· «Λοιδορούμενοι εὐλογαμένοι, δικαίοντες ἀνεχόμεθα», ἔδωκεν ἂν θετικῶς πράττει· καὶ οὐ μόνον δὲν ὀθριζεται, ἀλλὰ καὶ καταρτίζεται. Μακρὰν ἀπὸ ἐδῶ! οὐδὲν ἀπὸ αὐτῶ φαίνεται, ὅτι ἔχει πράξει, ἀλλὰ τὰ λόγια εἶναι, δι' ἑκείνου ὁ ὁποῖος μὲ ἀκριβέως ἐξετάζει περ σότερον· προσόντα θάρρους παρὰ θεοῦ· ἄλλως τε δὲν ἤθελε νὰ φανῇ ἐλκταφρόνητος εἰς τὸν χίλιαν· διότι ἐάν αὐτὸς μὲν ἀπέφυγε νὰ τὸν μαστιγώσῃ, διότι θεοαίως ἐπρόκειτο νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τοὺς!

4. ΕΞΕΣ 22-28

ουδαίους, τὸ νὰ κτυπηθῇ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας θὰ καθίστα ἐκείνον (τὸν χίλιαν) θρασύτερον· διὰ τοῦτο δὲν ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ὑπὲρ τὴν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὴν διαταγὴν, αὐτὸ πραγματοποιεῖν. Τὸ δὲ «τοῖς κεκουσμένοις, καὶ σὺ κἀὴ κρινῶν με κατὰ τὸν νόμον» τὸ εἶπε, σχεδὸν αὐτὸ λέγων εἰς αὐτόν· «Ἐνῶ εἶσαι ὑπεύθυνος καὶ ἄξιος πολλῶν τραυματίων».

Ἰδὲ, λοιπὸν πῶς ἐξεπλάγη ὁ λαὸς διὰ τὴν μετὰ θάρρους ὁμολογίαν τὸν διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀναστατῶσιν τὸ πᾶν, περισσότεροι φέρονται, ὥς μεθύοντες.

Αὐτὸς δὲ καὶ τὸν νόμον δημοσίως ἀναφέρει, ἐπειδὴ θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι τὰ εἶπεν αὐτῷ τοιοῦτοτρόπως· οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὅτι ἐφασθήθη, οὔτε διὰ τὸ ὅτι δὲν ἦτο ἄξιος νὰ κινούσῃ, ἀλλὰ ὑπακούων καὶ ἐδῶ εἰς τὸν νόμον. Καὶ εἶμαι λίαν πεπεσμένος· βλ. αὐτὸς δὲν ἐγνώριζεν, ὅτι εἶναι ἀρχιερεὺς (ἐκείνος), διότι ἐπανηλθε μὲν ἔπειτα ἀπὸ μεγάλο χρονικὸν διάστημα· δὲν οὐκ ἀνέστρεψετο δὲ συνεχῶς μὲ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐκεῖνον δὲ τὸν εἶδε εἰς τὸ μέσον μετὰ πολλῶν ἄλλων· διότι δὲν ἦτο ἐμφανὴς ὁ ἀρχιερεὺς· ἐπειδὴ ἦσαν πολλοὶ καὶ ὁ ἀφορὸς. Τοιοῦτοτρόπως νομίζω, ὅτι καὶ αὐτὸ πρὸς ἐκείνους ἀπευθύνεται, ἀποδεικνύων, ὅτι ὑπακούει εἰς τὸν νόμον, καὶ δι' αὐτὸ ἀπολογεῖται.

Ἄς ἴδωμεν δὲ ἐξ ἀρχῆς· τὰ δόξα ἔχουν λεχθῇ· «Προσευχομένου μου, λέγε, ἐν τῷ ἱερῷ, ἐγένετο γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει». Διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν ἦτο ἀπλῶς δημιούργημα φαντασίας, δι' αὐτὸ προσέθεσε τὸ προσευχομένου μου. «Ἐπεῖσαι καὶ ἐξέλθε ἐν τάχει· λέγε, διότι σὺ παραδέχονταί σου τὴν μαρτυρίαν». Εἰδὼ δεικνύει, ὅτι ἐφ' ὧν οὐκ ἐπειδὴ ἐφοβέτο τοὺς κινδύνους αὐτῶν (οἱ ὁποῖοι προσέρχονται ἀπ' αὐτούς), ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἐδέχοντο τὴν μαρτυρίαν τοῦ Διαιτῆ δὲ εἶπεν, ὅτι «αὐτοὶ ἐπίσταντο, ὅτι ἐγὼ ἤμην δεσμεύων», Ὁ-

χι, ἐπειδὴ διεφώνε πρὸς τὸν Χριστόν, μὴ γένοιτο! ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ πόσον παράδοξον. «Παρεούου, λέγει, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε» Ἰδὲ δὲν τὸν ἐδιδάξεν ὁ Χριστὸς τί πρέπε, νὰ πράττῃ, ἀλλὰ εἶπε μόνον νὰ ἀναχωρήσῃ, καὶ ὑπακούει πόσον ἦτο ἐντελὴς ὑπάκουος!

«Καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγει, λέγοντες· Αἶρε αὐτόν» οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν. Ὅποια αὐθάδεια! καὶ ὅμως δὲν ἔπρεπε νὰ ζῆτε, ὅχι αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἰς ὅλα πείθεται εἰς τὸν Θεόν.

Ἦ δὲ αὐτοὶ καὶ ἀνθρωποκτόνοι! «Καὶ τὰ ἱμάτια ἐκνύσσοντες, λέγει, κονιῶσάν τε αὐτόν». Τοῦτο πράττουσιν ὥστε νὰ γίνῃ φοβερωτέρα ἡ ἐξέγερσις των, ἢ καὶ ἔπειδὴ ἤθελοι νὰ φοβήσων τὸν ἀρχόντα. Καὶ πρόσθε δὲν λέγουσιν τὴν αἰτίαν, διότι τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπουν· ἀλλὰ νομίζουν ὅτι θὰ ἐπιφέρουν κατὰ πληξιν μετὰ τὸν θάνατον καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ μάθῃ ἀπὸ τοῦ κατηγόρου.

«Καὶ ὁ χιλιάρχος ἐφοδῆθη, λέγει, ἐπ' ἡμέρας ὅτι Ρωμαῖός ἐστιν» Δὲν ἦτο θεοαίως ψευδὴς τὸ ὅτι εἶπεν ὁ Παῦλος ὅτι εἶναι Ρωμαῖος. «Καὶ ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, λέγει καὶ καταγαγὼν ἔστησεν εἰς τὸ συνέδριον». Αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ πράξῃ ἀπὸ τὴν ἀρχήν, καὶ οὕτως νὰ τὸν δέσῃ, οὕτως νὰ θελήσῃ νὰ τὸν μαστιγώσῃ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἀφοῦ δὲν ἔπραξε κάτι τοιοῦτον, ὥστε καὶ νὰ εἶναι θεμέλιος. «Καὶ ἔλυσε αὐτόν, λέγει, καὶ καταγαγὼν εἰς αὐτοὺς ἔστησε». Διὰ τοῦτο ἰδιαίτερος ἀπόρησις αἱ Ἰουδαῖοι.

Ἐπενίστας δὲ Παῦλος πρὸ συνέδριον, λέγει, εἶπεν· Ἄνδρες ἀδελφοί· Ἐδὼ θεοκινύει τὴν παρρησίαν μου, τὸ ἀπετόλῃται. Ἀλλὰ ἰδὲ καὶ τὴν θρασύτητα ἐκείνων· διότι προσέθεσαν· «Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας τόπτεν αὐτοῦ τὸ στόμα ἐπέταξε». Διὰ τί κτυπῆς, διότι τί εἶπε

προσθητικόν· Ὡς τῆς ἀνασχυντίας! Ὡς τῆς θρασύτητος.

«Τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτόν, λέγει, εἶπε· Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖς κακονομήμεν· Ὅποια παρρησία. Τὸν ἐμπάζει, διὰ προσποιήσιν καὶ παράθεσιν τῶν νόμων διὰ τοῦτο, λοιπὸν, καὶ ἀνακατατίθεται. Καὶ αὐτὰς μὲν εὐρσκόμενος εἰς ἀμνησιν αὐτὸν δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ τίποτε, ἀλλὰ οἱ πλησίον αὐτοῦ, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερον τὴν παρρησίαν τοῦ. Τοιοῦτοτρόπως εἶδον ἄνθρωπον νὰ ἐπιθυμῇ νὰ ἀποθάνῃ, καὶ δὲν ἠνεχθῆσαν. Οὐκ ἦβειν λέγει, ὅτι ἀρχιερεὺς ἐστίν· Ἐπομένως ἦτο προὐκ ἀγνοίας ἢ ἐπίπληξις, διότι ἐάν δὲν ἦτο αὐτὸ τοῦλάχιστον θὰ ἀπήρχετο (ὁ ἀρχιερεὺς), ἀφοῦ τὸν ἐλάμβανεν (τὸν Παῦλον) καὶ δὲν θὰ ἐσιώπων, (ἢ) τοῦλάχιστον θὰ τὸν παρέδιδεν εἰς αὐτοὺς ὁ χιλιάρχος.

γ' Ἐδὼ δεικνύει, ὅτι ἐκουσίως ὑφίσταται, ὅσα ὑφίσταται καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπολογεῖται πρὸς αὐτοὺς, ὑπακούων εἰς τὸν νόμον, ὅχι ἐπειδὴ θέλει, νὰ ἐπαδῇ εἰς αὐτούς, ὅτι ἐκείνους καὶ πολλοὺς εἶχε κατηγορήσει. Διὰ τοῦ νόμου λοιπὸν, ἀπολογεῖται, καὶ ὅχι διὰ τὸν λαόν, ἐυλόγως δὲ τὸ νὰ φονεύουν αὐτόν ὁ ὁποῖος δὲ εἶχε διαπράξει αὐδὲν ἀδικημα, ὁ ὁποῖος ἦτο ὡς πρὸς αὐτὰ ἀθώος, ἦτο παρνόμοι· Ἐπομένως δὲν εἶναι ὕβρις αὐτὸ τοιοῦτον ἐλέγχῃ ἀπὸ αὐτὸν ἐκτός ἂν θὰ εἶλεγε κάποιος ὅτι εἶναι ὕβρις καὶ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ὅταν λεγῇ· «Οὐδὲ ὅμιον, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὅτι παρομοιάζετε τάφος κακονομήτους».

Ναί, λέγει, ἀλλὰ ἐάν εἴπε πρὶν νὰ κτυπηθῇ δὲν ἦτο προὐκόν θυμῶς, ἀλλὰ παρρησίας· Ἀλλὰ εἶπον τὴν αἰ-

τιαν, ὅτι, δεῖ ἤθελε νὰ περφορηθῇ. Καὶ θεοῶς ὁ Χριστὸς εἰς πολλάς περιπτώσεις ὕβρισε τοὺς Ἰουδαίους ὅταν ὁ ἴδιος ὑβρίσθη, ὅπως, ὅταν λέγῃ «Μὴ δοκεῖτε ὅτι, ἐγὼ κατηγορῶμαι ὑμῶν»⁶. Ἀλλὰ δεῖ εἶναι αὐτὸ ὕβρις, μὴ γένοιτο.

Ἰδὲ λοιπὸν μὲ πόσῃ ἡπιότητι ὁμιλεῖ πρὸς ἐκείνους «Οὐκ ἤδειν ὅτι ἀρχιερεὺς ἐστί, λέγει, τοῦ Θεοῦ». Εἶπεν αὐτό, καὶ δὲν ἐσταμάτησεν, ἀλλὰ δεικνύων ὅτι, δὲν εἰρωνεύεται, συμπληρώνει. «Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς». Βλέπετε πᾶς καὶ ἀρχηγὸν τοῦ λαοῦ ἀκόμη τὸν ὀνομάζει.

Ἄς μάθωμεν, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς τὴν ἐπεικείαν, δὲ νὰ εἰμὲθα ἄρτιοι εἰς κάθε ἓν ἐκ τῶν δύο· διότι ὑπάρχει ἀνάγκη πολλῆς ἀκριθείας (ἀρετῆς κρίσεως), ὥστε νὰ μάθωμεν τί εἶναι αὐτὸ μέν, τὶ δὲ ἐκεῖνο· ὑπάρχει ἀνάγκη δὲ ἀκριθείας διότι, λανθανόντως εὐρίσκονται πλῆσιον αὐτῶν αἱ κακαὶ εἰς μὲν τὴν παρρησίαν ἢ θρασύτητι, εἰς δὲ τὴν ἐπεικείαν ἢ δειλίαν καὶ εἶναι πρᾶπον νὰ ἐρευνῶμεν μῆπως, ἐνῶ κάποιος κατέχει τὴν κακίαν, νομίσῃ ὅτι ἔχει τὴν ἀρετὴν ὅπως ἀκριβῶς ἐὰν κάποιος δὲν ἐγνώριζεν, νομίζων ὅτι, συνειρρίσκειται μὲ τὴν κυρίαν ἐνῶ συνειρρίσκειται μὲ τὴν ὑπηρέτριαν.

Τί, εἶναι, λοιπὸν, ἐπεικεία καὶ τί δειλία; Ὅταν δὲν ὑπερασπίζωμεν ἄλλους οἱ ὁποῖοι ἀδικοῦνται, ἀλλὰ αἱ ἴδιοι σωπῶμεν, αὐτὸ εἶναι γνώρισμα δειλίας, ὅταν δὲ οἱ ἴδιοι κακοποιοῦμεθα, ὑπομένωμεν αὐτὸ εἶναι, ἐπεικεία (πραότης). Τί, εἶναι, παρρησία, Πάλιν τὸ ἴδιον ὅταν ἀγωνιζώμεθα ὑπὲρ ὅλων. Τί, λοιπὸν

θρασύτης (αὐθάδεια); Ὅταν θέλωμε νὰ ἀγωνιζώμεθα δι' ἡμᾶς τοὺς ἰδίους.

Ἐπομένως ἡ μεγαλοψυχία εἶναι, μαζί με τὴν παρρησίαν, καὶ ἡ θρασύτης πάλιν μετὰ τὴν δειλίαν διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ποιεῖ διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δυσκόλως θάπονέσθῃ δὲ τοὺς ἄλλους ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος δὲν ἀγωνίζεται, διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ δυσκόλως δὲν θά ὑπερασπίσῃ τοὺς ἄλλους· ὅτι ὅταν εἶναι ἀνόθευτος ὁ χαρακτήρ μας ἀπὸ πάθῃ δέχεται καὶ τὴν ἀρετὴν. Ὅπως ἀκριβῶς ἐν σώμα ἐλευθερὸν ἀπὸ πυρετοῦ ἔχει, δύναμιν, τοι οὕτως, λοιπὸν, καὶ ἡ ψυχὴ, ἐν δὲν διαστραφῇ ἀπὸ τὰ πάθῃ, ἔχει, δύναμιν. Μεγάλως δυνάμειος, ψυχικῆς χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ ἐπεικεία· δὲ τὴν ἐπεικείαν χρεάζεται ψυχὴ γενναία καὶ νεανικὴ καὶ πολὺ ἀνωτέρα. Ἡ νομίζεις ὅτι εἶναι μικρὸν τὸ νὰ κακοποιῇσαι, καὶ νὰ μὴ γέωσαι, ἀγριος· καὶ δὲν θά σφαλῇ κάποιος, ἐν ὀνομάσῃ τῇ φροντίδι διὰ τοὺς πλῆσιον ἀνδρείαν διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔγινε τόσον δυνατός, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερσχύσῃ τόσον μεγάλου πάθους, θά ἡμπορέσῃ καὶ εἰς ἄλλο (πάθος) νὰ ἐπιτεθῇ μετὰ τὸ μῆν.

Λοιπὸν, δύο εἶναι αὐτὰ τὰ πάθῃ ἢ δειλία καὶ ὁ θυμὸς ἐν ἐξουσίᾳ τοῦ θυμῶν, εἶναι, φανερόν ὅτι θά ἐξουσιάζῃ καὶ τὴν δειλίαν κατὰν κῆρ δὲ τὸν θυμὸν, ἐν εἶσαι ἐπεικῆς ἐπομένως ἐν κατανικήσῃ καὶ τὴν δειλίαν, θά εἶσαι ἀνδρείος Πάλιν, ἐν δὲν ὑπερσχύσῃ τοῦ θυμοῦ ἔχεις γίνεαι θρασύς· αὐτοῦ δὲ ἐὰν δὲν ὑπερσχύσῃ, δὲν θά ἡμπορέσῃ αὐτὸν τοῦ φόβου νὰ κατανικήσῃ ἐπομένως θά εἶσαι καὶ δειλός· καὶ τὸ ἴδιον συμβαίνει ὁποῖον θά σπλέσῃ, ἐὰν ἦτο ἐν σώμα τόσον ασθενὲς καὶ μὲ κακὴν κρασιν, ὥστε νὰ μὴ ἀντέχῃ κατένα πόνον αὐτὸ ταχέως κυριεύεται, καὶ ἀπὸ τὸ ψυχρὸν καὶ ἀπὸ τὸ θερμὸν· διότι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχει

κακήν κρᾶσιν εἶναι τοιοῦτου εἶδους, ἐκεῖνο δὲ τὸ ὃ ποῖον ἔχει καλὴν κρᾶσιν, τὰ πάντα ὑπομένει.

Πάλιν εἶναι ἡ μεγαλόψυχία ἀρετὴ, καὶ λανθανόντως εἶναι πλησίον αὐτῆς ἡ ἀσωτία. Εἶναι ἀρετὴ ἡ οἰκονομία καὶ τὸ νὰ εἶναι τις οἰκονόμος, κρυφίως εἶναι ἐγγύς ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ φειδωλὴ διὰ τὰ δσήμαντα. Ἐμπρός, λοιπόν, ὡς συγκεντρῶσμεν πάλιν τὰς ἀρετάς.

Ὁ θεβαίως δὲν εἶναι ὁ ἀσωτος μεγαλόψυχος. Πῶς, Δὲν, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος κυριεύεται ἀπὸ ὅτι ἂν πάθῃ πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι γενναίως εἰς τὴν ψυχὴν, διότι δὲν εἶναι αὐτὸ (ἡ ἀσωτία) τὸ νὰ καταφρονῇ (κάποιος) τὰ χρήματα, ἀλλὰ τὸ νὰ διατάσσεται ἀπὸ ἄλλα πάθη ὅπως ἀκριβῶς δὲν θὰ ἦτο κάποιος ἐλεύθερος, εἰάν διατάσσεται ἀπὸ τοὺς ληστές νὰ ὑπακούῃ εἰς ἐκείνους διότι δὲν ἀμφισβῆ, ἡ σπατάλη ἀπὸ τὴν περὶ φρόνησιν τῶν χρημάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τοῦ νὰ διαχειρίζεται κανεὶς πρεπόντως, ἐπειδὴ τοιοῦτοτρόπως θὰ ἤθελεν, εἰάν θεβαίως ἦτο δυνατόν καὶ νὰ ἔχη καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐκεῖνα. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐξοδεύει κατὰ τὸ πρέπον τὰ χρήματα, αὐτὸς εἶναι μεγαλόψυχος ὅτι, μεγάλη πραγματικῶς ψυχὴ (εἶναι) ἐκεῖνη ἡ ὁποία δὲν εἶναι δουλὴ εἰς τὰ πάθη, ἐκεῖνη ἡ ὁποία θεωρεῖ ὅτι, τὰ χρήματα δὲν εἶναι τίποτε.

Πάλιν ἡ οἰκονομία εἶναι καλὸν τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ οἰκονόμος θὰ ἦτο ἄριστος, ὁ ὁποῖος ἐξοδεύει κατὰ τὰς ἀνάγκας, καὶ ὄχι ἀνοήτως μετὰ σπατάλης. Ἡ φιλαργυρία ὁμοίως δὲν εἶναι τὸ ἴδιον. Διότι ἐκεῖνος μὲν ἐξοδεύει τὰ πάντα κατὰ τὸ πρέπον, αὐτὸς δὲ, οὔτε ὅταν τὸ ἀπαιτῇ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη, δὲν ἐγγίζει τὰ χρήματα.

Ὁ μὴ σπάταλος, λοιπόν, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι ἀδελφὸς τοῦ γενναίου. Ἐπομένως θὰ τοποθετήσωμεν μᾶς τὸν μεγαλόψυχον καὶ τὸν οἰκονόμον, καὶ

τὸν σπάταλον καὶ τὸν φιλαργυρον διότι καὶ οἱ δύο αὐτὸ τὸ παθαίνουν ἐνεκα μικροψυχίας, ὅπως ἀκριβῶς θεβαίως καὶ ἐκεῖνο. Ἐνεκα γενναιοψυχίας.

Ἄς μὴ ὀνομάζωμεν, λοιπόν, μεγαλόψυχον ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἀλογιστως ἐξοδεύει, ἀλλὰ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἀνάγκην ἐξοδεύει, μήτε τὸν οἰκονόμον φιλαργυρον καὶ φειδωλὸν ἀλλὰ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος εἰς ἀκατάλληλον περίστασιν λυσιπᾶτα τὰ χρήματα.

Πόσα ἐξώδευσεν ἐκεῖνος ὁ πλούσιος, ὁ ὁποῖος ἐκεῖνο πορφυρεῖ καὶ μετάξιναι ἐνδύματα; Ἀλλὰ δὲν ἦτο γενναίος διότι, κατεῖχτο ἡ ψυχὴ τοῦ ἀπὸ σκληρότητος, καὶ ἀπὸ πολλὰς ἀπολαύσεως ἡ δὲ τοιοῦτου εἶδους ψυχὴ πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι μεγάλη.

Γενναίος ἦτο ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος ἐξώδευε διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ξένων, ἐθισαίετο τὸν μόσχον, καὶ ὅπου ἐχρειάζετο, δὲν ἐλυπεῖτο ὄχι μόνον χρήματα, ἀλλὰ οὔτε τὴν ζωὴν τοῦ.

Ἄν, λοιπόν, ἴδωμεν κάποιον νὰ παραβέτη γεῦμα πολυτελές, νὰ ἔχη κοινὰς γυναῖκας καὶ παρασίτους, ὡς μὴ τὸν ὀνομάσωμεν μεγαλόψυχον, ἀλλὰ πολὺ μικρόψυχον ὅτι, ἰδὲ εἰς πᾶσα πάθη εἶναι δοῦλος καὶ ὑποτάσσεται, εἰς τὴν γαστριμαργίαν, εἰς τὴν ἀπρεπὴ ἡδονήν, εἰς τὴν κολακείαν αὐτὸν δὲ ὁ ὁποῖος κατέχεται ἀπὸ τόσα πάθη καὶ δὲν δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ οὔτε ἀπὸ ἓν ἐκ τούτων πῶς εἶναι δυνατόν νὰ τὸν ὀνομάσῃ κάποιος μεγαλόψυχον, Ἐπομένως αὐτὸν τότε κατ' ἐξοχὴν θὰ τὸν ὀνομάσωμεν μικρόψυχον, διὰ ἰδιαιτέρως πολλὰ ἐξοδεύῃ διότι ὅσον περισσότερον ἐξοδεύει, τόσον φανερόναι τὴν καταδουλόστευσιν ἐκείνου τῶν παθῶν διότι εἰάν δὲν τὸν ἐξουσίαζον πολὺ, δὲν θὰ ἐξώδευε πολλὰ.

Πάλιν ἂν ἴδωμεν κάποιον νὰ μὴ προσφέρῃ τίποτε εἰς κανένα ἐξ αὐτῶν νὰ συντηρῇ δὲ τοὺς πτωχοὺς καὶ

νά βοηθῇ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, ὁ ἴδιος δὲ νὰ ἔχη γεῖμα λιτῶν, αὐτὸν ὡς λέγώμεν πολὺ μεγαλόψυχον διότι πραγματικῶς εἶναι γνώρισμα γενναίας ψυχῆς, νὰ περιφρονῇ μὲ τὴν προσοπικὴν ἀνάγκαν, νὰ φροντίζῃ δὲ διὰ τὴν ἁναψυχὴν τῶν ἄλλων. Διότι εἶπέ μου. ἔάν τις κάποιον, νὰ περιφρονῇ μὲν ὅλους τοὺς τυράννους, καὶ νὰ θεωρῇ ὅτι δὲν εἶναι τιποτέαι προσταγαί, ἔνεων, νὰ σώζῃ δὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ὑπ' ἐκείνων καταδυναστεύονται καὶ κακοποιούνται, ἄρα γε δὲν θὰ τὸ ἐθεωρεῖς τοῦτο σπουδαῖον;

Αὐτό, λοιπόν, καὶ ἐδῶ ὡς σκοπεύμεθα. Καταδυνάστευσις εἶναι τὰ πάθη ἐάν λοπὼν τὰ περιφρονήσωμεν, θὰ εἴμεθα εξαίρετοι. ἔάν δὲ καὶ ἄλλους σώσωμεν πολὺ μεγαλύτεροι. Εὐλόγως· διότι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι δὲν προστατεύουν μόνον τοὺς ἑαυτοῦς τῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους, μεγαλύτεροι. (εἶναι) ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν πράττουν οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο. Ἄν δὲ, κάποιος διατασσόμενος ἀπὸ τὸν τύραννον, ἄλλον μὲν ἐκ τῶν ὕπῃ κόων κτυπῇ, ἄλλον δὲ σύρῃ διὰ τῆς θύρας, ἄλλον δὲ ὑβρίζῃ, ἄρα γε θὰ εἴπωμεν αὐτὸ γνώρισμα μεγαλοψυχίας, Οὐχί! ἀσφαλῶς· καὶ τόσον περισσότερον, ὅσον ἂν εἶναι μέγας.

Τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς ἡμᾶς διότι τώρα μὲν εὐρίσκεται, ἐμπρὸς ἡ ψυχῇ, ἡ ὁποία εἶναι εὐγενής καὶ ἐλευθέρα· διέταξε δὲ ὁ ἄσωτος νὰ κτυπηθῇ αὐτὴ ἀπὸ τὰ πάθη αὐτῶν, λοιπὸν ὁ ὁποῖος πληγώνει τὸν ἑαυτὸν ταῦτα. αὐτὸν θὰ τὸν ὀνομάσωμεν μεγαλόψυχον, Οὐδόλως.

Ἐπομένως ὡς μάθωμεν ποία (εἶναι) μὲν ἡ γενναιοψυχία, ποία δὲ ἡ ἀσώτεια ποία ἡ οἰκονομία καὶ ποία ἡ φυλακὴ ποία ἡ ἡπιότης καὶ ἡ δειλία, ποία ἡ παρηγορία καὶ ποία ἡ αὐθάδεια, δια νὰ ἡμπορέσωμεν, ἀφοῦ διακρινώμεν αὐτὰ μεταξὺ τῶν, νὰ δέλωμεν τὸν παρόντα εἶον ὅπως ἀρέσει, εἰς τὸν Κύριον, καὶ νὰ ἐπιτύχω-

μεν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Μονογενοῦς τοῦ, μετὰ τοῦ ὁποιοῦ εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐν ἡμεῖς δοῦναι, δύναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

ΟΜΙΛΙΑ ΜΘ (49)

(Πράξ 23, 6-30)

«Γινώσκεις δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἐν μέρος ἐστὶ Σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων. Ἰκράζειν ἐν τῷ συνεδρίῳ Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖος εἰμι, καὶ Φαρισαῖον περὶ ἐλπίδος καὶ ἐκτελέσεως νομῶν ἐγὼ κρίνωμι. Ταῦτα δὲ αὐτῷ λαλήσαντι, ἐγένετο σάσις τῶν Σαδδουκαίων καὶ Φαρισαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασις, μὴ δὲ ἀγγελον, μὴτε πνεῦμα, Φαρισαῖοι δὲ ἐμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα»¹.

α' Πάλιν ὁμιλεῖ διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, καὶ δὲν ἀπολαμβάνει εἰς ἑλπίας τὰς περιπτώσεις τῆς θέας, χάριτος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτρέπεται νὰ εἰσαγάγῃ κατὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ αὐτοῦ, λοιπὸν, καὶ πράττει, καὶ εἰς αὐτὸ καὶ εἰς τὸ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀπολογεῖται, θέλων νὰ διχάσῃ τὸ πλῆθος, τὸ ὁποῖον συνωμοτεῖ ἐναντὶον τοῦ. Καὶ δὲν ψεύδεται οὔτε ἐδῶ, ὀνομάζων τὸν ἑαυτὸν τοῦ Φαρισαίου· διότι ἦτο Φαρισαῖος ἀπὸ

¹ Πράξ 23, 6-8

τους προγόνους του. Δι' αὐτό καὶ τοιοῦτοτρόπως ἀπολογεῖται «Φαρισαῖος ἐγὼ εἰμι, υἱὸς Φαρισαίου καὶ περὶ ἑλπίδας καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι». Διότι ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν ἤθελον νὰ εἰπουν διὰ τὸν δικάζουν, ἀναγκάζεται λοιπὸν, ὁ ἴδιος νὰ ἀναφέρῃ.

«Φαρισαῖο, δέ, λέγε, ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφοτέρω· καὶ ὅμως εἶναι τρία, πῶς, λοιπὸν, λέγε. «Ἀμφοτέρω;» Ἦ διότι τὸ πνεῦμα καὶ ὁ ἀγγέλως εἶναι ἓν, ἢ διότι ἡ λέξις (ἀμφοτέρω) λαμβάνεται ὅχι μόνον διὰ τὰ δύο, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ τρία καθ' ὑπερβολήν, λοιπὸν, τοιοῦτοτρόπως εἶπε καὶ ὁ κυριολεκτικὸς.

Καὶ ἰδὲ, ὅταν ἦλθε μὲ τὸ μέρος των, τότε ἀπολογούνται ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγένετο γὰρ, λέγει, κραυγὴ μεγάλη καὶ διαστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων, διεμάχοντο, λέγοντες Οὐδὲν κακὸν εὐρίσκωμεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἀγγέλως, μὴ θεομαχῶμεν; Καὶ διατὶ δὲν ἀπελογήθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὶν ἀπὸ τούτου, Διότι δὲν εἶχεν ὡς τώρα μὲ αὐτοὺς ἐπικοινωνίαν, οὔτε ἦτο φανερόν πρὶν ἀπολογηθῆναι, ὅτι εἶναι ἐξ ἀρχῆς Φαρισαῖος.

Βλέπεις πῶς, ὅταν υποχωρήσουν τὰ πάθη, εὐρίσκεται ἡ ἀλήθεια. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον λεγουν, τοῦτο σημαίνει· «Ποιοὶ ἀδίκημα (ἔχει διαπραξέει), ἐάν ἀγγελὸς ἀμείλῃσεν εἰς αὐτόν, ἐάν πνεῦμα, καὶ ἀφοῦ κατηχηθῇ ὑπ' αὐτοῦ, τοιοῦτοτρόπως διδάσκει, τὰ περὶ ἀναστάσεως, λοιπὸν ὡς ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ αὐτόν, μήπως, μαχόμενο ἐναντίον του, εὐρεθῶμεν καὶ θεομάχοι».

Παρατήρησε ὅτι αὐτοὶ μὲ ἀνέσιν τὸν ὑπερασπίζου, καὶ ὅτι ὁ Παῦλος δὲν τοὺς δίδε, οὐδεμίαν ἀφορμὴν «Πολλὰς δὲ γενομένης στάσεως, φοβηθεὶς ὁ χιλιάρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι ἀρπάσαι αὐτόν ἐκ μέσσω αὐτῶν, ἀ-

γαγεῖν τε εἰς τὴν παρεμβολήν». Φοβέτα, λοιπὸν, ὁ χιλιάρχος μήπως κακοπολεθῇ ἔπε δὲ εἶπεν ὅτι εἶναι Ρωμαῖος διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἦτο ἄνευ κινδύνου τὸ πρᾶγμα.

Βλέπεις ὅτι δικαίως ἀνέφερεν ὅτι εἶναι Ρωμαῖος πολίτης, διότι ἀληθῶς οὔτε τώρα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ φοβηθῇ. Καὶ τὸ μὲν στράτευμα, λοιπὸν, τὸν ἀρπάζει, μάλιστα δὲ εἶδον οἱ ὀδελφοὶ τὰ πάντα νὰ μὴ ἔχουν ἐπιτελεθῇ, μόνον των πράττουσι τὸ πᾶν, ἐν καὶ ἠθέλησαν μὲν καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἠμποδίσθησαν τοιοῦτοτρόπως πρὸθεντὰ δὲν σταματᾷ ἡ κακία ἀν καὶ ἐμποδίζεται. ἀπὸ τόσας καὶ τοὺς πόσας φροντίδας κατεβλήθησαν ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας, ὥστε καὶ τὸν θυμὸν νὰ ἀφήσουν, καὶ νὰ μάθουν ἐκεῖνα διὰ τῶν ἐποίων ἠδύναντο νὰ συνέλθουν. Ἀλλ' οὐδόλως ὀλιγώτερον συμπεριφέρονται ἐχθρικῶς. Ἦτο λοιπὸν ἀρκετὴ ἐκείνη ἡ ἀπολογία, τὸ ὅτι ἀρπάζεται ὁ ἀνθρώπος ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ κομματοσθῇ, καὶ νὰ διαφυγῇ τόσους κινδύνους.

«Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτι, ἐπιστάς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπε· θάρσει Παῦλε, ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ρώμην μαρτυρῆσαι. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντες οἱ Ἰουδαῖοι συστορήν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μὴ φαγεῖν μηδὲ πίνειν, ἕως ὃς ἀνέλωσι τὸν Παῦλον. Ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνώμοσιν πεποιηκότες».

«Ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς», λέγει βλέπεις πῶς εἶναι θιασὸς καὶ ἐκδικητικὸς διὰ τὴν κακίαν; Τί σημαίνει «Ἀνεθεμάτισαν»? Ἀπὸ τοῦ εἶπαν νὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, ἐάν δὲ καταρθώσιν ἐναντίον τοῦ Παύλου ἐκεῖνο τὸ ὅποιον νομίζουν (σωστός). Ἐπομένως διὰ παντὸς εἶναι ἐκεῖνοι κατηραμένοι, διότι δὲν ἐφόνευσαν τὸν Παῦλον. Καὶ συγκεντρώνονται μαζὶ, τεσσαράκοντα· διότι τοιοῦτον ἦτο τὸ ἔθνος, ὅταν μὲν πρέπη νὰ συμφωνήσῃ διὰ τὸ καλόν, οὐ-

τε δυο δὲν σπεύδουν, ὅταν δὲ δια τὸ κακόν, δολόκληρος ὁ λαός. Καὶ ἔχουν ὡς συμμέτοχους καὶ τοὺς ἄρχοντας διὰ τοῦτο, καὶ αὐτὸ δηλώνων, προσέθεσεν· «Οἵτινες προσελθόντες, τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, εἶποι· Ἀναθέματι, ἀνεθεματίζομεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι. ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. Νῦν οὖν ὁ μείς ἐμφανίσαιτε ἑαυτοὺς τῷ χιλιάρχῳ ἐν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριθέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσει αὐτὸν ἔτοίμοι ἔσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. Ακούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολήν, ἀπήγγειλε τῷ Παύλῳ. Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἔνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη· Τὸν νεαρίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον· ἔχε γάρ τι ἀπαγγεῖλαι, αὐτῷ· Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτόν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον».

Πάλιν σωζεται ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνῃ πρόνοιᾳ. Καὶ ἰδὲ ὁ Παῦλος εἰς οὐδένα ἐπὶ τρέπε ναί τηλεφορηθῇ οὔτε ὁ ἑκατοντάρχος, ὥστε ναί μὴ γ.ν.η τὸ πρᾶγμα γνωστόν.

«Καὶ ἐλθὼν ὁ ἑκατοντάρχος ἀνήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων· Ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεαν.αν ἀγαγεῖν πρὸς σε, ἔχοντά τι λολήσαι σοί. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλιάρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο· Τί ἐστίν, ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι; Εἶπε δὲ ὅτι οἱ οὐδαῖοι ἀνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαι σε, ὅπως αἵριοι τὸν Παῦλον καταγάγῃς εἰς τὸ συνέδριον ὡς μέλλοντές τι ἀκριθέστερον πυνθάνεσθαι παρ' αὐτοῦ. Σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γάρ ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα οἵτινες ἀνεθεματίσαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν, μήτε πινεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν τὸν Παῦλον καὶ

νῦν ἔτοιμοι εἰσι, προσδεχόμενοι τὴν παρά σου ἐπαγγελίαν. Ὁ μὲν οὖν χιλιάρχος ἀπέλυσε τὸν νεαν.αν, παρ' ἀγγελίας μηδενὶ ἐκκαλῆσαι. ὅτι, ἐνεφάνισας ταῦτα πρὸς με».

Ὁ Ὁρθῶς διατάσσει, ὁ χιλιάρχος ναί τὸ ἀποκρύψῃ ὥστε ναί μὴ γίνῃ φανερόν. Καὶ τότε λέγει εἰς τοὺς ἑκατοντάρχους, ὅταν καὶ ἔπρεπε ναί γίνῃ καὶ στέλλεται, λοιπόν, εἰς τὴν Καισάρειαν, διὰ ναί ὁμιλήσῃ καὶ ἐκεῖ εἰς μεγαλύτερον θέατρον καὶ ἐξαιρετικώτερον ἀκροατήριον, διὰ ναί μὴ δύνανται, ναί λέγουν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἔαν ἐδιδόμην τὸν Παῦλον, ἔαν τὸν ἡκούομεν καὶ διδάσκῃ, θά ἐπιστεύομεν. Καὶ αὐτῇ, λοιπόν, ἡ ἀπολογία εἰς αὐτοὺς ἐξ αὐτοῦ ἐμφοδιζεται.

«Καὶ ἐπιστάς, λέγε, ὁ Κύριος εἶπεν αὐτῷ· θάρσει, Παῦλε ὡς γάρ σε ἐμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ρώμην μαρτυρῆσαι. Ἰδὲ, καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν πάλιν τὸν ἀφήνει ναί σωθῇ διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος. Καὶ ἦτο ἄξιον ναί ἀπορήσῃ ὁ Παῦλος πῶς δὲν ἐταράχθη, οὔτε εἶπε· «Τί, λοιπόν, σημαίνει αὐτό, εἴρα γε μήπως ἔχω ἐξαπατηθῇ ἀπὸ τὸν Χριστὸν;», Ἀλλὰ τιποτε τοιοῦτον δὲν ἐσκέφθη, οὔτε ὑπέστη, ἀλλὰ μόνον ἐπίστευσεν θεοβλαίας, δὲν ἐμείνεν ἀπρακτος ἐπειδὴ ἐπίστευσε, ἀλλὰ ὅσα ἦτο δυνατόν με τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν (ἐξυμνάσας) ναί κατανόησιν δὲν τὰ ἀπέρριψε.

Καὶ παρατηρήσε πῶς ἐκείνοι προσήψαν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς τῶν κατὰ ἐξαναγκαστικὸν μέσον διὰ τοῦ ἀνεθεματισμοῦ. Ἰδοὺ ἡ νηστεία μήτηρ ἀνθρωποκτονίας ὅπως ἀκριθῶς ὁ Ἡρώδης ἐπέβαλεν εἰς τὸν ἑαυτόν του τὸν ἐξαναγκασμόν ἐξ αἰτίας τοῦ ὄρκου, τοιοῦτο τρόπως, λοιπόν, καὶ αὐτοὶ διότι τοιοῦτου εἶδους εἶναι αἱ διαβολικαὶ παγίδες, μετὰ τὸ πρόσχημα δῆθεν τῆς εὐλαθείας τοποθετοῦν τοὺς δούλους. Καὶ θεοβλαίως

ἔπρεπε νὰ προσέλθουν ἔπρεπε νὰ κατηγορήσουν, νὰ συγκροτήσουν δικαστήριον· ὅτι, αὐτὰ δὲν εἶναι γνωρίσματα ἱερέων ἀλλὰ ἀρχηγῶν ληστῶν αὐτὰ ὅχι ἀρχηγῶν λαοῦ, ἀλλὰ καταστροφῶν.

Καὶ ἰδὲ μεγαλοποιεῖν κακίας. Δὲν ἀρκοῦνται, μόνον (δὲν ἱκανοποιοῦνται) ἀφοῦ διέφθεραν ὁ εἰς τὸν ἄλλον ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ διαστρέψουν μᾶζι καὶ τὸν ἀρχοντα· διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς θείας Πρόνοιας ἐτακτοποιήθη ὥστε καὶ ἐκεῖνος νὰ πληροφορηθῇ τὴν ἐνέδραν. Αὐτοῦ δὲ ὅχι μόνον ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ εἰπουν τι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι κρυφίως ἐπεχείρουν, ἀπέδειξαι τοὺς ἐαυτοὺς τῶν, ὅτι δὲν ἦσαν τίποτε. Ἡ το φυσικὸν δὲ ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ προσήλθον οἱ ἀρχιερεῖς παρακαλοῦντες καὶ ὅτι κατησχύνθησαν, ἀφοῦ ἐφυγον ἀτρακτοί. Εὐλόγως δὲ πράττει αὐτὸ ὁ χλῆρυς· διότι θεοβίως δὲν ἤθελεν αὐτὸ νὰ κἀν χάριν, αὐτὸ νὰ συγκατατεθῇ. Καὶ πῶς, λέγει, ἐπίστευσεν, ὅτι εἶναι ἀληθὴ τὰ ὅσα ἐγνωστοποιήθησαν ἀπὸ τῶν νεανιῶν. Ἀπὸ ὅσα ἤδη ἐγένοντο ἐσκέφθη ὅτι ἡ ἐκ φυσικὸν αὐτοὶ νὰ τὸ πράξουν καὶ αὐτὸ. Καὶ ἰδὲ τὴν βολιότητά· ὡς ἀνάγκη παρουσίᾳσαν (αὐτὸ) καὶ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς. Καὶ μὴ ἀπορήσῃς· διότι ἐάν τοσοῦτον αὐτοὶ ἐκυρᾶνθησαν καὶ ἀπεδέχθησαν ὅλον τὸν κίνδυνον πολὺ περισσότερον ἢ το φυσικὸν καὶ ἐκεῖνο, νὰ πρόξουν τοῦτο.

Βλέπετε πῶς, μετὰ τὴν ψήφον τῶν ἑκτός (τῶν μὴ Ἰουδαίων) ἀθωώνεται ὁ Παῦλος, ὅπως καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸν Πλάτον, Ἄλλὰ παρατήρησε ὅτι καὶ ἡ κακία ἀπὸ μόνῃ της καταργεῖται· διότι τὸν παρέδωκαν μὲν καὶ διὰ τὰ (τὸν) φονεῖν καὶ νὰ (τὸν) καταδικάσῃ, συμβαίνει δὲ τὸ ἀντίθετον, καὶ σώζεται, καὶ εὐρίσκεται· ἀθῶος διὸ ἐάν δὲν (συνέβαινε) τοιοῦτοτρόπως, τοιολόγιστον θὰ ἐνακοποεῖτο, ἐάν δὲν (συνέβαινε) τοιοῦ-

τοτρόπως, τοιολόγιστον θὰ ἐχάνετο, τοιολόγιστον θὰ καταδικάζετο.

Ὅχι μόνον δὲ ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἐπιθεσιν τὸν ἀπαλλασσαι ὁ χλῆρυς, ἀλλὰ καὶ νίναται. Θοηθὸς του, ὥστε ἀκινδύνως νὰ διασωθῇ μετὰ τούτης παρατάξεως· καὶ ἀκού πῶς· ὁ ὅτι προσθέτει «καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων εἶπεν· ἐτοίμαστέ μοι στρατιώτας διακοσίους ὅπως παρευθῶσιν εἰς Καισάρειαν, καὶ ἵππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός· κτήνη τε παραστήσαι, ἵνα, ἐπιβῆσάντες τὸν Παῦλον, ἀγάγωγ, πρὸς Φίλικα τὸν ἡγεμόνα· γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον· Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι, Φίλικι, χαίρειν. Τὸν δούρα τοῦτον, συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναρεῖσθαι ὅπ' αὐτῶν, ἐπιστάς, αὐν τῷ στρατεύματι ἐξευλόμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι Ρωμαῖός ἐστι· Βουλόμενος δὲ γινῶναι τὴν αἰτίαν· εἰ ἦν ἐνεκάλουν αὐτῷ κατήγαγον αὐτόν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. Ὅν εἶρον ἐγκαλοῦμενοι περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἐγκλημα ἔχοντα· Μηνυθε σὺς δέ μοι ἐπιβουλῆς μέλλειν ἔσεσθαι εἰς τὸν ἄνδρα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων· ἐξ αὐτῆς ἔπεμψα πρὸς σε παραγγέλλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτόν ἐπ' σοῦ. Ἐρωσας».

Παρατήρησε ὅτι καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἀπολογεῖται ὑπὲρ αὐτοῦ («οὐδὲν γὰρ λέγει, εἶρον ἄξιον θανάτου ἐγκλημα ἔχοντα»), κατηγορεῖ δὲ ἐκείνους παρὰ αὐτόν· τοιοῦτοτρόπως ἐπεθύμουν τὸν θάνατον. Καὶ πρῶτον μὲν λέγει, ὅτι, «μέλλοντα ἀναρεῖσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐξευλόμην», ἔπειτα προσθέτει ὅτι, «καὶ κατήγαγον αὐτόν πρὸς αὐτούς» καὶ αὐτὸ τοιοῦτοτρόπως, ἐκείνοι εἰρον κατὰ νὰ κατηγορήσουν· καὶ ἐνθ' ἔπρεπε διὰ τὸ προηγούμενον νὰ καταπλάγουν καὶ νὰ ἐντροπισθοῦν

πάλιν προσπαθοῦν νά (τὸν) φονεύσουν ὥστε νά γίνῃ πάλιν σαφέστερος ὁ λόγος ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ διὰ ποῖον λόγον στέλλει τοὺς κατηγοροὺς. Διὰ νὰ φανῇ Ἀβδίου εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπου αὐτὰ μὲ περισσώτερον ἀκριβείαν ἐξετάζονται. Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα.

«Εγώ, λέγει, Φαρισαῖος εἰμὶ». Εἶπεν αὐτό, ὥστε νὰ κερδηθοῦν αὐτοί. Ἔπειτα, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι κολλακεῖ, συμπληρῶναι «Περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρυσσομαι». Ἀπὸ τῆν κατηγορίαν ταύτην καὶ τὴν συκοφαντίαν οὐκ ἐπὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ.

«Σαδδουκαῖο μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἄγγελον, μήτε πνεῦμα». Ὡς οὖν ἀσώματον δὲν ἀναγνώριζαν οἱ Σαδδουκαῖοι, ἴσως οὕτω τὸν Θεόν, ἐπεὶ δὴ ἦσαν μερικοὶ νωθροί, διὰ τοῦτο δὲν ἠθέλουν νὰ πιστεύουν οὕτω ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις.

«Καὶ ἀναστάντες, λέγει, οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων, διεμάχοντο λέγοντες. Οὐδὲν κακὸν εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ».

γ. Ἰδὲ ἀκούει καὶ ὁ χιλιάρχος διὰ τὸν ἀπηλλοξάν ἀπὸ τὰς κατηγορίας οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἀπεφάσισαι διὰ φήφου ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ μὲ περισσώτερον θάρρος τὸν ἀποσπᾶ. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ὅποια ἐλέγχθησαν ὑπὸ τοῦ Παύλου ἦσαν πλήρη φιλοσοφίας.

«Τῇ δὲ ἐπιουσίᾳ καὶ ἐπιστάτῃ αὐτῷ ὁ Κύριος, εἶπε θάρσει, Παῦλε, ὥς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ρώμην μαρτυρῆσαι». Πρόσεξε πόση εἶναι ἡ παρηγορία πρῶτον τὸν ἐπαίνει, ἔπειτα δὲν ἀφήνει νὰ φοβηθῇ οὔτε τὸ ἀγνωστον τῆς μεταστάσεως εἰς τὴν Ρώμην, ὥς ἔστιν ἔλεγεν. «Δὲν θὰ ἀπέλθῃς μόνον καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ θὰ ἐκδηλώσῃς καὶ τὴν παρρησίαν». Ἀπὸ αὐτοῦ δὲν ἐδηλώνεται ὅτι θὰ σω-

θῇ, ἀλλ' ὅτι καὶ θὰ μαρτυρήσῃ διὰ μεγάλους στεφάνους εἰς τὴν μεγάλην πόλιν.

Διὰτὶ δὲ δὲν ἐφόνη εἰς αὐτοὺς πρὶν νὰ περιέλθῃ εἰς τὴν εὐσκολίαν, διότι πάντοτε ὁ Θεὸς εἰς τὰς θλίψεις παρηγορεῖ (διότι τότε γίνεται περισσώτερον ποθητός), καὶ εἰς τὰς εὐσκολίας μᾶς ἀσκεῖ ἄλλως τε τότε μὲν εὐρίσκετο εἰς ἄνεσιν, ἐπεὶ δὴ ἀπηλλοξάν τῶν θεσμῶν, τῶρα δὲ ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀκολουθήσουν δεινά.

«Ὅτι ἀνέθεμα ὡςμεν ἑαυτούς, λέγει, μὴ φαγῆν, μὴδὲ πίνειν. Πῶ, πῶ! πόση μανία! Ὑποβάλλαν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν εἰς τὸ ἀνάθεμα ἀπερισκέπτως.

«Ὅπως κατατάγη αὐτόν, λέγει, πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλονταις ἀκρθέστερον διαγινώσκειν τὰ περὶ αὐτοῦ». Τὶ λέγεις δὲν ὠμίλησε πρὸς σὰς διὰ δευτέραν φοράν; δὲν ὠνομάσθη Φαρισαῖος, ποῖον λοιπὸν, τὸ περιττόν; τοιοῦτοτρόπως οὐδὲν ἐφοβήοντο, οὔτε τὰ δικαστήρια, οὔτε τοὺς νόμους τοιοῦτοτρόπως δὲν ὑπῆρχε τίποτε δι' αὐτοὺς τὸ ὅποιον νὰ μὴ τολμοῦν. Καὶ τὸ σχέδιον προτείνουν, καὶ τὴν πρᾶξιν ὑπόσχονται.

«Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὸ ἐνεδρὸν». Τοῦτο, λοιπόν, ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς θείας προνοίας τὸ νὰ μὴ ἀνελθῇ ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ ὅτι θὰ (τὸ) πληροφορηθῇ. Τὶ (ἐπραξε), λοιπὸν, ὁ Παῦλος, δὲν ἐτραχέθη ἄλλα κατενόησέν ὅτι αὐτὸ ἦτο ἔργον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀφοῦ τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν ἀνέθεσεν ἀπέκτεισε τὴν σωτηρίαν μὲ τὴν πρᾶξιν. Καὶ πρόσθε πῶς ὁ Θεὸς τὰ πάντα πρὸς τὸ καλὸν προνοητικῶς ἐτακτοποίησεν. Εἶπεν ὁ νέος τὴν ἐνέδραν, ἔγινε πιστευτός, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, λοιπὸν, σάξεται, ὁ Παῦλος. Καὶ ἀν' ἀπηλλοξάν λέγει, ἀπὸ τῆν κατηγορίαν, διότι ἐσταλὰ τοὺς κατηγοροὺς. «Ὡστε νὰ γίνῃ περισσώτερον ἀκριβὴς ἡ ἔρευνά, ὥστε περισσώτερον νὰ καθαρῇ ὁ ἄνθρωπος.

Γοιούτοι εἶδους αἱ πρόνοιαι τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῶν διὰ τῶν ὁπῶν διακρίνεται, διὰ τούτων ὀφελούμεθα τοιοῦτοτρόπος καὶ τὸν Ἰωσήφ ἐπεβουλεύετο ἢ ἀρχόντισσαι, καὶ ἐνόμιζε μὲν ὅτι τὸν ἐπιβουλεύεται, σκεπτομένη δὲ κακῶς (ἐναντίον του) τὸν κατέστησεν ἀσφαλῆ διότι τὸ δεσμωτήριον ἦτο πολὺ περισσότερον ἡμερον ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ὅπου ἐτρέφετο ἐκεῖνο τὸ θηρίον διότι ἐκεῖ μὲν εὐρισκόμενος, ἂν καὶ τὸν περιεποιούντο, ὅμως εὐρίσκετο εἰς συνεχὴ φόβον μήπως κάποτε ἐπιτεθῇ ἡ κυρία καὶ ὁ φόβος ἐπιπτεν εἰς αὐτὸν χειρότερον ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον, μετὰ τὴν κατηγορίαν δὲ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἐξῆς εἰς ἀσφάλειαν καὶ ἡσυχίαν ἀφοῦ ἀπηλευθερώθη ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ θηρίον καὶ ἀπὸ τὴν αἰσχρότητα καὶ τὴν ἐπιβουλὴν (= συκοφαντίαν) διότι ἦτο καλότερον δι' αὐτὸν νὰ συναναστρέφεται μὲ ἀνθρώπους παλαιωμένους, παρὰ μὲ ἀρχόντισσαν παράφρονα Ἐδῶ μὲν, λοιπὸν παρηγόρει τὸν ἑαυτὸν τοῦ, ὅτι ἔνεκα σωφροσύνης ἀνεπλάκη, ἐκεῖ δὲ ἐφοδεῖτο μήπως πληρωθῇ εἰς τὴν ψυχὴν διότι, δὲν ὑπάρχει τίποτε περισσότερον δυσάρεστον ἀπὸ τὴν ἐρωμένην διὰ τὸν νέον ὁ ὁποῖος δὲν θέλει, τίποτε δεινωρότερον τίποτε φορτικώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ δεσμὰ αὐτὸ εἶναι φοβερώτερον Ἐπομένως δὲν ἔπασεν εἰς φυλακὴν, ἀλλὰ ἠλευθερώθη ἀπὸ φυλακῆς κατέστησεν πολέμου εἰς αὐτὸν τὸν κύριον. ἀλλὰ τὸν συνεψήλωσε μὲ τὸν Θεόν, τὸν ἔκαμε περισσότερον φίλον εἰς τὸν πραγματικῶς ἀληθῆ Δεσπότην τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῆς οἰκίας, ἀλλὰ τὸν ἔκαμε φίλον τοῦ Δεσπότητος.

Πάλιν τὸν ἀπώλησαν οἱ ἀδελφοὶ του, ἀλλὰ τὸν ἠλευθέρωσαν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ οἱ ὁποῖοι κατώκουν μαζὶ τῶν, δηλαδὴ ἀπὸ φθόνου καὶ πολλὴν κακολογίαν ἀπὸ καθήμερ νὴν ἐπιβουλὴν, τὸν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τοῦ τοῦ ἐμίσειν διότι τί εἶναι φοβερώτερον ἀπὸ αὐ-

τὸ, ὅταν δηλαδὴ κάποιος ἀναγκάζεται νὰ συγκατακτῇ μὲ ἀδελφούς οἱ ὁποῖοι τὸν φθονοῦν, ὅταν τὸν ὑποπτεύωνται, ὅταν τὸν ἐπιβουλεύωνται, Ἐπομένως ὅλα μὲν ἔπραττον καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνοι, ὅλα δὲ μεγάλα κατὰ τὴν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ἐτακτοσπο οὖντο ὑπὲρ τοῦ δικαίου. Ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν, τότε ἐκινδύνευεν ὅταν ἠτιμάζετο τότε ἦτο ἀσφαλῆς δὲν τὸν ἀνέφερον (= ἐνεθυμούντο) οἱ εὐνοῦχοι, καὶ ὁρθῶς, διὰ νὰ γίνῃ λαμπρότερον τὸ θέμα τῆς ἀπελευθερώσεως, ὅ ἀ νὰ μὴ ἀποβίβῃ τὰ πάντα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην εὐεργεσίαν, ἀλλ' εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν, διὰ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ εἰς κατὰλλήλῃ περιστασιν, ὅταν εὐρεθῇ (ὁ Φαραὼ) εἰς ἀνάγκην, διὰ νὰ τὸν ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν ὁ Φαραὼ οὐχὶ εὐεργετῶν, ἀλλ' εὐεργετούμενος. Δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ τὸ δῶρον δοῦλος, ἀλλὰ νὰ ἔλθῃ εἰς ἀνάγκην ὁ βασιλεὺς ἔπρεπε νὰ γίνῃ φανερά ἡ σοφία του. Διὰ τοῦτο λησμονεῖ ὁ εὐνοῦχος, διὰ νὰ μὴ λησμονήσῃ ἡ Αἴνυπτος διὰ νὰ μὴ τὸν ἀγνοήσῃ ὁ βασιλεὺς.

Ἐάν τότε ἐδραπέτευε, ἴσως θὰ ἦτο δυνατόν καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του διὰ τοῦτο κρατεῖται ὑπὸ πολλῶν ἐξαναγκαστικῶν μέσων, πρῶτον ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν, δεύτερον ἀπὸ τὴν φυλακὴν, τρίτον εἰς τὴν βασιλείαν, διὰ νὰ τακτοποιηθῶν αὐτὰ κατὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ὡσάν, λοιπόν, κάποιον ἐκλεκτοῦ εἶδους πῶλον, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ φύγῃ πρὸς τοὺς ἰδικούς του, τὸν ἐκράτε. ὁ Θεὸς ἐκεῖ ὁ ἀ κατηγορίας εὐλογοφανεῖς, Διότι ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὸν κατέρα του καὶ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν θλίψιν εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι τὸν ἐκάλεσε ἐκεῖ.

ὁ Θελετε καὶ ἄλλας ἐχθρὸς ἐνεργεῖς νὰ ἴδωμεν, ὅτι γίνονται ὑπὲρ ἡμῶν, ὅχι μόνον μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν ἀμοιβὴν ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ πράττωμεν εἰς αὐτὴν τὴν περιστάσιν τὰ πρὸς τὸ συμφέρον μας Ἐσκεψθῇ κα-

κόν διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ ὁ θεὸς του, (ὁ Ἡσαΐ), καὶ τὸν ἐδ' ὤξεν ἀπὸ τῆς πατρίδος τῆς λοιπῆς. Καὶ αὐτὸς τὸν ἀπεμάρτυρεν ἀπὸ τοῦ κυδύνου, (βλὲτ. καὶ ὁ ἴδιος ἡσφαλίσθη) τὸν κατέστησε εὐσεβέστερον, τὸν ἔκανε νὰ ἴδῃ τὸ ὄνειρον.

Ἀλλὰ εἰργάσθη εἰς ξένον μέρος. Ἀλλὰ νυμφευεταὶ ὅταν ἐπῆγεν εἰς τοὺς ἰδικούς του (συγγενέ'ς), καὶ φαίνεται ὅς ἐς εἰς τὸν πενθερόν. Ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ἐξηπάτησεν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀπέβη εἰς καλόν, διὰ τὰ νύμφη πατὴρ πολλῶν τέκνων. Ἀλλ' ἠθέλησε νὰ σκεφθῇ κακόν. Ὅμως καὶ αὐτὸ εἰς καλόν, ὅτι νὰ ἐπιστρέψῃ, λοιπὸν εἰς τὴν πατρίδα του διότι ἐν νύμφῃ, δὲν θὰ ἐπεθύμει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν πατρίδα του. Ἀλλὰ τοῦ ἐσπέρησε τὸν μισθόν. Ἀλλὰ ἐγένετο πλουσιώτερος τοιοῦτοτρόπως, πανταχοῦ ὅσοι ἐσκέπτοντο καὶ καὶ ἐναντίον του, τοσοῦτον ἐπιτύγχανει εἰς αὐτά.

Ἐάν δὲν ἔπαυεν τὴν μεγαλυτέραν, δὲν θὰ ἐγένετο τοσάκως πατὴρ τόσων τέκνων, ἀλλὰ θὰ διήλυε πολλὸν χρόνον εἰς ἀτεκνίαν καὶ θὰ ἐθλίβετο, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ γυνὴ διότι ἐκεῖνη μὲν εὐλόγως ἐθλίβετο, ἐπεὶ δὲ ἐγένετο μήτηρ, αὐτὸς δὲ ἔχει παρηγορίαν διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἀπομακρύνει.

Πάλιν, ἔαν δὲν τὸν ἐσπέρει, τῶν μισθῶν, δὲν θὰ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ τὴν πατρίδα του, δὲν θὰ ἐφαίνετο ἢ ἐγκαρτέρησις τοῦ ἀνδρός, δὲν θὰ προσεκολλῶντο περισσότερον εἰς αὐτὸν (αἱ γυναῖκες του). Διότι ἴδὲ τί λέγουσιν. «Καταβρωσεὶ κατέφαγεν ἡμᾶς καὶ τὸ ἀργύριον ἡμῶν»² Ἐπομένως αὐτὸ ἐγένετο αἰτία τῆς ἀνάγκης.

Εἶχε, λοιπὸν, δοῦλος ἀντὶ γυναικῶν, καὶ ἡγαπᾷ τὸ ἀπὸ αὐτάς, τοῦ ὁποίου τίποτε δὲν θὰ ἦτο ἰσάξιον αὐ-

πρόκτημα διότι τίποτε, τίποτε δὲν εἶναι περισσότερο πολυτίμον ἀπὸ τὸ νὰ ἀγαπᾷται. κάποιος τόσον ἀπὸ τὴν γυναῖκα καὶ νὰ (τὴν) ἀγαπᾷ. «Καὶ γυνὴ, λέγε, ἀνδρὶ συμπεριφερομένη»³ Ἐν ἀπὸ τὰ ζηλευτὰ παρουσιάζει αὐτὸ ὁ σοφός διότι, ὅταν ὑπάρχῃ αὐτὸ, κάθε πλοῦτος, κάθε εὐτυχία ὑπάρχει. ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ, οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἀπὸ τὰς ὁδῶν ἀλλὰ τὰ πάντα καταστρέφονται, καὶ εἶναι πλήρῃ ἀηδίας καὶ ταραχής.

Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς αὐτὸ πρὸ πάντων ἂς ζητῶμεν. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ζητεῖ χρήματα, δὲν ζητεῖ τοῦτο. Αὐτὰ ἂς ἐπιδωκώμεν, τὰ ὅποια ἡμποροῦν νὰ εἶναι, μόνιμα. Ἀς μὴ ἐπιδωκώμεν γάμον ἀπὸ πλουσίας, διὰ τὸ νὰ μὴ φέρῃ εἰς τὴν γυναικα ἢ ἀφθονίαν τῆς πλουσίας ὑπερηφάνειαν, διὰ τὸ νὰ μὴ γίνῃ ἡ ἀλαζονεία αἰτία διαφθορᾶς. Δὲν βλέπετε τί ἐπραΐει ὁ Θεός; πῶς τὴν ὑπέταξε,

διὰ τὴν εἰσαγωγὴν διατὶ δαυνείδης, Ἐκεῖνο τὸ ὅποισι σοὺ ἐδωρήθη ἐκ φύσεως αὐτοῦ σὺ μὴ διαφθείρης τὴν δοθήσιν.

Ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ ἐκζητῶμεν πλουσίαν, ἀλλὰ νὰ λάβωμεν κοινωνὸν τοῦ θεοῦ (συμμέτοχον) διὰ τεκνοποιῶν. Ὅχι, διὰ τὸ νὰ προσφέρῃ χρήματα ἡ γυνή, διὰ τοῦτο δὲν τὴν ἔδωκεν ὁ Θεός, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι βοηθός ἢ δὲ προσφέρουσα χρήματα, καὶ ἡ πόλις γίνετα καὶ θεοποτικὴ γίνετα. ἢ ἴσως θηρίον ἀντὶ γυναικὸς γίνετα. ἔχουσα τὴν ἀξίωσιν νὰ ὑπερηφανεύετα. ἔνεκα τοῦ πλούτου.

Τίποτε δὲν εἶναι περισσότερο ἐπονείδστον ἀπὸ ἀνδρα, ὁ ὁποῖος θελεῖ τοιοῦτοτρόπως νὰ πλουτίσῃ διό-

τι. ἔάν ὁ ἴδιος ὁ πλοῦτος εἶναι πλήρης πειρασμῶν, ποῦ θὰ τοποθετήσωμεν τὸν τοιοῦτότρόπως ἀποκτώμενον πλοῦτον. Δὲν μὴ ἴδῃς αὐτό, ἔάν κάποιος σπανίως καὶ παρὰ τὸ συνήθως συμβαῖν καὶ πέραν τοῦ λογικοῦ ἐπέτυχεν, (διότι δὲν πρέπε νὰ στρέφωμεν τὴν προσοχὴν εἰς τὰ ἄλλα πράγματα, τὰ ὅποια μερικοὶ ἀπολαύθάνουν, καὶ ἐπιτυχάνουν παραδόξως), ἀλλὰ αὐτὸ τὸ λογικὸν ἄς ἴδωμεν ἔάν δὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα πλήρες ἀπιδίας.

Δὲν εἶσαι μόνος ὁ ἴδιος ἐνυπόληπτος, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα ἐντροπιάζεις, ἀφοῦ (τὰ) ἐγκατέλειψες πτωχὰ, ἔάν τύχῃ νὰ ἀπέλθῃς πρῶτος, καὶ εἰς αὐτὴν (τὴν γυναῖκα) δίδεις πολλὰς ἀφορμὰς διὰ νὰ συναναστραφῇ πάλιν μὲ δεῦτερον σύζυγον. Ἡ δὲν παρατηρεῖς ὅτι, εἰς πολλὰς αὐτὴ ἔχει γινεῖ ἡ δικαιολογία διὰ δεῦτερον γάμον, τὸ νὰ μὴ περιφρονῇται. Ἠλαθῇ, τὸ νὰ ἐπιζητῇ ἐκείνους αἱ ὁποῖα ὑπερέχουν εἰς τὰς περιουσίας.

Ἄς μὴ πράττωμεν, λοιπόν, τόσα κακὰ ἐξ αἰτίας χρημάτων, ἀλλὰ ἄς ἀπορρίπτωμεν τὰ πάντα, καὶ ἄς ζητῶμεν καλὴν ψυχὴν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ ἀγάπην. Αὐτὸς (εἶναι) ὁ πολὺς πλοῦτος, αὐτὸς ὁ μέγας θησαυρός, αὐτὰ τὰ ἀπειρα ἀγαθὰ τῶν ὁποίων ἄς γίνῃ νὰ ἀπολαύσωμεν ὅλοι. ἡμεῖς τρεπόντως, καὶ νὰ ζήσωμεν συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦν εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δυνάμις, τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ν' (50)

(Πράξ 28, 31 36, 24, 1 21)

«Οἱ μὲν οὖν στρατεύουσι κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀκολουθῶντες τὸν Παῦλον, ἔγωγος δὲ νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιοχειαδα. Τῇ τε ἑκατέρῃ ἡμέρᾳ ὡς ἔπειτα παρουσιάσθαι σὺν αὐτῷ ὑπέρστροφον εἰς τὴν καραμέλιν' οἵ τινες, ἐλθόντες εἰς τὴν Καισάρειαν, καὶ ἀναβάντες τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἡγερέας, παρέστησαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτοῖς»

α' Ὡς νὰ ἦτο κάποιος βασιλεὺς τὸν συνώδευον σωματοφύλακες μετὰ τοσούτων πλήθους καὶ κατὰ τὴν νόκτα, ἐπεδὴ ἐφοβοῦντο τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιθέσεως τοῦ λαοῦ. Ὅταν, λοιπόν, τὸν ἔβαλον ἔξω τῆς πόλεως, τότε ἀπομακρύνονται. Δὲν θὰ τὸν ἔστειλε δὲ ὁ χιλιάρχος μὲ τὴν ἀσφάλειαν, ἂν καὶ ὁ ἴδιος εἶ. αὐδὲν δὲν τὸν εἶχε κατηγορήσει, καὶ ἔάν δὲ ἐγνώριζε τὴν φωνικὴν διάθεσιν ἐκείνων.

Ἐ' Ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν, καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποιῶς ἐπαρχίας ἐστ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, διακούσας σου, ἔφη, ἔσαν καὶ οἱ κατηγοροὶ σου παροργίζονται. Ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φιλάσσεσθαι. Ἡδὴ ἀπελογήθη ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ Λυσίας· ἀλλ' ὅμως καὶ τώρα ἀκόμη οἱ Ἰουδαῖοι ἐπιτίθενται, καὶ καταλαμβάνουν ἐκ τῶν προτέρων τὸν ἀ-

κροατήν, καὶ πάλιν ριπτεται εἰς δεσμά, καὶ ἀκούει πῶς δ.ὲτ. προσθεταί. «Μετά δὲ πάντα ἡμέρας καταβῆθαι ἀρχιερεὺς Ἀνανίας μετὰ πρεσβυτέρων καὶ ρήτορος Τερτυλλίου τινος, οἵτινες ἐνεφάνησαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τὰ Παύλου»². Ἰδὲ πῶς οὕτε ποιουσι τὴν ὑπεχώρησιν, ἀλλὰ ἔρχονται, ὧν καὶ ἐμποδίζονται ἀπὸ πολλὰ ἐμπόδια, ὥστε νὰ κατασχεθῶν καὶ ἐκεῖ.

Ἐξηθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ Τερτυλλίος, λέγων Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε Φηλ.ξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. Ὡς δὲ μὴ ἐπὶ πλέον σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκούσαι, συντόμως ἡμῶν τῇ σῇ ἐπικεικῇ. Καὶ θεθαίως σεῖς τοῦτο τὸ ἔχετε πρόβει, ποῖα, λοιπὸν, ἀνάγκη ρήτορος, Ἰδὲ πῶς καὶ αὐτὸς ἀμέσως ἐκ τῶν προτέρων θέλει νὰ τὸν παραδώσῃ ὡς «εὐτερίζοντα καὶ ἐπαναστάτην, καὶ προκαταλαμβάνει τοὶ δικαστὴν μὲ τοὺς ἱπαίτους. Ἐπειτα, ὡς ἂν εἶχε νὰ εἴπῃ πολλά, ἐνεκα σπουδῆς τὰ παραλείπει, καὶ μόνον αὐτὸ λέγει. «Ἴνα δὲ μὴ ἐπὶ πλέον σε ἐγκόπτω», Ἰδὲ πῶς ἐμπνέει εἰς τὸν δικαστὴν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς τιμωρίας ἐὰν θεθαίως ἐπρόκειτο νὰ συλλάβῃ ἐκεῖνον ὁ ὅπως ἀναταράσσει τὴν οἰκουμένην καὶ τὸ θιβεῖν ὡς σπουδαῖον κατόρθωμα.

«Εὐρόντες γάρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λαόν, καὶ κινουῖν στάσεις πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἵρέσεως, ὅς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπέβρασε θεθληῶσαι» ὧν καὶ ἐκροτήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνα. Παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χλῆραρχος μετὰ πολ-

λῆς θίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγε, κελεύσας τοὺς κατηγοροὺς αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπὶ σοῦ παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτός, ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγινώσκει ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.

«Τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, λέγει, Ἰουδαίοις στάσεις κινουῖν». Τὸν συκοφαντοῦν λοιπὸν, ὡς καταστροφὰ καὶ κοινὸν ἔχθρὸν τοῦ ἔθνους καὶ πρωτοστάτην τῆς αἵρέσεως τῶν Ναζωραίων. Ἐθεωρεῖτο αὐτὸ δ. τι εἶναι, ἐπονειδιστον, ἢ αἵρεσις δηλαδὴ τῶν Ναζωραίων διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ παρουσίασαν, καὶ ἀπ' αὐτὸ πάλιν τὸν ἐσυκοφάντου. Ὡς ἡ Ναζαρέτ ἦτο ἄσχημος.

«Καὶ εὐρόντες» λέγει. Πρόσεξε πῶς θαρῶς τὸν συκοφαντοῦν ὡς νὰ εἶχε δραπετεύσει, καὶ ὡς νὰ ἐπέτυχον (τὴν συλλημῖν) μετὰ δυσκολίας, ὧν καὶ εὐρίσκετο ἐπὶ τὰς ἡμέρας εἰς τὸν ναόν. «Ὁν καὶ ἐκκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνα».

Παρατήρησε πῶς ὑβρίζουν καὶ τὸν νόμον, ἐὰν θεθαίως δὲ, ἦτο χαρακτηριστικὸν τοῦ νόμου αὐτὸ τὸ νὰ κτυποῦν δηλαδὴ, τὸ νὰ φονεῖουσιν, τὸ νὰ ἐνεδρεύουσιν. Ἐπειτα κατηγοροῦν καὶ τὸν Λυσίαν. «Παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χλῆραρχος μετὰ πολλῆς θίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγεν» πράττων πράξιν ἢ ὁποῖα δὲν ἡρμωζεν εἰς αὐτόν, ὁμῶς τὴν ἐπρόβει. «Παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτός, ἀνακρίνας περὶ τούτων πάντων, γινώσκει ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. Συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, φασκόντες ταῦτα οὕτως ἔχειν».

Τί (πράττει), λοιπὸν, ὁ Παῦλος, ἀρὰ γε σιωπᾷ δ. αὐτὰ, Οὐδόλως ἀλλὰ ὁμῶς πάλιν μετὰ παρηλατίας, καὶ ἀποκρίνεται (καὶ τοῦτο συμβαίνει ἐπειδὴ ἡθέλησεν ὁ ἡγεμὼν) προσέθεσε λοιπὸν. «Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Παῦλος, νεισσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμῶνος λέγειν. Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν δίκαιον τῷ ἔθνει, τούτῳ ἐπιστάμενος εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογεῖσθαι,

² Πράξ. 24, 1

δυναμένους αὐτοὺς γνῶναι ὅτι, οὐ πλείους εἰσὶ μοι, ἡμέραι δέκα δυο, ἀπ' ἧς ἀνέβην προσκυνησάν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὐρόν με πρὸς τινὰ διαλεγόμενον ἢ ἐπισυνάσαντα παύοντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, οὔτε παραστήσαντι νῦν δύνανται, περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσίν μου. Δὲν εἶναι αὐτὰ τὰ λόγια (λόγια) κολακείας, τὸ ὅτι, δηλαδὴ ὡμολόγησεν εἰς τὸν δικαστὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ μάλλον ἐκεῖνα, τὸ ὅτι εἶπον «Πολλὴς εἰρήνης τυγχάνουσας διὰ σοῦ».

Διατί, λοιπόν, ἀδίκως φλονικεῖτε, ἐξέτασε δὲ ἐκεῖνοι παρεκκλίνειν πρὸς ἀδικίαν, αὐτὸς ἐξήτει τὸ δίκαιον, διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· «Εὐθυμότερον τὰ περὶ ἑμαυτοῦ ἀπολογούμεναι, ἔπειτα καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ χρόνου (τὸ) ἰσχυρίζεται ἐκ πολλῶν ἐτῶν γὰρ, λέγει, δύναται σε κριτὴν ἐπιστάμενος». Καὶ τί, αὐτὸ συνέβαλλε πρὸς ἀπόδειξιν; Πολὺν δὲ ὅτι δεκνέει ὅτι καὶ ὁ ἴδιος δὲν γνωρίζει τίποτε ἀπὸ ὅσα κατηγορεῖται. ὅτι, ἔχει πρᾶξε. Ἐάν δὲ δημιουργήσῃ κατ' ἐξέγερσιν, θά τὸ ἐγνώριζεν, ἀφοῦ ἦτο δικαστὴς, καὶ δὲν θὰ τοῦ δέφευγε τὴν προσοχὴν τὸ τοιοῦτον· Ἐπειτα, ἐπειδὴ ὁ κατ' ἐγορος δὲν ἠδύνατο νὰ δεξιῇ (τὸ ὅποιον συνέβη) εἰς Ἱεροσόλυμα, ἰδὲ τ. λέγει· «Τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην πᾶσιν ὁμοδοῖς», ἐπιστάσας ψεύδος ἐπὶ ψεύδους. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος, ἀποσπῶν αὐτὸν ἀπ' αὐτοῦ «προσκυνησάντων ἀνέβην» λέγει, ἀπολογούμενος σχεδὸν δι' αὐτοῦ, ὅτι, δηλαδὴ τόσοι μακρὰν εὐρίσκομαι ἀπὸ τοῦ νὰ προκαλῶ ἐπιαναστάσεις· καὶ ἔμμενει εἰς αὐτὸ τὸ δίκαιον, τὸ ὅποιον ἦτο ἰσχυρόν διότι, συμπληρώνει. «Καὶ οὐτὲ ἐν τῷ ἱερῷ, οὔτε ἐν τῇ πόλει, οὔτε ἐν τῇ συναγωγῇ εὐρόν με πρὸς τινὰ διαλεγόμενον» τὸ ὅποιον ἦτο καὶ ἀληθές. Καὶ ἐκεῖνος μὲν «πρωτοστάτην» λέγει, ὥσπερ εἰς περιπτώσειν μύτης καὶ ἐξεγέρσεως αὐτὸς δὲ ἰδὲ πῶς ἀ-

ποκρίνεται μὲ ἡπιότητα· «Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδόν, ἢ λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω ἐφ' πατρίω Θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ νόμον καὶ ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, ἐλπίζων ἔχων εἰς τὸν Θεόν, ἦν καὶ αὐτοὶ προσδέχονταί, ἀνάστασιν μέλλειν ἐσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων».

6'. Παρατήρησε ἐκεῖνοι τὸν ἐξαχώριζον (ἀπὸ τὸν νόμον) αὐτὸς συνεισάγει, καὶ καθιστᾷ τὸν ἑαυτὸν τοῦ φίλου μὲ τὸν νόμον, μὲ ἐκεῖνα δὲ τῶν ὁποίων ἀπολογεῖται· καὶ πιστοποιῶν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπε, πάλιν προσθέτει· «Ἐν τούτῳ δὲ καὶ αὐτὸς ἀσκά, ἀπρόσκοπον συνελθόντων ἔχων πρὸς τὸν Θεόν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διὰ παντός. Δι' ἐτῶν δὲ πλεόντων παρεγενόμην, ἐλεημοσύνας ποιῶν εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς, ἐν οἷς εὐρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύβου τινός».

Διατί, λοιπόν, ἀνέστης; διατί, ἤλθες, «Προσκυνησάντων, ἐλεημοσύνας, φησὶ, ποιῶν» ὥστε αὐτὸ δὲν ἦτο ἴδιον φιλονίκου. Ἐπειτα καὶ ἀφαιρεῖ τὸ προσωπεῖον τῶν, λέγων ἀκαθόριστως· «Ἐν οἷς εὐρόν μὲν τινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας», οὐδαίῳ. οὗς ἔδε, ἐπὶ σοῦ παρεῖναι, καὶ κατηγορεῖν εἰ τι ἔχοιεν πρὸς με. Ἡ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν, εἰ τινες εὐρόν ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, σπάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου· ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἐκέκραξα ἑστῶς ἐν αὐτοῖς ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ σήμερον κρίνομαι ὑφ' ὑμῶν. Αὐτὸ (εἶνα)· ἢ ἀφ' ὅπου ὑποφύγει δικαίου τὸ νὰ μὴ ἀποφεύγῃ δηλαδὴ τοὺς κατηγορούς, ἀλλὰ νὰ εἶναι προσηλωμένος εἰς ὅλους νὰ λογοδοτή.

«Περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ σήμερον λέγει κρίνομαι». Καὶ δὲν εἶπε τίποτε, ἀπὸ ὅσα ἠδύνατο εὐλόγως νὰ εἴπῃ, ὅτι, δηλαδὴ τὸν ἐσυκοφάντησαν, ὅτι, τὸν συνέλαβον, ὅτι, τοῦ ἔκαμαν ἐνέδραν, (ὅ ὅτι, αὐτὰ λέγεται ὅτι ἐγέναν ἀπὸ ἐκείνους ἀπὸ αὐτῶν δέ, καὶ ἐνθ' ὑπῆρχε κίν-

δυνος ὄχι πλέον), ἀλλὰ σιωπᾷ, καὶ μόνον ἀπολογεῖται, ἂν καὶ δύναται νὰ εἴπῃ ἅπερ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν Καισάρειαν τὸν καθίστα ἐπιφανῆ, τὸ ὅτι δηλαδὴ ἦλθε μὲ τύπην συνοδεύων.

«Εὐ οἷς εὐρόν με, λέγει, ἡγνισμένον ἐν τῷ Ιερῷ». Πῶς, λοιπόν, τὸ ἐμίανε, διότι δὲν ἦτο χαρακτηριστικόν τοῦ ἰδίου καὶ νὰ ἐπιτελῇ ἀγνιστικὰς τελετάς καὶ νὰ προσκυνῇ, καὶ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν νὰ ἀρχεῖται καὶ νὰ θεοηλῶνῃ. Τοῦτο καὶ ἐνέχει ὑπόνοαν δικαιολογίας τὸ νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ νὰ γίνεταί. λόγος ἐπὶ μακρόν· ἵνα καὶ χάριν εἰς τὸν δικαστὴν. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι δι' ἐκείνους περικύπτει τὴν ἀπολογίαν Ἀλλὰ ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα.

Ἐπειδὴ πρὸ αὐτοῦ ὠμίησε διὰ πολλῶν ὁ Τέρτυλλος, δεικνύων ὅτι κουράζεται, δὲν εἶπεν «Ἀκουσε τὴν ὑπόθεσιν», ἀλλ' εἶνα σε μὴ ἐπιπλεῖον ἀγκόπτω, παρὰ καλῶ ἀκοῦσαι σε ἡμῶν τῇ σῇ ἐπεικείᾳ». Διῆθεν σεβόμενος αὐτὸν τοιοῦτοτρόπως ὁμιλεῖ ἢ καὶ πραγματικῶς αὐτὸ (εἶνα.) ἀπόδειξις εὐμενείας, ἐάν, ἐνῶ ἦτο δυνατόν νὰ εἴπῃ πολλά, λέγῃ ὅλγαν κάποιος διὰ νὰ μὴ ἐνοχλῇ.

«Εὐρομαι γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν ὅς, λέγει, καὶ τὸ ἑρὸν ἐπειράσε θεοηλῶσαι». λοιπόν, δὲν ἐμίανε. Τ. λοιπόν, ἐάν αὐτὸ τὸ ἔπραξεν εἰς ἄλλην περιπτῶσιν, Οὐδόλως διότι, θεοθαίως καὶ θά (τὸ) ἔλεγε τῶρα δὲ «ἐπειράσε» μὲν λέγει, τὸ πῶς δὲ δὲν προσβέται. Καὶ αὐτὰ μὲν τὰ ὅποια εἶναι ἀναντίον τοῦ Παύλου τοιοῦτοτρόπως τὰ ἐμεγαλοποιήσεν παρατήρησε δὲ τὰ ἀφορῶντα εἰς αὐτοὺς πῶς τὰ ἐλαττώνει.

«Ὅν καὶ ἐκρατήσαμεν λέγει, καὶ ἠθελήσαμεν κρίναι κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον. Παρελθὼν δὲ Λυσίας ὁ χυλάρχος μετὰ πολλῆς θύας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγεν». Ἐδῶ δεικνύει ὅτι καὶ ἐνοχλοῦνται, ἐρχόμενοι

εἰς ξένα δικαστήρια, καὶ ὅτι δὲν θὰ τὸν ἠνάγκησιν, ἐάν δὲν τοὺς ἠνάγκαζεν ἐκεῖνος (ὁ χυλάρχος), καὶ ἐάν δὲν ἤρπαζε τὸν ἄνδρα καθ' ὅσον δὲν ἦτο ἄρμαζον εἰς αὐτόν· διότι τὰ ἀδικήματα ἦσαν ἐναντίον μας, καὶ τὸ δικαστήριον ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐνώπιόν μας. Ὅτι δὲ τοῦτο σημαίνει, ἰδὲ τὸ ἐξῆς. Μετὰ πολλῆς λέγει, θύας· διότι αὐτὸ εἶναι θία.

«Παρ' οὗ δυνήσῃ γνῶναι». Δὲν τολμᾷ οὔτε νὰ κατηγορήσῃ, (διότι ἦτο τῆς ἰδίας γνώμης ὁ ἀνὴρ), οὔτε ὅπλως τὸ παραθέλει. Ἐπειτα πάλιν, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ψευδεῖται, ὀρίζει τὸν ἴδιον τὸν Παῦλον κατήγορον τοῦ ἑαυτοῦ του. «Παρ' οὗ, λέγει, δυνήσῃ ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγινῶναι».

Ἐπειτα καὶ οἱ μάρτυρες τῶν ὁσων ἐλέγχθησαν· «Συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα ὁσῶς ἔχεν». Οἱ κατήγοροι (εἶναι) οἱ ἴδιοι καὶ μάρτυρες καὶ κατήγοροι.

Ἀλλ' ὁ Παῦλος «ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν ἐπιστάμενος δίκαιον» ἀποκρίνεται. Δὲν εἶναι. ἔπομένως κάποιος ἀγνωστος, οὔτε ξένος, οὔτε νεωτεριστής, ἐάν θεθαίως γνωρίζῃ τὸν δικαστὴν ἀπὸ πολλὰ ἔτη. Καὶ ὁρθῶς συνεπλήρωσε τὸ «δικαίον», διὰ νὰ μὴ προσέξῃ (ὁ δικαστής) τὸν ἀρχιερέα, οὔτε τὸν λαόν, οὔτε τὸν κατήγορον. Ἰδὲ πῶς δὲν ἐπροχώρησεν εἰς αὐθάδειαν (ἀλαζονείαν), ἂν καὶ θεθαίως ἦτο ἀναπόφευκτον.

«Πιστεύων, λέγει, πᾶσι τοῖς κατὰ νόμον». Εἶπεν αὐτὸ, δεικνύων ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πράξῃ ποτέ τοιαῦτα ἄνθρωπος. ὁ ὅποιος πιστεύει ὅτι θὰ ὑπάρξῃ ἀνάστασις, τὴν ὅποιαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι προσμένουν. Δὲν εἶπε περὶ αὐτῶν ὅτι πιστεύουν εἰς ὅσα ἐγράφησαν εἰς τὴν προφητείαν, (διότι δὲν ἐπίστευον), ἀλλ' αὐτὸς εἰς ὅλα ἐπίστευεν, οὐχὶ ἐκεῖνοι· πῶς δὲ (πιστεύει), θὰ ἐκρεμάζετο μακρηγορίας νὰ λέγῃ τῶρα.

Τόσα εἶπε, καὶ εἰς οὐδέν σημεῖον ἔχει μνημονεύσει τὸν Χριστόν. Ἐδῶ δὲ εἰπὼν, «πιστεύων» καὶ τὰ σύμφωνα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ περιέλαβεν, ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἀποχολεῖται. μὲ τὸν λόγον τῆς ἀναστάσεως, ἡ ὁποία ἦτο κοινὴ εἰς αὐτοὺς πίστις, καὶ κατήργει τὴν ὑποψίαν κάθε διαφωνίας.

Ἐπαιτα καὶ ἡ αἰτία τῆς πορείας (εἰς Ἱερουσόλυμα). «Ἐλεημοσύνας, λέγει, καὶ προσφοράς ποιήσω εἰς τὸ ἔθνος μου, παρεγενόμεν», καὶ αὐτὸ «δι' ἐτῶν πλείονων». Πῶς, λοιπόν, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρήσῃ ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους τὴν οὐδὴν διήνησεν, ὥστε νὰ κάμῃ ἐλεημοσύνην;

«Ὁὐ μετὰ ἔχλου, λέγει, οὐδὲ μετὰ θυρόθου». Πανταχοῦ ἀνασκευάζει τὴν κατηγορίαν διὰ στάσιν. Ὁρθῶς δὲ καὶ καλεῖ ὡς μάρτυρας τοὺς κατηγοροῦν, τοὺς προερχομένους ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, λέγων· «Οὗς δεῖ ἐπὶ σοῦ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρὸς με». Τόσον εἶχε πεποιθῇ σιν ὅτι εἶναι ἀδίκως δι' ὅσα κατηγορεῖτο, ὥστε καὶ τοὺς καλεῖ ὡς μάρτυρας. Ὅχι μόνον δὲ τοὺς προερχομένους ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ Ἱερουσαλὴμ δὲν ἀρνεῖται ὡς κατηγοροῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς καλεῖ πάλιν, προσθέτων· «Ἡ αὐτοὶ οἱ εἰπάτωσαν» καθ' ὅσον δι' αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ἐταράσσοντο, ὅτι ἐκήρυττε τὴν ἀνάστασιν. Καὶ ὁρθῶς ἐπράττει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· διότι ὅταν αὐτὸ ἀπεδεικνυέτο, εὐκόλως καὶ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Χριστόν θὰ παρουσιάζοντο, ὅτι δηλαδὴ ἀνέστη.

«Τί εἶδον, λέγει, ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, σπάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου». «Ἐν τῷ συνεδρίῳ», εἶπε, θεικνύων ὅτι τίποτε δὲν εἶδον, ὅχι ἀφοῦ ἔνινε διαιτέρως ἡ ἀνάκρισις, ἀλλὰ ἐνῶ ἦτο παρὼν ὁ λαὸς καὶ μετὰ ἀκριθεῖαν ἀνέκρινε.

γ' Ὅτι δὲ αὐτὰ τὰ λέγω ἀληθῶς, μαρτυροῦν οἱ περὶ αὐτοῦ κατηγοροῦντες. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν· «Ἐν

τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκήδ, ἀπρόσκοπον συνειδησὶν ἔχων πρὸς τὸν Θεόν καὶ τοὺς ἀνθρώπους»· διότι αὐτὴ εἶναι ἡ τελεία ἀρετὴ· θτεν δηλαδὴ οὔτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους δίδωμεν ἀφορμὰς, καὶ ὅταν φρονεῖζόμεν νὰ εἴμεθα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀμειπτο.

«Ἦς ἐκέκραξα, λέγει ἐν τῷ συνεδρίῳ». Καὶ τὴν βίαν αὐτῶν φαερῶναι μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «Ἐκέκραξα» ὡς ἐάν ἐλεγεν· «Δὲν εὐναντα, νὰ εἴπουν ὅτι ἐπράττες αὐτὰ μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἐλεημοσύνης»· διότι, δὲν ἐπράττον τοῦτο μετὰ τοῦ λαοῦ οὔτε μετὰ θυρόθου· ἀλλὰς τε, ἂν καὶ ἔγινε ἔρευνα περὶ αὐτοῦ, τίποτε πλεον δὲν εὐρίσκετο.

Εἶδες ἡπίοτητα, ἂν καὶ ὑπῆρχον κίνδυνοι; Εἶδες μαλακὸν τρόπον ἐκφράσεως, καὶ πῶς ἐν ἐπιδιώκει μόνον, νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν· ὅχι νὰ περιβαλῇ καὶ ἐκείνους μὲ ἀδικήματα, ἐκτὸς ἐάν κάποι ἠναγκάζετο, ὅταν ἀπελογεῖτο ὅπως ἀκριθῶς καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· «Ἐγὼ βαμάνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν Πατέρα μου· ὁμεῖς δὲ ἀτιμάζετέ με».

Αὐτὸν ὅς μ' αὐμεθα καὶ ἡμεῖς, ἐπεδὴ καὶ αὐτὸς ἦτο μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ. Ἐάν ἐκείνος δὲν εἶπε τίποτε τὸ θαρρὸν δι' αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν μέχρι φόνου καὶ σφαγῆς, ποῖας συγγνώμης θὰ εἴμεθα ἡμεῖς ἄξιοι, οἱ ὁποῖοι ἐξαγριούμεθα εἰς τὸν ἀνειδισμόν καὶ τὰς προσβολὰς, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζομεν τοὺς ἐχθροὺς μας ἀκαθάρτους καὶ θδελυροὺς, ποῖον δὲ ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν, ὅταν ἔχωμεν καθ' ὁλοκληρίαν ἐχθροὺς, δὲν ἀκούεις ὅτι ἐκείνος ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τιμὴν τὸν ἑαυτοῦ τιμῶ, ἡμεῖς δὲ προσθέλλομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας.

μπορέσει να επικρατήσει εάν ήμεεις δεν εξάψωμεν τούτους εαυτούς μας. Εκείνος δὲν ἔχει οὐδεμίαν δύναμιν.

"Ὡς ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς ὁ σπινθήρ τῆς ὀργῆς, ὥστε νὰ ἀνίσταται εἰς καταλλήλους περιστάσεις, ὅχι ἐναντίον ἡμῶν τῶν ἰδίων, οὔτε διὰ τὰς ἐμῶν εἰς πολλὰς συμφορὰς. Δὲν βλέπετε εἰς τὰς οἰκίας ὅτι τὸ πῦρ εἶναι τοποθετημένον εἰς ἓν μέρος καὶ ὅχι πανταχοῦ δι' εσκορπισμένον, οὔτε εἰς χόρτον, οὔτε εἰς ἐνδύματα, οὔτε τυγχαίως (ἐδῶ καὶ ἐκεῖ) ὥστε, ὅταν φυσήσῃ ἄνεμος, νὰ μὴ δυναμώσῃ, ἀλλὰ καὶ ἂν ἔχη λύχνον κάποια ὑπηρέτρια, καὶ ἂν ὁ μάγειρος ἀνάπτη τὴν πυρὰν διδεται ἐντονος ἐντολὴ μῆτε εἰς τὸν ἄνεμον, μῆτε πλησίον ἐλάου, μῆτε κατὰ τὴν νύκτα νὰ τὸ πράττῃ αὐτό, ἀλλὰ, ὅταν ἡ νύκτα ἐξαπλωθῇ τὴν κοιμῶμεν (τὴν πυρὰν), ἐπεὶ δὴ φοβούμεθα μήπως κάποτε ἀνάψῃ, ἐνῶ ἡμεῖς θὰ κομώμεθα, καὶ ἐνῶ οὐδεὶς θὰ εἶναι, θοηθὸς καὶ θαυὸς μᾶς κατακάψῃ.

Τοῦτο ἄς γινεταὶ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ θυμοῦ. ὅς μὴ ἔχη διασπαρθῇ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῶν σκέψεων μας, ἀλλὰ εἰς κάποιον θάθος τοῦ νοῦ, ὥστε νὰ μὴ φθάσῃ εὐκόλως ὁ ἄνεμος ὁ προερχόμενος ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἀντιθέτου, ἀλλ' ἀπὸ ἡμᾶς νὰ δέχεται τὸν ἄνεμον, οἱ ὅποιοι γνωρίζομεν περὶ πάντως καὶ χωρὶς κινῶν νὰ θέταμεν αὐτό (τὸ πῦρ) εἰς ἐνέργειαν. "Αὐτὸν ἔξω δέχεται τὸν ἄνεμον, δὲν γνωρίζει τὸ μέτρον, ἀλλὰ τὰ πάντα θὰ κατακαύσῃ· πολλὰς φορὰς καὶ ἐνῶ ἡμεῖς κομώμεθα αὐτὸς ὁ ἄνεμος θὰ ἐμπέσῃ καὶ τὰ πάντα θὰ κατακαύσῃ.

"Ὡς ὑπάρχει λοιπὸν, εἰς ἡμᾶς (τοιούτος θυμός), ὥστε νὰ ἀνάπτη μόνον φῶς (διδὼν ὁ θυμός ἀνάπτει φῶς, ὅταν κατὰ τὸ πρέπον ἐμφανισθῇ) καὶ ὅς ἔχωμεν φλόγας ἐναντίον· ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἀδικοῦν ἄλλους, ἐναντίον τοῦ διαδόλου. "Ὡς μὴ εὐρίσκεται πανταχοῦ, μῆτε νὰ

ἔχη ριφθῇ ὁ σπινθήρ, ἀλλὰ ὅς τὸν φυλάττωμεν εἰς τὴν σπάχην, καὶ ὅς τὸν κομίζωμεν εἰς τὰς τοπεινὰς σκέψεις. Δὲν τὸν ἔχομεν ἀνάγκην πάντοτε, ἀλλὰ, ὅταν πρέπῃ νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ νὰ πράξῃ κάτι ἥτιον, ὅταν πρέπῃ νὰ καταστήσῃ μαλακὴν τὴν ἀσυνειδησίαν, ὅταν (πρέπῃ) νὰ καταδικάσῃ τὴν ψυχὴν.

Β'. Πόσας συμφορὰς ἐπετέλεσαν θυμοὶ καὶ ὀργαί. Καὶ τὸ πλέον φοβερόν, ὅταν ἀνορθωθῶμεν, δὲν εἰμεθα ἀκόμη κύριοι διὰ νὰ συνελθῶμεν, ἀλλὰ ἄλλους ἀναμένωμεν ὁ καθένας ἐντρέπεται καὶ κοκκινίζει. ὅταν ἐπανέλθῃ διὰ νὰ συμφιλιώσῃ τὸν ἄλλον, ἴδε δὲν ἐντρέπεται μὲν νὰ διαχωρίζεται καὶ νὰ δημιουργῇ σκίσμα. ἀλλὰ γίνεταί ἀρχηγὸς τοῦ κακοῦ, ἐντρέπεται δὲ νὰ προσέλθῃ καὶ νὰ συνδέσῃ τὰ διεσπῶτα· καὶ συμβαίνει τὸ ἴδιον, τὸ ὁποῖον θὰ συνέβαινε, ἂν κάποιος μὲν δὲν δισταζέη νὰ ἀποκόψῃ τὸ μέλος τοῦ, ἐντρέπεται δὲ νὰ τὸ ἐνώσῃ.

Τι λέγετε ἄνθρωπε, ἔκανες μεγάλους ἀδικίας, καὶ ὁ ἴδιος ἐγίνες αἴτιος τῆς συμπλοκῆς. Λοπὸν θὰ ᾔσουν δίκαιος νὰ ἀναχωρήσῃς πρῶτος καὶ νὰ συμπύλωθῃς, ἐπεὶ δὴ ὁ θεὸς ἔδωκες τὴν ἀφορμὴν.

"Ἀλλὰ ἔκαμον ἀδικίας, καὶ ἐκεῖνος εἶναι αἴτιος λοιπὸν, καὶ δὲ αὐτό, διὰ νὰ σὲ θαυμάσωμεν περισσότερον, διὰ νὰ ἔχῃς τὰ πρωτεῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρώτην φοράν καὶ εἰς τὴν δευτέραν. ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶπα αἴτιος διὰ νὰ δημιουργηθῇ ἡ ἔχθρα, τοιαυτοτρόπως οὔτε διὰ νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἔχθρα περισσότερον· ἴσως καὶ ἐκεῖνος ἐντρέπεται καὶ κοκκινίζει, ἐπεὶ δὴ ἔχε συνείσθῃν πολλῶν (κακῶν).

"Ἀλλ' εὐρίσκεται εἰς παραλογισμὸν. Ἰόσον περισσότερον νὰ μὴ ὁ σπάσῃ νὰ προστρέξῃς καθ' ὅσον εἶνα διπλοῦν εἰς αἵ τὸν πό πάθος, καὶ ὁ παραλογισμὸς δηλαδὴ καὶ ἡ ὀργὴ. Σὺ εἶπες τὸν λόγον, διὰ τὸν ὅποιον

ον όφελεις πρώτος νά άπέλθης, (αυ.) ό όποιος είσαι ό-
γιής ό όποιος δύνασαι νά θλέπης· διότι εκείνος εύρί-
σκεται είς τό σκότος· βίωσι τοιούτον είναι ή όργή και
ή όπερηφάνεια. Σύ δε ό όποιος είσαι, άπηλλαγμένος
από αυτά και όγιής πρόσελθε, ό Ιατρός πρds τόν άσθε-
νή· Μήπως λέγε κάποιος εκ τών Ιατρών· «Έπειδή εί-
ναι άσθενής, θέλ. πηγαίνω»· Άλλά δι' αυτό Ιδιατέρως
πηγαίνουν όταν Ιβουν κάποιον ό όποιος δέν ήμπορεί νά
έλθη δι' εκείνους μέν οί όποιοι ήμπορουν φροντίζουν
και όλιγώτερον, έπειδή δέν άσθενούν θαρέως, διά θε
έκεινους οί όποιοι κείνται άσθενείς επί κλήτης δέν φρον-
τίζουν όλιγώτερον.

“Η δέν νομίζεις ότι ή άκρισία και ό θυμός είναι
φοβερώτερα τής άσθενείας· ό μέν (θυμός) δέν δμοιά-
ζει, μέ κάποιον σφοδρόν πυρετόν, ή δε (όργή) μέ σθι-
μά τό όποιον φλογίζεται και πρήσκεται· Ένώησε πό-
σον κακόν είναι νά έχη πυρετόν και πρήξουν πήγα-
νε σθήσει τό πέρ· διότι ήμπορείς μέ την χάριν του Θε-
ού ως δι' υδατος κατανίκησε την φλόγωσιν.

Τί, λοιπόν, αν μέ αυτό τό βίον περισσότερο όπε
ρηφανεύεται· λέγει· Τιποτε διά σέ· διότι σό μέν έπρα-
ξεις τό έξαρτώμενον από τόν έαυτόν σου, εκείνος δε
δεν σκέπτεται, διά τόν έαυτόν του, άς μή μάς κατηγο-
ρή ή συνε βησις, ότι, έπειδή ύστεροΰμεν είς κατ από
τά πρέποντα συμβαίνει, τοϋτο.

«Ψωμίζε, λέγε τόν έχθρόν σου τοϋτο γάρ πα δω,
άνθρακας πυρός σωρεύσεις επί την κεφαλήν αϋτοϋ»·
Και όμως, και τοϋτοι συμβαίνοντας προτρέπει νά ά-
πέλθωμεν και νά συμφιλιωθώμεν και νά ευεργετώμεν,
όχι, διά νά συγκεντρώνωμεν κάρθουνα άνοαμμένα άλ-

4 Ρωμ 2 20.

λά διά νά καταπραΰνεται, εκείνος, όταν αντιληφθῇ
τοϋτο, διά νά κατέχεται από τράμον διά νά φοβῆται
περισσότερον τάς ευεργεσίας τών έχθρών και τάς φι-
λίας παρά τάς έπιβουλάς· διότι δέν θλάπτει, τόσον ό
έχθρός ό μνησίκακος εκείνον τόν όποιον μισεί, όσον έ-
κείνος ό όποιος όφελει· και ευεργετεί· διότι όταν είναι
μνησίκακος, και τόν έαυτόν του και εκείνον ίσως θλά-
πτει, όλιγον, όταν δε ευεργετή, κάρθουνα άνοαμμένα
συγκεντρώνει, είς την κεφαλήν του· Έπομένως δέν
κρέπει νά τράπτωμεν, λέγει, δά νά μή συγκεντρώ-
νωμεν κάρθουνα· Άλλά διαφορετικώς θέλες νά συγ-
κεντρώνης κάρθουνα είς την Ιδικήν σου κεφαλήν,
καθ' όσον και αϋτό τό έπιτελεί ή μνησικακία.

Άλλά περισσότερο νά έπεκτασώμεν· Ουδώς
διστά δέν τό πράττεις σί τοϋτο, αλλά εκείνος ό θηρώ-
δης· διότι εάν, ενώ συ ευεργετείς και τ μάς και συμφι-
λῶνεις, εκείνος συνεχίζει νά φυλάσσει την άσπασροφήν
διά τόν έαυτόν του έχε, ανάψει τό πύρ, ό τῷ ος έκαυσε
την κεφαλήν του· σϋ δε είσαι άθώος.

Νά μή γίνης περισσότερο φλόγανθρωπος από τόν
Θεόν, διότι θα πάθης μύρια δεινά· μάλλον δε ούτε αν
θέλης θα ήμπορέσης, ούτε δι' όλίγον, Διοτι πῶς, «Ό-
σον άπέχε, ό ούρανός από τής γῆς, λέγει, τοσούτον ά-
πέχουσι οί θουλα· μου από τών θουλῶν ύμῶν»⁵ και
πάλιν· «Εί ύμεϊς, λέγει, πονηροί όντες, σβῶτε δόματα
άγασθά βιβῶναι τοίς τέκνοις ύμῶν· πόσον μάλλον ό Πα-
τήρ ύμῶν ό ούράνος δώσει ύμίν»⁶.

Άλλά αϋτά είναι πρόσχημα και πρόσφαις, “Ας μή
σκεπτωμεθα, λοιπόν, δολίως τάς έντολάς τοϋ Θεοϋ· Και

5 Ίσα. 55. 8-9

6 Ματθ 7 11

πῶς δολίως σκεπτόμεθα; λέγει Εἴτε· «Τοῦτο ποιῶν ἄνθρωπος πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ»⁷· σὺ δὲ λέγεις· «Φοβοῦμαι τὸν ἔχθρον, διότι ἐνήργησεν εἰς φόρος μου μεγάλας ἀδικίας». Δὲν λέγεις αὐτά· Πῶς δὲ εἶγες ἔχθρον καθ' ὁλοκληρίαν, φοβεῖσαι ἐκεῖνον ὃς ὅποιος (σέ) ἠδίκησε, τὸν ἑαυτὸν σου δὲν τὸν φοβεῖσαι; Εἴθε νὰ ἐφρόντιζες διὰ τὸν ἑαυτὸν σου! Μὴ πράττης μὲ τοιοῦτον σκοπὸν· μάλλον δὲ πράξε τοῦλάχιστον μὲ τοιοῦτον σκοπὸν· Ἀλλὰ δὲν πράττεις. Δὲν σοῦ λέγω ὅτι, θὰ συγκεντρώσης κάρθουνα ἀναμμένα, ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ἐπὶ πλέον λεγὼν μόνον πράξε· Διότι, ἔλα αὐτά· τὰ λέγει ὁ Παῦλος, διὰ νὰ σὲ προτρέψῃ νὰ λύσῃς τὴν ἔχθραν μὲ τὴν προσδοκίαν τῆς τιμωρᾶς. Ἐπειδὴ εἴμεθα θηριώδεις, καὶ δὲν θὰ ἀνεχόμεθα διαφορετικῶς νὰ ἀγαπήσωμεν τὸν ἔχθρον, ἐάν δὲν ἀναμένωμεν κάποια τιμωρίαν, ὥς εἰς κάποιο θηρίον δίδει αὐτὴν τὴν τροφήν· διότι εἰς τοὺς Ἀποστόλους δὲν λέγει αὐτὸ, ἀλλὰ τί, «Ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς ὁμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς»⁸· Ἀλλως τε δὲν εἶναι θυναικὸν νὰ παραμείνῃ κάποιος ἔχθρος, ὅταν ἐδερνεθῇ καὶ εὐεργετηθῇ· αὐτὸ ἔθεσεν (ἔγραψεν αὐτά).

Διακί· ἐνῶ μὲ τὰ λόγια φιλοσοφεῖς, μὲ τὰ ἔργα δὲν φυλάττεις οὔτε τὸ μέτριον, Ὅρθως, δὲν τὸν τρέφεις διὰ νὰ μὴ συσσωρεύσῃς κάρθουνα ἀναμμένα· λοιπὸν λυπᾶσαι, λοιπὸν ἀγαπᾶς, καὶ μὲ τοιοῦτον σκοπὸν πράττεις; Γνωρίζει ὁ Θεός, ἐάν μὲ τοιοῦτον σκοπὸν λέγεις· καὶ θεοβίως ἐνώπιόν μας δολίως σκέπτεσαι καὶ προσβάλλεις ὡς πρόσφαιον τὸν λόγον· Φροντίζεις διὰ τὸν ἔχθρον καὶ φοβεῖσαι μήπως τιμωρηθῇ, λοιπὸν, ἔσθῃ

σας τὴν ὀργὴν· διότι ἐκεῖνος ὃς ὅποιος τόσον ἀγαπᾷ, ὥστε νὰ παραβλέπῃ τὴν προσωπικὴν ὠφελείαν ὑπὲρ τῶν δαῶν εἰς ἐκεῖνον συμφέρουν· δὲν ἔχει ἔχθρον. Θὰ ἠδύνασο νὰ εἴπῃς τοῦτο· «Μέχρι ποῶν σημείων παίζομεν μὲ ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν πρέπε, νὰ παίζωμε, καὶ τὰ ὅποια δὲν συγχωροῦνται».

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν ἰδικὴν μας ἀδελφότητα, ἡγοημένοι ἀπὸ τὸν Κύριον καὶ Θεόν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ σὰς παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω, ἀφοῦ φανερῶμεν αὐτάς τὰς πρόσφαις, νὰ μὴ περιφρονῶμεν τοὺς θεῖους νόμους, μήτε νὰ παραβλέπωμεν τὰς ἐντολάς του, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ διέλθωμεν τὴν παρούσαν ζωὴν εὐαρέστως εἰς τὸν Κύριον, καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια μᾶς ἔχει. Ὁποσδήποτε, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὅπου σου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δύναμις, τιμὴ τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΑ' (51)

(Πράξ. 24, 22, 27, 28, 1-32)

⁷ Ἀνεβάλετο δὲ, λέγει, ὁ Φηλῆς αὐτοῦς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς βδοχῆ, εἶπεν· Ὅταν Λυσίας ὁ χιλιάρχος καταβῇ, διαγνώσκειν τὴ καθ' ἑκάστην. Διατεταγμένως τε καὶ ἐκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον· ἔχειν τε ἀνεσθαι, καὶ μὴ δένα καλύειν τῶν βίων ὑπερβαῖν ἢ προσέχεσθαι αὐτῷ.

α Ἰδὲ πόσος ἔλεγχος γίνεται πρὸς ἀξιοκρίθωσιν τῆς ἀληθείας, πρῶτον μὲν (ἀνακρινεταί) ἀπὸ πολλοῦς. ἔπειτα καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὥστε νὰ μὴ εἰπουν ὅτι ἐξηπατήθη τὸ δικαστήριον. Διότι, ἔπε δὴ ὁ ρήτωρ ἀνέφερε τὸν Λυσίαν, εἰπὼν ὅτι διαίως τὸν ἀπέσπασε, προσέθεσεν καταλλήλως τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Φηλικα, καὶ λέγει. «Ἀνεθάρτετο δὲ ὁ Φηλιεὺς αὐτοῦς, ἀκρυσθεστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ» δηλαδή, «οὐκ ὀπίμως καὶ θυσιέστερως» ὅχ' ἔπε δὴ ἐχρειάζετο νὰ μάθῃ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἠθέλει νὰ ἀπομακρυνῇ τοὺς Ἰουδαίους. Δὲν ἦ θελε νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ ἕνεκα ἐκείνων· νὰ τὸν τιμωρήσῃ πάλιν δὲν ἦτο βυναικὸν· διότι ἦτο ἀνασχυντία. Διὰ τοῦτο καὶ ἀργοπορεῖ, εἰπὼν «Ὅταν Λυσίας ὁ χιλιάρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς. Διὰ ταῦτ' ἐλθὲνός τε τῷ ἐκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον, ἔχειν τε ἀνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδῶν ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ»

«Ἐχειν τε, λέγει, ἀνεσιν». Τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτὸς τὸν ὀθώσεν ἀπὸ τὰ ἀδικήματα. Διὰ τὸν, τὸν κρατεῖ ἀφοῦ τὸν ἀπήλλαξε, ἰσάμηναι χάριν εἰς ἐκεῖνους ἢ καὶ ἀκόμη ἀνεμῶναι ὅτι θὰ λάβῃ χρημάτων. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκ νέου καλεῖ τὸν Παῦλον καὶ ὅτι διὰ τοῦτο τὸν ἐκάλεσε, μᾶς τὸ καθ' ὅσον φανερόν ἐστι συγγραφεὺς, προσθέτων καὶ λέγων. «Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας παρὰ γενόμενος ὁ Φηλιεὺς σὺν Δρουσίλλῃ τῇ γυναίκί αὐτοῦ, οὕτως Ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν Παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν πίστεως. Διαλεγόμενος δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κριματός, τοῦ μέλλοντος ἐσεσθαι, ἔμφοθος γενόμενος ὁ Φηλιεὺς, ἀπεκριθὲν Ἰδὲ νῦν ἔχον πορεύειν· καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακλίεσθαι σε. Ἄμει καὶ ἐλπίζων ὅτι τὰ χρημάτων δοθήσεται, αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου. ὅπως λέ-

σῃ αὐτόν· διο καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὠμίλει αὐτῷ».

Ἰδὲ πῶς τὰ γραφομένα ἀκολουθοῦν τὴν ἀλήθειαν. Ἐκάλει δὲ αὐτὸν συνεχῶς, ὅχι διότι τὸν ἐθαύμαζεν, οὕτε διότι ἐπεδοκίμαζε τὰ ὅσα ἐλέγοντο, οὕτε διότι ἠθέλει νὰ πιστευσῇ, ἀλλὰ τί. «Προσδοκῶν, λέγει, χρημάτων δοθήσεσθαι αὐτῷ».

Πρόσεξε πῶς δὲν κρυπτεῖ ἐδῶ τὸ σχέδιον τοῦ δικαστοῦ· ἂν καὶ δὲν θὰ ἔπραττε τοῦτο εἰάν τὸν κατεδίκαζε· οὕτε θὰ ἠθέλει νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ κατὰδικον καὶ φαῦλον. Καὶ ἰδὲ ὅτι ὁ Παῦλος, ἂν καὶ ὁμολῇ εἰς ἀρχόντα, δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτά, μὲ τὰ ὅποια ἦτο φυσικὸν νὰ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἡπίαν, ἀλλὰ τοὶ αὐτὰ (λέγει), ἀπὸ τὰ ὅποια καὶ φοβεῖται, καὶ τρομάζει τὴν σκέψιν· «δοσιλογούμενος γάρ, λέγει, περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ μέλλοντος κριματός ἐσεσθαι. Ἐμφοθὸς ὁ Φηλιεὺς ἐγένετο». Τόσον μενᾶλη ἦ το ἡ δύναμις τῶν λόγων τοῦ Παύλου, ὥστε καὶ τρομάζουν τὸν ἀρχόντα. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀντικατεστάθη (ἀπὸ ἄλλου), καὶ τὸν ἀφήνει δέσμιον, ἂν καὶ θεθαίως δὲν ἔπρεπε, ἀλλὰ τοὺ ἀφήσεν, ἀφ' ἐνὸς διὰ τὴν θέσιν τέλους, ἀφ' ἑτέρου κἀμνῶν χάριν εἰς ἐκεῖνους.

Αὐτοὶ δὲ τοιοῦτοτρόπως ἐπετίθεντο, διὰ νὰ κατηγορήσουν πάλιν, ἂν καὶ εἰς οὐδένα τῶν Ἀποστόλων ἐπετίθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ ἐνῶ ἐπετίθεντο πάλιν ἀπεμακρύνοντο. Τοιοῦτοτρόπως κατ' οἰκονομίαν ἀπομακρύνετα ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα εὐρισκόμενος ἀπέναντι το σκηνῶν θηρίων καὶ ἔμως ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νὰ οδηγηθῇ πάλιν αὐτὸς ἐκεῖ διὰ τὴν δικασθῇ.

Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ εἰς τὸ ἐξῆς προνοητικῶς ἐτακτοποίησεν ὁ Θεός, μὴ δίδων ἐξουσίαν εἰς τὸν ἀρχόντα διότι ἦτο φυσικὸν αὐτός, ἐπειδὴ προσφάτως ἀνήλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ νὰ θελήσῃ νὰ κάμῃ χάριν, ἀλ-

λά δὲν ἐπέτραψεν ὁ Θεός. Ὅταν δὲ ἐπαυήθησαν εἰς τὴν πατρίδα των, εἰς τὸ ἐξῆς κατηγοροῦν ἀναδῶς καὶ περισσότερο καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν συλλάβουν συμφώνως μὲ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου. πάλιν κατὰ τὸ συνηθισμένον εἰς αὐτοὺς ἔθιμον ἀνεκίνουν τὰ σχετ. καὶ μὲ τὸν Καίσαρα. πρῶτον τὸ ὅποιον καὶ εἰς τὴν περιπτώσειν τοῦ Χριστοῦ ἐπραττον διότι τὸ νὰ ἀπολογηθῇ ὁ Παῦλος διὰ τὰ ἀδικήματα κατὰ τοῦ Καίσαρος ἦτο τοῦτο φανερόν, διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ ἐξηγγών συμπληρώνει «Διείτας δὲ πληρωθείσης, ἐλαθε διάδοχον ὁ Φίλιξ Πόρκιον Φίστον. Θέλων δὲ χάριν καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φίλιξ, κατέλιπε τὸν Παῦλον δεδεμένον».

«Φίστος οὖν, ἐπιδὼς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱερουσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας. Ἐνεφάνισαν τε αὐτῷ οἱ ἀρχερεῖς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτόν, αἰτούμενοι χάριν παρ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψῃται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐνεδρον ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτόν κατὰ τὴν ὁδόν. Ὁ μὲν οὖν Φίστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον ἐν Καισαρείᾳ ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει, ἐκπορεύεσθαι. Οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὧμιν, λέγει, συγκολληθέντες εἰς τὴν ἑσπέραν ἐν τῷ ἄνδρϊ τούτῳ, κατηγοροῦσιν αὐτοῦ. Δ' αὐτῶς θεὸς ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ δέκα, καταθέας εἰς Καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ θήματος, ἐκέλευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. Παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ Ἱερουσαλὸς καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ θαρέα αἰτιάματα φέροντες κατὰ τοῦ Παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδείξαι, ἀπολογουμένοι αὐτῷ ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ κερὸν οὔτε εἰς Καίσαρά τι ἡμαρτον. Ὁ Φίστος δὲ, τοῖς Ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ, εἶπε. Θέλεις, εἰς Ἱε-

ρουσόλυμα ἀναβῆς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῖς;»².

Παρατήρησε πῶς καὶ αὐτὸς κάμνει, χάριν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, εἰς ἕλκον τὸν λαόν, καὶ εἰς τὴν πόλιν. Διὰ τοῦτο πάλιν καὶ αὐτὸν τὸν τρομάζει. (ὁ Παῦλος), χρησιμοποιοῦν ἀνθρώπινα μέσα καὶ ἀκούει πῶς

«Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος ἐπὶ τοῦ θήματος Καίσαρος ἐστώς εἰμ., οὐ με δεῖ κρίνεσθαι. Ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὥς καὶ συ κάλλιον ἐπιγινώσκεις. εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἀξίον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παρατουμαι τὸ ἀποθανεῖν, εἰ δὲ οὐδὲν ἐστίν ὃν οὗτοι κατηγοροῦσι μου, αὐδαίς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. Ἀλλὰ θέα ἡδύνατο νὰ εἴπῃ κάποιος ἐδῶ. «Καὶ διὰ ποῖον λόγοι, ἐνῶ ἤκουσε ὅτι. «καὶ ἐν Ρώμῃ σε δεῖ μαρτυρῆσαι τὰ περὶ ἐμοῦ», ἐπρατταν αὐτὰ ὥς νὰ μὴ ἐπιστευσῃς. Μὴ γένοιτο. ἄλλα καὶ ἔχων πολλὴν πίστιν. Περισσότερον, λοιπόν, ἦτο γνώρισμα ἐκείνου ὁ ὅποιος ἐμβάλλει (τὸν Θεόν) εἰς πειρασμόν τὸ νὰ πιστεῖται εἰς ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν, καὶ τὸ νὰ ριπτῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς μυρίους κινδύνους, καὶ νὰ λέγῃ. «Ἄς ἴδωμεν ἐάν ἡμπορῇ ὁ Θεός καὶ το. αὐτοτρόπως νὰ με λυτρώσῃ». Ἀλλὰ δὲν πράττει αὐτὸ ὁ Παῦλος, ἀλλὰ τὰ πάντα ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὰ προσφέρει, ἀναθέτων το πᾶν εἰς τὸν Θεόν, μὲ ἡρεμίαν δὲ καὶ προσβάλλει τὸν ἀρχοντα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπολογούμενος διότι τοῦτο σχεδὸν λέγει. «Εάν μὲν ἀδικῶ, καλῶς ἐάν δὲ δὲν ἀδικῶ, διατ' με παραθήεις,» «Οὐδαίς δύναται με, λέγει, χαρίσασθαι.» Τὸν ἐφόθισεν, ὥστε οὔτε ἂν ἤθελε νὰ κάμῃ χάριν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐ-

2 Πράξ. 25. 1. 9
3 Πράξ. 23. 1

κείνους νά ἔχη ὡς ἀπολογίαν τήν ἐπιθυμίαν (τοῦ Παύλου)

«Τότε ὁ Φῆστος, συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη Καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ»

Ἔ' Ἰδὲ, ἀνακοινώνεται εἰς τὸν Ἀγρίππην ὥστε καὶ ἄλλοι νά γίνουιν πάλιν ἀκροαταί, καὶ ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ στρατὸς καὶ ἡ Βερνίκη. Ἔπειτα δὲ πάλιν ἀπολογία.

Ἡμερῶν δὲ διαγνωμένων Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήχησαν εἰς Καϊσάρειαν, ἀσπασόμενοι. τὸν Φῆστον. Ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων Ἀνὴρ τίς ἐστι καταλειμμένος ὑπὸ Φήλικος δεσμῶς, περὶ οὗ γενομένου μου εἰς Ἱερουσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, τῶν Ἰουδαίων, αἰτούμενοι, κατ' αὐτοῦ δίκην πρὸς οὓς ἀπεκρίθη διὸ οὐκ ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι τινα ἀνθρώπων εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγοροῦντας, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι, περὶ τοῦ ἐγκλήματος. Συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἐξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ θήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατηγοροὶ, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον, οὐδ' ἐπενδύειν ἐγὼ ζητήματα δὲ τινα περὶ τῆς θείας θεισθαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν, καὶ περὶ τινος Ἰησοῦ πεποιηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ περὶ τὴν τοῦτου ζήτησιν, ἔλεγον εἰ βούλοιο πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, κακεὶ κρίνεσθαι περὶ τούτων. Τοῦ δὲ Παύλου ἔπ' ἐκαλεσμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ Σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτόν, ἕως ἂν πέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη Ἐβουλόμην καὶ

αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. Ὁ δὲ, αὔριον, φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.

Ἰδὲ πάλιν κατηγορεῖ διὰ τοῦς Ἰουδαίους, ὅχι ἀπὸ τὸν Παῦλον, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων. «Ἐνεφάνισαν λέγει, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην πρὸς οὓς ἐγὼ ἀπεκρίθη». Πρόσεξε καὶ τί ἀποκρίνεται, πρὸς ἐντροπὴν τῶν δι' οὓς ἔστιν ἔθος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι τινα ἀνθρώπων εἰς ἀπώλειαν, δηλαδὴ, «πρὶν νά δώσουν ἔπειτα εἰς αὐτὸν τὸν λόγον εἶναι ἀδύνατον νά χαρισθῇ (εἰς ἐκείνους) ἀνευ λόγου».

Ἀφοῦ δὲ ἐπραξε κατὰ τὸ συνθεῖς, δὲν εἶδεν αἰτίαν διὰ τοῦτο εὐρίσκειται εἰς ἀμνησίαν δι' αὐτόν. Καὶ εἶνα φανερόν αὐτό, ἀπὸ ὅσα συνεπλήρωσε, λέγων Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ περὶ τὴν τοῦτου ζήτησιν. Τοιοῦτοτρόπως εἶπε, καλύπτων τὸ σφάλμα του. Καὶ ἐκεῖνος μὲν καλύπτει, ὁ Ἀγρίππας δὲ ἐπιθυμεῖ νά τὸν ἴδῃ.

Ἰδὲ διὸ πάντοτε οἱ ἀρχόντες ἀποφεύγουσιν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἐνόχλησιν, καὶ διὸ ἀναγκάζονται, πολλὰκις νά πράττουν παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ ἐπιζητοῦν προφασεῖς δι' ἀναβολὴν διότι ἀεὶ βάλει ἔχι ἀγνοῶν, ἀλλὰ καλῶς γνωρίζων. Ὁ δὲ Ἀγρίππας ὅχι μόνον δὲν ἀναβάλει, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμεῖ νά ἀκούσῃ αὐτό εἶναι καὶ ἀξιῶν θαυμασμοῦ ἀπὸ ποίαν αἰτίαν ἔφθασεν εἰς ἐπιθυμίαν νά θέλῃ νά ἴδῃ ἄνθρωπον, ὃν καὶ ἀδίκως, ὁμῶς κατηγοροῦμενον.

Τοιοῦτοτρόπως ἦτο καὶ αὐτὸ ἀποτέλεσμα κατ' οἰκονομίαν τακτοποιήσεως διὰ τοῦτο καὶ ἡ σύζυγός του ἀκούει μετ' αὐτοῦ, καὶ δὲν ὑπολείπεται, τῆς ἀκρόάσεως. Καὶ δὲν παρακαλοῦται μόνον ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὰν ἐκμυσιν. Τόσον μεγάλῃ εἶχε τὴν ἐπιθυμίαν ὅτι δὲν θά ἐζητοῦσε νά ἀκούσῃ, ἐὰν δὲν ἐπεθύμει, οὔτε θά ἔκανε καὶ τὴν γυναῖκα μέτοχον τῆς ἀκρόάσεως, ἐὰν δὲν

είχε σπουδαίαν γνωμην δι' αὐτόν. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι καὶ ἐκεῖνη αὐτὸ ἐπεθύμει. Καὶ ἰδὲ τὸν Παῦλον ἀμέσως νὰ ὁμιλῇ ὅχι μόνον περὶ πίστεως, οὐτε περὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν τὰ ὅποια πρέπει νὰ πράχθωσιν. Ἀλλὰ ὡς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα.

«Τὸ νῦν ἔχον, λέγει, παρεύου· καὶ ὁ δὲ λαθὼν, μετακαλέσμαι σε»· ὁ δὲ τὴν ἀσυνειδησίαν ἐνῶ ἀκούει τοιούτου εἰδους λόγους ἀνέμενεν ὅτι θὰ λάθῃ χρήματα ἀπὸ αὐτόν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ φοβερόν, ἀλλὰ καὶ ὅταν συνωμύλησεν δὲν τὸν ἡλευθέρωσεν, ἀλλὰ, ἐπειδὴ εὐρίσκετο πρὸς τὸ τέλος τῆς περιόδου τῆς ἐξουσίας του, τὸν ἀφῆκε δέσμιον διὰ νὰ κάμῃ χάριν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὥστε δὲν ἐπεθύμει ἀφοδρῶς μόνον τὰ χρήματα, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν. Πῶς ζητεῖς χρήματα, ἀχρεῖς ἀπὸ ἀνθρώπων, ὁ ὅποιος τὸ ἀντιθέτον κηρύττει; Ὅτι δὲν ἔλασθεν, εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι τὸν ἀφῆκε φυλακισμένον, διότι θὰ τὸν ἡλευθέρωνεν, ἐάν θεοβαίως ἐλάμβανεν. Αὐτὸς ὁμιλεῖ διὰ τὴν ἐγκράτειαν, ἐκεῖνος δὲ ἀνεμενεῖ νὰ λάθῃ χρήματα ἀπὸ αὐτόν ὁ ὅποιος δι' αὐτὰ συνωμύλει. Καὶ δὲν εἶχε θάρρος μὲν νὰ ζητήσῃ, (διότι τοιοῦτον πρᾶγμα εἶναι ἡ κακία, δεῖλαι δηλαδὴ καὶ ὑποψία διὰ τὰ πάντα), ἡλπίζεν ὅμως ἐπομένως εὐλόγως ἔκαμε χάριν εἰς αὐτούς, ἐπειδὴ τῶς χρόνον ἐκυθέρνησεν ἐκεῖ.

«Φήσας οὖν ἐπιβὰς τῇ ἀπαρχίᾳ ἐνεφάνισαν αὐτῷ ὅτε ἀρχερεῖς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ Παύλου», λέγει. Ἀμέσως καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν προσήλθον οἱ ἱερεῖς, καθ' ὅσον δὲν θὰ ἐδίσταζον καὶ εἰς τὴν Καισάρειαν νὰ ἔλθουν ἐάν δὲν ἀνέρχετο (αὐτὸς) πρὸ ὀλίγου, ὅπου θεοβαίως ἀμέσως προσέρχονται (εἰς αὐτόν) ὅταν ἀνῆλθεν.

«Καὶ καταβάς ἐν Καισαρείᾳ διατρίβει. δέκα ἡμέρας»· Ἀμέσως, νομίζω, ὥστε νὰ εὐρεθῇ μεταξύ ἐκεῖ-

νων οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ τὸν φονεύσουν. Ὁ Παῦλος δὲ εὐρίσκατο εἰς τὴν φυλακὴν.

«Καὶ παρεκάλουν αὐτόν, λέγει, ὅπως μεταπέμψῃται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ». Καὶ διατὶ ἐζήτησαν χάριν, ἐάν εἶναι δίκαιοι νὰ ἀποθάνῃ; Ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς ἐκεῖον ἐγινε φανερά ἡ ἐπιβουλὴ, ὥστε νὰ εἴπῃ ὅταν ὁμιλεῖ· «Ἄνδρες οἱ συμπαρόντες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ τοῦ πλήθους ἐνέτυχόν μοι τῶν Ἰουδαίων»· διότι διὰ τοῦ «ἐνέτυχον» φανερώνει, τὸ ὅτι ζητοῦν ἐναντὶ αὐτοῦ χάριν· ὥστε ἤθελον πλέον νὰ ἐκδώσῃ αὐτὸς ἀπόφασιν, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τὴν ὁμίλιαν τοῦ Παύλου.

Διατὶ φοβεῖσθε, διατὶ ἐπισπεύδετε; (Διότι αὐτὸ φανερώνει τὸ «φυλάττεσθαι αὐτόν»). Διότι μήπως φεύγει, «Οἱ οὖν ἐν ὑμῖν, λέγει, θυνατοὶ κατηγορεῖτωσαν αὐτοῦ». Πάλιν κατηγοροῦν. εὐρίσκονται εἰς τὴν Καισάρειαν, καὶ πάλιν ὁ Παῦλος ἐξάγεται (ἐκ τῆς φυλακῆς). «Τῇ δὲ ἐπαύριον καθίσας λέγε ἐπὶ τοῦ θήματος».

γ. Ἰδὲ ἀμέσως ὅταν ἦλθεν ἐκάθισεν εἰς τὴν δικαστικὴν ἔδραν τοιοῦτοτρόπως τὸν ἐπέλεον μὲ πᾶσιν διασύνῃν, τοιοῦτοτρόπως τὸν ἐξαναγκάζουν. Καθ' ὅσον, μὲν λοιπὸν, δὲν εἶχε λάθε ποτὲ ἕως τότε πείραν τῶν Ἰουδαίων καὶ τῆς τιμῆς τῆς ἐξ αὐτῶν προερχομένης, ὁρθῶς ἀπηντήσεν, ὅταν δὲ εὐρεθῇ εἰς τὰ Ἱερουσαλήμα, καὶ αὐτὸς προσφέρει χάριν εἰς αὐτούς ὅχι μόνον δὲ προσφέρει χάριν, ἀλλὰ τὸ πράττει. αὐτὸ μετὰ πανουργίας καὶ ἔκρουε πῶς· διότι συμπληρώνει· «Θέλεις εἰς Ἱερουσόλυμα ἀνασθᾶς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρινεσθαι ἐπ' ἐμοῦ»,· Ὡς ἐάν ἔλεγεν· «Δὲν σὲ παραδίδω εἰς αὐτούς ἀλλὰ ὁ Ἰδὸς θὰ εἴμαι ὁ καστής». Λέγει δὲ αὐτό, καὶ

κάνει αυτόν κύριον, διὰ τὰ τὸν ἀλλοιώσει διὰ τῆς τιμῆς ἔπε δὴ, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀπόφασις, καὶ πολὺ ἀδιδόν τροπὴν ἐφαίνετο, ἐνῷ οὐδόλως ἐζητάσθη, ἐκεῖ τὰ θεῶν ἢ τὰ (τὸν) ὀδηγήσῃ Ὁ δὲ Παῦλος δὲν εἶπε «Δὲν θέλω», μήπως καὶ κάμῃ τὸν δικαστὴν σκληρότερον, ἀλλὰ πάλιν μετὰ θάρρους ὁμολεῖ καὶ λέγει· «Ἐπὶ τοῦ θήματος Καίσαρος ἐστὼς εἰμ., οὐ με δεῖ κρίνεσθαι.»

Μεγάλῃ ἢ μετὰ θάρρους ὁμολογῶν. Καὶ δὲ πῶς τοὺς ὑπολογίζει διότι λέγει τοῦτο σχεδὸν δι' ὅσων ἀπολογεῖται· «Μὲ ἐξεδιώξαν μίαν φορὰν αὐτοί, καὶ αὐτὸ νομίζουσιν ὅτι με καταδικάζει, τὸ νὰ δεικνύουν ὅτι ἔχω σφάλει ἐνώπιον τοῦ Καίσαρος, θέλω νὰ δικασθῶ ἐνώπιον αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἤδη κήθη» Ταιουτοτρόπος εἰπὼν, συμπληρώνει· «Ἰουδαίους οὐδὲν ἤβληκται, ὡς καὶ οὐ κάλλιον ἐπιγινώσκεις»

Τὸν ὤνειδισε, λοιπὸν, αὐτόν, καὶ ἔπειθ' προσφέρει χάριν· «Ἐπειτα, ἐπειδὴ τὸν ὤνειδισα, πάλιν σταματᾷ τὸν λόγον προσθέτων· «Εἰ μὲν οὖν ἀδικῶ, ἢ ἀξίον τι θανάτου πέπραχα, οὐ παραιτούμαι, τὸ ἀποθανεῖν». Κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μου ψηφίζω, λέγει.

Ταῦτο δὲν εἶναι γνώρισμα ἐπιθυμοῦντος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πολὺ θαρραλέου, μὲ ὅσα ἔλεγε· διότι μετὰ τῆς παρηρησίας πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἡ μετ' ἐπιχειρημάτων ὑπεράσπισις ὥστε νὰ τὸν μεταβάλῃ.

«Εἰ δὲ οὐδὲν ἐστίν, ὃν κατηγοροῦσί μου, οὐδεὶς με δύναται χαρίσασθαι.» Καὶ ἂν θέλῃ, λέγει δὲν θά ἤμπορῇ. Δὲν εἶπε «Δὲν εἰμαι ἀξίος νὰ ἀποθάνω», οὐτε «νὰ ἀπελευθερωθῶ», ἀλλὰ «ἔτοιμος νὰ δικασθῶ ἐνώπιον τοῦ Καίσαρος» συγχρόνως καὶ ἔπειθ' ἐνεθυμήθη τὸ δόγμα, περισσότερον ἔλαβε θάρρος διὰ τὰ ἐπικαλεσθῆ (τὸν Καίσαρα) καὶ δὲν εἶπε «Σὺ», ἀλλὰ «οὐδεὶς», καὶ προσέθεσε «Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι», διὰ τὰ μὴ προσβάλῃ ἑκείνον.

«Τότε ὁ Φῆστος, συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη· Καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ» Εἶδες πῶς κάμνει χάριν· διότι τοῦτο εἶναι χάρις, τὸ νὰ συμφωνῇ με τοὺς κατηγοροὺς, πράγμα τὸ ὁποῖον εἶναι δεῖγμα κακοήθους γνώμης καὶ (γνώμης) ἢ ὅποια διαταράσσει τὴν τάξιν.

Παρατήρησε δὲ πάλιν παρατίναται ἡ δίκη τοῦ καὶ ὅτι γίνεται ἡ συκοφαντία ἀφορμὴ διὰ τὸ κήρυγμα· ὁ δὲ τὰ αὐτὰ κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ τακτοποιοῦντα, ὥστε μετ' εὐκολίας καὶ μετ' οὐτοδείαν νὰ ὀδηγηθῇ αὐτὸς εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, χωρὶς νὰ διατρέχῃ κίνδυνον ἀπὸ καινών· διὰ τὴν δὲ ἡτοίμοισιν τὸ νὰ ἔλθῃ ἀπλῶς, καὶ (τὸ νὰ παρουσιασθῇ) μετὰ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν· Αὐτὸ καὶ ἔκαμε τοὺς Ἰουδαίους νὰ συγκεντρωθοῦν ἐκεῖ.

Ἐπείτα πάλιν περνᾷ καιρὸς, ἐνῷ αὐτὸς παραμένει εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, διὰ τὰ μάθησις ὅτι, ὅν καὶ διήλθε χρόνος, τίποτε δὲν κατορθώνουσι τὰ τῆς συκοφαντίας ἐναντίον του, ἔπειθ' ὁ Θεὸς δὲν ἐκτρέπεται.

«Ἀγρίππας δὲ οὗτος ὁ βασιλεὺς καὶ Βερνίκη κατήχησαν εἰς τὰ σαρείαν» (Αὐτὸς ὁ Ἀγρίππας ὁ ὀνομαζόμενος καὶ Ἡρώδης, νομίζω ὅτι εἶναι ἄλλος, ὅτι εἶναι αὐτὸς τέταρτος μετὰ αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰακώβου)^{4α}· Ἰδὲ ὅτι οἱ ἐχθροὶ συνεργάζονται ἀκουσῶς· Ἡθέλησεν ὁ Ἀγρίππας νὰ ἀκούσῃ ὥστε νὰ γίνῃ πολὺ τὸ ἀκραστήριον καὶ δὲν ἀκούει, ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ κάθε προετοιμασίαν. Καὶ παρατήρησε τὴν ἀπολογία, τὴν ὅποιαν λέγει ὁ ἄρχων· «Καὶ αὐτοῦ δὲ ταύτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σεβαστὸν ἔκρινεν πέμπειν αὐτόν περὶ οὗ ἀσφαλὲς τὸ ἐφ' ἑκαστῇ γράμῃ οὐκ ἔχον»⁵

^{4α} Πράγματι πρόκειται διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀγρίππα ὁ ὁποῖος ἐθανάτωσε τὸν Ἀπὸστολὸν Ἰάκωβον· δε Πράξ 12 2 κ.ε.ε.

⁵ Πράξ 25 26 28

Τοιουτοτρόπως γράφει ὁ Φῆστος, καὶ διακρίνεται ἡ Ἰουδαϊκὴ σκληρότης· διότι βίαια τὰ λέγει αὐτὰ ὁ ἄρχων, εἶναι ἐκτός ὑπομίας (ὅτι τὰ λέγει πρὸς ὀπισθηρὶν τοῦ Παύλου). Διὰ τοῦτο δὲ τὰ λέγει, ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτῶν νὰ κατηγορηθοῦν οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ δὲ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν ὄλων πρὸς αὐτούς, τότε ὁ Θεὸς ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν.

Πρόσεξε δὲ κατηγορήσεν ὁ Λυσίας, κατηγορήσεν ὁ Φίλιππος, κατηγορήσεν ὁ Φῆστος καὶ αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἔκαμαν χάριν εἰς αὐτούς, κατηγορήσεν ὁ Ἀγρίππας. Τὸ λοιπὸν, τοὺς κατηγορήσαν καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Καὶ οἱ τοὺς κατηγορήσεν ἔκαυε αὐτὸν νὰ λέγῃ· «Οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον, ὃν ὑπενόουν ἐγώ». Καὶ θεθαίως προσήγαγον ἀλλὰ δὲν τὸν καταδίκασαν (δὲν ἦσαν καταδικαστικαὶ αἱ κατηγορίαι)· διότι ἡ μὲν συκοφαντία καὶ τὸ τὸλμημα ἐπέτρεπε τοῦτο νὰ ὑπομιάζεται, ἡ δὲ ἔρευνα οὐδὲν τοιοῦτον.

«Καὶ περὶ τίνος, λέγει, Ἰησοῦ τεθηγκότες»· Εὐλόγως «περὶ τίνος» λέγει. Διότι ἦτο ἄνθρωπος εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ δὲν ἐφρόντιζε δι' αὐτὰ. Ἐνεκα αὐτῆς τῆς αἰτίας καὶ τὸ «ἀπορούμενος ἦν», εἶπεν, «εἰς τὴν περὶ τούτων ἐξέτασιν» καθ' ὅσον πραγματικῶς ἐξέφευγε ἀπὸ τὴν ἀκρίβειαν το οὐτοῦ κριτοῦ ἢ ἐξέτασις το οὐτῶν πραγμάτων. Καὶ ἐὰν εὐρίσκεισαι εἰς ἀπορίαν, διὰ τὸν σύρεις εἰς Ἱεροσόλυμα, Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος προσέειπεν τὴν ἀξίωσιν νὰ μὴ δικασθῇ ἀπὸ αὐτῶν, ἐπακαλεῖται τὸν Καίσαρα, λέγων· «Ἐπὶ τοῦ θήματος Καίσαρος ἐστὼς εἰμι, οὐ με δεῖ κρῖνεσθαι» καθ' ὅσον περὶ τούτου (τὸν) κατηγοροῦν. Ἀκούεις ἐπιθυμῶν ἀκούεις συκοφαντίαν τῶν Ἰουδαίων, ἀκούεις συμπεριφορᾶν;

δ' Ὅλα αὐτὰ παρώτρυναν τὸν Ἀγρίππαν καθὼς ἤκουε νὰ ἐπιβουλήσῃ νὰ μάθῃ. Καὶ ὁ Φῆστος τοῦ κάνει.

τὴν χάριν, καὶ γίνεται ὁ Παῦλος εἰς τὸ ἐξῆς ἐπιφανέστερος. Τοιαῦτα, ὅπως ἀκριβῶς εἶπον, αἱ συκοφαντίαι προεξένησαν. Ἐὰν δὲν συνέβαινον αὐτὰ, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχόντων θὰ εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ τὸν ἀκούσῃ, οὐδεὶς (θὰ ἤκουε) μετὰ τὴν αἰγὴν καὶ ἡσυχίαν. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι διδάσκει καὶ ἀκαλογεῖται, δὲ μᾶλλον μετὰ πολλῆς πειθαρχίας. Ἄς μὴ θεωρήσωμεν, λοιπὸν, τὰς συκοφαντίας ὡς φοβερὸν πρᾶγμα· καθ' ὅσον δὲν θὰ σκεπτόμεθα κακὸν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, οὐδεὶς δὲν θὰ ἡμπορέσῃ νὰ σκεφθῇ κακὸν ἐναντίον μας, μᾶλλον δὲ σκέπτονται μὲν κακόν, οὐδὲλως δὲ θλάπτουσι· ἀλλὰ καὶ μᾶς ὠφελοῦν τὰ μέγιστα· ὥστε ἡμεῖς εἴμεθα κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ διὰ νὰ δυστυχήσωμεν καὶ βιά νὰ μὴ δυστυχήσωμεν.

Ἰδοὺ, ὁμολογῶ μὲ παρησίαν, καὶ λέγω μεγαλοφώνως καὶ δυνατώτερον ἀπὸ σάπινγχα, καὶ ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ κραυγάζω, ἀφοῦ ἀνερχόμενοι εἰς ὕψηλόν μέρος δὲν θὰ ἀπέφευγον (νὰ κραυγάζω), ὅτι τὸν Χριστιανὸν οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι κατακοῦν εἰς τὴν γῆν, θὰ ἡμπορέσῃ νὰ τὸν θλάσῃ. Καὶ διατὶ λέγω ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι οἱ τοῖος ὁ βαίμων, ὁ θάσσευστής, ὁ διαβολικός, ἐὰν δὲν ἀδικήσῃ ὁ ἑἷς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐν κάποιος θελήσῃ νὰ πράξῃ ὡς ἡμεῖς διτιμήποτε κακὸν ματαίως θὰ προσπαθήσῃ. Διότι ὅπως ἀκριβῶς οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ θλάσῃ ὄγγελον, ἐὰν εὐρίσκειτο ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος, τοιουτοτρόπως οὐτε ἄνθρωπος ἄνθρωπον. Ἀλλὰ οὐτε αὐτὸς θὰ ἡμπορέσῃ νὰ θλάσῃ ἄλλον, ὅσον θὰ εἶται ἀγαθός.

Τὶ λοιπὸν θὰ ἐγίνετο ἴσον πρὸς αὐτό, ὅταν δὲν δύναται οὐτε νὰ θλάσῃ οὐτε νὰ θλάσῃ ἄλλον. Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι μικρότερον ἐκείνου, δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ θλάπτῃ ἄλλον. Ἐπομένως εἶναι κάποιος ὄγγελος καὶ ὁμοῦς μετὰ τὸν Θεόν διότι τοιοῦτος εἶναι καὶ

ὁ Θεός· ἀλλὰ ἐκεῖνος μὲν ἐκ φύσεως, αὐτὸς δὲ ἀπὸ ἐλευθέρων βούλησιν.

Οὕτε, λοιπόν, ἡμπορεῖ νὰ θλασθῇ, οὔτε νὰ θλάσῃ ἄλλον. Τὸ δὲ «βέν ἡμπορεῖ» μὴ τὸ νομοῖται ἴδιον ἀδυναμίας (ὅ ὅτι ἡ ἀδυναμία εἶναι τὸ ἀντίθετον), ἀλλὰ τὸ μὴ θεκτικὸν ἐννοῶ διότι ὁ χαρακτήρ ἐκεῖνος οὔτε θλάσθην δέχεται, οὔτε νὰ ἀδικῇ ἄλλον· διότι καὶ αὐτὸ εἶναι ἄλλη θλάσις διότι διαφορετικῶς δὲν θλάττομεν τοὺς ἑαυτοὺς μας, παρὰ μὲ τὸ νὰ θλάττωμε τὸν ἄλλον, καὶ τὰ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά μας τοι οὐτοτρόπως γίνονται ἀπὸ τὴν ἀδικίαν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας.

Ἐπομένως καὶ διὰ τοῦτο ὁ Χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ θλασθῇ διότι οὔτε νὰ θλάττῃ δύναται. Πῶς δὲ ἐνθ' θλάττομεν ἄλλους, τοὺς ἑαυτοὺς μας θλάττομεν, ἐμπρός διὰ καθὲν ἐκ τῶν πραγμάτων, ἀφοῦ προετείνομε τὸν λόγον ὡς ἐξετάσωμεν τὸ λεγόμενον.

Ἄς ἀδικῇ κάποιος, ὡς ὕριξ ὡς εἶναι πολυνέκτης· ποῖον ἄρα γε ἐθλαψεν αὐτός; ὄχι· πρῶτον τὸν ἑαυτὸν του. Εἰς καθὲν ἕνα θεθείως εἶναι φανερόν· εἰς ἄλλον μὲν ἡ ζημία εἶναι χρηματικὴ, εἰς ἄλλον δὲ ψυχικὴ καθ' ὅσον εἰς βλαβερὸν καὶ εἰς τιμωρίαν παραδίδεται ἡ ψυχὴ τοῦ τοιοῦτου.

Πάλιν ἄλλος ὡς φθονῇ ποῖον, λοιπόν, ὁ τοιοῦτον εἶδους ἐθλαψεν, ὄχι τὸν ἑαυτὸν του; εἰπέ μου. Διότι τοιοῦτος εἶναι ὁ χαρακτήρ τῆς ἀδικίας θλάττει πρῶτον ἀπειρώς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος (τὴν) δημιουργεῖ, ὅλγι γοι δὲ τὸν ἄλλον, μᾶλλον δὲ οὔτε ὄλγιον τὸν θλάττει, ἀλλὰ καὶ τὸν ὠφελεῖ.

Ἀλλὰ δὲν ἔχω εἶπε τίποτε πεισικόν· Ἔστω λοιπόν, κάποιος πτωχὸς (διότι κενὸς εἰς αὐτοὺς ὑπάρχει τὸ πᾶν), ὁ ὁποῖος ἔχει ὀλίγα χρήματα, καὶ ἔχει τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ἄλλος δὲ πλούσιος καὶ εὐκα-

τάστατος, ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ πολλὴν οἰκονομικὴν δύναμιν, καὶ ὡς λαμβάνῃ, λοιπόν, τὰ (ὑπάρχοντα) τοῦ πτωχοῦ, ὡς τὸν γυμνῶν καὶ ὡς τὸν παραδίδῃ εἰς πτωχείαν, ὁ ἴδιος δὲ ὡς εὐρίσκεται εἰς ἀπόλειψιν μὲ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐλαβεν ἀδικῶς ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ τοιοῦτος ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐθλαψεν εἰς τίποτε, ἀλλὰ καὶ τὸν ὠφέλησεν, ὁ ἴδιος δὲ ὄχι μόνον δὲν ὠφελήσθη, ἀλλὰ ἐθλάσθη. Πῶς, πρῶτον μὲν θασανίζομενος ἀπὸ τὴν συναίσθησιν τῆς πονηρᾶς πράξεως καὶ καθημερινῶς κεντριζόμενος, καὶ ἀπὸ θύλους κατηγορούμενος, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν μελλοντικὴν τιμωρίαν. Ἀλλὰ ὅτι ὁ ἴδιος μὲν θλάττεται, ἔγινε φανερόν ἀπ' ἐδῶ, εἰπέ δὲ, πῶς ὠφελεῖται ἐκεῖνος. Διότι τὸ νὰ κακοπάθῃ (κάποιος) καὶ νὰ ὑποφέρῃ μὲ γενναίότητα, ἔχει μέγα κέρδος· διότι τὸ νὰ κακοπάθῃ εἶναι ἐξίλεως ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα εἶναι ἀσκήσις φιλοσοφίας, εἶναι διδασκαλία ἀρετῆς.

Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, ποῖος εὐρίσκεται εἰς συμφερόν, αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος· διότι ἐκεῖνος μὲν, ὅν εἶναι καρτερικὸς, θὰ ὑποφέρῃ μὲ γενναίότητα· αὐτὸς δὲ καθημερινῶς θὰ εὐρίσκεται εἰς τρόμον καὶ ἀμφισβᾶν παῖς, λοιπόν, ἀδικεῖται, αὐτὸς ἢ ἐκεῖνος.

Λέγεις φανταστικὰς διηγήσεις, λέγει· διότι ὅταν κάποιος δὲν ἔχη νὰ φάγῃ, καὶ ἀναγκάζεται νὰ θρηνησῇ καὶ νὰ ἐγκαταλείπεται ἀποθαρρυνόμενος ἢ ὅταν δὲν λάθῃ ἀφοῦ προσήλθε διὰ νὰ ἐπαίτησιν δὲν χάνει καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα.

Σὺ λέγεις φανταστικὰ πράγματα· διότι ἐγὼ παρουσάζω τὰ πράγματα· Διότι εἰπέ μου οὐδεὶς ἐκ τῶν πλουσίων δὲν ἐγκαταλείπεται ἀποθαρρυνόμενος, Διότι, λοιπόν, μὴπως ἡ πενία εἶναι αἰτία αὐτοῦ; Ἀλλὰ δὲν πάσχει ἐκ πείνης, καὶ τί εἶναι αὐτό, Μεγαλύτερα εἶναι ἢ τιμωρία ὅταν πράττῃ τοῦτο μὲ πλοῦτον· Διότι οὔτε ὁ πλοῦτος τὸν κἀν γενναῖον, οὔτε ἡ πενία ἀδύνατον.

ἔπειθ' ὅτι οὐδεὶς θὰ ἔζη θιον ἄλλων ἐκ τῶν πλουσίων, οὔτε θὰ κατηγάτο τὸν ἑαυτὸν τοῦ οὐδεὶς ἐκ τῶν πτωχῶν.

Ὅτι (εἶναι) δὲ πραγματικῶς φανταστικά τὰ ἀπὸ σῶς λεγόμενα, ἀπὸ ἐκεῖ θὰ σῶς τὸ κάμω φανερόν. Εἰπέ μοι ὁ Παῦλος εὐρίσκειτο εἰς πτωχεῖαν ἢ εἰς πλοῦτον, ἔπασχεν ἐκ πείνης, ἢ ὄχι. Εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσωμεν τὸν ἴδιον νὰ λέγῃ « Ἐν λιμῷ καὶ δίψει ». Οἱ προφῆται, ἔπασχον ἐκ πείνης, ἢ ὄχι. Καὶ ἐκεῖνοι ἐγκατελείποντο ἀποθαρρυνόμενοι.

Πάλιν μοῦ παρουσιάζεις τὸν Παῦλον, πάλιν τοὺς προφῆτας, δέκα καὶ εἴκοσιν ἀνθρώπους. Ἀλλὰ ἀπὸ ποῦ θέλεις ἄπὸ τοὺς πολλοὺς λέγειν, δεῖξέ μοι μερικὸς νὰ ὑπομένουν μὲ γενναϊότητα. Ἀλλὰ πάντοτε εἶναι τοιοῦτον τὸ σπένδιον, καὶ ἀλλοί οἱ κολοῖ.

Ἐάν θέλῃς δέ, θὰ ἐξετάσωμε καὶ τὸ ἴδιον τὸ πρᾶγμα. Ἄς ἴδωμεν ποῖοι ἢ μέριμνα εἶναι μεγαλύτερα καὶ ὀξυτέρη καὶ ποῖοι ἑλαφρότερα. Δὲν φροντίζει ὁ μὲν διὰ τὴν ἀπαραίτητον τροφήν, ὁ δὲ ἀφῆνων αὐτὴν (μεριμνᾷ) διὰ μυρία πράγματα, Δὲν φοβεῖται διὰ πέναν ὁ πλούσιος, ἀλλὰ δι' ἄλλα φοβεῖται· πολλάκις διὰ τὴν ἴδιαν τὴν σωτηρίαν. Δὲν ἔχει ὁ πτωχὸς τὴν ἀμεριμνησίαν τῆς τροφῆς, ἀλλὰ ἔχει τὴν ἄλλην ἀμεριμνησίαν, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν ἡρεμίαν, τὴν ἀφοβίαν.

ε' Ἀλλοστε, ἐάν δὲν εἶναι κακὸν ἡ ἀδικία, ἀλλὰ καλὸν διὰ τοῖον λόγον ἐντρεπόμεθα; διὰτὶ κρυπτόμεθα, διὰτὶ ἐσται κακολογούμεθα ἀναγκαζοῦμεν καὶ δυσφοροῦμεν. Ἐάν εἶναι κακὸν τὸ νὰ ἀδικούμεθα, διὰτὶ μεγαλαινυχοῦμεν καὶ καυχώμεθα θὰ τὸ γεγονὸς καὶ δικαιολογοῦμεθα δι' αὐτό, θέλεις νὰ μάθῃς πῶς

αὐτὸ εἶναι καλὺτερον ἐκείνου, Ἰδὲ τοὺς (εὐρισκομένους) εἰς αὐτό, (εἰς τὴν ἀδικίαν), Ἰδὲ τοὺς (εὐρισκομένους) εἰς ἐκεῖνο (εἰς τὸ δίκαιον).

Διατὶ (ὑπάρχουν) νόμοι, διατὶ δικαστήρια, θὰ τι ποιναί, ὄχι δι' ἐκείνους (τοὺς ἀδικούς) ἐπειδὴ ἀσθενοῦν καὶ ὑποφέρουν, Ἀλλὰ ἡ εὐχαρίστησις, λέγει, εἶναι μεγάλη Ἄς μὴ εἰπώμεν τὰ μέλλοντα τὰ παρόντα ὡς ἐξετάσωμεν. Τι εἶναι χαϊρότερον ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει τοιοῦτοι εἶδους ὑπαρίαν, τί ἀθεοψώτερον, τί ἀσταθέστερον; Δὲν εὐρίσκειται πάντοτε εἰς καταστροφὴν. Καὶ ἂν πράττῃ κατὰ δίκαιον, δὲν γίνεται πιστευτός, καταδικαζόμενος ἀπὸ ἑλλους δικαιοματικῶς, (διότι ἑλλους τοὺς συμπολίτας ἔχει, κατηγοροῦς) Δὲν δύναται νὰ ἔχη φίλον διότι οὐδεὶς θὰ προετίμα ἀμέσως νὰ γίνῃ φίλος ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει τοιοῦτου εἶδους φήμην, ὥστε νὰ μὴ συμμετέχη μὲ αὐτὸν εἰς τὴν ὑπόνοιαν. Ὅπως ἀκριβῶς τὸ θηρίον, τοιοῦτοτρόπως ὅλο τὸν ἀποφεύγουν ὥς καταστροφέα καὶ ἐχθρόν καὶ ἀνθρωπακτόν καὶ ἐναντίον τῆς φύσεως τὸν ἀδικὸν ἀνθρώπον (ἀποφεύγουν). Ἄν ἐμπλακῇ εἰς δικαστήριον δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε κατηγοροῦν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει ἀδικήσει, διότι τὸν καταδικάζει ἡ φήμη ἀντὶ κάθε κατηγοροῦ.

Ἀλλὰ οὐχὶ τοιοῦτοτρόπως ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀδικεῖται, ἀλλ' ἔχει τοὺς πάντας προστάτας, συμπροσβύοντας, ἐκτείνοντας χεῖρα βοηθείας ἔχει εὐρεθὴ εἰς ἀσφάλειαν. Ἐάν εἶναι καλὸν ἡ ἀδικία καὶ ἀσφαλὲς, θὰ ὁμολογῇ τὸ ὅτι εἶναι ἀδικός, ἐάν δὲ δὲν πολυμῶ, διὰτὶ λοιπὸν, τὸ ἀσκεῖ ὡς ἀγαθόν.

Ἄς ἴδωμεν δὲ πῶς καὶ πόσα κακὰ συμβαίνουν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ἂν συμβαίη αὐτό. Διότι εἰπέ μοι, ἂν κάποιος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐντὸς ἡμῶν (ὀργάνων), ἀφοῦ ὑπερβῇ τὸ κατὰλληλον μέτρον ἐπιθυμῇ τὸ ἄλλο,

καὶ ἂν θελήσῃ ὁ σπλὴν ἀφῆλων τὸν κατάλληλον τόπον νὰ καπαλώῃ τὸ ἄλλο μετὰ τοῦ 18 καὶ τοῦ (μέρους) δὲν εἶναι αὐτὸ ἀσθενέα.

Τὸ ὕγρὸν πάλιν, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐντὸς ἡμῶν, τὸ στομαχικὸν ὕγρὸν δηλαδὴ, ἐάν γεμίσῃ τὰ πάντα, δὲν εἶναι αὐτὸ ὑδρωπικία. Μὲ ἐκεῖνο πάλιν ἡ χολὴ ὡς ἐπὶ ζῆτῃ εὐρυχωρίαν, καὶ πανταχοῦ ὡς διασκορπίζεται τὸ αἷμα.

Τὶ δέ, εἰς τὴν ψυχὴν ὁ θυμὸς, ἡ ἐπιθυμία καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἂν ὑπερβάλῃ τὸ μέτρον δὲν καταστρέφουν συγχρόνως τὸν ἀνθρώπου. Τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ τροφή ἐάν ληφθῇ περισσώτερα ἀπὸ ὅσην εἶναι δυνατόν νὰ κατεργασθῇ δὲ τῆς πέψεως, περ ἐκυνώσῃ τὸ σῶμα μὲ ἀσθενείας διότι ἀπὸ τι (προέρχονται) αἱ ἀσθενέαι τῶν ποδῶν, ἀπὸ τί καὶ παραλύσεις καὶ οἱ σπασμοὶ τοῦ σώματος· εἰς γὰρ ὅχι ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῶν τροφῶν.

Πάλιν εἰς τὸ σῶμα ἂν θελήσῃ ὁ ὀφθαλμὸς νὰ λάβῃ περισσώτερον (φῶς), ἢ θελήσῃ νὰ ἴδῃ περισσώτερον τοῦ καθωρισμένου, ἢ λάβῃ μεγαλύτερον φῶς, ἢ ὅλας μὲν παρὰ ὠφέλειαν ἢ ὑπερβολή. Ἐάν δέ, ἐκὼς τοῦ φῶς εἶναι κατ' ὠφελίμῳ, ὁ ὀφθαλμὸς ἐάν θελήσῃ νὰ ἴδῃ περισσώτερον, καταστρέφεται, ὅταν ἴδῃ φῶς νώτερον, κατὰ λαβὴν ὡς πρὸς τὸ κακόν.

Ἡ ἀκοή ἐάν δεχθῇ μεγάλαν φωνὴν ὁ νοῦς ὀφίσταται, ἀποπληξίαν¹ ἢ διάνοιαν, ὅταν σκεφθῇ τὰ ὑπὲρ τὴν δυνάμιν τῆς μέναι· ἐκπληκτος, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον γίνεται ὑπὲρ τὸ κανὸν κὼν χάνεται· ἀδίκως διότι αὐτὸ (εἶναι) πλεονεξία, τὸ νὰ ἔχῃ δηλαδὴ περισσώτερον τοῦ καθωρισμένου.

Τοιοῦτοτρόπως, λοιπόν, καὶ ὡς πρὸς τὰ χρήματα, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐπιθεσώμεν περισσότερα φορτία, καίτοι δὲν τὸ ἀντισταθμόμεθα, τρέφωμεν ἐντὸς μας φονερόν τὸ θηρίον, μὲ τὸ νὰ ἔχωμεν πολλὰ, μὲ τὸ νὰ ἔ

χωμεν ἀνάγκην πολλῶν, ἐμβάλλοντες τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς ἀπείρους φροντίδας, διδόντες πολλάς ἀφορμὰς εἰς τὸν διάβολον. Διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη μόχθοι εἰς τὸν διάβολον δὲ τὸς πλουσίους διότι ἔνεκα τοῦ πλούτου γίνονται. ἔτοιμοι πρὸς προσβολὴν ὑπ' αὐτοῦ ἄλλ' ὅχι καὶ δὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι σιζοῦν μετὰ τῆς πτωχείας, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἀντίθετον. Τοιοῦτοτρόπως αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ πράγματα καταστρέφουν.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ νὰ ἀπέχεσθε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ διαφυγώμεν τὰς παγίδας τοῦ πονηροῦ, καί, φροντίζοντες διὰ τὴν ἀρετὴν, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἡσοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἀνθήκε δόξα, δυνάμις, τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Ι Α ΝΒ' (52)

«Τῇ αὖν ἐπαύριον ἐλθόντες τοῦ Ἀρχιεπισκοπῆ καὶ τῆς Βερνίκης μετὰ πολλῆς χαρᾶς, καὶ ἐπιστάσαντες εἰς τὸ ἀκροατήριον σὺν τοῖς γυνεῦργοις καὶ ἄλλοις τοῖς κατ' ἐξουσίαν αἰσὶ τῆς πόλεως καὶ κελεύσαντες τὸν Φίλοστον, ἢ χθὴ ὁ Παύλος»¹

α Ἰδὲ ὁποῖον ἀκροατήριον συγκεντρώνεται εἰς

¹ Πραξ 25, 23

(Πραξ 25, 23, 27, 28, 1, 29)

τὸν Παῦλον. «Τοῖς κατ' ἐξοχήν, λέγει, τῆς πόλεως» διότι, ἀφοῦ συνεκέντρωσεν ὁ ἄρχων καὶ ὁ βασιλεὺς ἄλλους τοὺς ἀκολουθοῦς, τοιοῦτοτρόπως τὸν συναντοῦν. Μαζὶ δὲ μὲ αὐτοὺς καὶ οἱ χλίσαρχοι καὶ οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως ποικευρισκόνται αὐτοὺς δὲ ὀνομάζει «κατ' ἐξοχήν». Ἐπειτα ὁδηγεῖται καὶ ὁ Παῦλος· καὶ ἰδὲ πῶς, ὅταν αὐτὸς ὠδηγήθῃ, ἀναγγέλλεται ὑπὸ τοῦ θήστο· διότι ὁχ. μόνον τὸν ἀπαλλάσσει τῶν κατηγοριῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπολογεῖται. ὕπὲρ αὐτοῦ. Τί λέγων;

«Ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἐν τῇ Ἱερουσολύμῳ καὶ ἐνθάδε ἐπιδοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι. Ἐγὼ δὲ, καταλαβόμενος μὴδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν Σαθάστον, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρῷ οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτόν ἐφ' ὧν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως, τῆς ἀνακρίσεως γενομένης, σχῶ τι γράψαι ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα θέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημάναι».

Πρόσεξε πῶς κατηγορεῖ μὲν ἐκείνους, αὐτὸν δὲ τὸν ἀθώωνει. «Ὡ ἀφρονία δικαιοσύνης! δὲν εὐρίσκει ὁ ἄρχων αἰτίαν διὰ τὴν καταδικάζου, ἐνθ' ἔγινε αὐστηματικὴ ἐξέτασις» ἐκείνοι δὲ ἰσχυρίζοντο ὅτι αὐτὸς εἶναι ἄξιος θανάτου. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν· «Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος, λέγω, μὴδὲν ἄξιον θανάτου πεπραχέναι αὐτόν» ἔπειτα προσέθεσε, λέγων· «Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω». Καὶ αὐτὸ εἶναι ἀποδείξεις τῆς ἀθωότητος τοῦ Παύλου, δηλαδὴ τὸ νὰ μὴ δύναιται ὁ δικαστὴς νὰ εἴπῃ ὅτι, διήποτε δὲ αὐτόν.

«Διὸ προήγαγον αὐτόν, λέγω, ἐφ' ὧν ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ εἶναι πέμποντα θέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ'

αὐτοῦ αἰτίας σημάναι». Παρατήρησε εἰς ποίας μεγάλας ἀμφιβολίας ἐνέβαλον οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ἀρχόντας τῶν. Πι, λοιπόν, πράττει Ἀγρίππας; Θέλω νὰ μάθῃ κατὰ δι' αὐτά, εἶπε πρὸς τὸν Παῦλον·

«Ἐπιτρέπεται σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν². Ἐνεκα τῆς πολλῆς ἐπιθυμίας νὰ ἀκούσῃ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ὁμιλήσῃ. Ὁ Παῦλος δὲ ὁμιλεῖ, μετὰ θάρρους λοιπόν, ὅχι κατασκευῶν, ἀλλὰ λέγων ὅτι. διὰ ταῦτα εἶναι εὐτυχής, ἐπειδὴ ὁμιλεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ πάντα καὶ ὅτι (εἶναι εὐτυχής) δι' αὐτὸ ἔκουσε δόξα λοιπὸν προβάλλει, λέγων· «Τότε ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο, ἐκτείνων τὴν χεῖρα. Περὶ πάντων, ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἡγήμα. ἔμαυ τὸν μακάριον, ἐπὶ σοῦ μέλλων ἀπολογεῖσθαι σήμερον, μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθνῶν καὶ ζητημάτων διὸ δέομαι σου μακροθύμως ἀκοῦσά μου». Ἄν καὶ ἔπρεπε νὰ φοβηθῇ θεοβαίως, ἐὰν ἠσθάνετο ἐνοχλήν, ἐπειδὴ ἐκρίνετο ἐνώπιον τοῦ γνωρίζοντος τὰ πάντα ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι, γνώρισμα καθαράς συνειδήσεως, τὸ νὰ μὴ ἀποφεύγῃ δηλαδὴ δικαστήν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει, μὴ ἀκρίβειαν ὅσα ἔχουν συμβῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ χαίρῃ διὰ τοῦτο καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εὐτυχῆ, καὶ λέγει· «Δέομαι σου μακροθύμως ἀκοῦσά μου».

Ἐπειδὴ πρόκειται νὰ παρατείνῃ τὸν λόγον καὶ νὰ εἴπῃ κάτι διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, δι' αὐτὸ προλαμβάνων παρεκάλεισε, καὶ λέγει· «Τὴν μὲν οὖν θέωσόν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν Ἱερουσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι προγινώσκοντές με ἐκείθεν (ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν), ὅτι κατὰ

τὴν ἀκριβοστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἐζη-
σα Φαρισαίους. Αὐτὸ τὸ ὅποιον λέγει, τοῦτο σημαίνει
«Πῶς θά ἐγενόμην ἐπαναστάτης ἐγὼ ὁ ὅποιος ἤμουν
τοιούτος ὡς νέος καὶ ὁμολογούμενος ὑπὸ πάντων;». Ἐ-
πειτα καὶ ἀπὸ τὴν αἵρεσιν (τῶν Φαρισαίων) φαίνεται
ἡ ἀξιοπιστία ἐκείνου τὸ ὅποιον εἶπεν διότι προσθέτει
«Κατὰ τὴν ἀκριβοστάτην αἵρεσιν τῆς θρησκείας ἐζη-
σα». Καὶ ἐπειδὴ πάλιν ἦτο φυσικὸν νὰ εἴπουν μερικοὶ
«Τί λοιπόν, ἐάν ἡ μὲν αἵρεσις (εἶναι) θαυμαστή, σὺ δὲ
φαῦλος;» Ἰδὲ πῶς τακτοποεῖ αὐτὸ τὸ ὅποιον βολῶς
καρποφυλακτεῖ (τὴν κατηγορίαν αὐτὴν)· διότι καλεῖ ὡς
μάρτυρας ὄλους τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν
τὸν βίον του καὶ τὴν ἀνατροφὴν· «Ἰσασι γάρ, λέγει,
πάντες Ἰουδαῖοι, προγγώσκοντες με ἐνωθεν, ἐάν θέ-
λωσι μαρτυρεῖν».

«Καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν
γενομένης ἐπαγγελίας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐστηκα κρινόμε-
νος, εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν, ἐν ἐκτενεῖα νύκτα
καὶ ἡμέραν λατρεῖον, ἐλπίζει, καταστήσαι· περὶ ἧς ἐλ-
πίδος ἐγκαλοῦμαι, Θεαλεῦ Ἀγρίππα, ὑπὸ Ἰουδαίων
Τί; ἀπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγεί-
ρει;». Δύο συλλογισμοὺς ἐκθέτε περὶ τῆς ἀναστάσε-
ως, ἕνα μὲν ἀπὸ τούτων προφήται, (καὶ δὲν ἀναφέρει
προφήτην, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν τὴν γνώμην τῶν Ἰουδαίων),
ἄλλον δὲ (συλλογισμὸν), τὸν καὶ περισσότερον ἰσχυ-
ρόν, ἀπὸ τὰ γεγονότα Ποῖον λοιπόν, ἀναφέρει (ισχυ-
ρότερον), «Ὅτι ὠμίλησεν εἰς αὐτὸν ὁ Χριστός, ὁ ὅποι-
ος ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ ἐταμίαζε τὴν πραγματο-
ποίησιν καὶ αὐτοῦ ἐκ τῶν συλλογισμῶν, δηλοῦμενος
μὲ ἀκρίθειαν τὴν προηγουμένην μανίαν του· ἔπειτα καὶ
μὲ ἔπειναν τῶν Ἰουδαίων· «Νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῖ-
ον ἐλπίζει, λέγει, καταστήσαι». Ἐπομένως, καὶ ἐν δὲν

ἡμῶν ἀνεπιλήπτου Θεοῦ, δὲν ἐπρεπε δι' αὐτὰ νὰ κρί-
νωμαι, Θεαλεῦ Ἀγρίππα.

Ἐπειτα καὶ ἄλλη σκέψις. «Π, ἀπιστον κρίνεται
παρ' ὑμῖν εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει;». Διότι ἐάν δὲν
ὑπῆρχε ταιαύτη δοξασία, διότι ἐάν δὲν ἦσαν ἀναθρεμ-
μένο, μὲ τοιαύτας διδασκαλίας, τώρα δὲ εἰσάγετο, ἴ-
σως δὲν θά ἦτο δυνατόν νὰ δεχθῇ κάποιος τὸν λόγον.
Ἐπειτα λέγει πῶς ἦτο θιώκτης, (καὶ αὐτὸ προετοι-
μάζει τὸ συμπέρασμα) καὶ παρουσιάζει, ὡς μάρτυ-
ρας τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ τὰς πόλεις αἱ ὁποῖαι εἶναι. Ἐ-
ξωστὰ τὰ σύνορα τῆς Ἰουδαίας, καὶ ὅτι ἤκουσε νὰ τοῦ
λέγῃ «Σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτιῖς».

Ἐπειτα δεικνύει καὶ τὴν φιλονηρωτικὴν τοῦ Θεοῦ,
ὅτι, ἐν καὶ ἐδιδώκετο παρουσιάσθῃ, καὶ ὅτι ἐδὲν εὐερ-
γέτης μόνον ἐμὲ ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐστειλε
(αὐτόν) διδάσκαλον».

Δ' Καὶ τὴν προφητείαν δὲ, τὴν ὅποιαν ἤκουσε, φα-
νερόντι· «Εἰς τοῦτο ὠφθην σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ
λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν εἰς οὓς ἐγὼ σε ἀποστέλλω». Αὐτὰ
δύο δεικνύων, ἔλεγεν· «Εγὼ μὲν οὖν ἐδοξα ἐμαυτῷ
πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐ-
ναντία πρᾶξαι, ὁ καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ
πολλοὺς τῶν ἀγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν πα-
ρά τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαθῶν ἀνακριόμενῶν τε
αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγω-
γάς πολλὰς τιμῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον διασπῆμειν
περισσῶς τε ἐμμανόμενος αὐτοῖς, ἐδίδωκον ἔως καὶ εἰς
τὰς ἔξω πόλεις· Ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν Δαμα-
σκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιε-
ρέων, ἡμέρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, Θεαλεῦ, οὐ-
ρανόθεν ὑπὲρ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἡλίου περιλάμπειν
με φῶς καὶ τοὺς οὖν ἐμοὶ πορευομένους. Πάντων δὲ
καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν αὐλοῦ-

σαν πρὸς με, καὶ λέγουσαν τῇ Ἑβραϊῇ διαλέκτῳ Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις, ἀκλήρον σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. Ἐγὼ δὲ εἶπον· Τίς εἰ, κύριε, Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις. Ἀλλὰ ἀνάστηθι, καὶ στήθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι προσκρίσασθαι σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὃν τε εἶδες, ὃν τε ὠφθήσομαι σοι, ἐξαιρουμένός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγὼ σε ἀποστέλλω, ἀνοιῆσαι ὀφθαλμούς αὐτῶν τοῦ ἀποστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεόν, τοῦ λαθεῖν αὐτοὺς ἄφασιν ἁμαρτιῶν καὶ κληρὸν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πιστεῖ. τῇ εἰς ἐμέ».

Πρόσεξε μέ πόσῃν ἡρεμίᾳ ὁμιλεῖ· Ὁ Θεός, λέγει, μοῦ εἶπε ὅτι «ὤφθην σοι προσκρίσασθαι σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὃν τε εἶδες, ὃν τε ὠφθήσομαι σοι, ἐξαιρουμένός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγὼ σε ἀποστέλλω, ἀνοιῆσαι ὀφθαλμούς αὐτῶν, τοῦ ἀποστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεόν, τοῦ λαθεῖν αὐτοὺς ἄφασιν ἁμαρτιῶν» Ὡς ἐὰν ἔλεγε· «Δ. αὐτῶν ἐπεισθῇ», δι' αὐτῆς τῆς ὁπτασίας μὲ καθωδήγησε, καὶ τόσον μὲ ἔπεισεν, ὥστε νὰ μὴ ἀνασφάλῃ δι' ἄλλον χρόνον».

«Ὁ Θεὸς, βασιλεῦ Ἀγριππᾶ, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ εὐρανίῳ ὁπτασίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρώτον καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγέλλω μετανεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεόν· ὅτι τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας» (Ἐγὼ, λοιπόν, ὁ ὁποῖος διαπαρδαγωγῶ τοὺς ἄλλους διὰ Θεοῦ ἁριστον, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν ὁ ἴδιος, λέγει, νὰ ἔχω γίνεαι ἀρχηγός ἐπαναστάσεως καὶ ἐξουσίας).

«Ἐνεκα τούτων οἱ Ἰουδαῖοί με συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ ἐπεμύοντο διωκεῖσθαι. Ἐπικουρίας οὖν τυ-

χῶν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἔσθι καὶ μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτός λέγων ὃν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωϋσῆς εἰ παθὴτός ὁ Χριστός, εἰ πρώτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν». Παρατήρησε πῶς ὁ λόγος του εἶναι ἐκτός κοίτης, καὶ πῶς τὸ πᾶν ἀποδίδει εἰς τὸν Θεόν.

Ἐπειτα ἡ μετὰ θάρρους ὁμολογία· «Ἄλλ' οὐδὲ νῦν ἀφίσταμαι, καὶ τὸ ἐθέσκον διότι, ἀπὸ τοῦ προφήτου ἰσχυρίζομαι, «εἰ παθὴτός ὁ Χριστός, εἰ πρώτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν» ὥς ἐὰν ἔλεγεν ὅτι, «Πρώτος ὁ Χριστὸς ἀναστάς οὐκέτι ἀποστήσκει»· Εἶναι φανερόν ἐκ τοῦ ὅτι, ἐκήρυξαν αὐτὸ εἰς ὅλους ὅτι καὶ διὰ τοὺς αὐτοὺς τῶν ἀναμένων».

Ἐπειτα, ἰδὼν ὁ φησις τὸ θάρρος, ἐπειδὴ ὁμιλεῖ πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ καταπαύσιν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἐστρατιμένος πρὸς αὐτόν, ὡς νὰ ἔκαθε κάτω, καὶ λέγει· «Μαίνη, Παῦλε». Ὅτι δὲ τὸ λέγει τοῦτο ὡς νὰ ἔπαθε καὶ τὸ ἄκουε τὰ ἐξῆς· «Ταῦτα δὲ αὐτοῦ διαλεγόμενου ὁ φησις μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη Μαίνη, Παῦλε· τὰ πολλὰ σε γράμματα εἰς μὲν ἂν περιτρέπει», Τί (πράττει), λοιπόν, ὁ Παῦλος, ἀπαντῶν μὲ ἐπιεικέως, λέγει, ἐοῦμαι νομαί, κράτιστε φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι». Ἐπειτα καθ' ὅσον γνωστὴν καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνε τὸν λόγον πρὸς τὸν βασιλέα· «Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ τούτων αὐτὸν τι οὐ πέλομαι. οὐδὲν οὐ γὰρ ἔστιν ἐν γυνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο Πιστεύεις, βασι-

λεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις, οἷσα ὅτι πιστεύεις».

Τοιοτοτρόπως εἶπεν αὐτό, σχεδὸν ἐμπαίζων καὶ λέγων πρὸς αὐτούς «Γνωρίζω ὅτι γνωρίζετε πάντα με ἀκριβεῶς καὶ ἔπρεπε μὲν πρῶτον, σέως να γνωρίζετε αὐτά (διότι αὐτὸ τὸ ἄποιν προσθέτετε, τοῦτο φανερόν, τὸ οὐ γὰρ ἔστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο) ἀλλὰ δὲν ἠθελήσατε».

«Πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις, οἷσα ὅτι πιστεύεις. Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη· Ἐν ὀλίγῳ με πείσεις Χριστιανὸν γενέσθαι. Ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν· Εὐχαίμην ἐν τῷ Θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας μου σήμερον γενέσθαι, τοιοῦτους, ὅποιος καὶ γὰρ εἰμι παρεκτός τῶν δεσμών τούτων». Ἰδὲ πῶς εὐχεταί, λέγων· «Εὐχαίμην ἐν ἔγωγῃ τῷ Θεῷ (οὐκ) ἐν ὀλίγῳ», δηλαδὴ «παρ ὀλίγων». Καὶ δὲν προσεῖχεται ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνταυτῇ «Τοιούτους, λέγει, γενέσθαι πάντας, οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ πάντας, ὅποιος καὶ γὰρ εἰμι». Ἐπειτα καὶ συμπληρῶναι· «Παραεκτός τῶν δεσμών τούτων». Οὐχὶ ἀποθαυρυνόμενος διὰ τὰ δεσμά, ὅτε ἐντρεπόμενος, ἔπειδ' εἶχε δεσθῇ, (διότι αὐτὸ ἦτο δι' αὐτόν, περισσότερον παντός ἄλλου εἶς ἐν δόξῃ), ἀλλὰ ἀποβλέπων πρὸς τὴν προκατάληψιν ἐκείνων, τοιοτοτρόπως εἶπε· ὁ αὐτὸ προσέθεσε τὸ «παραεκτός τῶν δεσμών τούτων». Ἀλλὰ ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ ὅσα ἀνεγνώσθησαν.

«Τῇ οὖν ἐπαύριον εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον, κελεύσαντος τοῦ Φήστου, λέγει ἡγετὴς ὁ Παῦλος· Ἀπεμακρόνθησαν, λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι, ἔπειδ' ἐκεῖνος ἔκαμε χρῆσιν τῆς ἐπιθυμίας (του), καὶ τότε γίνεται δι' αὐτόν (τὸν Παῦλον) ἐξαιρετον τὸ θέατρον· διότι με πολλὴν ἐπίδειξιν ἔφθασαν ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ὅχι μόνον οἱ μὲν, καὶ οἱ ἄλλοι ὅχι

(ἀλλὰ ὅλοι με ἐπίδειξιν)· «Τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων, λέγει, συνέτυχον μοι ἐν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν αὐτὸν ζῆν μηκέτι».

γ. Ἰδὲ τὴν μανίαν (παραφροσύνην)· ἐκραύγαζον, λέγοντες ὅτι πρέπει αὐτὸς νὰ ἀποθάνῃ. Ἀπὸ αὐτοῦ αὐτοῦ δεικνύει, ὅτι δικαίως ἐπεκαλέσθη τὸν Καίσαρα, διότι ἐὰν δὲν ἤθουναντο νὰ εἰποὺ τίποτε φοβερόν, ἐκεῖνοι δὲ εἶχον κυριευθῇ ἐκ παραφροσύνης, εὐλόγως ἔρχεται πρὸς ἐκεῖνον.

«Ὅπως τῆς ἀνακρίσεως ὑφ' ὑμῶν γενομένης, σὺ γράψαι», λέγει. Βλέπεις πῶς πολλάκις ἐξατάσσεται τὸ γεγονός; Καὶ αὐτῆς τῆς ἀπολογίας, λοιπὸν, αἰτιῶν οἱ Ἰουδαῖοι, τὴν ὅποιαν ἐπρόκειτο νὰ μάθουν καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ εὐρισκόμενοι.

«Περὶ πάντων, ὧν ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ Ἀγρίππα, λέγει, ἡγεμῶν ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἐπὶ σοὶ ἀπολογεῖσθαι». Παρατήρησε πῶς χωρὶς τὴν θέλησιν τῶν γίνοντα κήρυκες καὶ τῆς ἰσχύος τῶν κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ Παύλου καὶ εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἀρχοντα· ὥστε μὲ περισσότεραν λαμπρότητα δὴ δαγῆτο ἐνώπιον τῆς ἀρχῆς ὁ Παῦλος, παρὰ, ἐὰν ἀπῆρχετο χωρὶς δεσμά· διότι, δαγῆτο οὐχὶ πλέον ὡς ἀγύρτης καὶ πλάνος (= ἀπατεῶν), ἔπειδ' ἐν τῇ ἡθώῳσαν τόσοι δικασταὶ. Ἀφοῦ λοιπὸν, ἀπέβαλε τὰ πάντα, ἐνώπιον αὐτῶν, πλησίον τῶν ὁποίων ἐγεννήθη καὶ ἐτράφη ὅχι ἀπλῶς, ἀλλὰ τῶν καθαρῶς ἀπὸ ὅποιαν ἀναθάνει, εἰς τὴν Ῥώμην.

Καὶ δὲν εἶπε· «Διὰ τὴν, λοιπὸν, αὐτὴν, μὴν φορὰν ἐπεκαλέσθη τὸν Καίσαρα ἀπερὸς φορὰς ἐπέρασα ἀπὸ δίκην» μέχρι τότε, ἀλλὰ τί, Πάππιν ἦτο ἔτοιμος νὰ λογοδοτήσῃ καὶ ἐνώπιον τοῦ γνωρίζοντος ἰδιαιτέρως τὰ σχετικά με τοὺς Ἰουδαίους. Διὰ τοῦτο ἀπολογεῖται καὶ με πολὺ θάρρος, ὅτι δὲν ἔχουν ἐξουσίαν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι τὸν καταδικάζουν· αὐτὸς ἐν καὶ δὲν ἐ-

χουν αυτοί εξουσίαν, ἀλλὰ ἐνῶ ἔχει ἰσχύιν ἐκείνη ἡ ἀποφασίς, ὅτι «πρὸς Καίσαρα πορεύομαι», ὅπως λογοδοτεῖ, καὶ (ὁ δεῖ.) πολλὰς λογοδοσίας δι' ὅλας ἔχ. μόνον διὰ τὰ μέν, καὶ διὰ τὰ ἄλλα ἔχ.

Σχεδὸν δὲ τοῦτο λέγει, μὲ ἐκεῖνα διὰ τῶν ὁποίων ἀποκρίνεται· «Κατηγοροῦν δι' ἐπαναστάσιν, κατηγοροῦν διὰ αἵρεσιν, καὶ ὅτι ἐβεβήλωσα τὸν νόον, δι' ὅλα ἀπολογούμαι. «Τὴν μὲν οὖν θίωσιν μου τὴν ἐκ νεότητος ἴσασι πάντες οἱ Ἰουδαῖοι» ὅτι μὲν δὲν εἶναι ὄνιον τοῦ Ἰδ. κοῦ μου χαρακτηρὸς τὸ νὰ κάνω ἐπαναστάσεις, μάρτυρες εἶναι οἱ ὄνιοι οἱ κατηγοροί. Αὐτὸ τὸ ὅποιον λέγει καὶ πρὸ αὐτοῦ «Στηλιωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων», αὐτὸ καὶ ἐδὼ ὁπαινίσσεται μὲ τὸ νὰ λέγῃ «Τὴν ἐκ νεότητός μου θίωσιν» Καὶ ὅταν ἦτο παρὼν ὁ λαὸς, τότε ζητεῖ τὴν μαρτυρίαν τῶν δὲν πράττει αὐτὸ μόνον ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ Λυσίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τοῦ Φημάτου καὶ πάλιν ἐδὼ, ὅταν ἦσαν παρόντες περισσότεροι. ἐκεῖ δὲ δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη πολλῆς ἀπολογίας ἐπεὶ δὴ τὸν ἡθώωνον αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Λυσίου.

«Ἰσασι λέγει, πάντες Ἰουδαῖοι, προγενέσκοντές με ἀνώθεν» Καὶ δὲν λέγει ποίου εἴδους εἶναι ὁ θίος του, ἀλλὰ ἀφήνει εἰς τὴν συνείδησιν αὐτῶν, καὶ τοποθετεῖ τὸ πᾶν εἰς τὴν αἴρεσιν, διεκνύων ἀπ' αὐτοῦ ὅτι δὲν θὰ προετιμα αὐτὴν, ἐὰν ἦτο φαῦλος καὶ κακόβουλος. Διὰ τὴν θρησκευτικὴν αὐτὴν βασισίαν, λέγει, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχω εὐρεθῆ εἰς κρίσιν αὐτὴ καὶ ἀπὸ αὐτοῦ γίνεται ἀποδεκτὴ, δι' αὐτὴν προσήχοντο, δι' αὐτὴν λατρεύουν, διὰ νὰ τὴν ἐπιτύχουν αὐτὴν ἐγὼ κηρύσσω, καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἐλπίδα κατηγοροῦμαι ἐπο-

4 ΠΡΟΕ 25. 12.

μένως εἶναι ἴδιον παραφρόνων νὰ πράττουν μὲν τὰ πάντα, διὰ νὰ τὴν ἐπιτύχουν, νὰ ἐκβώκουν δὲ ἐκείνον ὁ ὁποῖος πιστεύει εἰς αὐτὴν.

«Ἐγὼ μὲν οὖν ἐδοξα ἑμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, λέγει, δεῖν πολλὰ ἐναντία πρῆξαι» δηλαδὴ «προέκριναι νὰ πράττω αὐτά, ἐπεὶ δὴ δὲν ἤμουν ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἦμουν ἐξ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι τὸν ἐπολέμουν». Διὰ τοῦτο καὶ εἶναι ἀξέλαστος μάρτυς, ὅτι ὁ πράττων πολλά, καὶ ὁ πολέμων ἐκείνους οἱ ὁποῖοι πιστεύουν, καὶ ὁ ἀναγκάζων νὰ θλασφημοῦν καὶ ὁ κινῶν τὰ πάντα, πόλεως, ἀρχοντας, καὶ ἐκτελῶν αὐτὰ μόνος του, τόσον αἰφνιδίως ἔχει μεταβληθῇ.

Ἔπειτα πάλιν οἱ μάρτυρες οἱ συμπορευόμενοι ἔπειτα παρουσιάζει τὸν ἑαυτοῦ του ὅτι, ἐπεὶ δὴ δὲ καίως καὶ ἀπὸ τὸ φῶς, καὶ ἀπὸ τοῦς προφήτας καὶ ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα, καὶ ἀπὸ ὅσα τώρα ἔχουν συμβῆ διότι προσέβασεν «Ἡμέρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον περιλάμπαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ παρευομένους» Ἰδὲ, λοιπόν, πῶς καὶ ἀπὸ τοὺς προφήτας καὶ ἀπὸ αὐτὰ πεῖθει αὐτούς, διότι διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι, εἰσάγει καινοτομίας, ἂν καὶ δύναται νὰ εἴπῃ σπουδαῖα, πάλιν καταφεύγει εἰς τοὺς προφήτας, καὶ τὰ ἱδικὰ τῶν (λόγια) φέρε εἰς τὸ μέσον. Αὐτὸ μὲν, λοιπόν, εἶναι περισσότερον ἀξιόπιστον, διότι ἔγινε τώρα, ἀλλὰ ἐπεὶ δὴ τὸ εἶδε μόνος πάλιν ἐπεθεοιώνει αὐτὸ ἀπὸ τοῦς προφήτας. Καὶ πρόσθε ὅτι, αὐτὸς δὲν ὁμολεῖ ὁμοίως εἰς τὸ δικαστήριον καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἐκεῖ μὲν, λοιπόν, λέγει ὅτι, καὶ «ἐφρονέυσαιτε», ἐδὼ δὲ τίποτε τοιοῦτου εἰδους, ὥστε νὰ μὴ τοὺς παροξύνῃ περισσότερο, ἀλλὰ τὸ ἴδον φανερών, εἰπὼν «Εἰ παθητὸς ὁ Χριστός» τοιοῦτοτρόπως τοὺς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐγὼ, λοιπόν, κηρύσσω ἐὰν ἀνέστη

πρώτος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἀπὸ τούτων προφήτας τὸ ἀποδεικνύειν καθ' ὅσον καὶ οἱ προφῆται αὐτὸ κηρύσσουσιν Ἐπομένως δεχθήτε τὸν λόγον τοῦ ὡς ἐάν ᾦτο τῶν προφητῶν Ἐπειδὴ δὲ εἶπε τὸ ὄραμα, καὶ μὲ ἀφοσίαν εἰς τὸ ἐξῆς λέγει καὶ τὰ ἐπιτεύγματα, Ποῖα εἶναι αὐτά.

«Τοῦ ἀνοίξαι αὐτῶν, λέγε ὁσθαλμούς, καὶ ἀποστρέψαι, ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεόν» εἰς ταῦτα γὰρ ὤφθη ὡς δηλαδὴ, «ὅχι διὰ τὸν τιμωρήσῃ, ἀλλὰ διὰ τὸν κάμῃ ἀπόστολον».

Ἰδὲ, παρουσιάζει τὰ κακὰ τὰ ὅποια συνθλίβουσιν τοὺς ἀπίστους, τὸν Σατανᾶν, τὸ σκότος, ὅπως καὶ τὰ καλὰ τῶν πτωχῶν, τὸ φῶς, τὸν Θεόν, τὴν κληρονομίαν τῶν ἁγίων. Καὶ δὲν προτρέπει ἀπλῶς νὰ μετανοοῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιδειξοῦν θίον ἄξιον θαυμασμοῦ. Καὶ ἰδὲ πανταχοῦ τοὺς ἐθνικούς συνδεομένους εἰς τὸν λόγον διότι, οἱ παρευρ-σκόμενοι, προήρχαντο ἀπὸ ἐθνικῶν.

«Μαρτυρούμενος, λέγει, μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, δηλαδὴ καὶ εἰς ἐπισήμον καὶ εἰς ἄσημον». Αὐτὸ τὸ εἶπε τοιοῦτοτρόπως διὰ τοὺς στρατιώτας. Ἐπειτα, ἐγκαταλείπων τὴν θέσιν τοῦ ἀπολογουμένου, ἔλαθε τὴν θέσιν τοῦ διδασκάλου διὰ τοῦτο καὶ ὁ Φῆστος τοῦ λέγει· «Μαίνῃ».

Ἐπειτα διὰ τὴν μὴ φανῆ ὅτι, εἶναι ὁ ἴδιος διδασκαλὸς προσθέτει τοὺς προφήτας τὸν Μωϋσέα «Εἰ παθητός, λέγει ὁ Χριστός, εἰ πρώτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει, καταγγέλλειν τῷ τε λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν» «Ὁ Φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη» Τοιοῦτοτρόπως ἡ φωνὴ ᾗτο φωνὴ θυμοῦ καὶ ὀργῆς.

Ὁ Π. λοιπὸν, (πραττεῖ) ὁ Παῦλος· «Ὁ γὰρ ἔστι, λέγει, ἐν γυναικὶ πεπραγμένον τοῦτο» Ἐδῶ τὸ λέγει αὐτὸ διὰ τὸν σταυρὸν διὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ ὅτι ἔχε

διαδοθῇ ἡ διδασκαλία εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης. «πιστεύεις, λέγει, βασιλεῦ Ἀγρίππα» Δὲν εἶπεν «εἰς τὴν ἀνάστασιν», ἀλλὰ «εἰς τοὺς προφήτας» Ἐπειτα τὸν προκαταλαμβάνει, καὶ λέγει· «Ὅτι ἐστι πιστεύεις».

Πρὸς αὐτὸν (ὁμιλεῖ) καὶ ὁ Ἀγρίππας· «Ὡς ὁλγῶς με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι». Δὲν ἀντελήφθη ὁ Παῦλος τὴν σημαίαν «ἐν ὀλίγῳ», ἀλλ' ἐνόμισεν ὅτι «παρ' ὀλίγον», διὰ τοῦτο καὶ πρὸς αὐτὸ ἀπαντᾷ τὸν ᾗτο ἀπλοῦς. Καὶ δὲν εἶπε «Δὲν θέλω», ἀλλὰ «ἐύχομαι οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας».

Ἰδὲ ὅτι ὁ λόγος εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κολακείαν. «Εὐχομαι, λέγει, σήμερον γενέσθαι πάντας τοιούτους, ὅποιος καὶ ἐγὼ εἰμι, παρακτὸς τῶν δεσμῶν τούτων». Παρατήρησε αὐτὸς ὁ ὅποιος καυχᾶται διὰ τὰ δεσμά, ὁ ἀναφέρων αὐτὰ ὡς χρυσὴν ἀλυσίδα. Τώρα δὲ αὐτὰ ἀπεύχεται. Καὶ μὴ ἀκορήσῃ διότι ἀκόμη εὐρίσκοντο εἰς ἀσθενεστέραν κατάστασιν, καὶ εἶχε τὸν λόγον περισσότερον ἐπιεικῆ. Διότι, ὅτι τὰ δεσμά τὰ ἐθέρει ὅτι εἶναι καλύτερο πρᾶγμα, ἀκούει πῶς πάντες εἰς τὰς ἐπιστολάς τοποθετεῖ (αὐτὰ) πρὸ πάντων τῶν ἄλλων, λέγων· «Παῦλος θέσμιος ἡσοῦ Χριστοῦ»⁶ καὶ πάλιν «Τοῦτου χάριν τὴν ἐλπίδα περιέκειμαι, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ θέβεται»⁷ καὶ ἄχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος»⁸.

Παρατήρησε ὅχι μόνον «δεσμῶν», ἀλλὰ καὶ «ὡς κακοῦργος» προσέθεσιν, αὐξάνων τὴν ἐκ τῶν δεσμῶν δόξαν ἥτο δὲ διπλῇ ἡ τιμωρία, καὶ ὅτι εἶχε δεθῇ, καὶ ὅτι ὡς κακοῦργος βόδι. ἔδιν μὲν τοιοῦτοτρόπως εἶχε

⁶ Γαλ. 1: 14

⁷ Εφεσ. 3: 1

⁸ Β. Τ. 1: 28 2 8 καὶ Κολ. 4: 3

8 Β. Τ. 1: 28 2 8

δεθῇ, ὥς δια καλὸν θά ἔφερε κάποιαν παρηγορίαν τὸ γεγονός, τώρα δὲ καὶ ὡς κακουργας, καὶ ὡς συλληφθεὶς διὰ τὰ φοδερὰ καὶ ὅμως δ' αὖ τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν ἐφρόντιζε.

Τοιοῦτον πρᾶγμα ἡ ψυχὴ (γίνεται), ὅταν λάθῃ πτερὰ ἀπὸ τὸν οὐράνιον ἔρωτα· ὃ ὅτι ἐάν ἐκείναι ο. ὁποῖοι αἰσθάνονται αὐτὸν τὸν αἰσχροὺν ἔρωτα οὐδὲν θεωροῦν οὔτε ἐνδοξόν οὔτε πολυτίμητον· ἀλλ' ἐκεῖνα, ὅσα τοὺς ἐνσχύουν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, αὐτὰ κρινονται κα' ἐνδοξία καὶ πολυτίμητα, κα' αὐτὰ εἶναι διὰ τούτους τὰ πάντα, δηλαδὴ ἡ ἐρωμένη, πολὺ περισσότερον οἱ κυριευθέντες ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἔρωτα οὐδὲν θεωροῦν τὰς τιμωρίας.

Ἐάν δὲ δὲν ἐντλαμθῶμεθα ὅσα λέγονται, δὲν εἶναι ἀξίον ἀπορίας διότι δὲν ἔχομεν πείραν αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας· ἃ ὅτι, ἂν κάποιος κυριευθῇ ἀπὸ τὸ πῦρ τοῦ Χριστοῦ, γινέται τοιοῦτος, ὁποῖος θά γινῇ κάποιος ἀνθρώπος μόνος κατοικῶν εἰς τὴν γῆν τοιοιτοτρόπως οὐδὲν τὸν ἐνδιαφέρει, διὰ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἑλλειψιν δόξης, ἀλλ' ὅπως ἀκριβῶς, εἰς κατοικῶν μόνος οὐδενὸς θά ἐφρόντιζεν, τοιοιτοτρόπως οὔτε τότε ὁ τοιοῦτος φροντίζει.

Τὰς ταλαιπωρίας δὲ τὸσον τὰς περιφρονεῖ καὶ τὰς μαστιγώσεις καὶ τὰς φυλακὰς, ἀκριβῶς ὡς εἰν αὐτὰ τὰ ὑψίστατα μὲ ἄλλο σῶμα, ἢ ὡς εἰν εἶχε ἀκαμπτον (ἀπρὸςθλητον) σῶμα τὰ εὐχάριστα δὲ εἰς τὸν θ.ον τοιοιτοτρόπως τὰ χλωμάζει, καὶ δι' αὐτὰ δὲν γίνεται αἰσθητός, ὅπως ἡμεῖς, ὃ αὐτὰ νεκρά σώματα, ἢ οἱ ἴδιοι δεῖται εἶμεθα νεκροί. Τόσον δὲ ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ κυριευθῇ ἀπὸ κάποιο πάθος ὅσοι ὁ χρυσὸς δὲν δοκιμάζεται εἰς τὴν φλόγα ὁ καθαρὸς θά ἀπέχῃ ἀπὸ τὸν ρύπον· διότι ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἔντομα δὲν θά ᾖ το δυνατόν νὰ ἐμπέσουν εἰς τὰ μέσον τῆς φλογός, ἀλ-

λὰ ἀπομακρύνονται, τοιοιτοτρόπως καὶ τὰ πάθη δὲν τολμοῦν νὰ τὸν πλησιάζουν. Καὶ ἐπεθύμουν μὲν δι' αὐτὰ νὰ θύσασαι νὰ παρουσιάσω παραδείγματα ἀπὸ ἡμῶς ἐπεὶ δὲ εὐρισκόμεθα εἰς ἀπορίαν (= ἀμηχανίαν) εἶναι, ἀνάγκη νὰ καταφύγω πρὸς αὐτὸν τὸν ἰδ.ον.

Ἰδὲ, λοιπὸν, πῶς συμπεριφέρετο αὐτὸς πρὸς δ.λον τὸν κόσμον, «Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, λέγει, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ»⁹· δηλαδὴ, «εἰμαι νεκρὸς διὰ τὸν κόσμον καὶ ἐκεῖνος δ' ἐμὲ νεκρὸς» καὶ πάλιν «Ὡς δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»¹⁰. Αὐτο εἶναι, δυνατόν νὰ τὸ λέγῃ μόνος ὁ Παῦλος, διότι, ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπέχομεν τὸσον ἐκείνου, ὅσοι ἀπὸ τὴν γῆν ὁ οὐρανός, νὰ καλῶμεθα, ὥστε μήτε τὸ στόμα νὰ τολμῶμεν νὰ ἀνοίξωμεν.

Ὅτι δὲ ἦτο ὡς εἰς ἔρημον τόπον, καὶ τοιοιτοτρόπως ἐθεώρει τὰ παρόντα ἄκουε αὐτὸν νὰ λέγῃ· «Μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλέπομενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλέπομενα»¹¹. Τί λέγεις, Καὶ θεθαίως τὸ ἀντιθετὸν συμβαίνει (εἰς ἡμᾶς) ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον λέγεις διότι τὰ μὲν ἀόρατα δὲν τὰ βλέπομεν, τὰ δὲ ὁρατὰ τὰ βλέπομεν. Ὅπως εἶναι οἱ ὀφθαλμοὶ τοὺς ὁποῖους εἶχες, τοιοῦτοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν ἔχουν δοθῇ διότι, ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ (οἱ ἰδιοὶ, μας) τὰ μὲν βλέπομενα (= ἡρατὰ) βλέπομεν, τὰ δὲ ἀόρατα δὲν τὰ βλέπομεν, τοιοιτοτρόπως ἐκεῖνοι τὸ ἀντιθετὸν οὐδεὶς, ὁ ὁποῖος βλέπει τὰ ἀόρατα, βλέπει τὰ ὁρατὰ οὐδεὶς, ὁ ὁποῖος βλέπει τὰ ὁρατὰ βλέπει τὰ ἀόρατα. Ἡ δὲν συμβαίνει αὐτὸ καὶ εἰς ἡμᾶς, Διότι, ὅταν, συγκεντρώσαντες τὸν νοῦν, σκεπτόμεθα κατ' ἐκ τῶν ἀοράτων, οἱ ὀφθαλ-

⁹ Γαλ. 5. 14

¹⁰ Αὐτ. 2. 20

¹¹ 1 Β. Κορινθ. 4. 18

μο. γίνονται. εἰς ἡμᾶς ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ δραστηριότητος (παρὰ μὲν οὖν ἀκίνητοι, χωρὶς γὰρ δραστηριοποιούνται.)

Ἄς περιφρονήσωμεν τὴν δόξαν, ἃς ἐπιθυμῶμεν περισσότερο νὰ χλευάζωμεθα παρὰ τὰ ἐπαινώμεθα διότι, ἐκεῖνος μὲν ὁ ὁποῖος χλευάζεται. οὐδόλως θάλαπτεται, ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἐπαινείται. (θλάπτεται) πάλιν. Ἄς μὴ ὑπερφηανεύωμεθα δι' ἐκεῖνα τὰ ὅποια τρομάζουν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἃς πράττωμεν αὐτὰ ὡς εἰς τὴν περιπτῶσιν τῶν παθῶν διότι, οὕτε, ἐάν ἴδωμεν κάποιον νὰ τρομάξῃ τὰ παθῶν διὰ, τὸν θαυμάζομεν διότι ἐάν κάποιος φοβέσθῃ, παιδίῳ φοβέσθῃ, διότι δὲν θά ἦτο δυνατόν νὰ τρομάξῃ ἄνθρωποι. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἐκφοβίζονται τὸ πράττουσιν αὐτὰ ἢ σηκώνοντες πρὸς τὰ ἐπάνω τὰς ἀλφεαρίδας, ἢ διαφορετικῶς παραμορφώνοντες τὸ πρόσωπον, ἐάν εἶχον δὲ ἐκ κατάστασιν φυσικὴν καὶ ἡρεμον τὸ θέλημα δὲν θά ἠδύνατο νὰ πράξουν τοῦτο, τοιαυτοτρόπως, λοιπόν, καὶ αὐτοὶ, διαστρέφοντες τὴν δεξιόχειραν τοῦ νοῦ αὐτὸ πράττουσιν. Ἐπομένως ἀνθρώπων θεοὶ ὡς ἦσαν καὶ καλὸν εἰς τὴν ψυχὴν οὐδεὶς θά ἐφοβέτο, ἀλλὰ ὅλοι τὸν συμπαθούμεν, τὸν τιμῶμεν τὸν σεβόμεθα. Δὲν θλάπτεται πῶς ὁ προκαλὼν φόβον καὶ μισῆτός εἶναι καὶ εἰς τοὺς ἡμᾶς ἀνεπιθύμητος. Διότι, τί δὲν ἀποστρεφόμεθα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια δύνανται νὰ μᾶς τρομάξουν μόνον οὐχί, τὰ θηρία, οὐχί τὰς φωνάς, οὐχί τὰς μορφάς, οὐχί, τόπους, οὐχί, τὸν ἀέρα, ὅπως τὸ σκότος,

Ἐ. Ἄς μὴ θεωρῶμεν σπουδαῖον, ἐάν μᾶς φοβοῦνται οἱ ἄνθρωποι. διότι πρῶτον μὲν οὐδεὶς ἄνθρωπος μᾶς φοβεῖται, δεύτερον καὶ ἐν μᾶς φοβοῦνται (ἃς μὴ νομίζωμεν) ὅτι, τοῦτο δὲν εἶναι σπουδαῖον πρᾶγμα. Μεγα ἀγαθὸν εἶναι ἡ ἀρετὴ καὶ ἰδεῖ πῶς εἶναι μέγα. Ἄν καὶ θεωρῶμεν ἄλλα τὰ πράγματα διὰ τῶν ὁποίων ἔχει

αυσταθῇ τὴν ἰδίαν τὴν θαυμάζομεν καὶ τὴν μακαρίζομεν διότι, ποῖος δὲν θά ἐκολούθηζε τὸν φιλόσοφον, ἀν καὶ (ὑπάρχῃ) πένια, καὶ ὅσα τοιαῦτα φαίνονται. δ. τ. εἶναι ἀξιολύπητα, Ὅταν, λοιπόν, (ἡ ἀρετὴ) λάμπῃ δ' ἐκείνων τὰ ὅποια θεωροῦνται ὅτι, εἶναι, ἄθλια, ἰδὲ τὴν ὑπεροχὴν.

Ἐπερφηανεύουσαι, ἄνθρωπε, διὰ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ποῖα ἐξουσία, εἰπέ μου, ἐξελέγη διὰ χειροτονίας; Ἐγινες δυνατός ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐσωτερικῶς χειροτονήσε τὸν ἑαυτὸν σου. Διότι δὲν εἶναι, ἀρχὼν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται, (ἀρχων), ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς δὲν θά ἠδύνατο νὰ κάμῃ ὁ θασιλευς ἱατρὸν οὐτε ρήτορα, τοιοῦτοτρόπως οὐτε ἀρχοντα διότι αὐτὰ τὰ γράμματα οὐτε τὸ δῆγμα κάνουν τὸν ἀρχοντα. Ἐπειδὴ, ἐάν θέλῃς, ἃς κατασκευάσῃ κάποιος ἱατρεῖον, ἃς ἔχῃ καὶ μαθητάς, ἃς ἔχῃ καὶ ὄργανα καὶ φάρμακα καὶ ἃς εἰσέρχεται εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ἀρὰ γε εἶναι, ἀρκετὰ αὐτὰ νὰ τὸν κάμουν ἱατρὸν, οὐδόλως ἀλλὰ ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς τέχνης καὶ χωρὶς αὐτῆς ὅχι, μόνον δὲν ὠφελοῦν αὐτά, ἀλλὰ καὶ θλάπτουν διότι, ὁ μὴ ἱατρὸς εἶναι καλύτερον νὰ μὴ ἔχῃ οὐτε φάρμακα. Ἐκεῖνος μὲν, λοιπὸν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει, οὐτε σώζει, οὐτε καταστρέφει. ἐκεῖνος δὲ ὁ ὁποῖος ἔχει καταστρέφει, μὴ γνωρίζων πῶς θά τὰ χρησιμοποιοῖ ἢ ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἢ σκληρὰ μόνον εἰς τὴν φύσιν τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τέχνην τοῦ προσκομίζοντος διότι, ἐάν αὐτὸς δὲν ὑπάρχῃ, τὰ πάντα ἔχουν καταστραφῇ.

Τοιαῦτος εἶναι, καὶ ὁ ἀρχων ἔχει ὄργανα, τὴν φωνήν, τὴν ὀργάν, τοὺς δημίους, τὰς ἐξορίας, τὰς τιμὰς, τὰς δωρεάς, τοὺς ἐπαυοὺς ἔχει, καὶ φάρμακα, τοὺς νόμους, ἔχει, καὶ ἀσθενεῖς, τοὺς ἀνθρώπους, ἔχει, ἐργαστήριον, τὸ δικαστήριον ἔχει, μαθητάς, τοὺς στρατιώτας.

άν, λοιπόν, δὲν γκαρῶξῃ τὴν λατρικὴν ἐπιστήμην, οὐδε-
μία ἢ ὠφέλεια αὐτῶν.

Ὁ δικαστὴς εἶναι ἱατρός τῶν ψυχῶν, ὅχι τῶν σω-
μάτων· ἐάν δὲ αὐτὴ (ἡ σωτηρία) τῶν σωμάτων ἔχει
ἀνάγκην τόσης ἐπιμέλειας, πολὺ περισσότερον ἢ τῆς
ψυχῆς, ἔπειθ' καὶ σπουδαιότερα εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ
σώματα.

Ἐπομένως τὸ νὰ ἔχη (κάποιος) τὸ ὄνομα ἀρχον-
τος δὲν σημαίνει, ὅτι εἶναι ἀρχὼν διότι καὶ ἄλλοι ἔ-
χουν σπουδαῖα ὀνόματα, (ὅπως Παῦλος, Πέτρος, Ἰω-
κῆος, Ἰωάννης), ἀλλὰ δὲν εἶναι (σπουδαῖοι) ἀπὸ τὰ
ὀνόματα διὰ τῶν ὁποίων ὀνομάζονται, ὅπως ἀκριβῶς
οὔτε ἐγὼ ἀλλὰ εἶμαι· μὲν ὅμοιος κατὰ τὸ ὄνομα μὲ ἔ-
κείνον τὸν μακάριον, ὅχι ὅμως τῆς αὐτῆς σημασίας
δὲν εἶμαι ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ ὀνομάζομαι.

Τοιοιτοτρόπως καὶ ἐκεῖνο, δὲν εἶναι ἀρχόντες, ἀλ-
λά ὀνομάζονται. Εἶναι δὲ ἐκεῖνο, ἀρχόντες καὶ χωρὶς
αὐτὰ, ὅπως καὶ ὁ ἱατρός, καὶ ἂν δὲν μεταχειρίζεται τὴν
ἐπιστήμην, τὴν ἔχει· δὲ εἰς τὴν ψυχὴν, εἶναι ἱατρός. Εἴ-
ναι, ἀρχόντες οἱ ὅποιοι, εἶναι κύριοι τῶν ἑαυτῶν των.
Διότι αὐτὰ τὰ τρία εἶναι, εἰς τὴν ψυχὴν, ἡ οἰκία, ἡ πόλις,
ἡ οἰκουμένη καὶ προχωροῦν εἰς τὴν δόξαν τὰ πράγματα.
Πρέπει, λοιπόν, ἐκεῖνος ὁ ὅποιος πρόκειται νὰ ἐ-
δρῇ οἰκίαν, καὶ νὰ τὴν οἰκοδομήσῃ ὀρθῶς, προσγνο-
μένως νὰ τακτοποιῇ τὴν ψυχὴν του διότι εἶναι οἰκία
ἰδική του· ἐάν δὲ δὲν ἡμπορῇ (νὰ ρυθμίξῃ) τὴν ἰδιότη-
τα του, ὅπου εἶναι μία ψυχὴ, ὅπου κύριος ὁ ἴδιος, ὅπου
πάντοτε συνειρσίζεται μὲ τὸν ἑαυτὸν του· πῶς θὰ οἰ-
κοδομήσῃ τοὺς ἄλλους; Ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἡμπορεῖ νὰ
κανονίσῃ τὴν ψυχὴν του, καὶ πράττειν τὸ μὲν νὰ ἄρχῃ,
τὸ δὲ νὰ ἄρχεται αὐτὸς καὶ οἰκίαν θὰ θυνηθῇ (νὰ ρυ-
θμίσῃ) αὐτὸς δὲ (ὁ ὅποιος θὰ θυνηθῇ νὰ ρυθμίσῃ) οἰ-
κίαν καὶ πόλιν· Ἐκεῖνος δὲ ὁ ὅποιος θὰ θυνηθῇ πόλιν

καὶ οἰκουμένην. Ἐάν δὲ δὲν ᾔτο δυνατόν τὴν ψυχὴν (νὰ
τακτοποιῇ), πῶς θὰ ἡμπορέσῃ τὴν οἰκουμένην.

Αὐτὰ ὑπὲρ ἐμοῦ ἐλέγχθησαν, διὰ νὰ μὴ εἰμθα φοβι-
σμένοι ὡς πρὸς τὰς ἐξουσίας, διὰ νὰ γνωρίζωμεν τί,
λοιπόν, εἶναι ἐξουσία· διότι αὐτὸ δὲν εἶναι, ἐξουσία, ἀλ-
λά χλευασμός καὶ δουλεία, καὶ ἔπειτα ἄλλα θὰ ἡδύ-
νατο κάποιος νὰ (τὴν) ὀνομάσῃ.

Εἰπέ μου τί εἶναι χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀρχόντος;
Ἄρα γε ὅχι, τὸ νὰ ὠφελῇ καὶ νὰ εὐεργετῇ τοὺς ὑπηκό-
ους; Τί, λοιπόν, ἂν αὐτὸ δὲν συμβαίη, πῶς θὰ ὠφελη-
σῃ ἄλλους αὐτὸς ὁ ὅποιος δὲν ὠφέλησεν τὸν ἑαυτὸν του;
αὐτὸς ὁ ὅποιος ἔχει ἀπείρους τυραννικὰς ἐξουσίας
τῶν παθῶν εἰς τὴν ψυχὴν πῶς θὰ ἐξολοθρεύσῃ τὰς τῶν
ἄλλων;

Τοιοιτοτρόπως καὶ ἡ ἀπόλαυσις· δὲν εἶναι αὐτὴ
ἀπόλαυσις, ἀλλὰ ἄλλη. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἀρχὼν
δὲν ἔδεχθη αὐτός, ἀλλὰ ἄλλος, τοιοιτοτρόπως καὶ ὁ
ἀπολαυθάνων ἄλλος εἶναι, διότι φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι
καλοπέρασις τὸ νὰ ἀπολαύῃς τῆς ἡδονῆς καὶ τὸ νὰ
τρώγῃς κοτ' περβολῇ, δὲν εἶναι, ὅμως αὐτό, ἀλλὰ τὸ
ἀντίθετον, τὸ νὰ ἔχῃς ψυχὴν ἀξιοθαύμαστον καὶ τὸ νὰ
εὕρισκῃς, εἰς εὐχαρστίαν διότι ἔστω κάποιος, ὁ
ὅποιος τρώγει, πίνει, σπαταλᾷ· ἔπειτα ἂς φροντίξῃ
καὶ ἂς λυτῇται μὴπως ἡμπορεῖ αὐτὸς νὰ εἶναι εἰς κα-
τάστασιν ἀπολαύσεως, Ἐπομένως δὲν εἶναι, τὸ νὰ
τρώγῃς καὶ νὰ πίνῃς ἀπόλαυσις, ἀλλὰ τὸ νὰ εὕρισκα-
σαι εἰς κατάστασιν εὐχαριστήσεως.

Ἄς εἶναι, κάποιος ὁ ὅποιος λαμβάνει, ξηρὸν ἄρ-
τον, καὶ ἂς χορταίνῃ μὲ εὐχαρστίαν, ἄρα γε αὐτὸ
εἶναι ἡδονή, Ἀσφαλῶς καὶ ἀπόλαυσις.

Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, εἰς ποῖον παρευρίσκειται αὐ-
τὴ εἰς τοὺς πλουσίους ἢ εἰς τοὺς μὴ πλουσίους; Οὐ-
τε μόνον εἰς αὐτούς, οὔτε εἰς ἐκείνους, ἀλλὰ εἰς ἐκεῖ-
νους οἱ ὅποιοι τοιοιτοτρόπως τακτοποιοῦν τὴν ψυχὴν

των, ὥστε νά μή ἔχη πολλὰς ἀφορμάς λύτης. Καί ποίος εἶναι αὐτός ὁ θίος, ἴσως θά εἴπῃ κάποιος διότι θάλω νά εὐχαριστῶ νά ἀκούσῃ νά εἶναι αὐτός ὁ θίος, ὁ ὁποῖος θέν ἔχε λύτης. Βεβαίως ἄς ὁμολογήθῃ ἀπό σῆς πρῶτον ὅτι αὐτό εἶναι εὐχαριστήσιον. αὐτό ἀπόλαυσας, ὅταν δέ ἐνοχλή λύτης, καί θέν ἀπατή ἀπό ἐμέ κρέας, καί οἶνον, καί μπαχαρικά, καί ἐνδύματα μεταξωτά καί ὑψηλὸς φαγητῶν. Ἀλλά ἐν ἀποδείξῃ δι. εἶναι παρῶν ὁ τοιοῦτος θίος ἀνευ αὐτῶν, αὐτήν τὴν εὐχαριστήσιν ἀγάπῃς, αὐτὸν τὸν θίον διότι τὰ πολλὰ ἐκ τῶν λυπηρῶν παραιρεσκονται εἰς ἡμᾶς ἕνεκα τοῦ ὅτι θέν σκεπτόμεθα πρεπόντως.

Ποῦς, λοιπόν, θά λυπηθῇ περισσότερον, αὐτός ὁ ὁποῖος θέν φροντίζει. διὰ τίποτε ἐξ αὐτῶν ἡ ἐκείνος ὁ ὁποῖος φροντίζει. αὐτός ὁ ὁποῖος φοβεῖται τὰς μεταβολὰς ἢ ὁ μὴ φοβούμενος, ὁ φοβούμενος θασκανίαν φθόνου, αἰσχυρῶς, ἐπὶ θαλάσῃ ἀφανισμόν, ἢ ὁ ἐκτός αὐτῶν (εὐρυσκόμενος), ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει ἀνάγκη περισσότερον ἢ ὁ οὐδένος, ὁ δουλεύων εἰς πολλούς, ἢ εἰς οὐδένα; ὁ ἔχων ἀνάγκη ἀπερῶν, ἢ ὁ ἐλεύθερος, ὁ φοβούμενος ἕνα κυρίον, ἢ ὁ πολλούς.

Λοιπόν, μεγαλύτερα ἢ ἀπόλαυσις ἐδῶ αὐτὴν, λοιπόν, ἄς ἐπιδιώκωμεν καί ἄς μὴ εἰμεθα φοβούμενοι διὰ τὰ παρόντα, ἀλλὰ ἄς χλευάζωμεν πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν τοῦ θίου καί ἄς εὐρυσκώμεθα πάντοτε εἰς ἀρμονίαν, ὅ αὐτὴν ἡμπορέσωμεν νά διέλθωμεν αὐτὸν τὸν θίον χωρὶς λύτης καί νά ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἔχε ὑποσχέσθῃ (ὁ Θεός) μετὰ τὴν χάριν καί τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀναχρόνως εἰς τὸ ἔγσιν Πνεῦμα ἀνέκε. δόξα, δόξα, τμὴ γὰρ καί πάντοτε καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Α Ν Τ' (53)

(Πράξ 28, 30 32, 27 καὶ 28, 1)

«Αὐτοὶ δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ ἡγεμὼν, ἡ τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκλητῆρες αὐτοῖς καὶ ἀναχωρήσαντες ἐβόλων πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες ὅτι οὐδὲν θανάτου ἔξιν ἢ δεσφῶν πρέσβει ὁ ἀνθρώπος οὗτος. Ἀγγέλλας δὲ τῇ Φήστῃ ἔφη Ἀπολεῖσθαι ἐδύνατο ὁ ἀνθρώπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέλευτο Καίσαρα»

α ἰδὲ πῶς καὶ πάλιν διὰ τῆς ψήφου τάσσονται. (= ἀποφασίζουσιν) ὑπὲρ αὐτοῦ, καί μετὰ ἀπὸ τοῦ ὅτι εἴπεν (ὁ Φήστος) «Μαίνην» ἀπαλλάσσειν αὐτὸν ὅχι μόνον ἀπὸ τὸν θάνατον ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς δεσφῶν καὶ δεσφῶν θά τὸν ἀπὸλλασσον, ἐάν θέν εἴχεν ἐπικαλεσθῇ τὸν Καίσαρα. Ἀλλὰ αὐτὸ ἔχε. συμβῇ κατ' αἰκονομίαν ὅχι μόνον δὲ αὐτό, ἀλλὰ καί τὸ νά ἀπέλθῃ μετὰ τὰς δεσφῶν διὰ τοῦτο εἴλεγε. «Μέχρι δεσφῶν ὡς κοκοβρυγός» διότι ἐάν ὁ Κύριος τοῦ κατετάχθῃ μετὰ τῶν παρὰ νόμων, πολὺ περισσότερον αὐτός. Διότι τότε φαίνεται τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ, τὸ νά ἔχῃς ἀναμειχθῇ μετὰ τοὺς χωρὶς οὐδέλλως νά θλαθῇ ἀπ' αὐτοῦς.

«Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεβίβουν τὸν τε Παῦλον καὶ τινὰς ἑτέρους δε

1 Πράξ 28, 30 32.

σμάτος ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι Ἰούλιω, σπειρας Σεβαστῆς. Ἐπιβάντες δὲ πλοῖω Ἀδριαμυτινῇ, μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν δυτικὸς σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνος Θεσσαλονικέως. Τῇ δὲ ἑτέρῃ κατήχθημεν εἰς Σιδεῶνα². Πρόσεξε μέχρι ποῦ συμβαδίσει ὁ Ἀριστάρχος μετὸν Παῦλον Ὀρθῶς καὶ χρησίμως παρeurίσκεται ὁ Ἀριστάρχος, διότι πρόκειται ὅλα γενικῶς νὰ τὰ ἀναφέρῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

«Φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν. Κάκειθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κώπρον διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους».

Ἐπέτρεψε, λέγει, Ἰούλιος φιλονθρώπως τῷ Παύλῳ χρησάμενος. Ὁρθῶς πράττων αὐτὸ ἐπιτρέπει, ὥστε νὰ τύχῃ περιποιησῶς ἀφοῦ ἀπέλθῃ πλησίον τῶν γνωστῶν (φίλων) διότι ἦτο φυσικὸν νὰ εἶναι αὐτὸς πολὺ κακοπονημένος ἐκ τῶν δεσμῶν ἐκ τοῦ φόβου, ἐκ τῆς κακομεταχειρίσεως. Ἰδὲ πῶς οὕτε αὐτὸ κρυπτεῖ, ὅτι δηλ. ἤθελε νὰ τύχῃ περιποιησῶς.

Πάλιν δυσκολαίαι πάλιν ἀνέμοι ἀντιβέτο. Πρόσεξε ὅτι ὁ φόος τῶν ἀγίων τοιοῦτοτρόπως δι' ὧν δυνάμει οὐργεῖται. Δέφυγον τὸ δικαστήριον, καὶ περιπίπτουσι εἰς ναυάγιον καὶ τρικυμίαν αὐτὸ φανερώσαν, προσθέτει «Τὸ τε πέρατος, τὸ κατὰ τὴν Κυλικίαν καὶ Παμφυλίαν, διαπλεύσαντες κατηλθόμεν εἰς Μύρα τῆς Λυκίας. Κάκει εὐρών ὁ ἑκατοντάρχος πλοῖον Ἀλεξανδρίνου πλέον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀνεβέβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό».

«Εὐρὼν πλοῖον, λέγει, Ἀλεξανδρίνον». Εὐλόγως εὐρίσκεται, ὥστε καὶ ἐκεῖνα νὰ ἀναγγεῖλαι τὰ σχετι-

κά μετὸν Παῦλον εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Λυκίαν. Ἰδε ὅτι ὁ Θεὸς οὐδὲν καθιστᾷ νέον, οὔτε τροποποιεῖ ἀλλὰ τὸν ἀφήνει νὰ πλῆρῃ εἰς τοὺς δυσμενεῖς ἀνέμους. Ἀλλὰ καὶ τοιοῦτοτρόπως θαῦμα ἀπεργάζεται διότι διὰ νὰ πλεύσῃ ἀσφαλῶς, δὲν τοὺς ἀφῆσεν εἰς τὸ πέρατος, ἀλλὰ πάντοτε ἐπλεον πλησίον τῆς Ἠπείρου.

«Εν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις θραδυπλοούντες καὶ μόλις γεγόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλμώνην μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτήν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινα, καλούμενον Καλοὺς λιμένας, ὃ ἐγγὺς ἦν πόλις Λυσία. Ἰκανοὺ δὲ χρόνου διαγεγομένου, καὶ δντας ἡδὴ τοῦ πλοῦς ἐπισφαλοῦς διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἦδη παρελθούσθαι, παρήνε ὁ Παῦλος αὐτοῖς λέγων Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῖον. Ὁ δὲ ἑκατοντάρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπέθετο μάλλον ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις».

Νομίζω ὅτι ἐδῶ λέγει τὴν νηστείαν τῶν Ἰουδαίων. Διότι μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐξῆλθον ἀπ' ἐκεῖ μετὰ ἀπὸ πολλῶν χρόνων, ὥστε εἰς τὸν ἴδιον σχεδὸν χειμῶνα νὰ φθάσουν εἰς τὰ μέρη τῆς Κρήτης. Καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὸν θαῦμα νὰ διασωθοῦν δηλαδὴ καὶ ἐκεῖνα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ.

«Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, λέγει, οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῖον». Ὁ Παῦλος μὲν, λοιπόν, προέτρεψε νὰ παρoμείνουν, καὶ προλέγε τὰ μέλλοντα, ἐκεῖνο δὲ σπεύδοντες, καὶ ἐμποδιζόμενοι ὑπὸ τοῦ τόπου ἤθελον νὰ διέλθουν τὸν χειμῶνα εἰς Φοίνικα.

8 Καὶ πρόσεξε τὴν πρόνοιαν κατὰ πρότον μὲν ἁ-

πέπλευσαν καὶ ἐξῆλθον, ἔπειτα, μόλις ἐπέπεσεν ἄνεμος, τὸ παρέδωσαν εἰς τὴν τύχην, καὶ μετὰ δυσκολίας ἐσώζοντο. Ἐνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείους ἔθεντο θοολὴν ἀνασχῆναι ἐκείθεν, εἴ πως δύναντο καταντήσαντας εἰς Φοίνικα παραχειμάσαι· λ μένα τῆς Κρήτης, θλέποντα κατὰ Λιβῶν καὶ κατὰ χῶρον Ὑποπνεύσαντος δὲ Νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι· ἄραντες ἄσπον παρελέγοντο τὴν Κρήτην. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτὴν ἄνεμος τυφωνικός, ὃ καλούμενος Εὐροκλύδιον συναρπασσέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ ἐπιδόντες ἐφερόμεθα Νησίον δέ τι ὑποβραμόντες, καλούμενον Κλουδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης, ἣν ἄραντες, θοηθείας ἔχρυντο ὑποζωνιύντες τὸ πλοῖον φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὰ ἱστία, οὕτως ἐφέροντο. Σφοδρῶς δὲ χειμαζόμενοι ἡμῶν τῇ ἐξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρριψαμεν. Μῆτε δὲ ἡλίου, μῆτε ἀστρων ἐπιφανομένων ἐπ' ἡμεῶν ἡμέρας, χε μῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιηρέτο πᾶσα ἐλπίς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν·

Ἰδὲ· μετὰ ἀπὸ τόσων τραυμάτων ὁμιλεῖ εἰς αὐτοὺς δὲ παρεμβάινον, ἀλλὰ ἐπιθυμῶν τούλάχιστον νὰ γίνῃ πιστευτός εἰς τὸ μέλλον. Διὰ τοῦτο καὶ λαμβάνει ὡς ἐγγύτην τὰ ὅσα ἔχουν συμβῆ πρὸς μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας τῶν ὁσων θὰ λεχθῶν. Καὶ οὕτω γεγονότα προλέγει καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐκβληθῶν εἰς νῆσον, καὶ βε το μὲν πλοῖον θὰ καταστραφῇ, οἱ δὲ ἐντὸς ἐβρισκόμενοι, θὰ σωθῶν, (τὸ ὅποιον δὲν ἦτο προῖον σκέψεως, ἀλλὰ προφητείας), καὶ ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν Καισαρᾶ. Τὸ δὲ «κεχάρισται σοι ὁ Θεὸς δι-

παντας» τὸ ὅποιον εἶπεν δὲν εἶναι ἐξ ἀλαζονείας, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλει νὰ προσεταρτισθῇ τοὺς τὰς δεύοντας· ὅχι διὰ τὸ τοῦ χρωστοῦ ἐγνώμασιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ὑπακούειν εἰς ὅσα ὑπ' αὐτοῦ λέγονται, ὡμλήσῃ τοιοῦτοτρόπως. Τὸ δὲ «κεχάρισται σοι ὁ Θεός» διὰ τὸν Παῦλον ἔχει λεχθῇ. Αὐτὸ σχεδὸν λέγων εἰς τοῦτον· «εἶναι ἄξιμοι μὲν νὰ ἀποθάνω, ἐπειδὴ παρήκουσαν· ἀλλὰ πρὸς χάριν σου τοῦτο γίνεται».

Πολλῆς δὲ λέγει, ὅς τ' αὖ ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν· Ἐβε, μὲν, ὃ ἄνδρες, πειθαρχήσαντας μοι, μὴ θαυμάσῃτε ἀπὸ τῆς Κρήτης, κερδῆσαι τε τὴν ἑβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. Καὶ τὰ νῦν παρὰ νῶ ἡμεῖς εὐθυμεῖν ἀποβολὴν γὰρ ψυχῆς οὐδεμὴ ἐστὶ ἐξ ὑμῶν, πλην τοῦ πλοίου. Παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, ὃς εἶπέν, ὃ καὶ λατρεύω, λέγων· Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· Καισαρ, σε δεῖ παρασθῆναι καὶ ἰδοὺ κεχάρισται σοι ὁ Θεός πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ. Δὲ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες, πιστεύω γάρ τῷ Θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται, καθ' ὃν τρόπον λελάληται μοι. Εἰς νῆσον δὲ τίνα δεῖ ἡμᾶς ἐκτεσεῖν. Ὡς δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ νύξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀθριᾷ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τὰ αὐτοῖς χώραν καὶ θολίσαντες εὐρον ὀργυιάς εἴκοσι βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν θολίσαντες, εὐρον ὀργυιάς δέκα πέντε· φοβούμενοί τε μὴ πως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωσιν, ἐκ πρῶτης ῥέμαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ἠύχοντο ἡμέραν γενέσθαι. Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσε, ὡς ἐκ πύργου μελάντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις· Ἐὰν μὴ οὕτω μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. Τότε οἱ στρατῶ-

ται ἀπέκοψαν τὰ σκηνία τῆς σκάφης, καὶ εἰσasan αὐτὴν ἐκπεσεῖν».

Ἐδῶ φανερώνει ὅτι ἐπρόκειτο νὰ φύγουν οἱ ναῦται, παρακολουθεῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐλέγχετο· ὁ δὲ ἑκατόνταρχος ὑπακούει, μαζὶ μὲ τοὺς στρατιώτας· διὰ τοῦτο καὶ λέγει· «Ἐάν οὐτα, φύγωμεν, ὁμῆς σωθῆναι οὐ δύνασθε», χωρὶς νὰ τὸ εἴπῃ δι' αὐτό, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς συγκρατήσῃ, καὶ νὰ μὴ διαμεωσθῇ ἡ προφητεία.

Ἴδὲ ὅτι θῆκας ἀκριθῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν παιδαγωγοῦντα, αὐτοὶ ὡς πρὸς τὴν ἐγκαρτέρησιν τοῦ Παύλου, τοὺς ὅπου οὖς σώζει μεσὰ ἀπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ κινδύνου. Καὶ κατ' οἰκονομίαν δὲν γίνεται πιστευτός ὁ Παῦλος, διὰ νὰ πιστευθῇ μετὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν γεγονόντων αὐτό, λοιπόν, καὶ συνέβη.

Καὶ πάλιν προτρέπει νὰ λάβουν τροφήν, καὶ ὑπακούουν καὶ ὁ ἴδιος πρῶτος λαμβάνει, ὅχι μὲ τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἔργου πείθων, ὅτι τίποτε δὲν ἐβλάπεν ἡ τροχία, ἀλλὰ μᾶλλον ὠφέλησε τὰς ψυχὰς τῶν

«Ἀχρὶ δὲ οὐ ἐμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων· Τεσσαρεσκαίδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες, ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι. Διὸ παρακαλῶ ὁμῶς μεταλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὁμιλέρας σωτηρίας ὑπάρχει. οὐδεὶς γὰρ ὁμῶν θρῆξ τῆς κεφαλῆς πεσεῖτε· εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἥρξαστο ἐσθίειν· Εὐθύμιοι δὲ γενόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσελάθοντο τροφῆς. Ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσσαι, ἐσθονήκοντα ἕξ. Κορεσθέντες δὲ τῆς τροφῆς, ἐκούφισαν τὸ πλοῖον, ἐκθάλλόμενοι· τὸν σίτον εἰς τὴν θάλασσαν. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόπον δὲ τὸν κατενόουν, ἔχοντα ἀλγιστά, καὶ

εἰς τὸν ἐβουλεύσαντο, εἰ δυνατόν, ἐξῆσαι τὸ πλοῖον. Καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἰσαν εἰς τὴν θάλασσαν ὁμοῦ ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων καὶ ἐπάρσαντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεύσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. Περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσοι, ἐπώκειλαν τὴν ναῦν καὶ ἡ μὲν πρῶτα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος· ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς θίρας τῶν κυμάτων.

γ' Πάλιν προσπαθεῖ ὁ διάβολος νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προφητείαν καὶ ἐσκέπτοντο νὰ φανεύσουν μερκοῦς, ἀλλὰ δὲν ὤφησεν ὁ ἑκατόνταρχος, διὰ νὰ σώσῃ τὸν Παῦλον τόσον πλέον εἶχε γίνῃ φίλος μὲ αὐτόν. «Τὸν δὲ στρατιωτῶν θουλή ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσιν, μὴ τις ἐκκολυμθῆσας διαφύγοι. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, θουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ θουλήματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμθῆναι ἀπορριπνάντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξένει, καὶ τοὺς λοιποὺς, οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπὶ τινῶν τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. Καὶ οὕτως ἐγένετο πᾶν τὸ διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν».

«Καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν ὅτι. Μαλίτη ἡ νῆσος καλεῖται»³. Βλέπετε πόσον καλὸν ἔγινεν ἀπὸ τὴν κακοκοιρίαν, Ἐπομένως ἡ τρικυμία δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα ἐγκαταλειψέως. Καὶ πῶς, λέγει, ὑπέμενον, ἐνῶ ἦσαν χωρὶς τροφῆς, καὶ δὲν ἐλάμβανον τίποτε. Κατεῖχε αὐτοὺς ὁ τρόμος, καὶ δὲν τοὺς ὤφηνε νὰ ἐπιθυμήσουν τροφῆς, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ κινδυνεύσουν διὰ τὰ ἔσχατα. Αὐτὸ, λοιπόν, τὸ ὅποιον συνέβη ἔγινεν ἐξ αἰτίας τῆς καίρικης καταστάσεως, τὸ δὲ θαῦμα μεγαλύτερον, ὅ ὅτι εἰς τοιαύτην καιρικὴν κατάστασιν ἐσώθησαν

ἐκ μέσων τῶν κινδύνων καὶ ὁ ἴδιος καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἐξ αἰτίας του

«Καὶ ἐπάρχοντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεύσει καταΐχοντες εἰς τὸν αἰγυάλον» Ἐπὶ αὐτῷ, ἔπειθ' ἤθελε νὰ δειξῇ τὴν δυσκολίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέμενον πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς τρικυμίας· διότι πολλὰς φορὰς δὲν πράττουσιν τοιοῦτοτρόπως. Δὲν τοῦτο καὶ κατέθεσαν τὸ λεπτὸν ὕψωμα, δηλαδὴ τὰ ἱστία, (δ.ό.τ. δταν ὑπάρχῃ δρμητικός ἀνεμος, αὐτὸ γίνεται) ἐμποδίζοντες τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀέμου. Αὐτὰ δὲ ὕψισταντα εἰς τὸ Ἀθριατικὸν πέλαγος, δπου εἶναι δύσκολος ἡ σωτηρία.

«Ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πάσαι ψυχαὶ διακόσσαι ἐσδομήκοντα ἔξ.» Καὶ ἀπὸ τοῦ εἶναι φανερόν ὅτι ἦσαν τόσοι οἱ σιναγι.θεύοντες· ἦτο φυσικὸν νὰ τοὺς ἔρωτῇ τὸν λόγον διὰ τὸν ὅποιον ταξιδεύουν καὶ νὰ τὰ πληροφορηθῇ ὅλα. Αὐτοὶ δὲ δὲν ἔλαβον τίποτε διότι δὲν τοὺς ἐνδιέφερε ἡ τροφὴ ἔπειθ' ὁ κίνδυνος δὲν ἦτο διὰ συνήθη πράγματα.

Καὶ παρατήρησε πῶς δὲν συνέθη τυχαίως οὔτε ἡ ρυμούλκησις τοῦ ταξιδίου δὲ τὸν Παῦλον, οὔτε ἀκατάλληλον τὸ ταξίδιον, ὥλλὰ τὸ καθιστῇ εὐκαιρίαν διδασκαλίας. Δὲν ἦτο δὲ ἀσήμενον αὐτό, ἐάν θεοβίως ὅλο αὐτοὶ ἐπίστευσαν Ἀλλὰ ὡς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ δσα ἔχουν λεχθῇ.

«Ἰκανοὶ δὲ χρόνοι διαγενομένου καὶ ὄντος ἡδὴ ἐπισφαλούς τοῦ πλοῦς παρήναι ὁ Παῦλος, λέγων αὐτοῖς Ἀνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕθρεως καὶ ζημίας μέλλει ἐσεσθαι τὸν πλοῦν.» Ἰδὲ τὴν ταπεινώσιν δὲ νὰ μὴ φανῇ ὅτι προφητεύει. Ἀλλὰ ὅτ' λέγει ἀπὸ σκέψιν, «θεωρῶ» λέγει· διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ἀποδεχθῶν ἐάν ἀμέσως τὸ ἔλεγεν αὐτό. Πραγνομένως, λοιπόν, προφητεύει, καὶ λέγει. «Ὁ Θεός, ὦ λατρεῖω» προτρέπων ἐπὶ μόνως αὐτούς. Πῶς λοιπόν δὲν ἐγίνε με ἀπώλειαν

ἀνθρώπων. Θὰ ἐγίνετο ἐάν δὲν τοὺς διέσωζεν ὁ Θεός. Διότι, ὅσον (ἐξηγῆται) ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ γεγονότος, θὰ ἔχάνοντο· Ἀλλὰ ὁ Θεός ἐμπόδισεν.

«Ὁ δὲ ἑκατοντάρχης, λέγει, τῷ κυβερνήτῃ μάλλον ἐπέθετο ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις.» Διὰ νὰ ἀποδεχθῇ ὅτι δὲν ἔλεγεν αὐτὰ κατόπιν σκέψεως, ὁ κυβερνήτης λέγει τὰ ἀντίθετα. Ἄν καὶ εἶχε πείραν ὡς πρὸς αὐτὰ τοιοῦτοτρόπως δὲν προήρχοντο ἀπὸ συλλογισμῶν τὰ λεγόμενα.

Ἀνευθέτοι δὲ τοῦ λιμένος, λέγει, ὑπάρχοντες παρατήρησε καὶ ὁ τόπος διδοσκαί ὅτι δὲν εἶναι ἀπὸ σκέψιν, ἔπειθ' εἶναι ἀκατάλληλος· περισσότερον δὲ κατόπιν σκέψεως φαίνονται ὅτι, ἐμύλον αἱ περισσότεραι ἀπὸ ἐκενους, οἱ ὅποιοι καὶ σκέπτονται, νὰ ἀποπλεύσουν ἀπὸ ἐκεῖ· Ἀλλὰ τίποτε περισσότερον ἐκ τούτου δὲν κερδίζουν αὐτοὶ διότι περπιπτουν εἰς θαλάσσιον αἰσάνην καὶ ρίπτουν τὸ φορτίον, τὸ ὅποιον ἔφερον μαζί των. Δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸ δηλῶναι προσέθεσε «Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, αὐτόχερες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.» Δὲ νὰ μὴ δυνάται, νὰ ἀπεθῶν μετὰ ἀπὸ αὐτὰ, ταῦτα ἐπιτρέπονται. Καὶ φανερά τρικυμία σιγῶνεται, καὶ σκότος πολὺ ἐξαπλοῦται. Ἐπειτα διὰ νὰ μὴ καταστροφῶν, καὶ ὁ αἰὼς ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ πάντα· διότι τοῦτο ἔφησεν αὐτοῖς «Τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.»

Πολλῆς δὲ αἰσίας ὑπαρχούσης, εἶπαν ὁ Παῦλος Ἐδε, πεθορήσαντάς μοι κερδήσαι τὴν ζημίαν. Εἶδες πῶς δὲν συνεισέφερον ἀσήμενα δὲ τὴν ἀκρόασιν καὶ ἡ τρικυμία καὶ τὸ σκότος. Καὶ ἰδὲ πῶς ὑπακούει ὁ ἑκατοντάρχης, ὥστε καὶ τὴν λῆψιν νὰ ἀφήσῃ καὶ νὰ τὴν χάσῃ. Ἐπειθ' ὅτι οἱ ναῦται δὲν ἐπέσθον ἀκόμη Ἀλλὰ σφοδρότερον πείθοντα, μὴ ἀπορήσας καθ' ὅσον τὸ γένος αὐτῶν εἶναι κατὰ κάποιον τρόπον θρασὺ καὶ

δύσκολοι εἰς τὸ νὰ πεῖθεται. Σὺ δὲ ἐξέτασε ἀπ' ἐδῶ τὴν σύνεσιν τοῦ Παύλου· διότι δὲν ἐπιγλήττει, καὶ δὲν παροργίζεται. Ἀλλὰ μὲ ἡρεμῶν λέγει «οὕτως ἔδει» διότι ἐγνώριζεν ὅτι δέ, εἴηαι εὐπρόσδεκτος κάποιος ὁ ὅποιος εἰς τὰς συμφορὰς κατηγορεῖ. Ἀλλὰ, ὅταν καὶ τὰ περισσότερα τῆς συμφορᾶς παραιοῦται, τότε γίνεται εὐπρόσδεκτος. Τότε λοιπὸν ἐπιτίθεται, ὅταν κάθε ἐλπίς σωτηρίας ἀπεμακρύνῃ, τότε προλέγει καὶ τὰ αἰεῖα.

«Ὡς δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ νύξ ἐγένετο, λέγει, φοβούμενο, ἠύχοντο ἡμέραν γενέσθαι.» Διὰ τὴν μὴ εἶπῃ κάποιος ὅτι τίποτε δὲν συνέβη, αὐτὸ προσέθεσε· δεκνύων δὲ, τὰ πάντα συνέβησαν. «Ὅτι δὲ συνέβη, καὶ ὁ φόβος τὸ θεοβαίωνει· κηύχοντο γάρ, λέγει, ἡμέραν γενέσθαι φοβούμενοι.» Καὶ τὸ μέρος φοβερὸν, (διότι, ὡς πρὸς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος αὐτὰ συμβαίνουν), καὶ πολλὴ ἡ ἀκυχή ἀπὸ τὴν τροφὴν «τεσσαρεσκαίδεκάτῃ γὰρ σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες, αἰετοὶ διατελείτε.» Ὡστε ἐξ ὧν γενικῶς ἦσαν ἐν μέσῳ τοῦ θανάτου, διὰ τοῦτο καὶ προσθέτει· «Παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαθεῖν τροφῆς τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει.» Ἐπὶ τοῦτο, «δὲ αὐτὸν κατὰστροφῆτε ἀπὸ πείναν, λάθετε τροφὴν.» «Λαθῶν δὲ ἄρτον, λέγει, εὐχαριστήτε τῷ θεῷ.»

Ὁ δὲ, δέ, τὸ ὅτι, εὐχαρίστησεν αὐτὸς διὰ τὰ ὅσα συνέβησαν ἔχῃ, μόνον τοὺς ἐνεθάρρυνεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔκαμνεν εὐθυμοὺς. «Ἦμεν δέ, λέγει, πᾶσα αἰ ψυχὰ ἐν τῷ πλάτῃ διακόσαι, ἐθδομήκοντα ἔξ.» Δι' αὐτοὺς ἐλεγεν· «Ἀποβολὴ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν. Αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸν ψυχῆς ἡ ὁποία ἔχει λάσβε, εἰ δῆσει, τὸ νὰ ἐπὶ θηλασθῇ διὰ τὰ σωθῶν. «Κορεσθέντες δὲ τῆς τροφῆς, ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκθαλλόμενοι, τὸν σῆτον.» Βλέπετε, ὑπακούουσιν μόνον εἰς τὸ νὰ λάβουν τροφὴν, ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως, λοιπὸν τὸ πᾶν ἐρρίψαν εἰς

τὸν Παῦλον, ὥστε καὶ τὸν οἶτον νὰ ρίψουν (εἰς τὴν θάλασσαν). Ἰδὲ ὅτι, αὐτοὶ καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράττουσι καὶ δὲν ἐμποδίζουν τὸν Παῦλον.

«Ὅτε δέ, λέγει, ἡμέρα ἐγένετο, ἀνῆκαν τὸς ζευκτηρίας. Καταστρέφεται τὸ πλοῖον τὴν ἡμέραν, διὰ τὴν μὴ ἐξασθενήσουν ἀπὸ τὸν φόβον, διὰ τὴν ἔργου (ἐμπράκτως) τὴν προφητείαν.

«Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσιν.» Βλέπετε ὅτι καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ ἔκαμνεν χάριν εἰς τὸν Παῦλον, διότι, ἐξ αἰτίας αὐτοῦ δὲν ἔφησε νὰ φοιηθοῦν αὐτοὶ ὁ ἑκατόνταρχος. Τόσον μοῦ φαίνεται ὅτι, ἦσαν ἐκεῖνοι κακοὶ κοινῶς παραβεβηγμένοι, ὥστε νὰ προτιμῶσιν καὶ νὰ τοὺς φοιηθῶσιν· ἀλλὰ δὲν ἔγινε πλέον τίποτε, ἐπεὶ δὴ ἡμποδίσθη ὁ σκοπός, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν ἐκολυμῆσαν, ἄλλοι, δὲ ἐφέροντο ἐπ' αὐτὸν εἰς σάνδρας καὶ οἷαι τοιοῦτοτρόπως ἐσώθησαν, καὶ ἡ προφητεία ἐπραγματοποιεῖτο, ἃν καὶ δὲν ἦτο κάποια ἀλόγιστος ἕνεκα τοῦ χρόνου· διότι δὲν τὴν προείπεν πρὶν ἀπὸ πολλὰ ἔτη, ἀλλὰ ἀκολουθῶν τὴν φύσιν τῶν γεγονότων· διότι τὰ πάντα ἦσαν ἀπροσδοκῆτα, καὶ ἕνεκα τῆς ἰδικῆς τῶν σωτηρίας ἐπιληροφοροῦντο ποῖος ἦτο ὁ Παῦλος. Ἀλλὰ θα ἠδύνατο νὰ εἴπῃ κάποιος· «Διατί δὲν ἐσώσε καὶ τὸ πλοῖον;» Διὰ τὴν μάθουν καὶ οὐκ ἐκινδύνουν διαφυγόν· ὅτι δὲν ἦτο τὸ πᾶν ἀπὸ ἀνθρωπίνην βούλειαν ἀλλὰ ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ ἡ ὁποία σώζει, ὅπου πλοῖον.

Ἐπομένως οἱ δικαιοὶ, καὶ ἂν εὐρίσκωνται εἰς τρικυμίαν, καὶ ἂν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἂν εἰς τὸ πέλαγος, τίποτε φοβερὸν δὲν ὀφίστανται, ἀλλὰ καὶ ἄλλους μαζί σώζουν. Ἐάν πλοῖον τὸ ὁποῖον ἐκινδύνευε καὶ ναυάγιον τὸ ὁποῖον ἀνέμενον, καὶ δεσμῶται, χάριν τοῦ τὴν σίκταν ἄγιος ἄνθρωπος, ὅτι πολλὰ αἰ συμφοραὶ καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναφαίνονται, καὶ πολὺ φοβερώτερα.

αὐτῶν, ἀλλὰ εἶναι δυνατόν καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ χαρισθῶν, μόνον ἂν ὑπακούωμεν εἰς τοὺς ἀγγέλους, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνο. ἂν πράττωμεν ὅσα προστάζουν, διότι ὅχι μόνον σώζονται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἰδ.ο. εἰσήγαγον τὴν πίστιν. Καὶ ἂν εἶναι δέσμιος ὁ ἅγιος, κατορθώνει περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους. Καὶ παρατήρησε, ὅτι ἐδῶ αὐτὸ ἔχει συμβῆ. Ὁ ἐλευθερὸς ἐκατόνταρχος εἶχεν ἀνάγκην αὐτοῦ τοῦ δεσμώτου· ὁ εἰδήμων κυβερνήτης ἐχρεώετο τὸν μὴ κυβερνήτην· μᾶλλον δὲ τὸν πραγματικῶς κυβερνήτην· διότι δὲν διηύθυνε τοιοῦτον σκάφος, ἀλλὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς οἰκουμένης, ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἀφοῦ ἔμαθες, τὸν Κύριον καὶ τῆς θαλάσσης, ὅχι διὰ τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης, ἀλλὰ διὰ τῆς πνευματικῆς σοφίας. Εἰς αὐτὸ τὸ σκάφος (συμβαίνουν) πολλὰ ναυάγια, πολλὰ κόματα, πνεύματα πονηρὰ· «Ἐσωθεν μάχαι ἐξωθεν φόβος.»⁴ ἑπομένως ὁ πραγματικῶς κυβερνήτης ἐκεῖτος ἦτο.

Παρατήρησε πῶς ὁλος λαὸς, ὁ ὅλος μας εἶναι τοιοῦτος· διότι, ἄλλοτε μὲν ἀπολαμβάνομεν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἄλλοτε δὲ συμφορᾶς, ἄλλοτε δὲ καὶ ἔνθα τοῦ ἀναποφασίστου ἡμῶν, καὶ ἔνεκεν τῆς νωθρότητος ἐμπίπτομεν εἰς ἄπειρα κακὰ τοῦτο δὲ μᾶλλον συμβαίνει, ἐπειδὴ δὲν ὑπακούομεν εἰς τὸν Παῦλον, ὅταν σπρωδῶμεν νὰ ἀπέλθομεν κάποιου, ὅπου δὲν προτρέπῃ· διότι καὶ τώρα συνταξιδεὺς μὲ ἡμᾶς διὰ πλοῦ, ἀλλ' ὅχι δέσμιος, ὅπως τότε προτρέπῃ καὶ τώρα, καὶ λέγει εἰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν θάλασσαν αὐτὴν· «Προσέχετε ἑαυτοῖς· εἰσελευσονται γὰρ μετὰ τὴν ἀφίξιν μου λύκοι φαρεῖς εἰς ὑμᾶς»⁵ καὶ πάλιν· «Ἐν ὅστῃ

ροῖς καιροῖς ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποὶ καὶ ἔσονται οἱ ἄνθρωποι φιλαυτοί, φιλάργυροι, ἀλαζόνες»⁶. Αὐτὸ εἶναι φοβερώτερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνέμους.

ε. Ἄς μένωμεν, λοιπὸν ἐκεῖ ὅπου προτρέπῃ, εἰς τὴν πίστιν, εἰς τὸν λιμένα· τὸν ἀσφαλῆ αὐτὸν περισσώτερον ὡς ἀκούομεν, παρὰ τὸν ἐντὸς ἡμῶν εὐρισκόμενον κυβερνήτην, δηλαδή τὸν νοθόν. Ἄς μὴ πράττωμεν ὅσα αὐτὸς θὰ ὑπογορεύῃ, ὅσα ὁ ναυκλῆρος, ἀλλὰ ὅσα ὁ Παῦλος ἀπειροῦς τοσαύτας τρικυμίας διήλθε. Ἄς μὴ μανθάνωμεν ἀπὸ πείραν, ἀλλὰ προ τῆς πείρας ὡς κερδίζομεν καὶ κακοπάθειαν καὶ ζημίαν. Ἀκούστε τί λέγει· «Οἱ θουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν»⁷. Ἄς ὑπακούωμεν, λοιπὸν, εἰς αὐτόν, διότι καὶ ἐκεῖνο, ἐπειδὴ δὲν ἔδεξαν ἐμπιστοσύνην, θάλασσα τε ἐπαθόν.

Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει· τί δημιουργεῖ ναυάγια· «Οἵτινες λέγει ἐναυάγησαν περὶ τὴν πίστιν»⁸. Σὺ δὲ νὰ μένης δικλόνητος εἰς ὅσα ἔμαθες καὶ διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐθελοσώτης. Ἄς ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Παῦλον καὶ ἂν εὐρισκώμεθα ἐν μέσῳ τρικυμίας, ὅπως σῶσθε καὶ θά λυτρωθῶμεν τῶν κινδύνων καὶ ἂν ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας διαμένωμεν χωρὶς τροφῆς, καὶ ἂν υποθιθεσθῇ ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας, καὶ ἂν εἰμεθα εἰς θέλλαν καὶ σκότος, ἂν ὑπακούσωμεν εἰς αὐτόν, θὰ ἀπαλλαγώμε τῶν κινδύνων. Πλοῖον ὡς θεωρῶμεν ὅτι εἶναι ἡ οἰκουμένη ὅλη, καὶ εἰς αὐτὸ οἱ κακοῦργοι καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὀπτοὶ ἔχουν πολλὰ κακὰ, ἄλλο μὲν ἀρχόντες ἄλλο, δὲ φύλακες, ἄλλοι δὲ δι-

4 Β' Κορινθ. 7 5.
5 Πράξ. 20 29 20

6 Β' Τιμόθ. 3 - 2
7 Α' Τιμόθ. 6, 9
8 Αὐτόθ. 19

καίτοι, όπως ο Παύλος, άλλο δέ δέσμοι, ο όποιοι έχουν δεθῇ με τὰς ἁμαρτίας ἂν μὲν, λοιπόν, ὑπακούω-
μεν εἰς τὸν Παύλον, δὲν χανόμεθα καὶ ἂν εἴμεθα δέ-
σμοι, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερωνόμεθα καὶ εἰς ἡμᾶς θὰ κά-
μῃ χάριν ὁ Θεός, πρὸς χάριν τοῦ. Ἡ δὲν θεωρεῖς ὅτι
εἶναι φοβερός δεσμός τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ πάθη,
διότι δὲν εἶναι μόνον αἱ χεῖρες δεμένα. ἀλλὰ ὁλόκλη-
ρος ὁ ἄνθρωπος. Διότι εἶπε μοι, ὅταν κάποιος ὁ ὁ-
ποῖος ἔχει ἀποκτήσει πολλά χρήματα δὲν ἐξοδεύῃ οὐ-
τε δαπανᾷ, ἀλλὰ τὰ κρατῇ δὲν εἶναι δεμένος φοβερώ-
τερον ἀπὸ κάθε δέσμιον, διὰ τῆς φλαργυρίας, δε-
σμοῦ στερεοῦ,

Τι, λοιπόν, ὅταν κάποιος ὑποτάσσεται εἰς τὴν μοῖ-
ραν, δὲν ἔχει δεθῇ πάλιν αὐτός με ἄλλα δεσμά; Τί ὅ-
ταν εἰς παρατηρήσεις⁸⁸, τί, ὅταν εἰς οἰκονομίας δὲν εἴ-
ναι αὐτὰ χειρότερα ἀπὸ κάθε δεσμόν. τί, ὅταν εἰς ἀ-
φρονα ἐπιθυμίαν καὶ ἔρωτα, ποῖος θὰ θραύσῃ εἰς οὗς
αὐτοὺς τοὺς δεσμούς; Ὑπάρχει ἀνάγκη τοῦ Θεοῦ, ὅ-
στε νὰ λυθῶν. Καὶ εἰ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀρκετὸν νὰ
ἐπιφέρῃ κινδύνον, ὅταν δὲ (ὑπάρχουν) καὶ δεσμά καὶ
τρικυμία, κατέλασθε ποῖον τὸ μέγεθος τῶν κινδύνων
διότι τί δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ καταστρέψῃ; δὲν εἶναι ἡ
πείνα, ἡ τρικυμία, ἡ κηκία τῶν συμπελόντων, τὸ ἀκα-
τάλληλον τοῦ καραβίου, ἄλλὰ ἐνώπιον ὄλων αὐτῶν ἐ-
στάθῃ ἡ λαμπρότης τοῦ Παύλου.

Τοιοιούτρόπως, λοιπόν, καὶ τώρα ὡς κρατῶμεν
πλησίον μας τοὺς ἁγίους καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ κακοκα-
ρία μᾶλλον δέ, καὶ ἂν εἶναι τρικυμία, θὰ γίνῃ καλο-

⁸⁸ Ἐννοεῖ ἐννοῦθα παρατηρήσεις ἡμερῶν καὶ ὁρῶν τῆς ἐξου-
σίας ἢ τοῦ μὴνός ἢ τοῦ ἔτους ἐκ τῶν ἀσίων ὁ Ἀπ. Παῦλος ἀποτρέ-
πει τοὺς Γαλάτας (Γαλ. 4. 10)

καίρια καὶ πολλὴ ἡρεμία, καὶ λύτρωσις ἀπὸ τοῦς κιν-
δύνους! Ἐπειδὴ εἶχε οἰκεῖον τὸν ἅγιον ἐκείνη ἡ χήρα,
καὶ ὁ θάνατος τοῦ τέκνου ἐλύθη, καὶ ἔλασθε πάλιν ζῶν-
τα τὸν παῖδα⁸⁹.

Ὅπου φθάνουν πόδες ἁγίων, τίποτε δὲν θὰ εἶναι
λυπηρὸν καὶ ἂν συμβῇ, (συμβῶναι) διὰ δοκμασίαν
καὶ διὰ μεγαλυτέραν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἄς συνηθίσῃς
τὸ ἔδαφος τῆς οἰκίας νὰ θαδίζεσθαι ἀπὸ ταιούτους πό-
δας καὶ δὲν θὰ πατήσῃ ἐκεῖ δαίμων. Καὶ πολὺ εὐλό-
γως διότι, ὅπως ἀκριβῶς, ὅπου θὰ ὑπάρχῃ εὐωδία, δὲν
θὰ ἔχῃ μέρος ἡ δυσωδία, τοιοιούτρόπως καὶ ὅπου ὑ-
πάρχει τὸ ἅγιον μύρον, πνίγεται ὁ δαίμων, εὐχαριστεῖ
τοὺς φίλους φαιδρύνει τὴν ψυχὴν, τὴν ἀφήγει. Ἐλευθέ-
ραν. Ὅπου ὑπάρχουν ἀκανθαί, ἐκεῖ θηρίαι ὅπου φιλο-
ξενία δὲν ὑπάρχουν ἀκανθαί, διότι ἡ ἑλεημοσύνη, ὅ-
ταν εἰσέρχεται κόπτεται τὰς ἀκανθὰς με δόξῃτα με-
γαλυτέραν ἀπὸ κάθε δρέπανον, με περισσοτέραν σφο-
δρότητα ἀπὸ κάθε φλόγα. Μὴ φοβῆθῃς σέδεσθαι τὰ ἔ-
κνη τῶν ἁγίων, ὅπως ἀκριβῶς τοὺς λέοντας αἱ ἀλώ-
πεκες «δικαίως γάρ, λέγε ὡς λέων πέποιθεν»⁹⁰.

Ἄς ὁδηγῶμεν ἐντὸς τῆς οἰκίας αὐτοὺς τοὺς λέον-
τας, καὶ ἅλα τὰ θηρία ἐκδιώκοντα, χωρὶς νὰ φωνά-
ζουν αὐτοὶ πολὺ, ἀλλὰ μόνον με τὸ νὰ δμιλοῦν. Διότι
οὔτε ὁ θρυγηθμός τοῦ λέοντος δὲν ἀπομακρύνει τόσον
τὰ θηρία, ὅσον ἡ προσευχὴ τοῦ δικαίου ἐκδιώκει τοὺς
δαίμονας ἂν μόνον ὁμιλήσῃ. ἔχουν ἤδη καθίσει ἐκ φό-
βου συνεστολμένα.

Καὶ τοῦ λοιπόν, ὑπάρχουν τοιοῦτοι λέγε, Παν-

⁸⁹ Αναφέρεται ὁ ἱερεὺς Πατήρ εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ υἱοῦ τῆς
χήρας εἰς τὸ Σάβαντο ἐπὶ τοῦ ἡεροφάνου Ἡλίου. 28 Γ' Βασ. 17
17 κ. εἰ.)

⁹⁰ Παροιμ. 28. 1

ταχού, ἂν ἡμεῖς πιστεύωμεν, ἂν τοὺς ζητῶμεν ἂν ἐνδιαφερόμεθα. Ποῦ τοὺς ἐζητήσας, εἰπέ μου· πότε εἶχες αὐτὸ τὸ ἔργον, πότε ὑπελόγησας αὐτὸ τὸ πρῶγμα; Ἐὰν, ἂν πόν, δὲν ζητῆς, μὴ ἀπορήσῃς, ἐπειδὴ δὲν εὗρισκες· «ὃ γὰρ ζητῶν εὗρισκε»¹⁰, ὅχι, ὃ μὴ ζητῶν. Ἄκουσε τοὺς εὗρισκομένους εἰς τὰς ἐρημίας· ἀπομάκρυνε χρυσὸν καὶ ἀργύριον εἰς θλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης ὑπάρχον· καὶ ἂν δὲν δέχασαι εἰς τὴν οἰκίαν, πῆγαν· σὺ πρὸς αὐτόν, μαθήτευσέ πηλοῖον τοῦ ἀνθρώπου, νὰ εἴσῃ εἰς ἐκεῖνον τὴν οἰκίαν, δὲ νὰ ἡμπορέσῃς νὰ ἐπιτύχῃς, καὶ νὰ ἀπολαύσῃς τὴν ἐξ ἐκεῖνου εὐλογίαν· οἷός τ' εἶναι σπουδαία ἡ εὐλογία ἢ προσερχομένη ἀπὸ τοὺς ἀγίους, τὴν ὅπου· ἂν φροντίζωμεν νὰ ἐπιτυχωμεν ἵνα θεοποιημένοι ἀπὸ τὰς εὐχάς τῶν ἀπολαύσωμεν τὴν φιλοφροσύνην ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ὃ ὅπου· τὸς ἐνδυναμώνει, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Μονογενοῦς Τοῦ Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα, δόξα, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΔ' (54)

(Πρὸς 28, 2-16).

«Οἱ δὲ θάρστροι παρεῖχον αὐτὴν τυχούσαν φιλοφροσύνην ἡμῶν· ἀνάγκας γὰρ πυρὸν, προσελθόντες πάντας ἡμῶς δὲ τὸν θεὸν τὸν ἐρευνῶν καὶ διὰ τὸ ἦθος

Συστρέφαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων πλήθος καὶ ἐκείνους ἐπὶ τὴν πυρὸν, ἐχύθη, ἐκ τῆς θέρας διεβλήθησαν καθήματα τῆς χειρὸς αὐτοῦ»¹

α. Ἐξηγεῖ, πῶς προσέφερον τὴν φιλοφροσύνην οἱ θάρστροι· «ἀνάψαντες γὰρ λέγε· πυρὸν, προσελθόντες πάντας ἡμῶς». Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία ὠφέλεια διὰ τὴν σωτηρίαν ἐξ ἄλλης πηγῆς καὶ ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ τοὺς δημιουργήσῃ καταστροφάς ἢ κακοκαρία, ἀνάπτουν πυρὸν. Ἐπειτα ὁ Παῦλος ἀφοῦ ἐλάθε φρύγανον, τὰ ἔθεσεν ἐπάνω εἰς τὴν πυρὸν τοῦτο καὶ δηλώνει προσθέτει, λέγων· «Συστρέφαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων πλήθος». Ἰδὲ ὅτι, καὶ αὐτὸς ἐνεργεῖ καὶ ὅτι δὲν θαυματουργεῖ ἀνευ λόγου εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν, ἀλλὰ ἐξ ἀνάγκης· διότι καὶ κατὰ τὴν τρικυμίαν προσφῆτευσεν ἐπειδὴ ὑπῆρχεν αἰτία, ἀλλ' ὅχι ἀνευ λόγου, καὶ ἐδῶ πάλιν μαίεται φρύγανον καὶ τὰ θέτει ἐπὶ τῆς πυρὸς. Βλέπεις ὅτι, δὲν πράττει τίποτε ἐγώιστόν, οὔτε περιττόν, ἀλλὰ διὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἱδιοὶ καὶ νὰ ἀπολαύσουν κάποια θερμότητα.

Ἐπειτα ἐχύθη (ἐχύθη), ἡ ὁποία ἐξῆλθεν ἐξ αἰτίας τῆς θερμότητος, ἐδάγκασε τὴν χεῖρα του· καὶ οὕτως (τὸν) ἐδάγκασε, τὸ κάνει φανερόν ἐκ τοῦ συμπεράσματος, λέγων· «Ὡς δὲ εἶδον οἱ θάρστροι, τὸ θηρίον κρεμάμενον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Πάντως φονεὺς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος οὗτος· ὅτι, διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ δίκη ἔξῃν οὐκ εἴσας». Ὅρθως καὶ αὐτὸ ἐπετράπη, ὥστε καὶ νὰ ἴδουν αὐτοὶ καὶ νὰ εἴπουν ταῦτα, διὰ νὰ γίνῃ πιστευτὸν τὸ θαῦμα ὅταν γίνῃ.

Ἰδὲ συγκροτημένῃ τὴν φυσικὴν κρίσιν καὶ εἰς τοὺς θαρσάροισι, καὶ μὲ σεβασμὸν νὰ λέγουν οἱ ἴδιοι μετὰ τῶν καὶ ὅχι ἀνοήτως νὰ κατηγοροῦν τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὶ προσηγομένως βλέπουσι διὰ νὰ θαυμάσουν περὶ ασότερον.

«Ὁ μὲν οὖν ἀποτιναζόμενος τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν, οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι ἢ καταπίπτειν ἀφ' οὗ νεκρόν. Ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκόντων καὶ θεωρούντων μὴδὲν ἔπαθεν εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταεπλάθοντο ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι». Αὐτοὶ αἱ ὁποῖοι ἐνόμιζον ὅτι αὐτὸς θὰ ἐπὶ ῥήσκειτο δηλαδὴ ὅτι θὰ διερωτηγνυτο, αὐτοὶ δὲ εἶδον ὅτι δὲν ἔπαθε τίποτε λέγουσι ὅτι εἶναι θεός. Πάλιν ἄλλη ὑπερβολὴ τῆς αὐτῶν, ὅπως ἀκριθῶς καὶ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν Λυκαονίαν.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον χωρία ὑπῆρχε τῷ πρώτῳ τῆς νήσου δυνάμει Ποπλίῳ, ὃς ἀναδείχμενος ἡμῶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. Ἰδοὺ πάλιν ἄλλος φιλόφρονος καὶ πλουσιος καὶ πολὺ εὐπορος, ὁ Ποπλίος, Αὐτός, χωρὶς νὰ τῷ τίποτε, ἀλλ' εὐσηλαγχυσθεὶς αὐτοὺς ἐξ αἰτίας μόνον τῆς συμφορᾶς, τοὺς ἐδέχθη καὶ τοὺς περ ἐποίησεν.

«Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου, πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον, κατακεῖσθαι πρὸς θν ὁ Παῦλος, εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἱάσαστο αὐτόν». «Ἦστε ἦτο ἄξιός νὰ εὐεργετηθῇ διὰ τοῦτο καὶ, ἀποδιδὼν αἰμόθην εἰς αὐτόν διὰ τὴν ὑποδοχὴν, τὸν ἐθεράπευσεν. «Τούτου δὲ γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ ἔχοντες ἀσθενεῖς ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο οἱ καὶ πολλὰς τιμὰς ἐτίμησαν ἡμῶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν» δηλαδὴ «καὶ εἰς ἡμῶς ὅταν ἐπρόκειτο νὰ

ἀποπλεύσωμεν ἔδωκαν τὰ ἀναγκαῖα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους».

Ἰδὲ ὅτι αὐτοὶ οὔτε ὅταν ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν κακοκαιρίαν μένουσι χωρὶς περιπολεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅτι μὲ φιλοτιμίαι τοὺς ὑποδέχονται ἐξ αἰτίας αὐτοῦ διότι τρεῖς μῆνας ἦσαν ἐκεῖ τρεφόμενοι ὅλοι. Καὶ ὅτι ἐμεινεν τόσον χρόνον ἄκουε πῶς τοῦτο ἐξηγῶν προσθίται. Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πολλοῖς παρακεχρημακότι ἐν τῇ νήσῳ Ἀλεξανδρίῳ παρὰ στήμῳ δὲ οὐ σκοῦρος ἦεν καταχθέντες εἰς Συρακοῦσας, ἐπέμειναν μὲν ἡμέρας τρεῖς ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι, ἦλθομεν εἰς Ποτιόλους ὅθι εὐρόντες ἀδελφούς, παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοὺς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτὰ καὶ οὕτως εἰς τὴν Ῥώμην ἦλθομεν. Κάκειθεν οἱ ἀδελφοί, ἀκουσάστας τὰ περὶ ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου Ἰσάρου, καὶ τριῶν Ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος, εὐχιστοῦσας τῷ Θεῷ, ἔλαβε θάρσος.

Ἰδὲ ὅτι διὰ αὐτὰ γίνονται, διὰ τὸν Παῦλον ὥστε νὰ πιστεύουσιν οἱ θεσμῶτα οἱ στρατιῶται, ὁ ἐκατόνταρχος διότι ἐκεῖ ἦσαν ἀκαμπτοὶ (ἀξέστοι) καὶ μὲ αὐτὰ τὰ ὅποια ἤκουσαν ὅταν τοὺς συνεβούλευσε καὶ ἀνέλαυσαν μὲ ὅσα προεῖπεν, καὶ μὲ ὅσα ἐθαύματούργησε καὶ μὲ ὅσα τοὺς ἔθρεψε θὰ ἐφαντάζοντο σπουδαῖα δι' αὐτόν. Ἰδὲ ὅταν ὑπάρχη σωστὴ κρίσις, καὶ ὅχι προκατελημμένη ἀπὸ κόπο οὐ πάθος, πῶς ἀμέσως ἀποδέχεται τὰς ὁρθὰς κρίσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις μετὰ ἀκριβοῦς διακρίσεως. Ἦδη ἔφθασεν τὸ κήρυγμα καὶ εἰς τὴν Σικελίαν τοιοῦτοτρόπως ἐφθασε ἐσπευσμένως καὶ εἰς Ποτιόλους, ὅπου καὶ ἀφ' οὗ εὐροὶ μερικοὺς ἀδελφούς διεμένοις πλησίον των. Ἐπειτα καὶ ἄλλοι ἐνεκα τῆς φήμης τοὺς συναντοῦν τόσον μεγάλη ἦτο ἡ προθυμία τῶν ἀδελφῶν, ὥστε δὲν τοὺς ἐτέραιζε τὸ ὅτι

ήτο δέσμιος ὁ Παῦλος ἀλλ' ἐξήλθον εἰς προϋπάντησιν.

Παρατήρησε ὅτι καὶ αὐτὸς ὑπέστη κάτι δοῦναι πόνον «θάρος γάρ, λέγει, ἔλαθεν, ἰδὼν τοὺς ἀδελφοὺς». Ἄν καὶ εἶχε τόσα θαύματα ἐπιτελέσει, ἀλλ' ὥς μὴ ἔλαθε καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐμφανισεως των βοηθειαν ἔξ αὐτοῦ πληροφορούμεθα ὅτι ὡς ἀνθρώπος καὶ παρηγορεῖτο, καὶ ἀντιθέτως.

«Ὅτε δὲ ἦλθον εἰς Ῥώμην, ἐπετράτη τῷ Παύλῳ μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φιλάσσοντι αὐτὸν σιριατιῷ»· Βλέπετε; τοῦ ἐπετράτη νὰ μὴν μόνος τοῦ. Δὲν εἶνα καὶ αὐτὸ μικρὰ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι αὐτὸς πολὺ ἐθαυμάσθη· ὅτι δὲν τὸν περιέλαβαν μετὰ τῶν ἁλίων.

«Ἐγένετο δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας συγκαλέσασθαι τὸν Παῦλον τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρῶτους». Ἐπειτα ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας ἐκάλεσε τοὺς προκρίτους τῶν Ἰουδαίων, ὥστε νὰ μὴ προλάβουν αὐτοὶ νὰ μάθουν (τὰ γεγονότα). Καὶ τί κοινὸν πρὸς ἐκείνους εἶχαν, διότι δὲν θὰ ἐπρόκειτο αὐτοὶ νὰ τὸν κατηγορήσουν. Ἀλλ' ὁμῶς δὲν ἐφρόντιζεν αὐτὸ ἀλλὰ νὰ διδάξῃ αὐτὸ καὶ νὰ μὴ παρουσιασθοῦν εἰς αὐτοὺς τὰ ὅσα ἐλέγοντο.

Θ. Ο. μὲν, λοιπόν, Ἰουδαῖοι, ἐνῶ εἶδον τόσα θαύματα, τὸν κατεδίωκον, τὸν ἀπεμάκρυνον οἱ δὲ θάρσασθαι, χωρὶς νὰ ἴδουν τίποτε, ἕνεκα μόνον τῆς συμφορᾶς (τὴν ὁποίαν ἀντιμετώπισεν) ἦσαν φιλόανθρωποι. Πάντως, λέγει, φρονεῖς ἔσται ὁ ἀνθρώπος οὗτος. Δὲν ἐκφορίζουν ἀπλῶς τὴν γνώμην των, ἀλλὰ πάντως λέγουσι δηλαδὴ ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ ἴσωμεν. Καὶ ἡ δικτ., λέγει, ζῆν οὐκ εἶσεν αὐτόν. Ἐπομένως εἶχον καὶ τὴν περὶ προνοίας ἀντίληψιν, καὶ συνέβαινε νὰ εἶνα αὐτοὶ οἱ θάρσασθαι μετὰ πολλὴν περισσώτεραν ὀρθὴν κρί-

σιν ἀπ' ὅτι οἱ φιλόσοφοι· διότι αὐτοὶ μὲν δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἀπολαμβάνουν προνοίας τὰ ὑπὸ τὴν σελήνην, αὐτοὶ δὲ νομίζουσι ὅτι πανταχοῦ εἶναι παρὼν ὁ Θεός, καὶ ὅτι, καὶ ἐν κάποιοις πολλὰ θαύματα δὲν θὰ διαφύγῃ εἰς τὸ τέλος.² Καὶ ἰδὲ πῶς οὐδόλως ἐπιτίθενται, ἀλλὰ τὸν σέβονται ἐπὶ τινα χρόνον ἐξ αἰτίας τῆς συμφορᾶς οὗτε τὸν διασώρουν· ἀλλὰ μετὰ τὴν λέγουσι διότι τὰ δεσμά αὐτοῦ προέτρεπον νὰ ὑποπτευοῦνται ἐν καὶ ἦσαν δέσμοι.

Ἄς ἐντραποῦν ἐκεῖνοι. οἱ ὁποῖοι λέγουσι «ἵνα μὴ εὐεργετῆς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὰς φυλακάς». Ἄς ἐντραποῦμεν τοὺς θαρσάρους διότι δὲν ἐγνώριζον ποῖοι ἦσαν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν συμφορὰν κατὰ πρῶτον ἐμάνθανον ὅτι ἦσαν ἀνθρώποι· διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐκρίναν ἀξίους τῆς φιλονθρωπίας.

Ἐπὶ πολὺ δὲ, λέγει, προσδοκῶντων αὐτῶν· δηλαδὴ «ὅτι ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπερίμενον νὰ ἀποθάνῃ». Αὐτὸς δὲ καὶ ἐτίναξεν εἰς τὸ πῦρ τὸ θηρίον καὶ ἐβίβριζε τὴν χεῖρα ὅτι δὲν εἶχε πάθει τίποτε. Ὅταν εἶδον αὐτὸ καὶ ἔμειναν ἐκπληκτοὶ καὶ ἐθαύμασαν, δὲν συνεβη δὲ ἀμέσως τὸ θαῦμα, ἀλλὰ ἐχρονотρόθησαν οἱ ἀνθρώποι, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι προϊόν φαντασίας· τοιοῦτοτρόπως δὲν ἦτο ἀπόη· οὕτε ἦτο μαγεία.

Ἐν δὲ ταῖς περὶ τὸν τόπον ἐκείνον ὑπήρχε χωρία

² Πρόκειται περὶ τῶν δεσφῶν ἢ δισφῶν φιλοσόφων οἱ ὅποιοι ἔλεγον ὅτι ὁ Θεὸς ἐπιμαρτύρησε τὸν κόσμον· ἀλλὰ δὲν μεμνηθὲν πλεονεκτήσει αὐτοῦ.

³ Οἱ θάρσασθαι αὐτὸ ἐπίσταντο ὅτι ἡ Δίκη ἢ ὁπόσα «ζῆν οὐκ εἶσεν αὐτόν» εἶναι ἡ θεὰ τῆς ἀντιποδοῦς καὶ δικαιοσύνης μὴ πολλὰς καὶ διάφορας μυθικὰς γενεολογίας (θυγατὴρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θῆς καὶ κόρη τοῦ Χρόνου, τοῦ Κρόνου κ.λπ.). Ἀνυμνήθη ὑπὸ πολλῶν παλαιῶν ἀπὸ τοῦ Ἡοιδῶν, διὰ δὲ τοῦτο διακρίνεται καὶ τὰς θυσίας ἀναφέρει ὁ σοφὸς καὶ λόγιος τοῦ 2ου μ.Χ. αἰ. Ἀθανάσιος.

τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπίλῳ⁵ ὃς ἀναθεζάμενος ἡμῶς φιλοφρόνως ἐξέτισε». Ὁρθῶς εἶπε τοιαυτοτρόπως διότι, ἦτο χαρακτηριστικὸν μεγάλης καλωσύνης τὸ νὰ φιλοξενήσῃ διοσκοσίους ἐξδομήκοντα ἀνθρώπους. Κατανόησε πόσον εἶναι τὸ κέρδος τῆς φιλοξενίας· ὅχι ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἀνάγκη, οὔτε χωρὶς τὴν θέλησίν του ἀλλὰ ὡς ἐὰν εἶχε κέρδος, τρεῖς ἡμέρας τοὺς ἐφιλοξένησε. Διὰ τοῦτο καὶ εὐλόγως ἀμειβεται διὰ τὴν τόσον μεγάλην φιλοξενίαν, καὶ πολὺ περισσότερα (λαμθάνει.) ἀπὸ ὅ, τι ἔδωκε· διότι θεραπεύει τὸν πατέρα του, ὁ ὅποιος ἔπασχε ἀπὸ δυσεντερίας· ὅχι δὲ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς, οἱ ὅποιοι. ἦσαν ἀσθενεῖς, τοὺς ἀξιώνει τῶν ἰδίων (δωρεῶν)· τὸν ὅποιον καὶ ἀνταμείβοντες, τοῦ προσέφερον ὡς δῶρον τιμᾶς καὶ ἀγαθῆς. Αὐτὸ δὲ φανερώων, συμπληρώνει. «Οἱ καὶ πολλὰς τιμὰς ἐτίμησαν ἡμῶς, καὶ ἀναγομένους ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν».

Δὲν ἐλάθε μισθόν, μὴ γένοιτο! ἀλλ' ἐκπληρώνεται αὐτὸ τὸ ὅποιον ἔχει γραφῇ «Ἄξις ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστί»⁶. Αὐτοὶ δὲ οἱ ὅποιοι τοὺς ὑπεδέχθησαν τοιοῦτοτρόπως, εἶναι φανερόν, ὅτι ἐδέχθησαν καὶ τὸ κήρυγμα· ὅτι δὲν θὰ ἔλεγε τόσα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τριμήνου, ὃν δὲν ἐπίστευον αὐτοὶ πολὺ καὶ δὲν ἔδειξαν κορπούς· ὥστε εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ (κονεῖς) ἀπὸ αὐτὸ μεγάλην ἀποδείξει τοῦ πληθοῦς τῶν πιστευόντων.

«Καὶ ἀνέχθημεν, λέγει, ἐν πόλει Ἀλεξανδρίῳ παρακεχειμακτόν ἐν τῇ νήσῳ, παρασήμερον Διοσκοῦροις»· Ἰσως αὐτὸ εἶχεν γραφῇ εἰς αὐτὸ τόσον ἦσαν

πλήρεις εἰδώλων· Ἰδὲ ὅτι, χρονοτριβοῦν, καὶ πάλιν βιάζονται. «Τῷ δὲ Παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτόν», Ἀποκόν, τόσον ἦτο σεβαστὸς ὁ Παῦλος, ὥστε καὶ ἐπitrάπεται νὰ εἶναι μόνος του. Καὶ οὐδὲν παράδοξον διότι, ἐὰν καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ ἐφέρθησαν μὲ φιλοφροσύνην, πολὺ περισσότερον τώρα.

«Καὶ ἐπιγενομένου λέγει, Νότου, δευτεραῖοι ἡλθόμεν εἰς Ποτιόλους, οἱ εὐρόντες ἀδελφούς, παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἐπτά» καὶ οὕτως εἰς τὴν Ρώμην ἡλθόμεν. Κάκειθεν οἱ ἀδελφοί, ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἀχρις Ἀπιδίου Φόρου καὶ τριῶν Ἰαθερωνῶν· Ὅτι ἐπειδὴ ἐφοβήθησαν τὸν κίνδυνον ἐξῆλθον, καὶ αὐτὰ (ἦσαν) ἀρκετὰ νὰ κάμουν ἐκείνους νὰ πεσθῶν. Ἰδὲ πῶς δὲν προσήγγισαν εἰς οὐδεμίαν πόλιν κατὰ τὴν διάρκειαν τόσον μεγάλου ταξιδίου, ἀλλ' εἰς νήσον, καὶ διῆλθον ὅλον τὸν χειμῶνα ταξιθεύοντες, καθ' ὃν χρόνον ἐκεῖνοι ὡδηγοῦντο εἰς τὴν πίστιν, οἱ συμπλέοντες ἐννοῶ.

«Ἐπετράπη λέγει, μένειν καθ' ἑαυτόν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτόν στρατῳτῇ· Πολὺ εὐλόγως ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν μήτε ἐκεῖ νὰ ὀποσῇ αὐτὸς κάποιαν ἐπιβουλὴν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐπαναστατήσῃ. Ἐπομένως δὲν ἐφύλασσαν ἐκείνον ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ συμῆῃ κάτι ἐκ τῶν δυσαρρέτων· διότι δὲν ἦτο δυνατόν εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ ἐπειδὴ ἦτο τόσον μεγάλη ἡ πόλις καὶ ὑπῆρχεν ὁ βασιλεὺς (ἡ ἐκκλησίς τοῦ Καίσαρος), καὶ ὑπῆρχεν ἡ ἐπιβουλία (πρὸς ἀνεξέτασιν) νὰ συμῆῃ κάτι ἀντιθέτως πρὸς τὸ κοινωνικόν. Τοιοῦτο

⁵ Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ πλίου ἡ ἀναγεγραμμένη τὸν Διοσκοῦρων τὸ σημεῖον οἱ Διόσκουροι Κάστωρ καὶ Παλλοδένης κατὰ τὴν Ρωμαϊκὴν μυθολογίαν ἦσαν προστάται τῶν Βαλκανικῶν.

πως πάντοτε τὰ πάντα ὑπὲρ ἡμῶν συμβαίνουν, ἐξ αἰτίας ἐκείνων οὐ, ὅποιοι φαίνονται ὅτι εἶναι ἐναντίον μας διότι ἦτο φύλαξ τοῦ Παύλου.

Καὶ ἄρα ὁ συνεκάλεσε τοὺς προκριτοὺς τῶν Ἰουδαίων, συνομιλεῖ μὲ αὐτοὺς αὐτοὶ καὶ ἀφοῦ ἔφερον τὰς ἀντιρρήσεις τῶν ἀναχωρούντων, καὶ ἀπὸ αὐτῶν κατηγοροῦνται, καὶ τίποτε δὲν τολμοῦν νὰ εἰπουν διότι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἀντιτίθεντο εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τὰ σχετικὰ μὲ ἐκείνους, ἃ ὅτι αὐτοὶ εἶναι ἀξιόμ. θαυμασμοῦ, ὅτι ὅχι. Ἐνεκα ἐκεῖνων οἱ ὅποιοι φαίνονται ὅτι εἶναι ὁ ἀσφάλειαν ἀλλὰ διὰ τῶν ἀντιθέτων ὅλα ὑπὲρ ἡμῶν συμβαίνουν.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς πρόσεξε ἀπ' ἐδῶ ἀκριβῶς. Διέταξε ὁ Φαραὼ νὰ ριφθοῦν εἰς τὸν ποταμὸν τὰ θρέφῃ· ἐὰν δὲν ἐρριπτοντο τὰ θρέφῃ, ἐὰν δὲν ἐγίνετο ἡ διαταγὴ τοῦ Φαραὼ, δὲν θὰ ἐσώζετο ὁ Μωϋσῆς· αὐτὸ θὰ ἀνεδρέφετο εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ὅταν ἐσώζετο, δὲν ἦτο εἰς τιμὴν, ὅταν ἐγκατελείφθη, τότε εὐρέθη εἰς τιμὴν. Αὐτὸ δὲ ἔκαμεν ὁ Θεός, παρουσιάζων τὸ ἐπισημτικὸν καὶ ἐφευρετικὸν αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ).

Τὸν ἠπειλήσεν ὁ Ἰουδαῖος, λέγων «Μὴ ἀνέλκῃ με σὺ θέλεις,» καὶ αὐτὸ τὸν ὠφέλησεν. Ἐπομένως καὶ οἱ κοινοὶ συνῆθη, ὥστε νὰ ἴδῃ αὐτὸς τὸ ὄραμα ἐκείνου εἰς τὴν ἔρημον, ὥστε νὰ συμπληρωθῇ ὁ πρέπων χρόνος, ὥστε αὐτὸς νὰ ἀσχοληθῇ ἐπιμελῶς μὲ τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ νὰ ζῇ μὲ ἀσφάλειαν. Καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐναντίας τοῦ ἐπιβουλῆς τῶν Ἰουδαίων τὸ αὐτὸ συμβαίνει· τότε γίνεται λαμπρότερος, ὅπως καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν τοῦ Ἀαρὼν ἐπανεστάτησαν ἐναντίον του, καὶ τὸν ἔκαμαν ἐπιφανέστερον διότι ἀπ' ἐδῶ ἀκριβῶς κατασκευάζεται δι' αὐτοὺς τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα, καὶ τὸ δάδημα παρέχεται, καὶ ὁ ὑπόλοπος δάκρυς τῆς στολῆς ὥστε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ θαυμάζεται

ἀπὸ τὰ ἐλάσματα τοῦ χαλκοῦ. Γνωρίζετε ὅπως ἐποίησε τὴν ἱστορίαν διὰ τοῦτο καὶ παραλείπω τὴν διήγησιν. Καὶ ἂν θελετε, πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἂς παρουσιάσωμεν (= ὡς ἀφηγηθῶμεν) τὰ ἔα.

Ὁ Κἄν ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του, ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως μᾶλλον τὸν ὠφέλησε διότι ἔκουσε τί λέγει «Φωνὴ αἱματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με»· καὶ πάλιν εἰς ἄλλο σημεῖον. «Αἷματ.», λέγει, «κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἀβελ»⁸. Τὸν ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὴν ἀθεοσιότητα τοῦ μελλόντος, ἠδύνησε τὴν ἀμοιβὴν ἐμὰς θομεν ὅλα τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν. Διότι εἰς τί ἔχει ἀδικηθῇ ἐπεὶ ἀπέθανεν ἑνώρις. Εἰς οὐδὲν δὲ τί κερδίζουν, εἰπέ μου, αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἀποσπῆσκουν ἀργότερον, τίποτε δὲν εὐρίσκεται ἡ εὐτυχία εἰς τὸ νὰ ζῇ κανεὶς πολλὰ ἢ ὀλίγα # τη, ἀλλὰ εἰς τὸ νὰ ἔχῃ χρησιμοποίησιν τὴν ζωὴν κατὰ τὸ πρέπον. Οἱ τρεῖς παῖδες ἐρρίφθησαν εἰς κάμνον καὶ δι' αὐτὸ ἔχουν γινε, ἐπιφανέστεροι ὁ Δανιὴλ εἰς λάκκον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔγινε περίφημος.

γ' Βλέπεις ὅτι, πανταχοῦ οἱ πειρασμοὶ γεννοῦν μεγάλα ἀγαθὰ καὶ ἐδῶ, πολὺ περισσότερον θεοσιῶς ἐκεῖ· εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ τῆς κακίας τὸ αὐτὸ συμβαίνει, ὅπως ἂν κάποιος, ἐνῶ ἔχει κάλαμον ἀντικαρετάσαστο πρὸς τὸ πῦρ διότι ὁ τοιοῦτος νομίζει μὲν ὅτι, κτυπᾷ τὸ πῦρ τὸ κάνε δὲ περισσότερον λαμπρόν καὶ αὐτόν (τὸν κάλαμον) καταστρέφει. Διότι τροφή γίνεται, ἡ κακία καὶ θεμέλιον λαμπρότητος διὰ τὴν ἀρετὴν διότι διὰν ὁ Θεὸς χρησιμοποίησιν τὴν ἀδικίαν

⁸ Ἡ περιγραφὴ τῆς βραβείας σχολῆς τοῦ Ααρων ἐναφάρετο εἰς τὴν Εξοδὸν εἰς τὸ 28ον κεφάλαιον.

⁷ Γεν. 4, 10.

⁸ Εθρ. 12, 24.

εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης, τὰ ἰδικὰ μας περισσότερον λάμπουν. Πάλιν ὁ διάβολος, ὅταν δημιουργῇ κάτι τοιοῦτον, καθιστᾷ περιφημότερους αὐτούς οἱ ὅποιοι ὑπομένουν.

Τ., λοιπόν, λέγει, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἀδάμ δὲν συνέβη αὐτό, ἀλλὰ ἐγὼ νε περισσότερον ἐπανεῖδιστος. Μάλιστα μὲν καὶ ἐκεῖνον ὁ Θεὸς κατὰ τὸ ἄρμαζον τὸν μετεχειρίσθη. ἔάν δὲ κατὰ κάποιον τρόπον ὑπέστη κατὰ τὸ ἴδιον ἡδίκησε τὸν ἐοικῶτά του· διότι ἐκεῖνα μὲν τα ὅποια γίνονται εἰς θάρος μας ἀπὸ ἀλλοῦς, γίνονται αἰτία μεγάλων εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν, ὅσα δὲ ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων, οὐδὲν ἄλλως. Ἀ ὅτι ἐπεὶ δὴ ποιοῦμεν ὅταν ἀδικῶμεθα ὅπῃ ἀλλοῦς, ἀπὸ τούτων ἐαυτοὺς μας δὲ οὐδὲν ἄλλως, ἀποδεικνύει ὁ Θεὸς ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀδικεῖται, ἀπὸ ἄλλου προκρίπτει, ὁ δὲ κῶν δὲ τὸν ἐαυτὸν του θλάπτειται καὶ πολὺ ἀλόγως, διὰ τὸ ὅτι φέρωμεν μὲ γεννα ὅντα μὲν ἐκεῖνα, τοῦτο δὲ ὅχι ἄλλως τε ἐκεῖ τὸ πᾶν συνέβη διὰ τὸν Ἀδάμ. Ἀ ὅτι, ὅταν εἰδωσὲς πᾶσιν εἰς τὴν γυναικά, διότι διὰ τὴν ἐνὶ αὐτῇ οὐκ ἔσχεσε τὰ ἀντίθετα δὲν τὴν ἀπέκρουσες. Σὺ ὅπως ὅποτε ἐγένετο αἴτιος, ἐπεὶ δὲ ὁ δὲ διάβολος ἐπρεπε συμφῶνως πρὸς αὐτὸ νὰ χάνονται ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πειράζονται. ἔάν δὲ δὲν χάνονται, εἰς ἡμᾶς (ὁ ἀρχὴν) ἡ αἰτία. Ἀλλὰ ἐπρεπε, λέγει, ὅλοι ὅσοι δοκίμαζονται, νὰ ἐπιτυγχάνουν, ἢ ἔάν εἰς ἡμᾶς (ἦτο) ἡ αἰτία, ἐπρεπε καὶ χωρὶς τὴν ἐπέμβασιν τοῦ διαβόλου νὰ χάνονται. Αὐτὸ καὶ γίνεται καθ' ὅσον πολλοὶ καὶ χωρὶς τὸν διάβολον γίνονται· διότι θεοβλαῖος δὲν τὰ δημιουργεῖ ὅλα αὐτὰς ἀλλὰ πολλὰ συμβαίνουν ἐξ αἰτίας μόνον τῆς νωθρότητός μας. ἔάν δὲ εἰς κάτι (εἴναι) καὶ ἐκεῖνος αἴτιος, ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς ἐβώσαμεν τὴν ἀρχὴν (= παρεχώρησαμε τὸν διαβόλου).

Διότι ἐπεὶ μοι, πότε ὁ διάβολος εἶχε δύναμιν

ἐπὶ τοῦ Ἰούδα, ὅταν εἰσῆλθε, λέγει, εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς. Ἀλλ' ἀκούσε τὴν αἰτίαν, ὅτι «κλέπτῃς ἦν, καὶ τὰ ἐαυτοῦ ἐβλάπτει». Ὁ ἴδιος τοῦ ἐβώσε τὴν ἀνέσιν τῆς ἐσόδου ἐπομένως δὲν κάμνει ὁ διάβολος τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἡμεῖς τὸν δεχόμεθα καὶ τὸν καλοῦμεν. Ἀλλὰ, ἔάν δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖνος, λέγει, δὲν θὰ ἦσαν μεγάλα τὰ δεινὰ. Ἀλλὰ ἐπρόκειτο νὰ μὴ εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ τιμωρία δεκτικὴ ἐξελείψεως. Διότι τώρα μὲν, ἀγαπή τέ, τὰ τῆς τιμωρίας δι' ἡμᾶς εἶναι ἡπιώτερα, ἔάν δὲ μόνον μας δημιουργῶμεν τὰ δεινὰ, ἀνυπόφορος θὰ ἦτο ἡ τιμωρία. Διότι, εἶπε μοι, ἔάν εἰς αὐτὰ εἰς τὰ ὅποια ἐσφαλεῖ ὁ Ἀδάμ χωρὶς συμβουλήν ἐσφαλεῖ, ποῖος θὰ τὸν ἐσωζεν ἀπὸ τούτων κινδύνους; Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐσφαλεῖ, λέγει. Ἀπὸ ποῦ μοῦ το λέγεις αὐτό, διότι ὁ τόσον ἰσχυρὸς καὶ ἐπιτολῆς καὶ ἔκτος πρὸς ἀπερισκεψίαν, ὥστε νὰ δεχθῇ τοιοῦτον εἶδος συμβουλῆς, πολὺ περισσότερον καὶ ἀνεῖ αὐτοῦ θὰ εἶχε γίνε. τοῦτο (ἀμαρτωλός). Ποῖος διάβολος ἐρωτῶν εἰς θρόνον τοῦ ἀδελφούς τοῦ Ἰωσήφ; Ἄν λοιπόν, ἀγαπητοί, εἴμεθα προσεκτικοὶ καὶ ὁ διάβολος γίνετα δι' ἡμᾶς αἴτιος προκοπῆς διότι εἰς τὴν ἐβλάπτει τὸν Ἰούδα ἢ τόσον μεγάλη αὐτοῦ δολιότης;

Μὴ εἴπῃς, λέγει, αὐτό, ἀλλὰ ὁ ἀδύνατος θλάπτειται. Ἀλλὰ ὁ ἀδύνατος, καὶ ἂν δὲν ὑπάρχῃ διάβολος, θλάπτειται. Ἀλλὰ περισσότερον, λέγει, μὲ τὴν ἐπίδρασιν ἐκεῖνου. Ἀλλὰ ὀλιγώτερον τιμωρεῖται, ὅταν ἀμαρτήσῃ μὲ τὴν ἐπίδρασιν ἐκεῖνου διότι δὲν εἶναι δι' ὅλα τὰ ἀμαρτήματα αἱ ἰδία τιμωρία.

Ἄς μὴ ἐξαπατῶμεν τοὺς ἐαυτοὺς μας δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς αἴτιος ὁ διάβολος. ἔάν προσέχωμεν ἐκεῖνος

μᾶς ἀφυσπνίζε. περισσότερον, ἐκεῖνος μᾶς ἐξεγείρει. Διότι, εἰπέ μοι, (κατὰ πρῶτον αὐτά ὡς ἐξετάσωμεν) ὡς μὴ ὑπάρχουν θηρία, ὡς μὴ ὑπάρχει ἀσάβεια ἀνέμων, οὔτε ἀσθένεια, οὔτε λύπα, οὔτε θλίψεις, οὔτε κἀ τι ἄλλο ἐξ αὐτῶν τῶν τοιούτου εἶδους, τί δὲν θὰ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος; Περισσότερον χωῖρος παρὰ ἀνθρώπου, νομίζω, θὰ ἐγίνετο, τρώγων καὶ μεθύων καὶ μὴ ἐνοχλούμενος ἀπὸ τίποτε ἐξ αὐτῶν. Τώρα δὲ αἱ φροντίδες καὶ αἱ μέριμναι εἶναι γυμνάσιμα ἐγκαρτερήσεως καὶ σχολείων, καὶ ἀγωγή ἀριστῆς παιδείας.

Ἐξετάζε δὲ καὶ διαφωρετικῶς ὡς τρέφεται καὶ ποῖος εἰς ἀνάκτορα, χωρὶς νὰ λυπῆται, οὔτε νὰ φροντίζη οὔτε νὰ μεριμνή, καὶ χωρὶς νὰ ἔχη αἰτιαν ὀργῆς, μήτε ἀποτυχίας, ἀλλὰ ὅλα θὰ ἐπιθυμήσῃ, ὡς τὰ τιράττη καὶ ὡς ἐπιτυχάνῃ, καὶ ὡς ἔχη ὅλους νὰ ὑπακούουν· δὲν θὰ γίνῃ ὁ τοιοῦτος περισσότερον παράλογος ἀπὸ κάθε θηρίον.

Τώρα δὲ ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἀκόνη ἡ ὁποία μᾶς τροχέει εἶναι, αἱ δύσκολοι περιστάσεις, αἱ θλίψεις δι' αὐτὸ αἱ πτωχοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι, φρονιμώτεροι τῶν πλουσίων, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνο. οἱ ὅποιοι προσβάλλονται πανταχόθεν καὶ καταποντίζονται ἀπὸ πολλὰ κύματα. Καθ' ὅσον τὸ σῶμα μὲν τὸ νωθρὸν καὶ ἀκίνητον (εἶναι) ἀσθενεῖ καὶ ἀπιδέξ, τὸ δὲ κινούμενον καὶ κοπιᾶν καὶ ταλαιπωρούμενον εἶναι, ἁραιότερον καὶ περισσότερον ὕγιες· αὐτὸ δὲ θὰ συναντήσῃ κανεὶς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ψυχῆς.

Καὶ ὁ σίδηρος ὅταν μὲν εἶναι ἀσθημένος κάτω καταστρέφεται, ὅταν δὲ χρησιμοποιοῖται, λάμπει· καὶ ἡ ψυχὴ ὁμοίως κινουμένη (λάμπει)· κινήσεις δὲ τῆς ψυχῆς εἶναι αὐταὶ αἱ περιστάσεις. Καὶ αἱ τέχναι καταστρέφονται, ὅταν δὲν κινῆται ἡ ψυχὴ· κινεῖται δὲ, ὅταν δὲν εἶναι ὅλα σωστά· διότι κινεῖται ἀπὸ τὰ ἀντίθε-

τα. Ἐάν δὲν ὑπῆρχον τὰ ἀντίθετα, δὲν θὰ ὑπῆρχε τὸ αἴτιον τῆς κινήσεως ὅπως, ἐάν ὅλα ἦσαν ὀρθῶς κατασκευασμένα, δὲν θὰ εὑρίσκε (λόγον) ἡ τέχνη νὰ κινήται. Τοιοῦτοτρόπως καὶ (ἐάν ὅλα ἦσαν εἰς ἡμᾶς συμφωνίως πρὸς τὴν διανοίαν μας, δὲν θὰ ἐβόσκεν (αἰτίαν) ἡ ψυχὴ νὰ κινήται, ἐάν πανταχοῦ συνεκρατεῖτο, θὰ ἦτο ἀσθής.

Δὲν θάλεπες ὅτι παρακινούμεν καὶ τὰς τροφούς νὰ μὴ κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας τὰ παιδιὰ συνεχῶς, ὥστε νὰ μὴ τὰ συνθιζοῦν, μήτε νὰ τὰ καθιστοῦν διεφθαρμένα; Διὰ τοῦτο ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἀνατρέφονται ὑπὸ τὰ ὅργανα τῶν γονέων γίνονται ἀσθενέστερα, ἐπειδὴ ἡ φροντίς ἡ εἰς ἀκατάλληλον καρὸν καὶ χωρὶς μέτροι καταστρέφει τὴν υγιάν των. Καλὸν (εἶναι) καὶ ἡ λύπη ἐν μέτρῳ, καλὸν καὶ ἡ φροντίς, καλὸν καὶ ἡ πτωχεία· διότι μᾶς κίνησεν δυνατοὺς καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἀντίθετα· διότι κάθε ἐν ἐξ αὐτῶν, ἐάν γίνεταί, χωρὶς μέτρον, καταστρέφει καὶ τὸ μὲν δημιουργεῖ νωθρότητά, τὸ δὲ καταστρέφει.

Δὲν θάλεπες ὅτι καὶ τοὺς ἰδικούς του μαθητάς ὁ Χριστὸς τοιοῦτοτρόπως τοὺς προτρέπει, Ἐάν δὲ ἐκεῖνο εἶχον ἀνάγκην αὐτῶν πολὺ περισσότερον ἡμεῖς. Ἐάν δὲ ἔχωμεν ἀνάγκην, ὡς μὴ ἀγανακτῶμεν, ἀλλὰ καὶ ὡς χαίρωμεν διὰ τὰς θλίψεις· ὅ ὅτι αὐτὰ τὰ φάρμακα εἶναι κατὰλληλα διὰ τὰ τραύματά μας, τὰ μὲν μικρά, τὰ δὲ εὐχάριστα· ἑκάστον δὲ ἐξ αὐτῶν μόνον τοι θὰ ἦτο ἀχρηστον.

Ὅς, ἔχωμεν εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν θεὸν δι' ὅλα αὐτὰ ἀνεξαιρέτως· ὅ ὅτι δὲν ἐπατρέπει αὐτὰ νὰ γίνωνται τυχαίως, ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρον τῶν ψυχῶν μας. Δε κινούμεντες, λοιπόν, τὴν εὐγνωμοσύνην μας, ὡς εὐχαριστοῦμεν, ὡς βοεῶμεν, ὡς ὑπομένωμεν μετὰ γενναίότητά σκεπτόμενο τὴν προσωρινότητά αὐτῶν, καὶ ἔ-

χόντες ἐστραμμένην τὴν διανοάν μας πρὸς τὰ μέλλοντα, διὰ νὰ ὑποφέρωμεν εὐκόλως καὶ τὰ παρόντα, καὶ διὰ νὰ ἀξιώθωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Μοισγενοῦς αὐτοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκε. Ὁδὲα, θύναμις, τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΝΕ (35).

[Πράξ 28, 17-31]

«Ἐγένετο δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας συγκαλέσασθαι τὸν Πῶλον τοὺς ἄντας τῶν Ἰουδαίων πρῶτους. Συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἀνδρῆς ἀδελφοί, ἐγὼ, οὐδὲν ἐναντίον τοῖς ἀνθρώποις τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθνεσι τοῖς πατρίσις, δέσμιος ἐξ Ἱερουσαλὴμ παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων· οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μνηστῆριον αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοὶ ὁ Ἀναλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων, ἀναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Κάλιστον, οὗ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορήσει. Δὲ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὁμῶς ἰδεῖν καὶ προσλαλήσαι ἐνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἐλευσίαν ταύτην περιμένειν!»

α' Ὁρθῶς πράττει αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ συμφέρον

* Πράξ 28 17 - 20

συγκαλὼν τοὺς προκρίτους τῶν Ἰουδαίων εἰς συναμίλιαν διότι ἤθελε νὰ ἀπολλάξῃ ἀπὸ τὰς κατηγορίας τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τοὺς ἄλλους· τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲν, διὰ νὰ μὴ τὸν κατηγοροῦν, καὶ αὐτὸ τοὺς θλάττη. Ἐκείνους δὲ, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι εἶναι τὸ πᾶν ἰδικόν τοις (ἐξαρτᾶται τὸ πᾶν ἐξ αὐτῶν) διότι ἦτο φυσικὸν νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ φήμη ὅτι παρεδόθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων αὐτὸ δὲ ἦτο ἀρκετὸν νὰ τοὺς πλῆξῃ»

Ἀμέσως, λοιπόν, διὰ τοῦτο ἐτοιμάζεται, καὶ διὰ τὰ ἀφορῶντα τὸν ἑαυτὸν τοῦ τοιουτοτρόπως μὲ πρᾶκτικὰ ἀπολογεῖται. Ἰδὲ δὲ μὲ ποῖον τρόπον καὶ τὴν ἀπολογίαν ἐτοιμάζει, λέγων· «Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ, οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθνεσι τοῖς πατρίσις, δέσμιος ἐξ Ἱερουσαλὴμ παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων». Ἐπειτα, ἀφοῦ εἶπε τοιουτοτρόπως, ἐπειδὴ ἦτο φυσικὸν νὰ εἰπὺν μερικοὶ ἀκροαταὶ· «Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σὲ παραδώσουν ἄνευ λόγου;» προσέθεσεν· «Οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι» ὡς ἐάν ἔλεγεν· «Ὁμολογοῦν οἱ ἄρχοντες τῶν Ῥωμαίων, οἱ ὁποῖοι καὶ μὲ ἀνέκριναν, καὶ ἤθελον νὰ μὲ ἐλευθερώσουν». Πῶς, λοιπόν, δὲν (τὸν) ἐλευθερώσαν; «Ἀντιλεγόντων Ἰουδαίων», λέγει.

Ἐλέπεις πῶς ἐλαττώνει τὰς ἀδικίας τῶν; Διότι ἐάν ἤθελε νὰ τὰς αὐξήσῃ, ἦτο δυνατόν καὶ ὀρμητικώτερον νὰ συμπεριφερθῇ. Διὰ τὸτο καὶ τοιουτοτρόπως αἰπὼν συνετελήρωσεν· «Ἦναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Κάλιστον» ὥστε τὸ πᾶν εἶναι διὰ συγγνώμην. Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ εἴπῃ κάποιος· «Τί λοιπόν; καὶ διὰ νὰ τοὺς κατηγορήσῃς, τὸ ἔχεις πράξει αὐτό;» διὰ τοῦ συμπεράσματος διορθώνεται ἡ καιροφυλακτοῦσα ὑπόνοια καὶ λέγει· «Ὅχι ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορήσαι» δηλαδή, ἐπεκαλέσθην τὸν Καίσαρα, ὅχι διὰ νὰ κατηγορήσω, ἀλλὰ διὰ νὰ διαφύγω τὸν κίνδυνον

διότι ἕνεκα ὧν εἰμαι δεμένος με αὐτὴν τὴν ἀλυσίδα». Τόσον ἀπέχω, λέγει, ἀπὸ τοῦ νὰ δικάσιμα πρὸς ὑμᾶς ἐχθρικῶς, ὥστε καὶ εἰμαι, δεμένος με ἀλυσίδα.

Τι, λοιπόν, (πράττουν) ἐκεῖνοι. Τοιουτοτρόπως ὑπετάγησαν ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν, ὥστε ἔχι μόνον ὅπερ τῶν ἑαυτῶν τῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ὁμογενῶν νὰ ἀπολογηθῶν διὰ τοῦτο, αὐτὸ δηλώνων συμπληρώνει. «Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν 'Ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς 'ουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγελεν ἡ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. 'Αξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ὃ φρονεῖς περὶ μὲν γὰρ τῆς αἰρέσεως ταύτης γνωστὸν ἐστὶν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται». Ὡς ἔάν εἴλεγον «Ὅτε με ἐπιστολάς, οὔτε με ἀνθρώπους μᾶς ἐγνώρισαν κατὰ διὰ σέ κακόν, ἀλλ' ὁμῶς θέλομεν νὰ ἀκούσωμεν ἀπὸ σέ».

Τοιουτοτρόπως τὰ ἀπέρριψαν ἐκ τῶν προτέρων, δεικνύοντες τὴν προσωπικὴν γνώμην, καὶ λέγουσιν «Περὶ μὲν γὰρ τῆς αἰρέσεως ταύτης γνωστὸν ἐστὶν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται». Δὲν εἶπον ὅτι «ἀντιλέγομεν», ἀλλ' «ἀντιλέγεται» ἐλευθερώνοντες τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀπὸ τὴν κατηγορίαν.

«Ταῖς αἰμαῖς, δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἦσαν πρὸς αὐτόν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες αἱς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τε τοῦ νόμου Μωυσέως καὶ τῶν προφητῶν ἀπὸ πρῶτ' ἕως ἐσπέρας. Καὶ οἱ μὲν ἐπέθοντο τοῖς λεγομένοις οἱ δὲ ἠπίστουν». Εἶδες πῶς δὲν ἀπαντᾷ ἀμέσως, ἀλλὰ τοὺς καθορίζει ἡμέραν διὰ νὰ ἔλθουν καὶ νὰ ἀκούσουν καὶ εἰς αὐτοὺς, ὅταν ἦλθον, ὡμίλει ἀπὸ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ ἀπὸ τοὺς προφῆτας.

«Καὶ οἱ μὲν ἐπέθοντο, οἱ δὲ ἠπίστουν. Ἀσύμφωνο δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ

Παύλου ρῆμα ἐν καλῶς τὸ ἀγ. Πνεῦμα ἐλάλησε διὰ Ἡσαίου τοῦ Προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγον· Πορεύεσθι πρὸς τὸν λαόν τοῦτον, καὶ εἰπὸν Ἀκοῇ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνήτε, καὶ θάλεπόντες θάλετε καὶ οὐ μὴ ἴσητε· ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ θαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμυσαν, μὴ ποτε ἴδωσι τοὺς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσῃσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι καὶ ἰδῶσι μᾶς αὐτούς». Ὅταν ἔφασγον, ἐνῶ αὐτοὶ ἀντετάσσοντο, τότε παρουσιάζει τὸν Ἡσαίαν, ὃς ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς κατηγορήσῃ, ἀλλὰ νὰ τοὺς στηρίξῃ. Μὲ τὸ νὰ λέγῃ τί, «Ακοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνήτε». Βλέπετε πῶς τοὺς ἀπεστέρησε ἀπὸ κάθε συγγνώμην, ἂν θεῶς ὡς δὲν τὰ ἀπεστέρησαν αὐτὰ ἂν καὶ εἶχαν τὸν προφήτην ὃ ὅποιος τὰ προεῖπεν ἀπὸ παλαιῶν ἐποχῶν αὐτὰ. Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ δὲ «Ὁρθῶτε», δεικνύει ὅτι καὶ δικαίως ἔχουν ἀπιστερηθῇ ὥστε ἔχει δοθῇ εἰς τὰ ἔθνη τὸ εὐαγγέλιον νὰ γνωρίσουν αὐτὸ τὸ μυστήριον. Τότε λοιπὸν παράδοξαν ἔάν εἶχαν ἀντίρρησην ἀπὸ παλαιὰ αὐτὸ προελέγετο.

Ἐπειτα πάλιν κινεῖ τὴν προθυμίαν τὴν προερχομένην ἀπὸ τὰ ἔθνη κατ' αὐτῶν, προσθέτων καὶ λέγων «Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ αὐτοῖς καὶ ἀκούσονται. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπήλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζητήσιν. Ἐμὲνε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ἁπλὴν ἐν Ἰδίῳ μισθώματι, κατ' ἀπεδεχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διδάσκων αὐτοὺς περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρηγορίας ἀκωλύτως. Ἀ-

μήν». Ἐδὼ θε.κυῖαι τὴν εἰς τὸ ἐξῆς ἐλευθερίαν του διότι κηρύττει ἀνεμποδίστως εἰς τὴν Ῥώμην ὁ ἐμποδισθεὶς εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἔτη ἐκεῖ διδάσκων.

¶ Ἄλλὰ ὅς ἴδωμεν ἐξ ἀρχῆς τὰ λεχθέντα «Διὰ ταύτην οὖν, λέγει, τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὅμῃς ἰδεῖν» δηλαδή, «διὰ τοῦτο ἠθέλησα, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν εἰς κάποον νὰ κατηγορή καὶ νὰ ἀναφέρῃ αὐτὰ τὰ ὅποια ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν του, ὅτι δηλ. ἀφοῦ διέφυγον τὰς χεῖρας ἐκείνων, δι' αὐτὸν τὸν σκοτὸν ἤλθον διότι δὲν ἤλθον προξενῶν κακὰ εἰς ἄλλους, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφύγῃ ὁ ἴδιος τὰ κακὰ. Αὐτοὶ δὲ (εἶπον) πρὸς αὐτὸν ἘΛξιοῦμεν ἀκοῦσαι παρὰ σοῦ ἃ φρονεῖς». Ἰδὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ ἡπιώτερον ὁμιλοῦν «Ἀξιοῦμεν», λέγει, καὶ θέλουν νὰ ἀπολογηθῶν καὶ ὅπερ ἐκείνων διὰ τοῦτο καὶ ἤλθον ἀφοῦ τοῦ ὄρισαν ἡμέραν. Αὐτὸ δὲ εἶναι ἀπόδειξις τοῦ ὅτι πολὺ κατηγοροῦν τοὺς ἑαυτοὺς του καὶ ὅτι δὲν ἔχουν θάρρος διότι ἐάν εἶχαν θάρρος, τοῦλάχιστον θὰ ἐπαιττοῦν αὐτὸ καὶ θὰ συνηθροίζοντο, ὥστε νὰ τὸν πάρουν μὲ τὸ μέρος των, τῶρα δὲ ἐπειδὴ δὲν ἔχουν θάρρος, καὶ νὰ ἐλθουν ἐδίστασαν ἄλλως τε καὶ ἔνεκα τοῦ ὅτι πολλάκις ἐδοκίμασαν, εἰδείξαν ὅτι δὲν εἶχον θάρρος «καὶ οἱ μὲν ἐπέθοντο τοῖς λεγομένοις, λέγει, οἱ δὲ ἠπίσταντο, καὶ ἀσάμφωνοι ὄντες ἀπελύοντο» δηλαδή, «μὴ ἔχοντες πίστιν ἐφευγον».

Ἰδὲ πῶς τῶρα δὲν σχεδιάζουν ἐναντίον του ἐπιβουλὰς, ἀλλὰ εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ὅπου ἦσαν ὥς εἰς καταδυνάστευσιν. Ἐνεκα παιῶν, λοιπόν, σκοποῦ ἑτακτοποίησε κατ' οἰκονομίαν (ὁ Θεός) νὰ ἀπέλθῃ αὐτός ἐκεῖ, ὅν καὶ εἶπε «Σπεῦσον, ἐξέλθε ἐξ Ἰερουσαλὴμ;»

Διὰ νὰ φανερωθῇ καὶ ἡ κακία αὐτῶν, καὶ ἡ προφητεία τοῦ Χριστοῦ ἀληθής, ὅτι δὲν ἀνέχονται καὶ διὰ νὰ μάθουν ὅλοι ὅτι εἶναι ἔτοιμος νὰ πάθῃ, καὶ διὰ νὰ γίνῃ πρὸς παρηγορίαν τῶν εὐρισκομένων εἰς Ἰουδαίαν τὸ κατ' οἰκονομίαν τακτοποιούμενον καθ' ὅσον καὶ ἐκεῖ πολλὰ θειὰ ὑπέστη. Ἐάν δέ, κηρύττων τὰ Ἰουδαϊκά, ὑπέφερεν αὐτὰ ἐάν ἀκήρυττε τὰ τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, πῶς θὰ τὸν ἠνεύχοντο, δὲν ἐγένετο ἀνεκτός ἔταν προσέφερε ἀγνιστικὰς θυσίας, καὶ πῶς θὰ ἦτο ἀνεκτός κηρύσσων.

Τί κατηγορεῖτε σεις εἰ ἡκούσατε; Τίποτε ταιοῦ του εἰδούς δὲν εἶπεν ἀνευ αἰτίας. Ἐφανερῶς καὶ ἑλοὺς τοὺς ἠρέθισεν. Εὐλόγως ἐπομένως εἰς τὰ ἔθνη ἀπενεμήθη ἡ σωτηρία, ευλόγως ἐστάλη μακράν, μέλων καὶ ἐκεῖ νὰ ὁμιλῇ εἰς τὰ ἔθνη. Πρόσεξε δὲ πρῶτους καλεῖ τοὺς Ἰουδαίους, ἔπειτα, ἀφοῦ ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς τὰ πράγματα, τότε ἔρχεται εἰς τοὺς ἔθνους.

Τὸ ὅτι, εἶπε δὲ τοιοῦτοτρόπως, ὅτι «εἶπε τὸ Πνεῦμα», οὐδὲν ὡς εἶναι παρόμοιον καθ' ὅσον ἀγγέλος λέγεται ὅτι λέγει ὅσα εἶπη ὁ Κύριος. «Καλῶς εἶπε, λέγει, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον» ἀλλ' ἐδὼ μὲν τοιοῦτοτρόπως, ἐκεῖ δὲ ὅχι. Ἀλλως τε ὅταν κάποιος διηγῆται περὶ τῶν ὧν ἐλέγησαν ὁπὸ τοῦ ἀγγέλου, δὲν λέγει «Ὁρθῶς εἶπεν ὁ ἀγγέλος», ἀλλὰ «Ὁρθῶς εἶπεν ὁ Κύριος, ὁρθῶς εἶπε τὸ Πνεῦμα» ὥς ἐάν εἴετο «δὲν ἀπιστεῖτε εἰς ἐμέ, ἀλλὰ εἰς τὸ Πνεῦμα» Ἐπομένως ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ προεγνώριζεν ὁ Θεός.

«Οἵτινες ἀνακρίναντές με, λέγει, ἐθούλοντο ἀπολύσα» δηλαδή, «ἐπειδὴ δὲν εἶδον εἰς ἐμέ τίποτε ὀξείαν

καταδίκης, ἤθελον νὰ μὲ ἐλευθερώσουν. Καὶ ἐνῶ ἦτο πρέπον ἐκεῖνοι νὰ τὸν σώσουν, τὸν παρέδωκαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους· καὶ τὴν ἡτοῖα τῆς ἐλευθερίας, ὥστε οὐτε ἐκεῖνοι κατώρυσαν νὰ τὸν καταδικάσουν, ἀλλὰ τὸν παρέδωκαν δέσιμον.

Ἦναγκάσθη, λέγει, ἐπικαλέσασθαι Καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορησά· δηλαδή, «ὅχι διὰ νὰ ἐμβάλλω ἄλλους εἰς συμφοράς, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπαλλάξω τὸν ἑαυτὸν μου ἐκ τῶν κακῶν, ἐπραξα αὐτό, καὶ ὅχι ἐκουσίως, ἀλλὰ ἐξ ἀνάγκης». Παρατήρησε ἐγκαρδιότητα λόγων δὲν τοὺς ἀποξενώνει, ἀλλὰ τοὺς κάνει φίλους μὲ τὸ νὰ εἴπῃ· «Τοῦ ἔθνους μου». Πάλιν δὲ διαβιβείη τὴν διδασκαλίαν. Καὶ δὲν εἶπεν· «Δὲν κατηγορῶ», ἀλλὰ «δὲν ἔχω κάτι νὰ κατηγορήσω», ἂν καὶ ὁ πέστη τοιαῦτα δεινὰ τοιαυτοτρόπως. Τίποτε, λοιπόν, ἐξ αὐτῶν δὲν λέγει, διὰ νὰ μὴ κάμῃ τὸν λόγον θαρετὸν οὕτε φαίνεται ὅτι κάμνει χάριν εἰς αὐτούς. Καὶ δι' αὐτὸ δὲν λέγει, ἀλλὰ ὑπαινίσσεται μόνον, καὶ ἀποσιωπᾷ· διότι αὐτὸ ἦτο ἕως τώρα τὸ ἄξιον ἐνδιαφέροντος, τὸ νὰ δείξῃ ὅτι τὸν παρέδωκαν δέσιμον εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Ἐνῶ δὲ ἔπρεπε ἐκεῖνοι νὰ καταδικάσουν, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ κατηγορήσουν, περισσότερον ἀπολογοῦνται μὲ ὅσα δὲ κάμνουν φανεράν τὴν ἀπολογίαν, κατηγοροῦν αὐτούς.

Γνωστὸν ἔστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ, λέγει, ἀντιλέγεται. Ἀλλὰ ἐὰν καὶ αὐτὸ συμβαίη, ὅμως καὶ πιστεύεται πανταχοῦ. «Ὅς ἐξετίθετο, λέγει, ἀπὸ τοῦ νόμου καὶ προφητῶν». Ἰδὲ πάλιν ὅτι ὅχι ἀπὸ θαύματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας τοὺς φημί, καὶ ὅτι πανταχοῦ αὐτὸ πράττει· ἂν καὶ βεβαίως ἦτο δυνατόν καὶ θαύματα νὰ κάμῃ, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀκόμη, λοιπόν, πιστευτὸν τὸ πρᾶγμα διότι αὐτὸ ἦτο μέγα θαῦμα, τὸ νὰ ὁμιλῇ ἀπὸ τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας.

Ἐπειτα, διὰ νὰ μὴ νομίσης ὅτι εἶναι παράδοξον, τὸ νὰ παραμείνουν αὐτοὶ ἀκείβουτες, προσθέτει καὶ προφητείαν, ἣ ὅποια λέγει· «Ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνήτε»· περισσότερον, λέγει, τώρα, παρὰ τότε· «καὶ ὠφέσθε, καὶ οὐ μὴ ἰσῆτε»· περισσότερον τώρα παρὰ τότε. Πρὸς ἐκείνους ἔχουν λεχθῇ αὐτά, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπίστευσαν, τὰ ὅποια δὲν εἶναι χαρακτηριστικὰ κατηγοροῦντος, ἀλλὰ ἀνατρέποντος τὸ σκάνδαλον.

Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, λέγει, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ· αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, συνομιλεῖς μὲ ἡμᾶς· αὐτὰ δὲν τὰ ἐγνώριζες; Ναι, ἀλλὰ διὰ νὰ πεισθῶν ἀπολογοῦμαι, καὶ διὰ νὰ μὴ δώσω εἰς κανένα ἀφορμὴν.

Ἐμείνε ἐγὼ ὁ Παῦλος διετίαν διην, λέγει, διδάσκων μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως. Ὁρθῶς προσέθεσεν αὐτό· διότι εἶναι δυνατόν νὰ ὁμιλῇ μὲ παρρησίαν, ἀλλὰ μὲ ἐμπόδια. Τὴν παρρησίαν, λοιπόν, τοῦ Παύλου, τίποτε δὲν τὴν ἐσταμάτησεν, ἀλλὰ καὶ ἀνεμπόδιως ἔλεγεν.

Ἐμείνε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν διην, λέγει, ἐν ἰδίῳ μισθώματι· τὸσον ἦτο λιτός, μᾶλλον δὲ τὸσον τὸν διδάσκαλόν του ἐμμεῖτο εἰς βλα, ὥστε καὶ τὴν κατοικίαν εἶχεν ὅχι ἀπὸ ξένους κόπους, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὁ ἴδιος ἐργάζετο· διότι αὐτὸ σημαίνει τὸ ἐν ἰδίῳ μισθώματι. Ὅτι δὲ καὶ ὁ Δεσπότης δὲν εἶχεν οἶκion, ἀκούε ὅτι ὁ ἴδιος λέγει πρὸς τὸν οὐχὶ ὁρθῶς εἰπόντα· «Ἀκολουθήσω σοι, ὅπου ἂν ἀπέρχῃ»· «Αἱ ἀλώπεκες φωνεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει»^α. Τοιουτοτρό-

πως από τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἐδίδαξε τὸ νὰ μὴ ἔχουν τί ποτε, μήτε νὰ προσηλώνονται πολὺ εἰς τὰς θιωτικὰς ἀνάγκας.

«Καὶ ἀπεδέχετο τοὺς εἰσπορευομένους, λέγει, πρὸς αὐτόν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». Ἰδὲ ὅτι τίποτε δὲν λέγει διὰ τὰ παρόντα, ἀλλὰ θλα διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Βλέπεις τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ; Μέχρι αὐτῶν φθάνει τὸν λόγον ὁ συγγραφεὺς, καὶ ἀφήνει διψῶντα τὸν ἀκροατὴν, ὥστε νὰ σκεφθῇ τὸ ὑπάλαιπον μόνος του. Αὐτὸ πράττουν καὶ οἱ ἔξω (ἐθνικοί)· διότι τὸ νὰ γνωρίζῃ (κάποιος) τὰ πάντα τὸν καθιστοῦν θραδύνουν καὶ χαλαρῶμενον. Αὐτὸ δὲ πράττει, καὶ ὁποία τὰ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ δὲν λέγει, νομίζων ὅτι εἶναι περιττὸν αὐτὸ εἰς αὐτοὺς οἱ ὅποιοι ἀναγινώσκουν δὲ σα ἔχουν συγγραφὴ καὶ οἱ ὅποιοι μαθαίνουν ἀπὸ αὐτὰ νὰ προσθέτουν εἰς τὸν λόγον· διότι ἀποσδήκοτε, ὅποια τὰ πρότερα, τοιαῦτα εἶχε καὶ μετὰ ἀπ' αὐτῶν. Ἄκουε δὲ καὶ ποῖα μετὰ ταῦτα λέγει γράφων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους: «Ὡς ἂν πορεύωμαι εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς».

γ'. Βλέπεις πῶς προέθελεπε τὰ πάντα ἡ ἀγία καὶ θεία κεφαλὴ, ὁ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν, ὁ ἔχων ψυχὴν ἢ ὅποια ἡδύνατο νὰ περιλάβῃ τὰ πάντα μαζί, ὁ κατέχων τὰ πρωτεῖα Παῦλος; τοῦ ὁποίου διὰ τοὺς γνωρίζοντας καὶ μόνον τὸ ὄνομα εἶναι ἀρκετὸν πρὸς τόνωσιν τῆς ψυχῆς πρὸς σωφροσύνην, πρὸς τὸ νὰ ἀποτινάξῃ κάθε ὑπνον. Τὸν ἐδέχθη ἡ Ῥώμη δέσμιον ἐρχόμενον ἀπὸ τὴν θάλασσαν, διασωθέντα ἀπὸ ναυάγιον, καὶ ἡλευθερώθη ἀπὸ τὸ ναυάγιον τῆς πλάνης. Διότι ὡς κάποιος βασιλεὺς ὁ ὅποιος ἐνωμαχίησε καὶ ἐνί-

8. Ρωμ. 15, 24.

κησε, ἐθάδιζε ἐπὶ τῆς θαυλικωτάτης ἐκείνης πόλεως. Δι' αὐτὰ ἔγραφεν· «Ἐλεύσομαι καὶ συναναπαύσομαι ὁμῖν ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ Εὐαγγελίου», καὶ πάλιν· «Πορεύομαι διακονήσων εἰς Ἱερουσαλήμ». Δηλαδή, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔλεγεν· «Ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου παρεγενόμενον».

Εὐρίσκετο, λοιπόν, πλησιέστερον εἰς τὸν στέφανον τὸν ἐδέχθη ἡ Ῥώμη δέσμιον, καὶ τὸν εἶδε νὰ ἔχῃ στεφανωθῇ καὶ νὰ ἔχῃ ἀναγνωρισθῇ. Ἐκεῖ καὶ ἀναπαύσομαι ὑμῖν¹⁰ εἶπε· ἐδῶ «πορεύομαι διακονήσων εἰς Ἱερουσαλήμ». Αὐτὸ δὲ ἦτο πάλιν ἀρχὴ τοῦ δρόμου, καὶ συνέκρινε θριάμβους μεθ' ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ ἦτο ἀτρόμητος (= ἀπτόητος).

Ἡ Κόρινθος τὸν ἐκράτησε δύο ἔτη, καὶ τρία ἢ Ἄσια, καὶ αὐτὴ ἕως τῶρα δύο, ὥστε διὰ δευτέραν φοράν ἐφθασεν, ὅποτε καὶ ἀπέθανε. «Εὐ τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ, λέγει, αὐθεὶς μοι συμπαραγένετο»¹². Τοιοῦτοτρόπως τότε ἐσώθη, καὶ ἀφοῦ ἐπλήρωσε διὰ τὴν οἰκουμένην διὰ τοῦ κηρύγματος, τοιοῦτοτρόπως ἀπέθανε.

Τι ἤθελες νὰ μάθης τὰ μετὰ ἀπὸ αὐτά; Τοιούτου εἶδους εἶναι καὶ ἐκεῖνα· δεσμά, ταλαιπωρία, ἀγῶνας, φυλακαὶ, ἐπιβουλαί, συκοφαντίαι, καθημερινοὶ θάνατοι. Ἐπὶ μικρὸν τμήμα αὐτοῦ; Κατάλαβε ὅτι καὶ τὸ ὑπόλοιπον εἶναι τοιοῦτον. Ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸν οὐρανόν, ὅσον μέρος ἴδης ἐξ αὐτοῦ, τόσον εἶναι καὶ τὸ

7. Ρωμ. 15, 26, 32.

8. Αὐτῶν. 23.

9. Πράξ. 24, 17.

10. Ρωμ. 15, 32.

11. Αὐτῶν. 16.

12. Β' Τιμόθ. 4, 16.

άλλο· διότι ἂν ὤρῃς ἐν τμήμα τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου καὶ ἂν παρευθῇς, τοιοῦτον θά ἴδῃς καὶ τὸ ὑπόλοιπον· ἢ ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἂν ὤρῃς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου μερικῶς, καταλαβαίνεις ἀπὸ αὐτὰς ποῖος (εἶναι) ὁ ἥλιος, τοιοιτοτρόπως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Παύλου. Εἶδες μερικῶς τὰς πράξεις του, ὅλαι τοιοῦτου εἴδους εἶναι, πλήρεις κινδύνων. Ἐκεῖνος ἦτο οὐρανός, ἔχων ἥλιον δικαιοσύνης, ὥστε ἦτο ὁ ἄνθρωπος καὶ καλύτερος τοῦ οὐρανοῦ.

Ἀσήμενον νομίζεις ὅτι εἶναι αὐτό; Ἐγὼ θεθαίω δὲν νομίζω. Ὅταν εἴπῃς Ἀπόστολον, ἀμέσως ὅλοι αὐτὸν ἐννοοῦν ὅταν (εἴπῃς) θαπτιστὴν, ἀμέσως τὸν Ἰωάννην. Μὲ τί νὰ συγκρίνῃς κατεῖς τὰ λόγια ἐκείνου; μὲ θάλασσαν, ἢ καὶ μὲ ὠκεανόν; Ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶναι ὅμοιον. Πολὺ ὀφρονώτερα εἶναι τὰ ρεύματα αὐτοῦ, καθαρώτερα, θαυότερα, ὥστε δὲν θά σφάλῃς κάποιος εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Παύλου θάλασσαν καὶ οὐρανόν, τὸ μὲν (οὐρανόν) διὰ τὴν καθαρότητα, τὸ δὲ (θάλασσαν) διὰ τὴν θαυότητα. Θάλασσα εἶναι, ὅχι ὀδηγοῦσα τοὺς ταξιθεύοντας ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν· ἐὰν κάποιος πλῆθῃ αὐτὴν τὴν θάλασσαν, θά πλεῖσθῃ μὲ εὐνοϊκὸν καιρὸν. Εἰς αὐτὴν τὴν θάλασσαν δὲν (ὑπάρχουν) ἄνεμοι, ἀλλὰ ἀντὶ ἀνέμων Πνεῦμα ἅγιον θεῖον συνοδεύει τὰς ψυχὰς αἱ ὅσαι ταξιθεύουσιν· δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ κύματα, δὲν ὑπάρχει σκόπελος, δὲν ὑπάρχουν θηρία· ὅλα ἡσυχά. Ἡ θάλασσα εἶναι ἡρεμωτέρα τοῦ λιμένος καὶ περισσύτερον ἀσφαλές, χωρὶς νὰ ἔχῃ τίποτε ἀλμυρὰν, ἀλλὰ καθαρὰν πηγὴν καὶ τρέχουσαν γλυκὰ νάματα, περισσύτερον λογιπρὸν ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ διαυγεστέραν εἶναι θάλασσα, ἢ ὅποια δὲν ἔχει πολυτίμους λίθους, ὅτε παρφύραν τοιαύτην, ἀλλὰ ἀποκτήματα πολὺ καλύτερα ἀπὸ αὐτά.

Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θελεῖ εἰς αὐτὸ τὸ πέλαγος νὰ ρίψῃ τὸν ἑαυτὸν του, δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ καλυμμάτων, οὔτε ἐλαίου, ἀλλὰ πολλῆς φιλοσοφικῆς διαθέσεως· θά εὕρῃ εἰς αὐτὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ τοιοῦτου εἴδους καὶ θά ἡμπορέσῃ νὰ γίνῃ βασιλεὺς, καὶ ὅλον τὸν κόσμον νὰ καταλάβῃ, καὶ νὰ εἶναι εἰς μεγίστην ἐκτίμησιν· αὐτὸς ὁ ὁποῖος κλέει εἰς αὐτὴν τὴν θάλασσαν δὲν θά ὑποστῇ ποτὲ ναυάγιον, ἀλλὰ θά γνωρίζῃ τὰ πάντα καλῶς. Ἀλλὰ ὅπως ἀκριβῶς ὅροι δὲν ἔχουν πείραν αὐτῆς τῆς θαλάσσης πνίγονται, τοιοιτοτρόπως θεθαίω καὶ ἐξῆς· αὐτὸ, λοιπόν, βρῖστανται καὶ οἱ αἵρετικοί, οἱ ὅποιοι ἐπιχειροῦν τὰ ὑπὲρ τὴν βύναμιν των. Πρέπει θεθαίω, λοιπόν, νὰ γνωρίζωμεν τὸ θάθος, παρὰ νὰ ρηποκινευνεύωμεν. Ἄν πρόκειται νὰ πλεώωμεν αὐτὸ τὸ πέλαγος, ἄς εἰμεθα καλῶς ὀπλισμένοι. «Οὐκ ἡδυήθην ὑμῖν, λέγει, λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς»¹³.

Οὐδεὶς ἀνυπόμονος ἄς μὴ πλῆθῃ αὐτὸ τὸ πέλαγος. Ἄς κατασκευάσωμεν διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας πλοῖα, ἐηλαθῇ, διαούνην, προθυμίαν, προσευχάς, διὰ νὰ διαύσωμεν τὸ πέλαγος μὲ ἡρεμίαν· καθ' ὅσον αὐτὸ τὸ βῆμα εἶναι ζῶν. Ὅπως ἐὰν κάποιος λάθῃ στόμα πυρός, τοιοιτοτρόπως ὁ Παῦλος ἐπειδὴ γνωρίζει, ἐνδυναμοῦται· ὅπως ἂν κάποιος ἔχῃ μάχαρραν ὀδόν, τοιοιτοτρόπως ὁ τοιοῦτος πάλιν γίνεται ἀσχυκράτης. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃ δὲ κάποιος τὰ τοῦ Παύλου ἔχει ἀνάγκην καθαροῦ θέν. Διὰ τοῦτο καὶ εἶπεν· «Γόλακτος ἐν χρεῖα κατέστητε, ἕπει νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἁκουαῖς»¹⁴.

13. Α' Κορινθ. 3, 1.

14. Ἑβρ. 5, 12 - 11.

Διότι υπάρχει, υπάρχει ασθενεία τῆς ἀκοῆς. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὁ στόμαχος δὲν θὰ ἐδέχετο ὑγιεινὰς τροφὰς καὶ δυσπέπτους, ἐάν ἦτο ἀσθενής, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ψυχὴ, ἐάν ὑπερφηανεύεται, ἐάν εὐρίσκεται εἰς ταραχὴν, ἐάν γίνεται χαλαρὰ καὶ ἀχαλίνωτος, δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ δεχθῇ τὸν πνευματικὸν λόγον. Ἄκουε τοὺς μαθητὰς νὰ λέγουν· «Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκοῦειν;»¹⁵. Ἄν δὲ εἴται ἰσχυρὰ καὶ ὀγιῆς, ὅλα κατὰλληλα, ὅλα εὐκόλαι, ὑψηλότερα (= ἀνωτέρα) γίνεται καὶ ἐλαφρότερα, περισσότερο ἀνυψώνεται καὶ σηκώνεται εἰς ὕψος.

Αὐτὰ, λοιπόν, γνωρίζοντες, ὡς κάνομεν ὕγιή τὴν ψυχὴν, καὶ ὡς μνησθόμεν τὸν Παῦλον, καὶ ὡς μνησθόμεν ἐκείνην τὴν γενναίαν καὶ ἀδιάφθορον ψυχὴν, διὰ νὰ διηθεσμεν, φόβῳ πορευόμεθα εἰς τὰ ἴχνη τῶν ὁσῶν ὑπὲρ ἐκείνου ἔχουν διωθῆ, νὰ διαπλευσώμεν τὸ πέλαγος τοῦ παρόντος θίου, καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν ἥσυχον λιμένα, καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια ἔχει ὑποσχεθῇ ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ζῶντας ἀξίως τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐπιτύχωμεν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλαθροπρίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα συγχρόνως εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει δόξα, δόξαμις, τιμὴ, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

¹⁵ Ἰωαν. 6. 60.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
(ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ)

ΟΜΙΛΙΑ MB. 42.

(Κεφ. Ν. στίχ. 21.) — «Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔβητο ὁ Παῦλος ἐν τῷ Πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰπὼν ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δι᾽ ἐμὲ καὶ Ῥώμην ἰδεῖν. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἐραστον, αὐτὸς ἐπέσχ᾽ χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάρχαρος οὗς ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ.»

§. α'. Ἰκανῶς ἐνδιετέριψεν τῇ πόλει, βούλεται μεταστῆναι πάλιν διὰ καὶ πάλιν τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Ἐραστον εἰς Μακεδονίαν, αὐτὸς δὲ μένει εἰς Ἑρῆσον. Πῶς δέ, ἐξ ἀρχῆς ἐλθόμενος εἰς Συρίαν ἀπελθεῖν, πάλιν εἰς Μακεδονίαν ὑποστρέψει; Διανοῦς ὅτι πάντα οὐκ οἰκίει δυνάμει ἑπραττεν. Ἦδη προφητεύει, λέγων· «Δι᾽ ἐμὲ καὶ Ῥώμην ἰδεῖν.» Τοῦτο δὲ εἶπεν, ἵνα παραμυθούμενος αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἀπομένουν, ἀλλ' ὡς πάλιν ἐγγυτέρω γινόμενος αὐτῶν, καὶ διανοστῶν τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν τῇ προφητείᾳ. Ἐντεῦθεν μοι δοκεῖ γράφειν Κορινθίους ἀπὸ Ἑρῆσου, καὶ λέγειν ὅτι «οὐ ὀλίγω ὑμῶς ἀγνοεῖν ὑπὲρ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ.» (Β'. Κορινθ. α'. 8.). Ἐπειδὴ γὰρ ἐπηγγέλλετο εἰς Κόρινθον ἀπελθεῖν, ἀπολογεῖται, ὅτι βραδύνεται, καὶ λίγει τὸν πειρασμὸν λαοῦν, τὸ κατὰ ἀνημέτριον διηγουμένον· τοῦτον γὰρ αἰνείτεται, τάρχαρον οὗς ὀλίγον εἰπὼν περὶ τῆς ὁδοῦ γενησέσθαι. Πάλιν κίνδυνος, πάλιν τάρχαρος. Ὅπως τὴν εὐδαιμονίαν· Ἐγένετο σημεῖα διεπλῆ, οἱ δὲ αὐτελεγον. Οὕτω διὰ πάντων ἐφαίνεται τὰ πράγματα. α. Δημήτριος